

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2012

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

Campus
Terres de l'Ebre

Diputació Tarragona

Ajuntament

de Tortosa

Equip investigador:

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevilla*

Mercedes Teruel Carrizosa*

Antonio Paolo Rousso***

Xavier Ponce Alifonso*

David Rodríguez Borràs****

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses, URV*

****Departament de Geografia, URV*

*****Tècnic Càtedra d'Economia Local i Regional*

Índex

Contingut

Introducció - Presentació	7
<i>Juan Antonio Duro</i> <i>Director Càtedra d'Economia Local i Regional</i>	
Capítol 1: Les economia de les Terres de l'Ebre al 2012 a partir de les seves empreses.....	13
<i>Pau Galiana</i> <i>Departament de Gestió d'empreses_Universitat Rovira i Virgili</i>	
Capítol 2: El Sector Primari a les Terres de l'Ebre. 2012	45
<i>Maria Victòria Soldevila</i> <i>Departament d'Economia Universitat Rovira i Virgili</i>	
Capítol 3: La indústria i l'energia a les Terres de l'Ebre. 2012	75
<i>Mercedes Teruel Carrizosa</i> <i>Departament d'Economia Universitat Rovira i Virgili</i>	
Capítol 4: Turisme a les Terres de l'ebre, 2012.....	95
<i>Antonio Paolo Rousso</i> <i>Departament de Geografia Universitat Rovira i Virgili</i>	
Capítol 5: Sector i Serveis Públics a les Terres de l'Ebre, 2012.....	165
<i>Xavier Ponce Alifonso</i> <i>Departament d'Economia Universitat Rovira i Virgili</i>	
Capítol 6: Ocupació, atur i municipis	199
<i>David Rodríguez Borràs</i> <i>Col.laborador Tècnic CELIR</i>	

Introducció-presentació

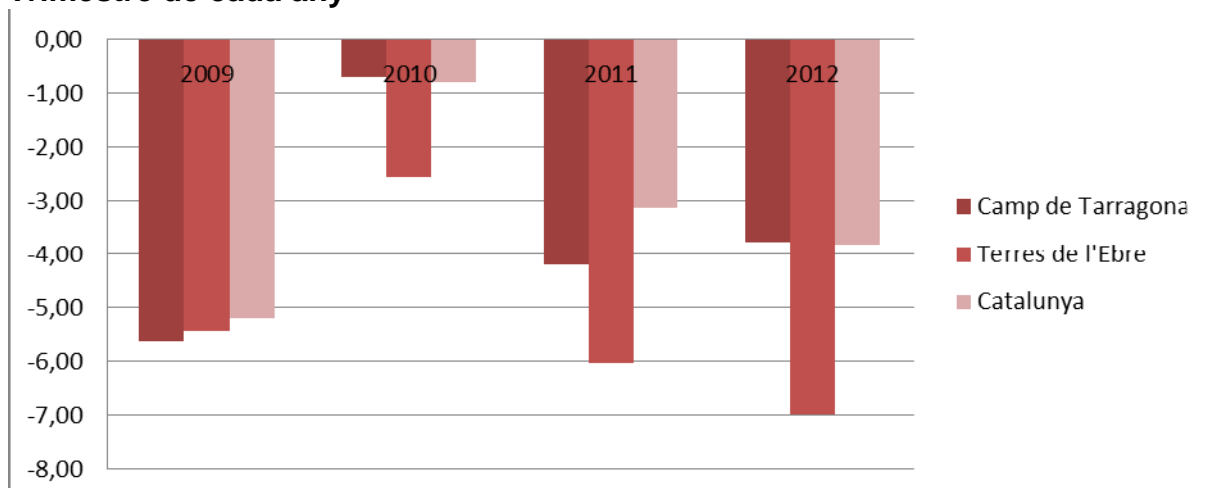
El lector té a les seves mans l'*Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre*, corresponent a l'exercici del 2012. Amb aquest volum, la càtedra d'Economia Local i Regional de la URV (CELIR en endavant) ja haurà elaborat tres edicions, que tenen com a objecte principal revisar els principals trets distintius de l'economia de les Terres de l'Ebre des de diferents òptiques, tant sectorials com funcionals. Aquest informe, de fet, constitueix un dels elements que la CELIR posa a disposició dels agents territorials, o amb interès en el territori, amb la intenció de proveir de coneixement. En particular, aquest ítem se suma als butlletins trimestrals d'anàlisi conjuntural local, que fan el seguiment a curt termini de l'activitat econòmica de l'Ebre a partir d'indicadors laborals, i les fitxes locals, elements que fan un retrat comparat de l'evolució a mitjà i llarg termini dels municipis que s'han tingut en compte.

L'informe del 2012 inclou sis capítols. El primer analitza l'evolució conjuntural de l'economia ebrenca a partir de les empreses. Els quatre capítols següents fan una revisió sectorial de l'evolució del 2012, a partir del sector primari, l'industrial i energètic, el turístic i el dels serveis públics, respectivament. El capítol final es dedica a sintetitzar l'evolució del mercat de treball del territori al 2012 amb una perspectiva municipal.

Possiblement, a hores d'ara a poca gent se li escapa la duresa de la crisi el 2012. Després de quatre anys de crisi econòmica, la situació fins i tot ha empitjorat en el darrer any. La crisi, encetada a la segona meitat del 2008, amb l'esclat de la bombolla financera global, va impactar de manera espectacular el 2009, amb l'estabilització o la desacceleració del declivi el 2010 i principis del 2011. Aquest període, el traçat pel 2008-2010, és el que s'ha anomenat la primera onada de la crisi, presidida pel xoc privat. En aquesta fase, les finances públiques van actuar de manera compensatòria, amb estratègies keynesianes per parar la caiguda lliure de l'activitat i l'ensorrament de les expectatives. No obstant això, aquest moviment prodemanda efectiva del sector públic s'aturà per deixar pas, almenys a Europa, a l'estabilització fiscal. Sense barreres per

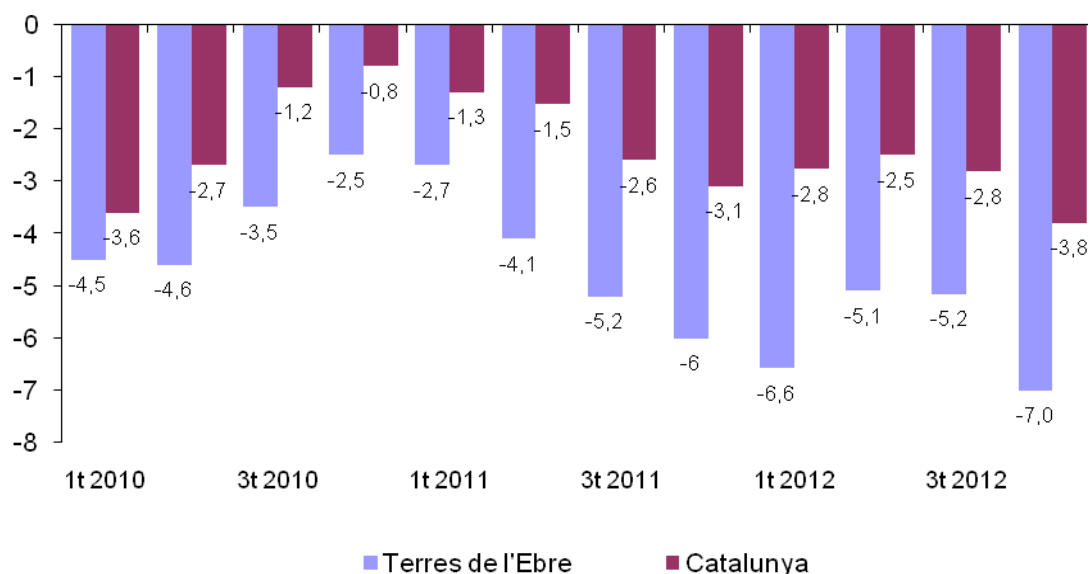
aturar-se, i amb una demanda privada prou feble encara, els cicles econòmics van tornar a entrar en recessió a Europa a mitjan 2011. Des de llavors, vivim en el que s'ha anomenat la segona onada de la crisi, que l'ha allargat, i hi conflueixen de manera combinada, i fins i tot explosiva, l'ajustament públic i el privat. Amb un sistema financer que encara no funciona com a tal, almenys per al sector productiu, i una construcció que encara no s'ha estabilitzat, el resultat ha estat un any 2012 dolent, de manera particularment crua per a l'economia espanyola. El tema és que aquesta crisi ha estat fins i tot més intensa a les Terres de l'Ebre, territori que ja partia d'un nivell econòmic previ molt inferior a la mitjana. Sense anar més lluny, en els darrers trimestres del 2012 la destrucció neta de cotitzants a l'Ebre ha estat molt més intensa que, per exemple, al Camp de Tarragona o a tot Catalunya. En particular, la reducció neta de cotitzants a la seguretat social (règim general més autònoms) ha estat del 7% en el darrer trimestre del 2012, per un 4% que s'ha registrat al Camp de Tarragona o a tot Catalunya. També l'atur registrat s'ha mogut a les Terres de l'Ebre d'una manera més intensa. En particular, augmentà a l'Ebre un 7,7%, per un 5,4% que augmentà a tot Catalunya.

Gràfic 1: Evolució Interanual dels Cotitzants a la Seguretat Social, 4rt Trimestre de cada any

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Dept Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

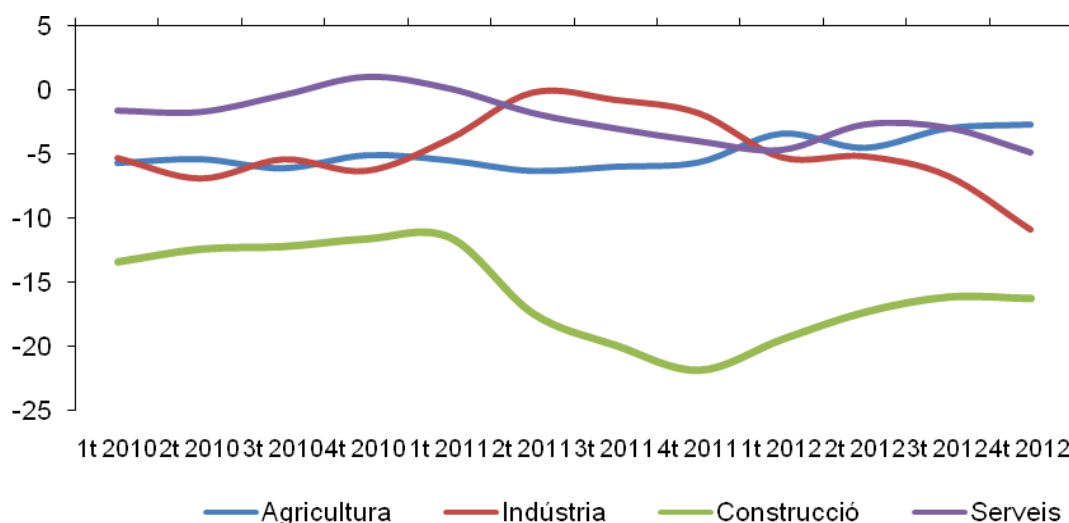
Gràfic 2: Evolució interanual Cotitzants a la Seguretat Social Terres de l'Ebre versus Catalunya

Font: CELIR (2013) a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

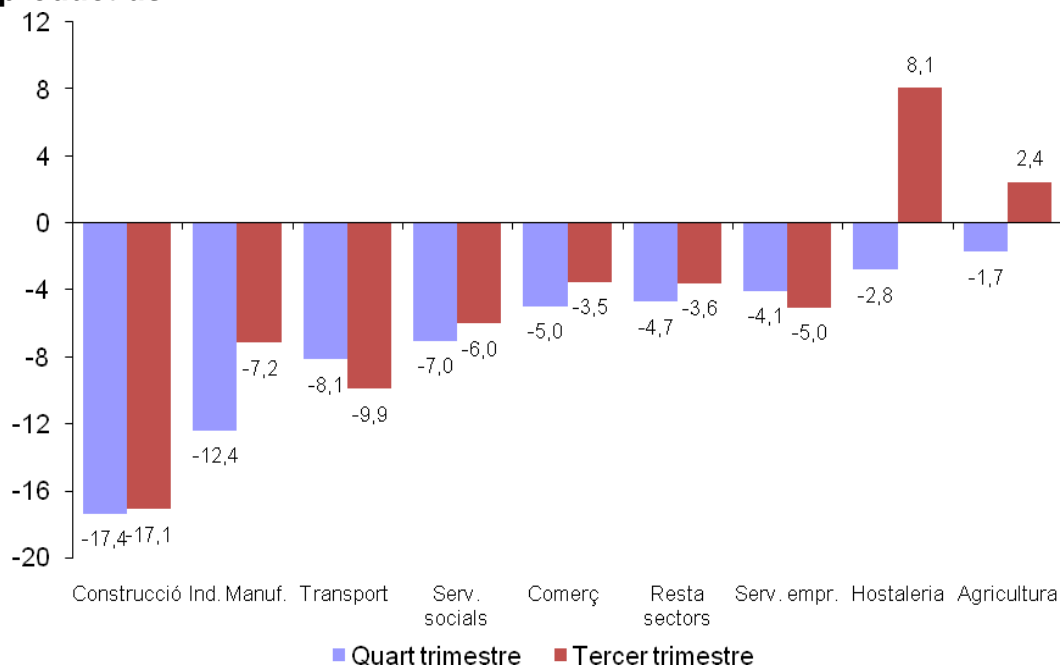
De fet, les dades del darrer trimestre del 2012 il·lustren la continuació de l'ajustament ocupacional en els principals sectors productius. A l'ajustament a dos dígitos de la construcció, a l'entorn del 17%, hi cal afegir la gran baixada al terciari, 4,8%, i el significatiu declivi del sector industrial, amb una reducció dels ocupats que superarà el 10%. A més a més, la reducció de cotitzants ja es dona en tots els municipis més grans sense excepció. Dos sectors, però, emergeixen com a coixí relatiu, encara que també cauen. El sector turístic, al qual tendim a confiar el futur, i el sector agrari. Un sector turístic que depèn, de fet, massa del mercat intern, molt debilitat per la conjuntura interna. I un sector agrari que en una part es veu constantment pressionat per la manca de control dels mercats de referència i els seus paràmetres distintius (i.e. preus).

Gràfic 3: Evolució dels afiliats a les Terres de l'Ebre per grans sectors productius

Font: CELIR (2013) a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 4: Evolució dels afiliats a les Terres de l'Ebre per sectors productius

Font: CELIR (2013) a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Els municipis i, per tant, el territori, ho estan passant malament, encara que cadascun amb la seva casuística. Alcanar pateix la destrucció d'ocupació a la cimentera CEMEX; Flix està en procés de desestructuració per la pràctica

fugida de la planta d'Ercros (almenys és al voluntat a hores d'ara de l'empresa), amb una amenaça veritable per al futur econòmic de la zona de la Ribera d'Ebre nord; Tortosa pateix reduccions en quasi tots els sectors i de manera particular en la indústria; Amposta ha patit de manera molt desagradable l'enfonsament de la construcció, a la qual cosa s'ha afegit en els darrers trimestres un procés gradual de desertització industrial; Deltebre ha registrat caigudes importants per a la seva especialització històrica en activitats de la construcció; la Sènia no acaba de recuperar-se de la profunda crisi del sector del moble, després dels grans èxits del passat; Roquetes tampoc ha pogut agafar aire després la planta de Lear hagi marxat a finals del 2009, etc. I a tot això s'afegeix la inestabilitat i la incertesa energètica, que han aturat projectes i sembren a hores d'ara dubtes sobre els establiments existents.

De fet, la dependència de pocs establiments industrials per part del territori ha il·lustrat com a poques experiències els riscos de fer dependre l'economia de pocs establiments amb una mica de volum, que exerceixen un poder de monopsoni, i amb el tipus de produccions afectades, del tot estendards. Els darrers esdeveniments acaben, a poc a poc, amb tots els establiments industrials amb una mica de volum que existien al territori, i resten només establiments de mida mitjana, com a molt. De fet, serà difícil tornar a tenir establiments d'aquestes característiques. Però, se'n poden tenir d'altres.

En definitiva, moltes ombres. Ombres no només el 2012 sinó, i fins i tot, en gran part del 2013. Endinsats en una crisi que sembla que mai no s'acaba i que, a més, va entrant cada cop en nous camins negatius, és lògic que la preocupació congeli les decisions de despesa. De tota manera, no volem passar aquesta oportunitat per reclamar una perspectiva més àmplia a tots els agents. Una perspectiva que, basant-se en les enormes possibilitats del territori, pugui empènyer un canvi de model econòmic que, a la seva vegada, determini un creixement econòmic futur intens, sostenible i harmònic al territori. Turisme, TIC, logística, agroindústria, indústria en general, serveis a les persones, serveis quinaris, energia, sostenibilitat... poden ser algunes de les palanques sectorials del futur de l'Ebre, l'economia del qual, se'ns dubte, no s'assemblarà al passat. Una conjuntura propícia, el convenciment i la voluntat

dels agents a l'encalç del canvi, i la millora de les infraestructures, ens portaran, previsiblement, al nou destí. Esperem que aquest sigui el darrer any a descriure notícies negatives.

Juan Antonio Duro

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

Capítol 1:

L'economia de les Terres de l'Ebre al 2012 a partir de les seves empreses

Pau Galiana

Departament de Gestió d'empreses

Universitat Rovira i Virgili

1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre al 2012

Les xifres i les explicacions que durant el capítol s'aniran exposant, deixen clar que l'any 2012 ha estat un any de continuïtat en la destrucció d'ocupació a les empreses del territori i també de disminució del nombre d'empreses en tots els sectors. No podem dir tampoc que el ritme de destrucció sigui menor que en anys anteriors, ni que hi hagi xifres en termes empresarials que puguin indicar que hi ha una reversió de la situació general. Tot això ens ho diran les xifres, però més enllà dels termes quantitativs, veurem també com, segons alguns empresaris i representants sectorials o branques d'activitat, no tot és tant negatiu i que hi ha qui, amb iniciativa i esperit emprenedors, es manté o fins i tot ha crescut durant el 2012.

Taula 1. Nombre d'empreses a Terres de l'Ebre. Sèrie temporal 2008-2012.

Any	Empreses Terres de l'Ebre	Variació Interanual	Empreses Catalunya	Variació Interanual
2012	5.416	-3,63%	238.796	-3,53%
2011	5.620	-3,67%	247.522	-1,39%
2010	5.834	-2,99%	251.014	-2,04%
2009	6.014	-3,62%	256.248	-5,28%
2008	6.240		270.534	
2008/2012		-3,48%		-3,06%

Font: Idescat. Elaboració pròpia

En aquest capítol analitzarem sectorialment la situació empresarial a les Terres de l'Ebre durant l'any 2012, intentant emmarcar-ho en el context de dificultat en què està immers tot el país, bé per mitjà de dades comparatives amb altres àmbits territorials, bé per comparació de les nostres comarques amb la situació d'anys anteriors. En primer lloc, comentarem la situació del sector primari, cabdal a les nostres terres, basant-nos en els principals ítems que s'han de

tenir en compte i la situació dels principals conreus (arròs, oliva, cítrics...) i bestiar, i la situació de la flota pesquera.

En segon lloc, detallarem la situació industrial, des de diferents punts de vista, tant pel que fa als actors consultats com als subsectors analitzats, els de més aportació al PIB de la zona: agroalimentari, mobles, energia, etc. Comentarem, naturalment, la situació de la construcció que tant ha aportat i que tant ha perjudicat actualment. Finalment, dins del sector serveis detallarem la situació del comerç, del turisme i de l'activitat sociosanitària.

Taula 2. Atur registrat a Terres de l'Ebre a desembre de 2012

Terres de l'Ebre – Atur registrat

31 de desembre de 2012

	Valor	% distrib.	Variació interanual	
			Absoluta	Relativa
Per sexe				
Homes	8.534	55%	427	5,3%
Dones	6.977	45%	725	11,6%
Per sector econòmic				
Agricultura	1.136	7%	114	11,2%
Indústria	2.582	17%	225	9,5%
Construcció	2.929	19%	-181	-5,8%
Serveis	8.242	53%	1.006	13,9%
SOA ⁽¹⁾	622	4%	-12	-1,9%
Terres de l'Ebre	15.511	100%	1.152	8,0%

⁽¹⁾ SOA (sense ocupació anterior). Definició del Servei Públic d'Ocupació Estatal: demandants que busquen la primera feina.

Terres de l'Ebre: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta.

Font: Departament d'Empresa i Ocupació i SOC

Per obtenir les dades, hem recollit informació molt valuosa i actualitzada dels diferents observatoris dels departaments d'Empresa i Ocupació, Salut, Territori i Sostenibilitat, i Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya. Algunes d'aquestes dades també s'han publicat a l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), però darrerament els observatoris esmentats tenen avenços significatius en l'actualització de dades que cal remarcar. Hem utilitzat també la base de dades SABI (Sistema d'Anàlisi de Balanços Ibèrics), que explota la informació comptable proporcionada per les empreses (societats mercantils) al Registre Mercantil.

Les dades qualitatives i de primera mà s'han obtingut a partir d'entrevistes semiestructurades de caire informatiu, que s'han dut a terme durant els mesos de gener i febrer de 2013 entre empresaris de tots els sectors i agents econòmics i institucionals del territori. Aquestes han estat enregistrades per a la seva posterior anàlisi qualitativa, tractament i incorporació a l'estudi.

2. Anàlisi i evolució de les empreses per sectors

2.1. Sector primari

Les Terres de l'Ebre, des del punt de vista de l'estructura productiva, s'han caracteritzat sempre pel pes que ha tingut, i que encara té, el sector primari (agricultura, ramaderia, pesca, aqüicultura...) en l'empresariat i l'ocupació al territori. El sector primari representa aproximadament un 10% de la renda del territori, mentre que al conjunt de Catalunya és menys del 2%. Així, podem comprovar que en el darrer any encara aquest sector ocupa quasi 4.000 persones, cosa que significa més del 8% de la població ocupada. Podem afirmar, doncs, que aquest sector, juntament amb els serveis, suporta millor la crisi que els altres, tot i que hi ha hagut una davallada d'ocupació del 16% en els darrers cinc anys de crisi i un 2,7% en el darrer any.

Taula 3. Sector primari. Afiliats a la SS en règim general i autònoms. Any 2012

Any	Terra Alta	Ribera d'Ebre	Montsià	Baix Ebre	Total	
2012	866	532	1106	1266	3770	
2011	888	562	1122	1304	3876	
2010	917	625	1139	1427	4108	-16%
2009	974	636	1236	1482	4328	
2008	1013	694	1289	1494	4490	

Font: Idescat. Elaboració propia

Hem de tenir en compte que, a més, pren gran importància l'empresariat agrícola, ja que és el principal proveïdor de la indústria agroalimentària que esdevé estratègica a les Terres de l'Ebre. I evidentment també cal tenir en compte que el paisatge agrari beneficia altres sectors importants del territori, com ara el turístic. Així, la importància del sector no l'establim només pel pes dins de l'estructura productiva i d'ocupació, sinó amb per la incidència que pot tenir sobre l'empresariat dels altres sectors.

Pel que fa als conreus, hem de determinar que hi ha moltes diferències entre les quatre comarques, sobretot perquè, tot i la proximitat, l'orografia i el clima són molt diferents. Així, a la Terra Alta i una mica a la Ribera d'Ebre, es concentra la vinya; els cítrics es localitzen a les comarques del Baix Ebre i del Montsià, mentre que l'olivera és present a totes les comarques de l'Ebre. Finalment, el cultiu més paradigmàtic de les Terres de l'Ebre, l'arròs, es localitza a l'àrea del Delta. D'altres cultius de menys importància quantitativament parlant són la carxofa, als voltants del Delta, i la fruita dolça (presseguers, cirerers...) a la Ribera d'Ebre.

Una de les característiques de les estructures de producció primària de les Terres de l'Ebre és el pes del sector cooperatiu, sobretot en agricultura. A finals del 2012, de les 464 cooperatives agràries catalanes, un 10,3%, és a dir, 48, estan ubicades a les Terres de l'Ebre i representen quasi el 10% del total de facturació de les cooperatives agràries catalanes. Aquestes xifres quasi no han tingut variacions en els darrers anys. La majoria treballen en el sector de l'oliva, en el sector de la fruita seca i garrofes, i en el sector vitivinícola. Cal tenir en compte que el sector cooperatiu de les Terres de l'Ebre està molt atomitzat, amb moltes cooperatives d'àmbit local.

No obstant això, pel que fa al volum de facturació, cal destacar la importància de les dues cooperatives d'arròs: la Cambra Arrossera del Montsià i Arrossaires del Delta de l'Ebre. Aquestes dues cooperatives comercialitzen el 80% de l'arròs del Delta. Temps enrere hi va haver negociacions per fusionar les dues cooperatives, cosa que les hagués convertit en la segona unitat productora d'arròs de l'Estat espanyol, però finalment les negociacions no van arribar a bon fi.

No podem parlar del sector agrari sense exposar el cas de la Cooperativa de l'Aldea, dedicada bàsicament a la producció d'hortalisses. A finals del 2011 va fer fallida i durant tot el 2012 s'han succeït assemblees, denúncies, renúncies d'alts càrrecs i sobretot dubtes sobre la viabilitat i continuïtat de la Cooperativa. Finalment una nova Junta se n'està fent càrrec i intenta reconduir la situació, en primer lloc per garantir-ne la viabilitat, amb l'objectiu de poder anar restituint els fons perduts pels centenars d'afectats que havien confiat en la secció de crèdit.

Des del punt de vista empresarial, és obvi que una dimensió més gran de les empreses del sector (cooperatives o no), afavoriria la capacitat de negociació comercial i sobretot la possibilitat d'importació, clau actualment en el sector tal com reconeixen els actors implicats. No obstant això, reconeixen, tant des del sector com de des la mateixa Administració, que hi ha històriques reticències a l'hora de realitzar concentracions empresarials. El mateix Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM) insisteix en aquesta necessitat de guanyar dimensió amb les estructures de producció i comercialització, és a dir, la imperiosa necessitat de fusionar i agrupar el teixit empresarial, començant per les cooperatives. Però, tot i que hi ha intents, de moment, no ha fructificat cap gran acord, cosa que va en perjudici del poder de negociació de les empreses locals amb les grans distribuïdores internacionals.

La rendibilitat del producte, si ens referim més particularment als cítrics, ha de ser la clau per fer que el negoci sigui engrescador i professionalitzi més els pagesos i ramaders que actualment han de dedicar-s'hi parcialment. Tot això finalitza en una inversió molt petita en innovació en el sector i impossibilita en gran mesura l'opció d'internacionalitzar la comercialització. No obstant això, cal esmentar altres problemàtiques, com l'evident posició de domini de la distribució respecte de la producció, que fa que la fixació de preus estigui lluny de la pagesia, que reiteradament es queixa de no poder cobrir ni les despeses de producció i recollida. La visió, des d'aquest punt de vista, és molt negativa i es culpa també l'Administració pública de falta d'esforç per redreçar la situació. La situació dels cítrics és especialment complicada, ja que des de fa uns quants anys hi ha un evident excés d'oferta i una lluita entre empreses i

cooperatives per situar el producte en el mercat a un preu que sigui mínimament rendible per als productors. Conviuen situacions d'estructures sobredimensionades amb altres que no poden acollir tota l'oferta, productors a qui es deu alguna anyada, altres que no poden fer front a les despeses de la collita...

Cal destacar també que cada cop més, encara que amb un ritme baix, els productors de la zona treballen per la diferenciació del producte, n'accentuen la qualitat i aposten pels distintius de qualitat en les principals produccions de la zona. Per exemple, en el cas del vi hi ha tres DO que operen al territori de les Terres de l'Ebre: la DO Terra Alta (tercera en importància de Catalunya); la DO Tarragona, amb part de la comarca de la Ribera d'Ebre; i la DO Montsant, amb part de la Ribera d'Ebre, que no està inclosa dins la DO Tarragona. L'oli també disposa de tres DOP: la DOP Oli de la Terra Alta, la DOP Oli del Baix Ebre i del Montsià, i la DOP Siurana. L'arròs del Delta es troba protegit per la DOP Arròs del Delta de l'Ebre. Finalment, en el sector de la fruita, les clementines produïdes al Baix Ebre i Montsià disposen de l'IGP Clementines de les Terres de l'Ebre.

Si ens referim a l'arròs, durant el 2012 ha continuat la preocupació per la propagació de la plaga del cargol poma, a part de les altres plagues (cranc roig, musclo zebra, etc.), més assimilades al territori. L'assecament dels conreus durant els mesos no productius ha continuat, fins i tot en algunes finques de l'hemidelta dret que, a causa d'un sabotatge, s'han infectat de la plaga. Sembla, no obstant això, que les mesures són efectives i han permès reduir significativament el nombre d'adults. Una altra incertesa durant el 2012 del sector ha estat la continuïtat en el futur de les ajudes agroambientals, sense les quals el cultiu esdevé deficitari. Cal tenir en compte que el sector de l'arròs és molt dependent d'aquestes subvencions. El sector arrossaire continua apostant per nous productes i noves varietats d'arròs més respectuoses amb el medi ambient i de més qualitat.

Hem de reflectir finalment, respecte a aquest cultiu, la notícia de principis de 2012 quan la Cooperativa Arrossaires del Delta de l'Ebre va comprar la marca

Nomen per 40 milions d'euros. Amb aquesta adquisició, Arrossaires més que duplicarà la seva xifra de negoci i enfortirà la seva capacitat comercial amb una marca de prestigi. Nomen factura prop de 50 milions d'euros anuals i compta amb un reconegut prestigi entre els consumidors.

Referint-nos a la pesca i l'aqüicultura, una dada que ajuda a adonar-se de la importància del sector a les Terres de l'Ebre és la referent a la flota pesquera per àmbits geogràfics.

Taula 4. Flota pesquera de Catalunya pers àmbits geogràfics. Any 2012

	Arros sega ment	Arts menor s	Encerclame nt	Palangre de fons	Palangre superfíci e	Auxiliar s	Cèrcol Tonyina
Barcelona	38	115	31	8	3	5	0
Girona	89	161	30	32	6	18	0
Tarragona	53	33	24	3	1	0	0
Terres de l'Ebre	77	94	7	6	4	0	6

Font: Departament Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Elaboració pròpia

Així, podem veure que el nombre d'embarcacions totals se situa al nivell de tota la província de Barcelona, tot i que les embarcacions d'arrossegament són quasi tantes com les de Girona i moltes més que les de Tarragona. Destaca també perquè és la seu (Ametlla de Mar) de tota la flota tonyinaire de Catalunya. Pel que fa al nombre de tones subhastades a llotja, S. Carles de la Ràpita ocupa el segon lloc de Catalunya el 2012 amb 3,266 Tm, mentre que l'Ametlla ocupa el quart lloc amb 2,992 Tm. Tot i això, el nombre de captures de la flota de l'Ametlla està baixant des de 2005, mentre que la de la Ràpita es manté una mica més estable entre les 3 i 3,5 Tm/any. La principal problemàtica que actualment preocupa la flota pesquera de les Terres de l'Ebre són les despeses, sobretot de combustible, respecte dels ingressos obtinguts. La disminució d'ingressos es deu per la baixada del preu a la llotja, sobre el qual

no tenen control, i la disminució preocupant de captures, tot i que el 2012 va ser millor que l'any anterior.

L'any 2012, entre les confraries de les Terres de l'Ebre (les Cases d'Alcanar, S. Carles de la Ràpita, Deltebre, l'Ampolla i l'Ametlla de Mar) comptabilitzàvem més de 800 llocs de treball directes, tant d'armadors com de mariners, mariscadors o xarxaires. De tota manera, les fons consultades són més aviat pessimistes respecte a la continuïtat de la flota en les xifres actuals. Particularment l'any 2012 ha dut una problemàtica a la confraria de l'Ametlla de Mar referida a la sortida unilateral de la mateixa confraria de les barques tonyinaires del Grup Balfegó, la qual cosa ha suposat la disminució d'ingressos a la confraria i més càrrega per a la resta d'armadors i mariners. Actualment s'està tractant de resoldre la situació des de la Secretaria General de Pesca de la Generalitat de Catalunya.

La producció aquícola es manté estable en els darrers anys, predomina el cultiu de musclos i d'ostra rissada, que en els darrers anys s'està desenvolupant ràpidament al delta de l'Ebre. Les muscleres del delta de l'Ebre s'han diversificat més els cultius, que en els darrers anys, a favor de la producció d'ostra rissada.

Pel que fa a les espècies ramaderes, a les Terres de l'Ebre hi predomina l'aviram. Més del 10% de les explotacions d'aviram de Catalunya es localitzen a les Terres de l'Ebre, la qual cosa suposa aproximadament el 20% dels caps d'aquestes aus de tot Catalunya, tot i que en els darrers deu anys hi ha hagut quasi un 20% de descens en la producció. La ramaderia es concentra sobretot al Baix Ebre i Montsià, on es localitzen quasi totes les places d'aviram de les Terres de l'Ebre i més del 80% d'abelles, i destaca el municipi del Perelló en aquest aspecte. El Montsià és la comarca amb més places de porcí. La capacitat ramadera de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta és més reduïda.

El sector cítric de les Terres de l'Ebre el 2012 ha continuat en la incertesa que provoca els preus baixos entre els productors, cosa que continua fent que moltes petites finques no s'explotin professionalment, i que la collita en alguns

casos no és dugui a terme. Tot i la qualitat dels seus productes, és un sector que s'ha vist sotmès a fortes disminucions en els preus. Aquesta circumstància motiva la sortida del sector de les explotacions més petites i més vulnerables, i molts agricultors a temps parcial han abandonat la producció, o només ho fan per a la família i amics. Tot i així, les exportacions, tant de taronges com de mandarines, continuen com a millor remei per a la sortida del producte, amb una gran competència dels productors del llevant espanyol.

Podem concloure que, tal com dèiem, el sector primari de les Terres de l'Ebre no ha estat dels més castigats en un context de forta crisi econòmica. No obstant això, els productors sovint es queixen de la poca retribució dels esforços, i és un discurs recurrent que els preus que reben per les seves produccions estan sotmesos a fortes oscil·lacions, i sobretot, sotmesos al disseny dels clients que tenen poder de negociació i fixen unilateralment el preu. La tendència dels preus en la majoria de les produccions de la zona és a la baixa, ja sigui en el sector avícola, pesquer, o en els diferents productes agrícoles. Els productors tenen una dimensió molt petita i estan molt fragmentats. Tenen greus dificultats per obtenir uns preus retributius enfront d'un sector de distribució molt concentrat. Aquestes circumstàncies fan que molts agricultors abandonin l'activitat agrària, cosa que encara no passa en altres subsectors. Cal apuntar en aquest sentit la gran preocupació per l'envelliment de la població que es dedica al sector agrari i pesquer, cosa que afectarà en el futur tant el cooperativisme com les confraries de pescadors del territori.

La producció ecològica, encara que molt incipient, és l'aposta d'alguns petits productors que veuen que aquesta diferenciació els pot aportar uns marges més alts i una distribució més directa, i se salten barreres d'intermediaris que els impedeixen ser rendibles. A més, estan trobant un terreny adobat amb noves demandes per part de grups de consumidors més preocupats per les conseqüències mediambientals del model de producció alimentària, i que veuen el territori com una alternativa d'autenticitat que no tenen en grans ciutats. També s'estan generant petits projectes de creació de sinergies de la pesca, l'aqüicultura o l'agricultura amb el sector turístic de la zona.

2.2. Sector secundari

De molt preocupant es pot qualificar la situació del sector industrial a les Terres de l'Ebre i la seva evolució durant el darrer any 2012. Lluny de recuperar llocs de treball i d'implantar-se noves empreses industrials, ha estat de nou un any de rècord en presentació d'ERO (encara que la gran majoria parcials o temporals) i de pèrdua de llocs de treball en empreses emblemàtiques del territori. Els agents socials, sindicats, institucions empresarials i Administració pública no són optimistes des d'aquest punt de vista, encara que alguns apunten cap a la redacció del Pla Estratègic d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre com a possible punt de partida per a la reactivació econòmica. No obstant això, d'altres tampoc veuen en aquest Pla la solució dels problemes industrials de la zona. La primera fase d'aquest pla ja destaca una situació desfavorable del territori respecte d'altres de l'entorn, sobresurt el poc pes de les ocupacions d'alt contingut tecnològic (3,1% enfront del 7,6% de la mitjana catalana). Una altra dada preocupant és la despesa afegida de transport de mercaderies, atesa la distància respecte dels ports de Tarragona i Barcelona i les deficientes infraestructures de transports, tant ferroviaris com per carretera.

Taula 5. Nombre d'ERO a les Terres de l'Ebre

Any	Nombre	Treballadors afectats		
	expedients	Extinció	Suspens.	Total
2007	5	30	31	61
2008	31	163	409	572
2009	106	700	1.285	1.985
2010	113	184	1.164	1.348
2011	169	140	1.075	1.212
2012	261	125	1.722	1.847

Font: Departament d'Empresa i Ocupació

Una dada rellevant per conèixer l'estructura empresarial industrial a les Terres de l'Ebre és el nombre mitjà de treballadors per empresa. Mentre que al territori hi treballen 12,6 treballadors per empresa, la mitjana del Camp de Tarragona és de 22,80. Només el 3,51% de les empreses industrials tenen més de cinquanta treballadors, la xifra més petita de tots els àmbits territorials catalans.

2.2.1. Indústria agroalimentària

Els actors empresarials i institucionals no tenen actualment cap dubte sobre que la millora de la situació empresarial a les Terres de l'Ebre passa inexorablement per la indústria agroalimentària. Actualment ja hi recau el pes principal de la força de treball d'aquest sector tant pel nombre d'empreses dedicades a l'activitat (més de 120) com pel nombre de treballadors (més de 1.400). La proximitat de la gran varietat de primeres matèries, tal com hem vist en l'apartat del sector primari, i l'aprofitament dels productes agraris i ramaders autòctons es va desenvolupant des de fa dècades i continua potenciant-se.

Els estudis realitzats en els darrers temps destaquen la importància del desenvolupament d'aquesta indústria agroalimentària que suporta millor que les altres la crisi econòmica dels darrers anys. Des de l'Administració pública s'advoca per la unió de recursos o la fusió entre empreses del sector o entre cooperatives; però després d'algunes unions fa uns quants anys, actualment no s'està arribant a nous acords. Un altre recurs instat per les institucions és la diferenciació del producte per poder tenir més i millor comercialització tant en el territori nacional com a l'estranger. En aquest punt és de vital importància la coordinació i la venda de la imatge del producte agroalimentari de les Terres de l'Ebre, però la principal mancança és la innovació en el sector i l'aprofitament dels recursos tant naturals com humans en favor de la indústria. La UE ja ha assegurat que la innovació ha de ser el fonament de la política empresarial comunitària entre 2014 i 2020.

El sector ha de donar molt més valor afegit al producte alimentari, i això no ho assolirà si hi ha un trencament en les actuals formes d'actuar. Els principals

empresaris del sector reconeixen que hi ha adaptacions de la seva producció a les normatives, i que en alguns casos són fins i tot pioners en aquest aspecte. No obstant això, continua havent-hi una mancança en la inversió en innovació i en recerca. No hi ha desenvolupament de producte ni recerca en fabricació de nous productes intermedis o elaborats a partir dels actuals productes. Podem afirmar que en alguns casos hi ha aversió al risc, la qual cosa fa que, juntament amb la dificultat de l'accés al finançament durant molts anys —i el 2012 no ha estat cap excepció—, la indústria agroalimentària estigui suportant la crisi però estancada en nivells de fa anys. No obstant això, hi ha alguns casos que cal comentar.

Recordem que hi ha actualment dos productores i comercialitzadores d'arròs al territori: Cambra Arrossera del Montsià, amb uns 3.200 socis, i Arrossaires del Delta. Aquesta darrera, a principis de 2012, va tancar la compra de la marca Nomen per 40 milions d'euros, amb el suport del Departament d'Agricultura, que desitjava que la històrica marca, que va néixer a Tortosa el 1940, tornés a estar en poder d'una firma catalana. L'adquisició de Nomen suposa un salt qualitatiu per Arrossaires del Delta, que actualment basa gran part del seu negoci en la comercialització de marques blanques o de la distribució amb marques pròpies com Bayo, La Torre i Segadors del Delta.

Nomen és la tercera marca d'arròs a la gran distribució a Espanya, amb una quota en volum del 4,3% el passat any. Arrossaires del Delta té 1.300 socis, i la seva xifra de negoci supera els 40 milions d'euros, i cada cop més s'està especialitzant i oferint tota modalitat de producte diversificant horitzontalment per cobrir tots els mercats. En la línia esmentada de donar un valor afegit a l'arròs i continuar expandint la marca Segadors del Delta, ha tret al mercat dos varietats de licor fetes d'arròs: licor de crema d'arròs i licor d'herbes Segadors del Delta.

El sector de la producció i comercialització d'ous compta a les Terres de l'Ebre amb el líder català, Ous Roig. Aquest subsector ha enllestit gairebé durant el darrer any la reconversió que li exigia la UE quant a la remodelació de les granges de gallines per adaptar-les als canvis reglats que imposen altres mides

per animal i altres mesures de qualitat. Aquesta empresa ha estat pionera en els canvis, i actualment ja pot comercialitzar la meitat de la seva producció (d'uns 700 mil ous diaris) amb granges adaptades perquè els animals puguin estar a l'aire lliure.

Ja hem comentat anteriorment la situació de la Cooperativa de l'Aldea i l'intent de reconducció que s'està duent a terme. Aquest ha estat entre d'altres un dels factors que ha convulsat la gestió de les cooperatives agràries del territori durant l'any 2012. La incertesa causada pels fets de l'Aldea i el ressò mediàtic han abocat molts cooperativistes a retirar diners de les seccions de crèdit, i deixar alguns cops malmeses les liquiditats de les cooperatives que no estaven passant per una bona campanya de cítrics ni tampoc d'oliva. Sembla que la situació s'està reconduint en el sector cooperativista al començament de 2013, amb les perspectives d'una bona campanya d'oliva que pot ajudar a recapitalitzar les seccions de crèdit. També sembla que en el segon semestre de 2012 s'ha superat la complicada situació de manca de finançament de l'empresa Agrofruit, SA, amb la qual cosa pot fer front al pagament de les collites pendents.

De tota manera, tal com afirmen els principals representants del sector, només mitjançant la sortida a l'exterior per col·locar els productes agraris, pot superar-se l'estancament del consum intern. En aquest aspecte, les empreses que ja tenien un camí recorregut en l'exportació abans del començament de la crisi, com Balfegó, per posar un exemple, estan en una millor situació de partida respecte de les que són molt més inexpertes i que encara comencen ara a construir-se els ponts necessaris per anar consolidant aquestes vendes.

2.2.2. Indústria del moble

Per aquest sector, que durant molts d'anys ha estat bàsic en el desenvolupament de la comarca del Montsià i sobretot per al municipi de la Sènia, l'any 2012 ha estat un any d'aprofundiment en la davallada que ha estat experimentant des de 2008. Lluny d'apropar-se a la revifada, ha continuat la

pèrdua de llocs de treball, el tancament d'empreses, la reducció de plantilles i la retallada salarial als treballadors en actiu.

Concretament, quant a les empreses de manufactures de mobles i auxiliars, en quatre anys s'ha passat d'unes 90 empreses que donaven feina a més de 1.700 treballadors, a poc més de 50 amb una pèrdua de llocs de treball de més de 1.000 persones. Si ens referim a la comercialització del mobiliari i complements, la davallada percentualment ha estat més gran, i al voltant del 70% de les empreses han hagut de tancar les portes, encara que no representa tant en nombre de llocs de treball.

Pel que fa a les particularitats, cal destacar que al juny de 2012 es va confirmar el tancament d'Antaix, una de les empreses de fabricació de mobles més importants del territori. Va presentar un concurs de creditors per extingir la seua activitat, i va deixar al carrer els 86 treballadors que encara mantenia dels més de 300 que va arribar a tenir, després d'haver presentat fins a tres ERO.

Els sindicats, davant d'aquesta situació, van demanar suport a les administracions públiques per evitar l'enfonsament del sector del moble, que només a la comarca del Montsià va arribar a donar feina a unes 2.000 persones. D'altra banda, ja el 2010 els moblistes van comparèixer a la Comissió d'Economia i Finances del Parlament, davant de la davallada de la facturació i la presentació d'expedients de regulació d'ocupació en gairebé totes les empreses del sector arran de la crisi. Tot i que el conseller Francesc Xavier Mena va comprometre el suport de la Generalitat si les empreses del sector exploraven nous mercats, s'internacionalitzaven i aplicaven fórmules d'exportació conjunta, la situació no reverteix. No obstant això, reconeixen que l'ajut a l'exportació per part del Centre Tecnològic del Moble i la Fusta ha estat clau, però necessiten més professionals que els orientin en aquest camí.

Es complex capgirar la situació, i la fórmula de l'exportació sembla l'única factible actualment. Durant molts d'anys, les empreses del moble del territori no donaven l'abast fabricant per al consum intern, la qual cosa va suposar l'abandonament del mercat internacional. Ara, quan la situació del mercat intern

és de paràlisi, costa molt obrir aquestes línies de comerç exterior, tot i els esforços dels empresaris que es mantenen amb les empreses actives. En altres sectors de l'economia ebreca en què la internacionalització dóna els resultats desitjats, aquesta ha estat fruit d'anys de feina constant, feina que ara encara enceten les empreses del moble i que sembla que trigarà anys a fructificar.

Actualment, doncs, l'actual situació és de difícil solució i té la raó de ser en tres principals problemes. El primer, ja esmentat, la crisi del consum intern, sobretot dels clients de classe mitjana al qual es dirigia el clúster de la comarca. La difícil situació de moltes famílies, juntament amb la por al consum en béns mobles no imprescindibles, ha abocat el consumidor a ofertes més econòmiques (com per exemple IKEA) o, simplement, a retardar la compra. En segon lloc, per moltes empreses és un problema l'accés al finançament aliè per realitzar accions d'internacionalització, atesa la reticència del sector bancari i en què moltes de les quals ja estan endeutades per inversions anteriors; l'opció dels fons propis ha estat ja gairebé esgotada per mantenir l'empresa en funcionament. Finalment la queixa s'adreça a les administracions, no per la falta d'atenció als problemes del sector, sinó per l'excessiva burocràcia i la falta de flexibilitat i d'acompanyament en accions tant de millora de condicions de finançament com, sobretot, de facilitat per la venda a l'exterior. Es reconeix, d'altra banda, també l'excessiva dependència que aquest sector, igual que altres, ha tingut històricament de l'Administració pública via ajuts i subvencions. Es pot afegir també la diferència de costos salarials que es marca entre els convenis del sector al territori respecte d'altres de l'Estat espanyol i també la diferència de costos de transport pel dèficit en infraestructures a les Terres de l'Ebre.

Els empresaris que estan mantenint l'empresa activa tot i reduir plantilla, estan buscant vies alternatives, per exemple el *contract* (línies de mobiliari per a cadenes hoteleres i alguna administració), en què la competència no ha entrat en força i que diverses fàbriques de la Sénia han començat a explorar amb èxit. Quant als comerciants, el sector del moble a la Sénia no es va caracteritzar per una gran cooperació, sinó més aviat per la competència directa. Des de fa un

temps la iniciativa de l'associació d'empresaris "La Sénia, país del moble" és un intent d'agrupar la comercialització sota un paraigua comú i convidar els clients a gaudir d'una oferta de més de 30.000 metres quadrats, dels 200.000 que hi havia fa uns quants anys.

2.2.3. Altra indústria i energia

En el cas de la indústria manufacturera, la clau de la competitivitat de nou és la sortida a la comercialització internacional dels productes. Només creixen o almenys es mantenen en xifres de beneficis les poques empreses que s'han treballat durant anys la sortida al comerç internacional i estan en percentatges alts de venda a l'exterior de la seva producció. Naturalment també es mantenen les que no tenen una dependència directa del sector immobiliari, sinó que, bé treballen com a auxiliars de la indústria alimentària, o bé tenen un arrelament al territori que de moment els ha impedit deslocalitzar la seva producció.

Per veure algunes mostres de la situació industrial, els treballadors de l'empresa Celulosa de Levante, SA (Celesa) van acceptar un nou expedient de regulació d'ocupació (ERO), que preveu la parada de vuitanta dies de producció que afectarà 71 dels 95 treballadors fins al 30 de juny de 2013. Aquest era el tercer ERO des de 2009 que presentava Celesa.

Un altre cop fort per a la indústria del territori va ser la presentació de l'ERO de Cemex a la planta productiva d'Alcanar al novembre de 2012, que va suposar l'acomiadament de 147 treballadors, el 90% de la plantilla de la fàbrica. Aquest ERO, juntament amb el d'Ercros a Flix no estan inclosos a la taula 5 que hem exposat abans, ja que, com que són empreses d'àmbit nacional, es presenten directament al ministeri corresponent del Govern central. Amb aquests, la xifra, doncs, augmentaria a 2.000 treballadors afectats per expedients de regulació d'ocupació durant el 2012.

Hi ha, però, altres exemples que no inspiren pessimisme, com és el cas de Plásticos Castellá, que amb més de 300 treballadors, ha optat per incrementar

estratègicament la seva sortida al exterior, no solament amb vendes sinó que també amb la producció en altres països com Hongria i properament al centre d'Europa. Un dels principals inconvenients que comenten aquestes empreses industrials, que tenen una sortida constant i voluminosa de producció i entrada de primeres matèries, són els elevats costos de transport. Només es pot transportar amb regularitat fins als ports d'embarcament (Tarragona i Barcelona principalment) per carretera i en condicions de desavantatge en costos i comoditat respecte altres zones, ja que no disposen d'autovia gratuïta, sinó d'autopista de pagament a diferència d'altres localitats catalanes i de la resta d'Espanya. Descartada també la possibilitat de transport per ferrocarril, hi ha la petició contínua del desdoblament de la línia fèrria fins a Tarragona i la futura construcció del corredor del Mediterrani. Les institucions territorials com la Cambra de Comerç consideren clau aquest capítol per atreure nous projectes industrials, juntament amb l'oferta de sòl a l'abast de la indústria a preus competitius, el manteniment de la rebaixa del cànon de l'aigua i la rebaixa de tarifes elèctriques que es comença a sol·licitar, com a contrapartida de ser un territori que aporta un percentatge altíssim de l'energia de Catalunya.

A la Ribera d'Ebre la principal i gairebé única font d'ocupació industrial de la comarca és la Central Nuclear d'Ascó, ja que aquest febrer de 2013 Ercros ha presentat un expedient de regulació d'ocupació que afecta aproximadament el 75% de la plantilla que aquesta empresa tenia a la planta productiva de Flix, i deixa a l'atur unes 150 persones. Així, doncs, Ascó I i Ascó II, amb una plantilla dimensionada per la mateixa empresa en 571 treballadors, que arriba a 1.300 en les feines puntuals de recàrrega, és el referent de la comarca que actua com a monocultiu industrial.

Per a la comarca, el 2012 ha significat la pèrdua de la possibilitat d'obtenir el magatzem temporal centralitzat (o cementiri nuclear, amb la nomenclatura dels detractors), ja que en el darrer consell de ministres de 2011 es va aprovar la resolució per la qual es designava la candidatura de Villar de Cañas, a la província de Conca, per allotjar l'ATC amb combustible nuclear gastat i residus radioactius d'alta activitat i el seu complementari centre tecnològic. Molts veïns de la comarca i de les Terres de l'Ebre quedaven alleujats per la decisió, però

molts d'altres veien en aquesta decisió una pèrdua de llocs de treball i de futur per a la comarca.

Fora de la CN d'Ascó, les empreses energètiques que tant de rebug i conflictes generen al territori, no aporten gairebé cap benefici en forma de llocs de treball ni d'ingressos, ni per a particulars ni per als ens locals. Així, entre la trentena de parcs eòlics implantats, les centrals fotovoltaïques o les hidràuliques aporten poc més d'uns cinquanta llocs de treball i minsos ingressos en forma de lloguer de terrenys o d'impostos per a les arques municipals d'algunes poblacions.

2.2.4. Construcció

Tot i que les dades oficials diuen que el 2012 l'únic sector en què s'ha reduït l'atur és el de la construcció, tot fa creure que ha estat un miratge i que la realitat continua colpejant aquest sector de forma constant; de fet, és el que més pèrdues en termes d'empreses i de llocs de treball ha aportat al territori. Per tant, tot i la davallada de 151 persones a l'atur (un 5,8%), continua havent-hi 2.929 persones, que representen un 19% del total de la població aturada a les Terres de l'Ebre.

Una dada molt rellevant de la inexistent activitat constructora privada és la d'habitatges començats durant el 2012 a les comarques de l'Ebre. Aquests han davallat un 51,7%, però ja des de un nivell molt baix assolit el 2011. Només s'han començat 99 habitatges en la suma de les quatre comarques. Aquesta dada contrasta molt amb la de la resta de la província de Tarragona, on s'han començat més de 900 habitatges amb un increment del 15,2%.

Taula 6. Habitatges iniciats segons tipologia per àmbits territorials. Any 2012

	Unifamiliars aïllats	Unifamiliars adossats	Plurifamiliars en bloc	Altres	Total	Variació anual
Comarques						
Baix Ebre	20	21	-	3	44	-8,3%
Montsià	14	21	-	1	36	-72,7%
Ribera d'Ebre	1	11	-	1	13	8,3%
Terra Alta	3	3	-	-	6	-53,8%
Terres de l'Ebre	38	56		5	99	-51,7%
Resta Tarragona	108	55	728	10	901	15,2%
Catalunya	867	570	3.850	24	5.311	-32,8%

Font: Col·legi d'arquitectes tècnics de Catalunya

Una de les problemàtiques del sector a les Terres de l'Ebre, a part de l'evident manca de projectes privats i públics, és la petita dimensió que tenen totes les empreses del territori. Així, per exemple, si es dona el cas que surt una possibilitat per optar a un concurs públic o un projecte privat de gran dimensió, com és el cas del projecte Barcelona World, que s'ha de construir a la província, les empreses ebrenques no poden optar ni a presentar pressupost. De nou s'assegura des de l'Administració que les aliances o les unions temporals podrien donar els seus fruits per poder optar a nous mercats.

2.3. Sector serveis

2.3.1. Comerç

A manca de dades publicades, les entrevistes realitzades amb representants del comerç a les Terres de l'Ebre coincideixen que l'any 2012 ha estat el pitjor des que va començar la crisi econòmica. Pràcticament no hi ha hagut notícies positives en el sector i no hi ha diferències ostensibles entre les poblacions de la zona. Hi ha una opinió negativa dels comerciants sobre la marxa dels negocis i les seves expectatives respecte als propers trimestres. La percepció majoritària és que la xifra de vendes es reduirà, i els marges comercials es mantindran estables.

L'ocupació en el sector ha disminuït a causa tant del tancament d'alguns comerços com de la disminució de les plantilles d'altres. Un alt percentatge dels establiments ha reduït el nombre de persones ocupades, i només una minoria ha contractat personal nou, tret de les excepcions de les campanyes puntuals. No obstant això, la major part dels empresaris no tenen previst deixar el negoci properament, encara que si continua aquest ritme molts mesos més, s'ho poden replantejar.

Aquestes opinions i els resultats obtinguts reflecteixen no només l'estancament experimentat per l'economia en els darrers anys, sinó el persistent afebliment del consum donat per la disminució de la renda familiar disponible en algunes famílies i també per la por d'altres famílies que, tot i que tenen estabilitat econòmica, no veuen amb optimisme el futur i redueixen despeses en el comerç local. Aquestes dades són més palpables en comerç de l'equipament de la persona i equipament de la llar i la cultura, i no es detecta tanta davallada en l'alimentació.

Els marges comercials han estat més baixos respecte de l'any anterior. Així, es detecta una fugida del consumidor cap al producte de baix preu que molts cops pot trobar a les grans superfícies en detriment del petit comerç urbà.

Si ens referim a les principals poblacions comercials de les Terres de l'Ebre, Tortosa i Amposta, cal dir que es fa evident aquesta preocupació en forma de tancaments comercials. A la capital del Baix Ebre han abaixat la reixa alguns comerços emblemàtics, i a la capital del Montsià ha fracassat el projecte del centre comercial Centre Ciutat, on pràcticament la totalitat dels locals estan desocupats. En aquest segon cas s'afegeixen alguns altres problemes com la falta d'un centre urbà comercial, ja que el comerç està més dispers, i també la manca de referències en marques de renom. En canvi, a Tortosa, que sí que té més concentració comercial i algunes marques de referència, es manifesta una problemàtica en el mercat de lloguer, amb preus que alguns llogaters qualifiquen com a excessius, assimilables a ciutats molt més grans i comercials.

Manifesten com a molt necessària, a part de la reactivació del consum, una aflluència més gran de visitants, tant de la comarca com d'ocasionals o estacionals, per exemple estudiants universitaris o visitants a esdeveniments puntuals, fires i festes, com podria ser la Festa del Renaixement. L'esperada instal·lació del punt de venda de l'empresa Decathlon de moment no s'ha sabut aprofitar, ja que la majoria de clients no entren a la ciutat per consumir en els altres comerços locals. També es reclama una promoció turística més gran de caire urbà i cultural de les poblacions perquè pugui ajudar a revifar el sector comercial.

Hi ha veus que apunten cap a l'escassa formació d'alguns empresaris que engeguen projectes comercials sense un estudi de mercat previ, cosa que provoca una rotació molt elevada dels locals amb una sensació de desencís per a ells mateixos i la ciutadania.

El que és cert, però, és que el sector serveis ha patit davallades menors que els altres, però en el seu conjunt, entre 2007 i 2012, s'ha perdut un 10,40% dels llocs de treball i un 4,25% de les empreses. En el petit comerç, no obstant això, la davallada ha estat del 13,54% del llocs de treball i del 10,09% de les empreses.

Taula 7. Canvis en les activitats de serveis entre 2008 i 2012 a Terres de l'Ebre

	Comerç a l'engròs i al detall	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats financeres i d'assegurances	Activitats immobiliàries	Activitats professionals i tècniques	Activitats administratives i auxiliars	Adm. pública, Defensa i SS obligatòria	Educació	Activitats sanitàries i serveis socials
Treballadors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	22,24%	24,41%	37,07%	15,27%	0,74%	11,27%	0,00%	33,10%	4,32%	-5,51%	4,35%
Empreses	-3,32%	2,31%	15,58%	15,38%	3,08%	13,21%	1,18%	-8,96%	1,56%	11,36%	8,57%
Autònoms	14,50%	19,40%	10,64%	14,86%	9,21%	32,28%	3,49%	31,00%		24,23%	2,19%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Observatori d'Empresa i Ocupació

Com veiem a la Taula 6, les principals davallades entre les activitats de serveis han tingut lloc en el comerç, un 22% de treballadors per compte aliè i un 14,5% d'autònoms. Entre les pujades destaquen els creixements en hostaleria i informació i comunicacions, encara que en termes absoluts les xifres són molt baixes respecte de les pèrdues en sectors com l'educació, la sanitat o el comerç.

2.3.2. Turisme

Tot i els esforços realitzats per tots els agents amb responsabilitat en el sector turístic, continua sent evident l'estancament en les pernoctacions, observable amb dades calculades per àmbit territorial (marca turística). A diferència dels creixements d'altres anys, el 2012 hi ha també estancament quant al creixement de l'oferta d'allotjament. No obstant això, sí que podem observar un creixement en establiments de restauració, ja que encara que minso, hi ha un increment en visitants, però no en turistes que pernocten en la destinació.

Taula 8. Oferta allotjament a Terres de l'Ebre 2012. Establiments i places.

	ESTABLIMENTS HOTELERS				CÀMPINGS				TURISME RURAL			
	2008	2012	Increment	nt	2008	2012	Increment	nt	2008	2012	Increment	nt
	Baix Ebre	29	34	17%		8	6	-25%		33	41	24%
Montsià	32	32	0%		6	5	-17%		30	30	0%	
Ribera d'Ebre	12	15	25%		1	2	100%		11	14	27%	
Terra Alta	15	16	7%		1	3	200%		21	22	5%	
Terres de l'Ebre	88	97	10%		16	16	0%		95	107	13%	
Catalunya	2.735	2.837	4%		347	353	2%		1.859	2.156	16%	

	PLACES HOTELS				PLACES CÀMPINGS				PLACES TURISME RURAL			
	2008	2012	Increment	nt	2008	2012	Increment	nt	2008	2012	Increment	nt
	Baix Ebre	2.055	2.758	34%		4.305	4.575	6%		204	263	29%
Montsià	1.601	1.585	-1%		1.754	2.400	37%		301	301	0%	
Ribera d'Ebre	354	450	27%		163	333	104%		87	102	17%	
Terra Alta	556	581	4%		335	561	67%		188	191	2%	
Terres de l'Ebre	4.566	5.374	18%		6.557	7.869	20%		780	857	10%	
Catalunya	270.832	294.777	9%		231.025	277.069	20%		14.456	16.968	17%	

Font: elaboració pròpia amb dades de Idescat

Quant al grau d'ocupació hotelera, observem gran diferència d'ocupació d'hotels, càmpings i turisme rural entre les TE i la resta de Catalunya, sobretot en ocupació dels allotjaments de turisme rural amb relació a altres àmbits territorials de Catalunya, la qual cosa pot reflectir bé un excés d'oferta (que no comparteixen els actors implicats) o bé un desajust entre el model ofert i el que busquen els clients. No sembla que l'aposta pel desenvolupament del turisme i sobretot pel de natura i família tingui efecte en els últims anys, almenys és el que reflecteix l'ocupació hotelera.

El procés de recerca de mercats internacionals continua per part d'algun agent del territori com l'Estació Nàutica de la Ràpita o alguna altra institució pública, i estableix contactes amb operadors turístics internacionals i mercats que comencen a donar fruits com el rus. D'altra banda, altres empresaris creuen que s'estan abocant massa recursos per aconseguir una tipologia de client que no és la que s'ajusta al model territorial definit diverses vegades. De nou es demostra desajustament i descoordinació entre les accions locals i d'altres àmbits territorials tant en l'oferta com en la recerca de clients. En aquesta línia, i seguint amb els exemples de descoordinació dins del territori, aquest any 2012 l'Ajuntament de l'Ametlla de Mar ha decidit adherir-se a l'Estació Nàutica de la Costa Daurada en lloc de la de La Ràpita Delta de l'Ebre, emmarcant-se la decisió en la desconfiança en la marca turística territorial.

Cal insistir en la creació de sinergies amb altres sectors de l'economia del territori, sobretot amb el sector primari per propiciar la creació de productes nous per combinar els dos sectors. L'Administració pública veu aquestes exploracions amb bons ulls per aconseguir productes diferenciadors i potenciadors dels dos sectors, però queda molt camí per recórrer encara. Seguint l'opinió dels informants en el sector turístic, hi ha molta menys professionalització que en d'altres i que, igual com pot passar en l'agricultura, des de les institucions i des de altres sectors, es creu que es disposa de bona matèria primera, és a dir, de bons recursos turístics, no només naturals sinó també monumentals i culturals. En aquesta línia, la URV ha apostat per la formació adreçada als professionals o futurs emprenedors del sector amb la

primera edició començada en el curs 2012-2013 del Curs d'Especialista Universitari en Gestió d'Empreses de Turisme i Oci.

Les principals mancances del sector apunten cap a la millora de la comercialització dels productes que ja comencen a abundar al territori, el control intern de la petita empresa turística o el domini dels idiomes per atendre els clients. D'altra banda, s'evidencia també una clara incidència de la disbauxa en la distribució competencial a l'Administració pública i que la promoció del territori se'n pot ressentir. A més, l'esmentada falta de convenciment en el model turístic proposat i consensuat per tots els agents també crea incerteses en el sector.

2.3.3. Serveis socio-sanitaris i altres serveis

Aproximadament el 8% dels treballadors a les Terres de l'Ebre s'ocupa directament en el sector socio-sanitari, és a dir, en hospitals (Verge de la Cinta i Clínica Terres de l'Ebre a Tortosa, hospitals d'Amposta i Móra), centres i equips d'atenció primària, residències de la tercera edat i centres de dia, independentment de si la gestió o la titularitat és pública o privada. De fet, en els darrers anys, tot i les retallades imposades per l'Administració, la xifra de treballadors en sanitat i serveis socials ha crescut. També s'han de sumar centenars de llocs de treball indirectes que genera el sector.

Cal dir, no obstant això, que en el darrer any s'han donat algunes circumstàncies que cal exposar i que canvien el mapa sanitari del territori. En primer lloc, s'està consolidant el creixement del Grup l'Onada, que, a partir d'un projecte iniciat a S. Carles de la Ràpita, ha apostat molt fort pel sector assistencial amb un nou model que, segons els seus directius, aposta per la qualitat de servei i el creixement controlat, no només a les Terres de l'Ebre, on ja han tancat l'expansió amb la propera obertura dels centres de l'Ametlla de Mar i Tortosa, sinó arreu de Catalunya, on tenen en marxa diversos projectes inicials i d'altres de consolidats. Aquesta empresa, amb les noves

incorporacions per obrir els centres construïts, superarà en breu els 500 treballadors en plantilla.

També gestionant de forma privada centres de titularitat pública, ha crescut a les Terres de l'Ebre el Grup Sagessa. Actualment, implantat a les quatre comarques, gestiona quatre centres hospitalaris, set residències d'avis, sis llars i escoles bressol i diversos centres de rehabilitació, centres de dia, equips de suport domiciliari, de valoració de la dependència. El darrer canvi important ha estat la incorporació de la gestió de la Clínica Terres de l'Ebre, que ha estat adquirida per l'Ajuntament de Tortosa, que n'ha cedit la gestió i ha salvaguardat així els llocs de treball (uns 150) i l'assistència als socis de moltes mútues d'assistència privada.

No obstant això, el proveïdor de serveis més gran al territori encara és l'ICS, ja que, a més del control de tota l'assistència primària amb els CAP i els EAP, cal afegir els quasi 800 treballadors de l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa, referència al territori en serveis sanitaris. En la sanitat pública, l'any 2012 ha estat un any convuls, en què s'han hagut de suportar noves retallades en salaris, en horaris de sales d'operacions i fins i tot en plantes tancades temporalment. A parer dels sindicats, tot això repercuteix en el servei prestat a l'usuari i en els llocs de treball dels treballadors de la sanitat pública.

Però, no només la sanitat pública es veu perjudicada, ja que les empreses que són proveïdores de Serveis, com les que hem exposat anteriorment, veuen com hi ha diverses mensualitats d'endarreriment en el cobrament dels serveis, que afecten molt negativament el seu flux de tresoreria, i les aboquen a la solució creditícia en una època en què aquesta sortida també és molt complexa.

La mateixa problemàtica l'estan patint els prestadors dels serveis educatius tant públics com privats. Així, s'està endarrerint o fent marxa enrere la construcció de moltes llars d'infants municipals per falta de finançament, i les poques que s'estan creant són de titularitat o gestió privada. En aquest cas, les subvencions per infant també s'han reduït, amb la qual cosa bé els pares se

n'han fet càrrec, bé han deixat de portar-los a la llar, amb la pèrdua de llocs de treball consegüent. En els centres educatius concertats hi ha endarreriments en els pagaments dels concerts de fins a tres mesos, amb les consegüents tensions financeres que això suposa. La mateixa situació es repeteix en el sector farmacèutic i en molts d'altres treballadors autònoms que tradicionalment eren proveïdors de serveis als municipis, consells comarcals o altres institucions públiques del territori.

3. Conclusions

En primer lloc, hem d'afirmar, tal com dèiem a l'inici, que l'any 2012, des del punt de vista empresarial, ha suposat, llevat de comptades excepcions, una continuïtat en l'aprofundiment de la crisi, amb més pèrdua de llocs de teixit empresarial i, en conseqüència, de llocs de treball. En aquest sentit, el tancament d'empreses emblemàtiques a les Terres de l'Ebre ha empitjorat la panoràmica i ha fet evolucionar negativament no solament les xifres, sinó la confiança de la població i en alguns casos de l'empresariat. Tampoc ajuda a la millora de la competitivitat la dimensió reduïda de les empreses del territori respecte de la resta de l'entorn proper.

És evident que la situació no té una arrel local o regional, sinó més àmplia. No obstant això, es reclamen actuacions per fer que les empreses del territori puguin millorar la seva situació, i que les Terres de l'Ebre siguin més atractives i competitives. El foment de la internacionalització seria una primera aposta clara segons els agents del territori. A tal efecte es consideren clau les millores en infraestructures com l'abaratiment del cost del transport per bonificació de l'AP7 o la finalització de l'A7 al pas pel territori, sumada al desdoblament de l'eix de l'Ebre. Així mateix, la connexió de les mercaderies amb els ports marítims de Tarragona, València i Barcelona esdevé clau per a la sortida dels productes tant des del punt de vista nacional com internacional. Es pot establir una clara relació entre el volum de vendes internacional i el creixement empresarial en els darrers anys en les empreses a les Terres de l'Ebre. Han

estat anys en què justament les empreses que no havien apostat per aquest procés d'internacionalització han vist com les seves vendes s'estancaven o decreixien a gran velocitat. Per tant, podem concloure que no és tant important quin és el sector o l'activitat desenvolupada, sinó la competitivitat de l'empresa i sobretot el grau d'internacionalització que ha desenvolupat.

L'especialització en empreses dels sectors tradicionals al territori, com l'agrari i la indústria alimentària ha mantingut encara la caiguda d'altres indústries com les manufactureres, químiques, del moble o les proveïdores de materials per a la construcció. Aquesta indústria agroalimentària concentra gran part dels treballadors del territori i es desenvolupa mantenint o empitjorant lleugerament les xifres. Les causes són dues bàsicament: en primer lloc, ho fan perquè poden treballar a partir dels productes de la terra (l'oli, els cítrics, la fruita dolça, i els fruits de la mar, tant la pesca com l'aqüicultura); i en segon lloc, perquè el consum de productes alimentaris, molts de primera necessitat, són els darrers a sortir de la cistella de la compra dels consumidors.

Es detecta una clara mancança en la introducció de sectors com el de noves tecnologies i també de productes o serveis amb més valor afegit. En aquest sentit, les empreses agroalimentàries, tot i que lleugerament estan explorant nous territoris i nous productes, encara ho fan amb moltes reticències i pors, sense tenir projectes realment engrescadors i de gran dimensió. Hi ha poques excepcions d'empreses d'aquest sector amb nova implantació o amb creixements importants. Amb relació a aquests punts, s'insisteix en la importància en la formació tant dels joves com d'altres col·lectius com aturats o professionals en actiu i en la vinculació entre empresa i universitat per fomentar la recerca i la innovació, aprofitant que ara a les Terres de l'Ebre es poden crear sinergies de col·laboració de forma molt propera entre aquests dos agents.

La indústria del moble ubicada al Montsià, però sobretot a la Sènia, està patint encara una davallada molt important tant en nombre d'empreses com de treballadors, i es deu, al seu parer, a la confluència de diverses causes: la crisi del sector de la construcció d'habitatges al mercat interior, la davallada del

poder adquisitiu de les llars de classe mitjana, que era la seva veta de mercat, junt amb la manca d'internacionalització d'aquest sector.

Les empreses turístiques tenen una dimensió en general molt petita i una baixa professionalització, sobretot les de serveis turístics. Hi ha un estancament en l'arribada de turistes al territori, com es demostra en l'evolució en les pernoctacions en els diferents tipus d'allotjaments turístics. Tot i així, es detecta un creixement en les polítiques de cooperació i la recerca de nous mercats de forma coordinada entre l'empresa i el sector públic.

No hem de deixar de comentar les referències a l'excessiva burocratització de l'Administració, que fa que molts cops les empreses detectin més entrebancs que ajuts quan han de recórrer-hi. La manca d'agilitat fa que molts cops s'hagin de resoldre els problemes més per voluntat política en altres instàncies que pel bon funcionament del sistema públic. L'excés d'administracions provoca una superposició competencial que sovint no facilita, sinó que dificulta, l'avenç en determinats projectes empresarials.

Fonts d'informació

- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consulta octubre de 2012)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consulta octubre/novembre de 2012)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>>
(Consulta octubre de 2012)
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<<http://www.idescat.cat/>>
(Consulta octubre de 2012)
- Sistema de Anàlisis de Balances Ibèriques (SABI).
<www.sabi.bvdep.com/>
(Consulta octubre de 2012)
- *Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre 2011*. Duro, J.A. [et al.], 2011. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, comunicació personal. Gener i febrer de 2013.

Capitol 2: El Sector Primari a les Terres de l'Ebre. 2012

Maria Victòria Soldevila

Departament d'Economia

URV

1. Introducció

En l'Informe sobre el sector primari d'aquest any hem volgut copsar les impressions dels empresaris del sector agroalimentari sobre l'actual situació de crisi econòmica i les seves perspectives de cara a aquest exercici 2013. És per això que hem complementat l'anàlisi quantitativa de conjuntura del sector del 2012, amb elements qualitius. Aquests elements qualitius s'han obtingut mitjançant una breu enquesta a un conjunt d'empresaris agroalimentaris de la zona. En total s'han realitzat 33 enquestes a empreses representatives del sector a les Terres de l'Ebre. Tot i que la mostra no és molt àmplia, ens permet presentar alguns trets sobre les problemàtiques i perspectives del sector.

Així, doncs, el present capítol s'estructura en dues parts ben diferenciades. La primera part correspon a l'habitual anàlisi de les dades quantitatives sobre el sector primari a les Terres de l'Ebre. Aquesta part l'hem subdividit en dues parts més. Una de caire més estructural, en què es posa de manifest el pes del sector primari en l'estructura productiva i l'ocupació de les Terres de l'Ebre; i l'altra, que és l'anàlisi de conjuntura, en què s'analitzen les dades quantitatives pel que fa als agregats del sector durant el període 2011-2012. Malauradament encara no estan disponibles les dades referents al VAB comarcal del 2012, de manera que no podem avaluar la contribució del sector al creixement del VAB comarcal. No obstant això, sí que podem descriure l'evolució de les diferents produccions agràries d'acord amb els fulls de previsió de collites. També disposem de dades sobre l'evolució del nombre d'explotacions i places ramaderes, així com de les captures del sector pesquer.

Tal com veurem, l'any 2012 no ha estat un any gaire positiu per al sector primari de les Terres de l'Ebre. Les males condicions climàtiques han provocat pèrdues importants en les collites. No obstant això, els preus, en general, han anat a l'alça, i això ha permès moderar les pèrdues. D'altra banda, la situació de crisi econòmica continua tenint impacte sobre el sector, i això es posa de manifest, sobretot, en les xifres d'aturats del sector.

La segona part, d'altra banda, analitza els resultats obtinguts de l'enquesta qualitativa. L'enquesta s'ha realitzat durant els mesos de febrer i març de 2013 a empreses i cooperatives agroalimentàries de la zona. Les preguntes de l'enquesta feien referència a la situació de l'empresa en l'exercici 2012, als factors que més han afectat la marxa del negoci el 2012 i a quines n'eren les perspectives per al 2013. L'element més destacat és que les empreses i cooperatives del sector es mostren optimistes respecte a l'any 2013, i la majoria consideren que aquest any serà millor que l'anterior. També consideren que els factors que afecten més negativament el seu negoci són la manca d'infraestructures i de mà d'obra qualificada, així com les dificultats en l'aprovisionament de la matèria primera.

Finalment, en l'apartat de "Síntesi i perspectives del sector", es presenta un breu resum del capítol i s'assenyalen alguns dels elements que poden afectar el funcionament sector a mitjà termini.

2. El sector primari a les Terres de l'Ebre. Anàlisi quantitativa

2.1. Anàlisi estructural: la importància del sector primari dins l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre

En aquest apartat volem remarcar la importància del sector primari dins l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre. Malauradament, les dades referents al VAB sectorial i comarcal del 2012 i 2011 encara no estan disponibles; és per això que hem basat la nostra anàlisi en les dades comarcals de l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, i del darrer informe de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa, corresponents al 2010. Com que es tracta de dades "estructurals" que no presenten oscil·lacions importants en breus períodes de temps, creiem que resulten adequades per il·lustrar el pes i l'estructura comarcal del VAB primari.

a/ El pes de l'agricultura en el VAB i l'ocupació

Segons les dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'agricultura representava el 2010 l'11,7% del VAB pb de les Terres de l'Ebre, mentre que representa poc més de l'1,8% del VAB pb pel conjunt de Catalunya. Les quatre comarques ebrenques presenten un pes del sector primari sobre el PIB molt superior al conjunt de Catalunya. Així, en el cas de la Terra Alta, el sector primari és el 20,3% del PIB comarcal (és la tercera comarca més agrària de Catalunya, darrere de les Garrigues i la Noguera). La participació del sector primari en l'economia comarcal és d'un 13,7% en el cas del Montsià i d'un 12% en el del Baix Ebre. La Ribera d'Ebre és la comarca "menys" agrària; així i tot, el pes del sector està molt per sobre de la mitjana catalana (6,1%). (Font: Observatori d'Empresa i Ocupació, 2012).

Si analitzem l'evolució recent del sector primari a les comarques de l'Ebre, veiem que en el període 2007-2010 el sector presenta un creixement significatiu en les comarques Baix Ebre (12,3%), Terra Alta (9,3%) i Montsià (8,1%). El creixement agrari d'aquestes comarques és superior al del conjunt de Catalunya, de manera que reforça l'especialització productiva agrícola en comparació de Catalunya. Per contra, el sector disminueix lleugerament a la Ribera d'Ebre (-1%). (Font: Observatori d'Empresa i Ocupació, 2012).

El pes del sector primari en l'estructura productiva també es manifesta en l'ocupació. El percentatge dels afiliats agraris a la seguretat social és molt superior a les comarques ebrenques en comparació de la resta de Catalunya. A la Terra Alta i al Montsià, els treballadors agraris suposen, respectivament, el 22,6% i el 18,6% del total d'afiliats. Al Baix Ebre i a la Ribera d'Ebre, els percentatges són inferiors (12%), però tot i així, estan molt per sobre del conjunt de Catalunya (2,1%). Pel que fa a la taxa d'atur registral,¹ és inferior a la taxa d'atur total i inferior a la del conjunt de Catalunya, excepte en el cas de la Ribera d'Ebre.

¹ La taxa d'atur registral s'obté dividint el nombre d'aturats registrats entre la suma d'aturats registrats i afiliats a la seguretat social (de 16 a 64 anys) i multiplicant-lo per 100.

Taula 1. Afiliats a la seguretat social, aturats registrats i taxa d'atur registral. Agricultura. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya. Desembre 2011

	Afiliats a la seguretat social. Agricultura	% s/total afiliats a la seguretat social	Aturats registrats. Agricultura	% s/total aturats registrats	Taxa d'atur registral. Agricultura	Taxa d'atur registral. Total
Baix Ebre	3.532	12,4%	468	5,8%	10,1%	19,4%
Montsià	4.382	18,6%	359	6,6%	7,6%	19,0%
Ribera d'Ebre	1.058	12,5%	210	14,1%	16,8%	15,1%
Terra Alta	1.051	22,6%	58	9,3%	5,3%	11,9%
Terres de l'Ebre	10.023	13,6%	1.095	7,6%	11,1%	18,1%
Catalunya	61.981	2,1%	11.492	1,9%	15,6%	17,6%

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació i Elaboració pròpia (amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació).

b/ L'estructura del VAB primari en les comarques ebrenques

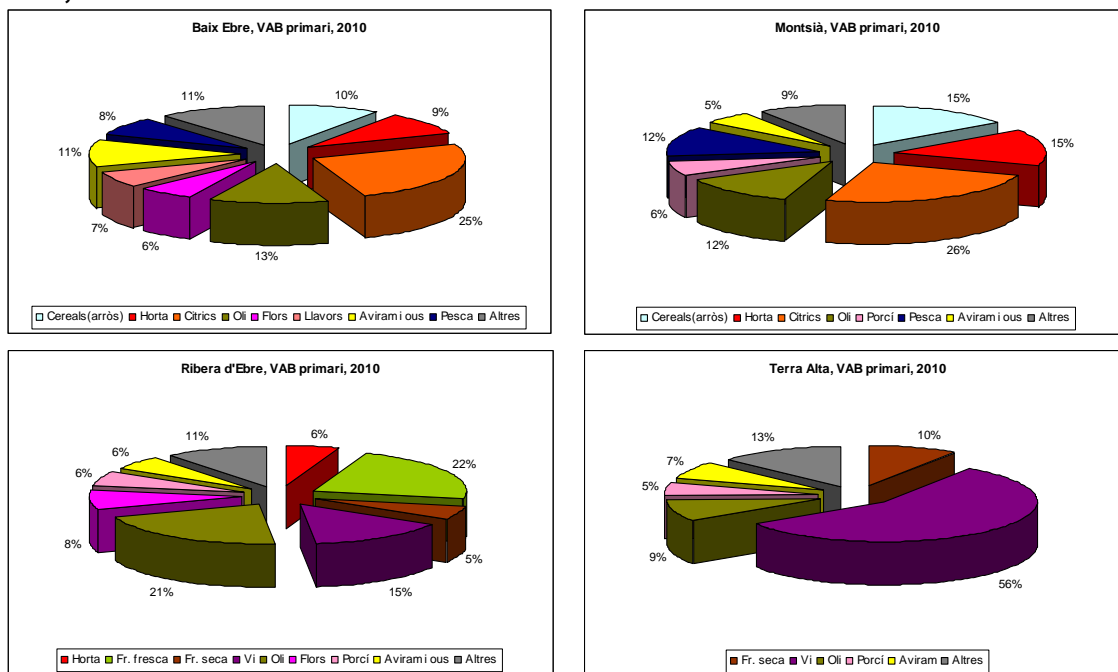
L'estructura del VAB primari presenta diferències significatives entre les quatre comarques ebrenques. L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment ametlles, és present tant a la Ribera d'Ebre com a la Terra Alta. El vi és la producció més important de la Terra Alta (representa més del 56% del seu VAB primari), i també està present a la Ribera d'Ebre (15% del VAB primari). L'oli és un producte destacat en les quatre comarques: representa més del 21% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges al voltant del 10% del VAB primari en les altres comarques.

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram, i en menor grau, del porcí. L'aviram representa més d'un 10% del VAB agrari al Baix Ebre, i el porcí és més marginal. En la resta de comarques, hi ha una presència important d'ambdues produccions.

Finalment, la pesca representa un percentatge important del VAB primari a les dues comarques costaneres (13% al Montsià, 8% al Baix Ebre). Les Terres del Ebre representen aproximadament el 20% de les captures de Catalunya. Cal tenir en compte que les llotges de Sant Carles de la Ràpita i l'Ametlla de Mar són, juntament, amb la de Vilanova i la Geltrú i Tarragona, les llotges amb més

volum de captures i facturació de Catalunya. A l'Ametlla de Mar destaca la tonyina (de fet, totes les embarcacions de cèrcol de tonyina de Catalunya estan censades a l'Ametlla de Mar), mentre que a Sant Carles de la Ràpita, el lluç, l'orada i la galera són les captures més importants (en valor).

Gràfic 1. Els sectors primaris al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2010

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa 2011.

Tal com pot observar-se en els gràfics anteriors, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten una estructura productiva força diversificada, mentre que a la Terra Alta tres sectors —el vi, l'oli i la fruita seca— representen gairebé el 75% del seu VAB primari.

2.2. Anàlisi conjuntural: les produccions primàries de les Terres de l'Ebre el 2012

Aquesta part comença amb una breu descripció de l'evolució del sector primari a Catalunya durant el 2012 pel que fa a les grans macromagnituds: VAB, preus, ocupació, renda agrària i comerç exterior. Seguidament, analitzem l'evolució de les produccions agràries a les Terres de l'Ebre, i ens centrem en les produccions amb més implantació al territori: arròs, oli, vi, cítrics, etc., d'acord

amb els fulls de previsió i tancament de collites. Les dades més actualitzades sobre produccions ramaderes corresponen a les obtingudes pel SIR (Sistema de Informació Ramadera) sobre nombre d'explotacions i places. L'anàlisi del sector pesquer s'ha fet basant-se en les estadístiques de pesca facilitades pel DAAM. Finalment, tanquem aquesta anàlisi de conjuntura amb l'evolució de l'ocupació al sector agrari el 2012.

2.2.1. Introducció: el sector primari català el 2012

El 2012 no ha estat un bon any per al sector agrari català. La climatologia adversa ha disminuït de manera important la producció agrària. El VAB a preus bàsics de l'agricultura va disminuir un 9% segons les primeres dades avançades. Les caigudes més significatives han tingut lloc en els dos darrers trimestres i han afectat especialment les produccions agrícoles. Les produccions ramaderes van presentar un comportament més estable (creixement del 1%). D'altra banda, l'índex de producció industrial de la indústria de l'alimentació, begudes i tabac va experimentar un lleu creixement (2%). (Font: Nota de Conjuntura Econòmica, núm. 75, Departament d'Empresa i Ocupació, gener 2013).

Els preus agraris han tingut, però, un comportament més positiu. L'Índex de Preus Percebuts Agraris (IPPA) va augmentar un 10,9% respecte al 2011. Aquesta millora en els preus és el que ha permès un lleuger increment en la renda agrària, que les primeres estimacions situen entorn del 3,6%. No obstant això, aquest increment no ha estat homogeni i hi ha diferències significatives entre els diferents sectors agraris (Font: Quadre de Comandament Agroalimentari i Rural, DAAM, desembre 2012).

Pel que fa a l'ocupació, a 31 de desembre de 2012, els afiliats a la seguretat social en l'àmbit d'activitat "Agricultura, ramaderia i caça" era de 52.763 persones (un 1,8% del total d'afiliats a la seguretat social), cosa que va suposar una reducció del nombre d'afiliats d'un 9,8% respecte a l'any anterior. La caiguda de l'afiliació va ser més moderada (-3,7%) en els àmbits de

“Silvicultura i explotació forestal” i “Pesca i aquicultura”. A finals del 2012 hi havia 1.465 afiliats en silvicultura i 2.698 afiliats en el sector pesquer. Els afiliats a la seguretat social en el sector de la indústria de productes alimentaris eren 64.472 treballadors (un 14,6% del total d’afiliats a la seguretat social a Catalunya). En l’àmbit industrial agroalimentari, el nombre d’afiliats va disminuir un 1,2 % respecte a l’any anterior. (Font: *Butlletí de conjuntura d’empresa i ocupació*, 4t trimestre de 2012).

Pel que fa a l’atur, l’atur registrat va augmentar de forma significativa durant el 2012 en el sector agrari (14,8%). A final d’any hi havia gairebé 12.000 aturats al sector agrari. Els increments de l’atur van ser més moderats en el sector de la indústria alimentària (7%), pesca (5,6%) i silvicultura (2,1%). (Font: *Butlletí de conjuntura d’empresa i ocupació*, 4t trimestre de 2012).

Les exportacions continuen sent la part positiva de l’evolució del sector. De nou, el 2012 les exportacions de productes alimentaris van augmentar significativament, i juntament amb l’automòbil van ser el sector amb més dinamisme exportador. L’any 2012 la taxa de cobertura del comerç exterior del sector agroalimentari i pesquer va situar-se en rècords històrics, en el 89,81%, i va duplicar les taxes de cobertura dels anys noranta (la taxa de cobertura se situava al voltant del 45% el 1995). Les exportacions van augmentar un 14,6% respecte del 2011; les oleaginoses, els animals vius, les begudes i la carn són els sectors que van presentar creixements més remarcables. Pel que fa a les importacions, també van créixer en el sector agrari (3%), especialment per l’augment d’importacions de cereals i d’oleaginoses. Pel que fa a la pesca, les importacions van reduir-se significativament (-13%). (Font: *Comerç exterior agroalimentari*, DAAM, 2012).

2.2.2. Les principals produccions primàries a les Terres de l'Ebre el 2012

En aquest apartat fem una anàlisi conjuntural del sector primari a les Terres de l'Ebre durant la campanya 2011-2012, segons el tipus de producció primària: agrícola, ramadera i pesquera.

a/ Produccions agrícoles

L'evolució de les principals produccions agrícoles a les Terres de l'Ebre en el darrer any s'ha caracteritzat per les males collites, a causa de les males condicions climàtiques. No obstant això, les males collites s'han vist compensades, en algunes produccions, per la millora en els preus rebuts pels productors i en una disminució dels costos de producció, de manera que alguns marges han augmentat en comparació de la campanya anterior.

La collita d'**oliva** del 2012 no va ser tan bona com es pensava a l'inici de la campanya. La sequera i les fortes ventades van reduir la collita esperada a les Terres de l'Ebre. La producció d'oli també va veure's afectada per la reducció en els rendiments, especialment al Montsià, el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre, on es va passar de rendiments d'entre del 24-26% a rendiments per sota del 20%. Tot i així, la producció va augmentar un 12% respecte al 2011, amb creixements del 17% i 16% al Baix Ebre i el Montsià, i petites reduccions a la Ribera d'Ebre (-1,4%) i a la Terra Alta (-1,9%). (Font: *Produccions de collita d'oliva per la campanya 2012*, DAAM). Els productors d'oli d'oliva confien en un augment dels preus a causa de la dràstica reducció de la producció a Andalusia, i esperen que, finalment, aquesta sigui una bona campanya per al sector.

Taula 2. Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)	Producció (tn)	Variació producció respecte 2011 (%)
Baix Ebre	22.525,3	24.728,7	17,6
Montsià	14.891,4	18.736,5	16,3
Ribera d'Ebre	8.590,4	9.347,7	-1,4
Terra Alta	5.673,8	3.026,0	-1,9
Terres de l'Ebre	51.680,9	55.838,9	12,3

Font: Produccions de collita d'oli d'oliva per la campanya 2012. Tarragona. DAAM. Febrer 2013.

S'estima que la collita d'**arròs** del 2012 serà molt similar a la de l'any anterior, i que els preus també siguin força similars. Tot i la lleugera reducció de la superfície conreada (-1,2%), els primeres estimacions apunten que la producció augmentarà un 12,47% (Font: Avanços de superfícies i produccions agrícoles, DAAM, febrer 2013). La principal preocupació del sector continua sent l'eradicació del cargol poma. Aquest any s'ha previst un pla de xoc amb saponina en l'època de sembra. De moment, la zona afectada es localitza al marge esquerre del riu, però hi ha el perill que s'estengui també al marge dret (de fet, aquest any ja se n'ha detectat alguns individus al marge dret). Pel que fa a les empreses del sector, cal destacar que el 2012 es va fer efectiva l'adquisició de la marca Nomen per part d'Arrossaires del Delta.

Taula 3. Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià, Terres de l'Ebre. 2011 i 2012

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)(avanç)		Variació producció 2012- 2011 (%)
	2012	2011	2012	2011	
Baix Ebre	n.d	8.564	n.d	50.211	n.d
Montsià	n.d	11.602	n.d	66.827	n.d
Terres de l'Ebre	19.918	20.166	131.638	117.038	12.47%

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Avanços de superfícies i produccions agrícoles. Febrer 2013" i "Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011".

La sequera va provocar un significatiu descens en la collita del **raïm** a la demarcació de les Terres de l'Ebre. Aquests descens ha estat especialment

pronunciat a la Terra Alta, la principal comarca productora (-22,5%). També s'ha reduït la producció a la Ribera d'Ebre (-14,5%). A les altres dues comarques, Baix Ebre i Montsià, la vinya és purament testimonial (Font: DAAM, *Fulls de collita definitius. Vinya. Tarragona*, desembre de 2011 i novembre de 2012). S'espera, però, que els preus augmentin lleugerament com a conseqüència de la disminució de la producció i la millor qualitat del vi.

Taula 4. Superfície de vinya i producció. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)	Producció (tn)	Variació producció respecte 2011 (%) (a)
Baix Ebre	38,2	162,2	-0,07
Montsià	9,3	45,5	41,04
Ribera d'Ebre	1.259,7	7.775,4	-14,54
Terra Alta	5.835,3	29.508,6	-22,52
Terres de l'Ebre	7.142,5	37.491,7	-20,87

Font: Elaboració pròpia amb dades del documents del DAAM "Produccions de collita de vinya per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012" i "Produccions de collita de vinya per la campanya 2011. Tarragona. Desembre 2011".
(a) Variació entre desembre de 2011 i novembre de 2012.

Aquesta acusada reducció de la producció ha repercutit sobre els quilos de raïm recollits per les DO de la demarcació. A les Terres de l'Ebre es localitzen tres DO vinculades al sector del vi: DO Montsant, la DO Tarragona i la DO Terra Alta. Les tres s'han vist força afectades per la reducció de la collita.

Taula 5. Quilos de raïm de les DO del vi de les Terres del Ebre en la campanya 2012

	Territori (de les Terres de l'Ebre)	2012	2011	%variació 2012-2011
D.O Montsant	Part de la Ribera d'Ebre	6.387.103	7.955.257	-19,71
D.O Tarragona	Part de la Ribera d'Ebre	16.839.977	22.752.932	-25,99
D.O Terra Alta	Terra Alta	19.331.638	24.643.432	-21,55

Font: Informe núm. 4. Observatori de la vinya, el vi i el cava. Desembre 2012.

El sector continua preocupat per les possibles repercussions de liberalització dels drets de plantació vitivinícoles que promou la Unió Europea i la caiguda del consum intern a conseqüència de la crisi econòmica. Els plans de

reestructuració de la vinya i de la promoció de les exportacions han continuat aquest any. El pla de suport al sector promogut pel Ministeri s'ha trobat, però, amb l'oposició dels productors catalans, que consideren que el sistema de repartiment d'ajudes els perjudica. D'altra banda, la implementació de la "targeta vitivinícola" ha permès aquest any presentar les declaracions de producció dels cellers de manera informatitzada.

Pel que fa a la producció de **cítrics**, les previsions apunten cap a una lleugera disminució de la collita (-7%) respecte a la campanya de l'any anterior. Hi ha, però, un fort contrast entre la producció de taronges (que augmentaria un 67%) i la producció de mandarines (que es reduirà un 23%). Les condicions climàtiques van afavorir l'alta floració de taronges navelines/Newhall, mentre que van perjudicar fortament les produccions de mandarines de mitja temporada (clementines). La producció de llimones i altres cítrics és molt reduïda a les Terres del Ebre (hi ha poc més de 3 hectàrees de superfície més alguns arbres dispersos, i la producció esperada és de 180 tones, molt similar a la de l'any anterior). Tal com es pot observar al quadre, la producció es concentra en les comarques del Baix Ebre i el Montsià. Les produccions de Ribera d'Ebre i Terra Alta són molt reduïdes. Els preus han presentat una lleugera tendència a l'alça.

Taula 6. Superfície i producció de cítrics (taronges i mandarines). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn), previsió		Variació producció respecte 2011 (%)	
	Taronges	Mandarines	Taronges	Mandarines	Taronges	Mandarines
Baix Ebre	1.042,4	3.796,8	31.499	58.204	65,6	-25,7
Montsià	680,4	3.396,4	19.936	53.663	70,4	-19,8
Ribera d'Ebre	7,9	10,3	271	179	48,1	-25,7
Terra Alta	0,1	0,5	0	8	-100,0	-27,3
Terres de l'Ebre	1.730,8	7.204,0	51.706	112.054	67,3	-23,0

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Aforament de collita de cítrics per a la campanya 2012. Octubre 2012" i "Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011".

Les principals produccions de **fruita fresca** a les Terres de l'Ebre són els préssecs i les nectarines i les cireres. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, la producció es concentra a la Ribera d'Ebre, que suposa el 68% de la superfície total de préssecs i nectarines de Tarragona. El Baix Ebre, la segona comarca en producció, representa solament un 9% de la superfície, que es concentra als voltants de Benifallet. La superfície i producció del Montsià i la Terra Alta és força més reduïda. De fet, s'observa una reducció de les superfícies i les produccions a les comarques del Montsià i Baix Ebre, on les explotacions es van abandonant per la jubilació dels titulars o bé es reconverteixen a altres produccions (especialment, cítrics). Per contra, a la Ribera d'Ebre augmenta la superfície i els rendiments són força elevats (20.488 kg/ha el 2012). Aquests bons rendiments s'expliquen perquè gairebé el 100% de la superfície és de regadiu i hi ha hagut un important procés de reestructuració i modernització del sector (instal·lacions de reg localitzat, etc.). Aquest procés de reestructuració s'ha finançat, en part, mitjançant el Pla de Reconversió de Plantacions de Catalunya, que finalitza aquest any.

Tot i això, la collita d'aquest any presenta una lleu disminució de la producció que ha afectat especialment les varietats primerenques. Els forts vents han perjudicat la qualitat i la mida dels fruits.

Taula 7. Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2011 (%)	
	Préssec	Nectarina	Préssec	Nectarina	Préssec	Nectarina
Baix Ebre	180,0	30,0	1.731	291	-3,3	-1,7
Montsià	120,0	1,0	1.139	12	-1,9	0,0
Ribera d'Ebre	1.115,0	371,0	22.831	7.593	-4,2	-4,0
Terra Alta	65,0	0,4	1.310	8	-5,1	-11,1
Terres de l'Ebre	1.480,0	402,4	27.011,0	7.904,0	-4,1	-4,0

Font: Elaboració pròpia amb dades del document del DAAM "Aforament de collita de préssecs de Tarragona per a la campanya 2012. Octubre 2012".

En la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Aquest any la producció ha baixat (-14%) perquè el quallat ha estat baix en les varietats primerenques. Els preus han fluctuat molt entre l'inici i el final de la campanya, però, en conjunt, s'han situat per sobre dels de la campanya passada.

Taula 8. Superfície de cirerer i producció. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)	Producció (tn)	Variació producció respecte 2011 (%)
Baix Ebre	51	194	-16,02
Montsià	30	113	-12,40
Ribera d'Ebre	503	1.921	-15,30
Terra Alta	227	843	-12,46
Terres de l'Ebre	811	3.071	-14,48

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Aforament de collita de préssecs de Tarragona per a la campanya 2012. Juny 2012" i "Avanços de superfícies i produccions agrícoles. Febrer 2013".

La collita de la **fruita seca** ha disminuït tant en producció com en rendiments a causa de la sequera. La producció d'ametlla és la més important (l'avellana és pràcticament testimonial). La Terra Alta concentra la producció més gran d'ametlles de les Terres de l'Ebre. La producció es va reduir un 7% respecte al 2011. La reducció més pronunciada en la producció d'ametlla s'observa a la Ribera d'Ebre (-19%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, la reducció és d'un 9%.

Taula 9. Superfície i producció d'ametlla i avellana. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2011 (%)	
	Ametlla	Avellana	Ametlla	Avellana	Ametlla	Avellana
Baix Ebre	1.694,90	0,30	1.275,31	0,14	-1,58	-6,67
Montsià	330,40	0,00	251,96	0,00	0,00	-
Ribera d'Ebre	2.885,20	129,60	1.794,70	60,50	-19,15	-10,17
Terra Alta	10.877,60	559,70	5.115,62	226,39	-7,03	-8,39
Terres de l'Ebre	15.788	690	8.438	287	-8,98	-8,77

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Produccions de collita d'ametller per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012" i "Produccions de collita d'avellaner per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012".

b/ Produccions ramaderes

Les produccions ramaderes més importants a les Terres de l'Ebre són l'aviram i el porcí. L'aviram es troba força concentrat en la comarca del Baix Ebre, que representa el 48% de les explotacions (d'1 o més unitats ramaderes) i el 70% de les places del conjunt de les Terres. El porcí, en canvi, té un fort arrelament al Montsià (45% de les explotacions i 47% de les places del conjunt de les Terres de l'Ebre).

Els sectors ramaders han hagut de dur a terme una important readaptació de les explotacions per complir les exigències de la normativa de benestar animal de la Unió Europea. En el cas de l'aviram, això ha portat que moltes explotacions petites (< 1UR) hagin de tancar. Aquesta disminució en la producció i els creixents costos derivats de la nova normativa ha portat al fet que els preus dels ous augmentessin significativament aquest any. Pel que fa a les explotacions d'una o més unitats ramaderes, s'observa una lleu disminució en el nombre d'explotacions (-0,7%) i en el nombre de places (-0,5%). On el descens ha estat més pronunciat ha estat a la Ribera d'Ebre, però partia d'uns nivells molt baixos. Per contra, les explotacions i places d'aviram (gallines i pollastres) han augmentat al Montsià.

Pel que fa al porcí, el nombre d'explotacions s'ha reduït en un 3%, i el de places en un 2,5%. Les reduccions en el nombre d'explotacions i places s'han produït en totes les comarques.

Taula 10. Explotacions ramaderes i places de bestiar. 2012. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre

	Explotacions de més de 1 UR		Nº de places en expl. > 1UR		Variació explotacions respecte 2011 (%)		Variació en places respecte 2011 (%)	
	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí
Baix Ebre	136	44	10.051.790	84.049	-1.45	-4.35	-2.64	-3.6
Montsià	89	105	2.023.747	172.589	3.49	-0.94	3.81	-2.76
Ribera d'Ebre	17	36	587.699	50.790	-15	-10	-13.02	-3.2
Terra Alta	38	44	1.943.271	56.675	0	0	12.31	-1.45
Terres de l'Ebre	280	229	14.606.507	364.103	-0.71	-2.97	-0.5	-2.53

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2012" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2011".

(*) Només gallines i pollastres.

c/ L'activitat pesquera

La disminució de les captures pesqueres ha estat significativa aquest any (en comparació amb l'anterior). Continua així la tendència a la reducció de captures que s'observa des del 2000, especialment en els ports més importants: St. Carles ha passat de més de 4,5 milions de tones el 2000 als 3,2 milions actuals, mentre que l'Ametlla, que vorejava els 3,5 milions el 2006, actualment no arriba als 2 milions. Aquest any la reducció de les captures ha estat força acusada a l'Ametlla (-15%), i més moderada a St. Carles (-4%), mentre que Deltebre ha augmentat (9,5%).

La tendència en els preus ha estat a la baixa en la majoria d'espècies, de manera que s'observa una disminució important pel que fa als ingressos del sector. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, els ingressos van reduir-se gairebé un 9% mentre que les captures ho van fer un 7,7%. Les reduccions en els imports rebuts s'observen a totes les llotges (fins i tot a les que van augmentar les captures, com Deltebre).

Taula 11. Captures pesqueres (en tones) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2012

	2012		Variació respecte al 2011		Flota pesquera 2012
	Captures (Tn)	Import (€)	Captures (Tn)	Import (€)	
Baix Ebre	2.406,50	9,67	-12,71	-13,97	113
Ametlla de Mar, l'	1.959,00	7,16	-15,94	-15,07	74
Ampolla, l'	221,6	1,06	0,77	-9,40	25
Deltebre	226	1,46	9,50	-10,98	14
Montsià	3.516,10	14,9	-3,85	-5,34	99
Alcanar	249,9	0,96	1,71	0	13
St. Carles de la Ràpita	3.266,20	13,94	-4,25	-5,23	85
Terres de l'Ebre	5.922,60	24,58	-7,66	-8,90	212
Catalunya	29.156,80	119,59	-8,27	0,64	927

Font: Estadístiques pesqueres, DAAM, 2012.

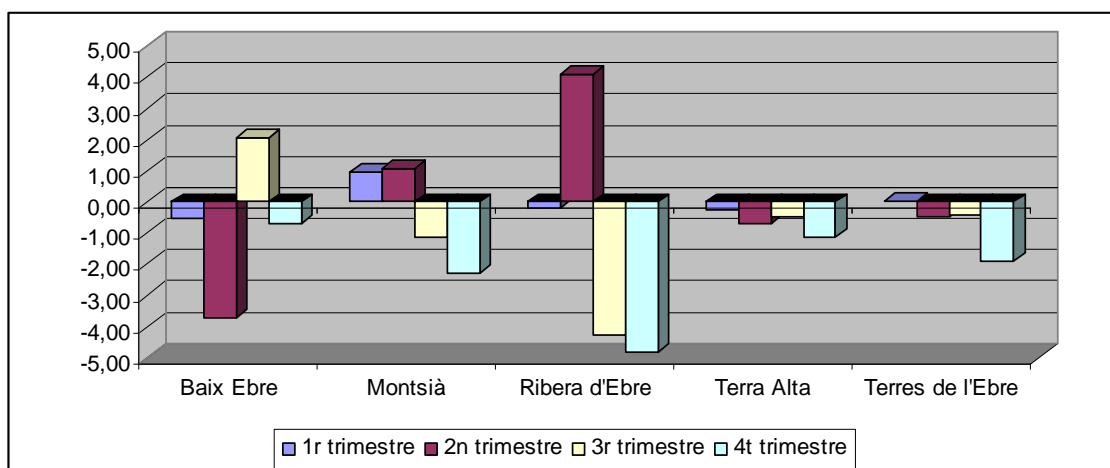
2.2.3. L'evolució de l'ocupació i l'atur a les Terres de l'Ebre el 2012

Aquest any no disposem encara de les dades dels treballadors agraris afiliats al règim especial agrari per compte aliè (REA). De fet, a partir d'aquest any, els treballadors per compte aliè del règim especial agrari s'han integrat en el règim general de la seguretat social mitjançant la creació d'un sistema especial. Malauradament no disposem de les dades del sistema especial. Cal tenir en compte que el 2011, els treballadors afiliats al REA eren el 55% dels afiliats agraris total de les Terres de l'Ebre. Per tant, la informació que oferim en aquest apartat està, forçosament, esbiaixada. Tot i així, l'evolució dels altres dos règims de la seguretat social en què hi ha afiliats agraris (règim general i règim especial de treballadors autònoms), ens permetrà veure la tendència en el darrer any en el mercat laboral.

Tal com s'observa en el gràfic, l'afiliació a la seguretat social ha presentat disminucions la major part de l'any en el conjunt de les Terres de l'Ebre, la qual

cosa ha estat especialment acusada en el darrer trimestre. Des del punt de vista comarcal, la destrucció d'ocupació més pronunciada s'ha produït al Baix Ebre en el segon trimestre (que es va veure compensat, en part, per una millora en el tercer) i a la Ribera d'Ebre (en els dos darrers trimestres de l'any). L'agricultura és un sector molt estacional i, per tant, cal esperar que l'ocupació es redueixi en els dos darrers trimestres de l'any. Però tal com pot observar-se en el gràfic, en el conjunt de les Terres de l'Ebre, l'ocupació s'ha reduït en tots els trimestres, cosa que posa de manifest l'impacte de la crisi sobre el sector.

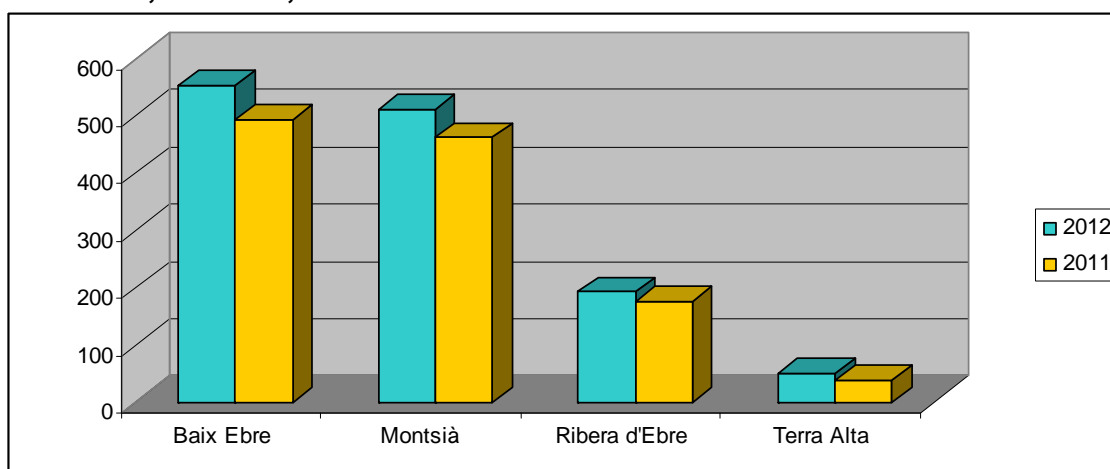
Gràfic 2. Taxa de variació intertrimestral dels afiliats a la seguretat social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al Règim General i RETA

Font: Elaboració pròpia amb dades del Observatori d'Empresa i Ocupació, 2013.

La tendència a la destrucció d'ocupació en el sector agrari que s'intueix amb les dades d'afiliació a la seguretat social es veu corroborada per l'altre indicador conjuntural de l'evolució del mercat de treball que és l'evolució de la taxa d'atur registral, que mostrem en el Gràfic 3.

Gràfic 3. Aturats registrats en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2012

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2013.

El 2012 els aturats registrats van augmentar un 11,8% en el conjunt de les Terres de l'Ebre. En totes les comarques es produeix un increment en el nombre d'aturats, tal com es pot apreciar en el gràfic. L'augment més acusat es va produir a la Terra Alta, però en aquesta comarca es parteix d'un nombre d'aturats molt baix. Al Baix Ebre l'augment del nombre d'aturats agraris va ser d'un 12%.

4. Percepció de la situació actual i les perspectives per al 2013 del sector. Resultats de l'enquesta

En aquest informe hem considerat convenient introduir algunes consideracions de tipus qualitatiu sobre com perceben les empreses i cooperatives del sector la situació actual i les perspectives per a aquest any dels seus negocis. Amb aquesta intenció es va preparar un breu qüestionari (vegeu Annex). Els qüestionaris es van enviar via correu electrònic a un conjunt significatiu d'empreses del sector agroalimentari de les Terres de l'Ebre. Algunes de les enquestes ens van ser retornades via el correu, mentre que d'altres es van realitzar de forma telefònica. En conjunt, disposem dels resultats de 33 enquestes d'empreses dels principals sectors productius de la zona (vi, oli, aviram, aqüicultura, etc.). Tot i que la mostra no és gaire àmplia (i, per tant, no

es pot considerar plenament significativa), creiem que els resultats que aporten poden proporcionar al lector una idea de les percepcions de les empreses de la zona.

L'enquesta s'estructurava en tres parts. La primera part fa referència a la situació de l'empresa en l'exercici 2012. La segona part incideix en els factors que han tingut més repercussió en el funcionament del negoci durant el 2012. I, finalment, la tercera part preguntava als enquestats sobre les seves perspectives sobre la marxa del negoci en l'any actual (2013).

a/ La situació de l'exercici 2012

La primera part del qüestionari es demanava a la persona enquestada que qualificés d'1 (Molt Bona) a 5 (Molt Dolenta) diferents aspectes del funcionament del negoci durant el 2012. Tal com calia esperar per la situació de crisi econòmica, la majoria dels entrevistats van respondre que la marxa del negoci havia estat molt dolenta (33%) i únicament un 6% considerava que la situació era molt bona, mentre que un 18% se situava en la situació intermèdia. En conjunt, els que consideraven que el 2012 havia estat un mal any (respostes "Dolenta" i "Molt Dolenta") suposaven un 55% dels enquestats, un percentatge superior als que consideraven que la situació era bona o molt bona (27%). No obstant això, quan s'analitza l'evolució de la facturació, les diferències entre els qui consideren que l'evolució ha estat negativa (Dolenta o Molt Dolenta) i els qui consideren que l'evolució ha estat positiva (Bona o Molt Bona) no és tant gran: 27% (positiva) per 36% (negativa). Aquest resultat ens ajuda a matisar els resultats a la primera pregunta.

La valoració que s'atorga a les altres qüestions d'aquest primer bloc ens ajuda a determinar quins aspectes han influït més negativament en l'evolució del sector aquest any. Pel que fa a l'evolució dels preus, la majoria considera que no ha estat ni bona ni dolenta (64%), però de la resta, n'hi ha més que consideren que ha estat bona o molt bona (27%) que dolenta o molt dolenta (9%), cosa que s'adiu amb el que hem comentat en els apartats anteriors sobre l'evolució dels preus agraris durant el 2012. La majoria valora de forma positiva

l'evolució del costos, l'ocupació, la inversió i la facturació a l'exterior. Pel que fa als aspectes que han presentat una evolució més favorable, s'assenyala els retorns de les inversions realitzades i la facturació a l'estranger. Aquesta darrera resposta, que es produeix en una situació de rècords d'exportacions del sector agroalimentari català, ens porta a pensar que les empreses de la zona estan aprofitant les possibilitats de negoci que ofereixen els mercats exteriors.

S'ha completat l'anàlisi d'aquesta part amb l'elaboració d'un índex molt senzill que ens reafirma en la nostra percepció que les respostes a la primera pregunta han de ser matisades. Aquest índex (que hem anomenat "Índex de valoració") l'hem calculat obviant les respostes no clarificadores (Ni bona ni dolenta), per tant, considerant solament les respostes extremes (Molt Dolenta, Molt Bona) i les respostes Dolenta i Bona. En el càlcul de l'Índex hem aplicat un factor de ponderació d'1,5 en les respostes extremes i d'1 en la resta. L'Índex és el saldo entre les respostes positives (Molt Bona, Bona) i les negatives (Molt Dolenta, Dolenta) ponderades. Els saldos poden prendre valors entre -100 (tots els enquestats que han emès valoracions clarificadores tenen una percepció negativa de la situació actual) i +100 (tots els enquestats que han emès valoracions clarificadores tenen una percepció positiva de la situació actual). Tal com s'aprecia, l'índex presenta signes positius en la majoria dels ítems (excepte marxa del negoci i facturació). El valor de l'índex és especialment elevat en el cas de la facturació a l'estranger (el 97% dels enquestats van valorar com a Molt Bona l'evolució d'aquest ítem), les inversions i l'ocupació.

Taula 12. Percepció sobre la situació en l'exercici 2012 (% sobre el total)

	Pes de les respostes sobre el total					Índex de valoració
	Molt Bona	Bona	Ni bona ni dolenta	Dolenta	Molt Dolenta	
Marxa del negoci	6%	21%	18%	21%	33%	-40,3
Evolució facturació	6%	21%	36%	12%	24%	-23,1
Evolució del preus rebuts	9%	18%	64%	0%	9%	40,0
Evolució del costos de producció	9%	33%	18%	39%	0%	8,8
Evolució de l'ocupació	30%	27%	33%	9%	0%	77,8
Inversió realitzada	79%	9%	9%	0%	3%	93,3
Facturació al estranger	97%	0%	3%	0%	0%	100,0

b/ Factors que han afectat la marxa del negoci en l'exercici 2012

L'objectiu d'aquesta segona part del qüestionari era copsar els elements que, segons la percepció dels enquestats, van tenir més impacte (negatiu) sobre la marxa del negoci en l'exercici anterior.

Els resultats mostren que el factor que ha afectat la marxa del negoci ha estat les dificultats en l'aprovisionament (el 64% dels enquestats considera que els ha afectat Molt); aquesta circumstància possiblement s'ha vist motivada per les males collites d'aquest any que hem comentat a l'apartat anterior. També ha afectat significativament la manca de mà d'obra qualificada (no hi ha cap enquestat que consideri que l'afecta Poc o Molt Poc) i la insuficiència d'equipaments i infraestructures. Per contra, les dificultats d'accés al crèdit i l'augment de la competència no es consideren factors decisius i tampoc sembla gaire significativa la debilitat de la demanda.

Sembla, doncs, que els factors més "conjunturals" vinculats a la situació de crisi (dificultat d'accés al crèdit i debilitat de la demanda) no tenen un impacte gaire significatiu. En canvi, sí que afecten elements més "estructurals", com la manca de mà d'obra qualificada i la insuficiència en les infraestructures.

Taula 13. Percepció sobre els factors que han incidit sobre la marxa del negoci al 2012 (% sobre el total)

	Molt	Bastant	Indiferent	Poc	Molt Poc
Debilitat de la demanda	9%	0%	6%	50%	34%
Insuficiència d'equipaments/infraestructures	55%	12%	21%	0%	12%
Manca de mà d'obra qualificada	64%	12%	24%	0%	0%
Dificultat d'accés al crèdit	12%	9%	12%	6%	61%
Augment de la competència	18%	12%	12%	21%	36%
Problemes d'aprovisionament (males collites, etc.)	64%	15%	0%	21%	0%

c/ Perspectives per al 2013

Els productors enquestats es mostren força optimistes respecte a l'evolució dels seus negocis en l'any actual. Tal com s'observa en el quadre, el 81% espera que els resultats econòmics de la seva empresa millorin aquest any, enfront d'un 10% que considera que empitjoraran. Un 9% creu que els resultats seran molt similars als del 2012. Creiem que cal valorar aquesta visió esperançadora respecte al futur, sobretot tenint en compte l'ambient de pessimisme que s'observa en les altres enquestes sobre clima empresarial que es fan a Catalunya, on els resultats són força més negatius.

Taula 14. Percepció sobre l'evolució del negoci en el 2013 (% sobre el total)

	% sobre el total
<i>Millors que els de 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa millorin respecte als del 2012)</i>	81%
<i>Iguals que al 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa siguin similars als del 2012)</i>	9%
<i>Pitjors que els del 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa empitjorin respecte als del 2012)</i>	10%

4. Síntesi i reptes de futur del sector primari a les Terres de l'Ebre

La situació de crisi econòmica, les males collites (i la reducció de captures pesqueres) i la incertesa generada al voltant de les noves polítiques agràries i pesqueres, han marcat l'evolució del sector primari durant l'any 2012.

Les conseqüències de la crisi econòmica s'han mostrat especialment en l'ocupació, en què s'observa una reducció de les afiliacions a la seguretat social i un augment dels aturats registrats dins del sector. Encara que l'impacte de l'atur en el sector primari és encara moderat, comparant-lo amb la resta de sectors, no deixa de ser preocupant l'increment constant en el nombre d'aturats.

Pel que fa als factors institucionals, el sector es troba en un procés important de redefinició de les polítiques europees, tant pel que fa a l'agricultura com a la pesca. Dins del sector hi ha preocupació per la reforma de la PAC i l'aprovació dels pressupostos europeus per al 2014-2020, que suposaran una disminució del fons de la PAC i de les ajudes al desenvolupament rural. La Política Pesquera Comuna també serà reformada en breu, i es preveu que aquesta nova reforma suposi canvis importants en el seu funcionament. De moment, aquest any s'ha prorrogat de forma provisional l'anterior reglament.

D'altra banda, aquest any finalitzava el termini per adaptar les explotacions ramaderes a la normativa de benestar animal de la Unió Europea, i sembla que l'impacte ha estat important en el sector de l'aviram, en què han desaparegut petites explotacions i l'increment dels costos derivats de la nova normativa s'han traslladat als preus (especialment, dels ous).

Un altre motiu de preocupació són els acords euromediterranis entre la Unió Europea i el Marroc, que suposaran una progressiva liberalització del comerç de productes agrícoles. Això tindrà impacte especialment pel que fa a l'horta.

Quant a Catalunya, també s'han introduït canvis normatius que afecten el sector. Encara és aviat per avaluar els efectes de les noves normatives de comercialització de productes agraris (que pot afavorir a les cadenes "curtes" i la venda directa), del grau d'implementació del Codi de bones pràctiques de la cadena alimentària i del Pla Marc de Cooperatives Agràries. Aquestes noves normatives han estat ben rebudes pel sector.

Els resultats de les enquestes qualitatives ens conviden a fer una reflexió sobre la visió del sector. En primer lloc, destaca la visió positiva del sector sobre el futur: la majoria dels enquestats considera que aquest any 2013 serà millor que l'anterior. Les respostes apunten que el sector és conscient del seu potencial, al marge de la reducció de la demanda o de la manca d'accés al crèdit. També es mostra que estan aprofitant les oportunitats de negoci en els mercats exteriors.

L'enquesta també ens ha permès detectar les mancances a què ha de fer front el sector. Al marge d'una qüestió conjuntural (les dificultats en l'aprovisionament), els altres factors que han afectat negativament el sector són la manca d'infraestructures i la manca de mà d'obra qualificada. Pel que fa a la manca de mà d'obra qualificada, des del Campus de Terres de l'Ebre de la Universitat Rovira i Virgili, s'està promovent un postgrau i un curs d'estiu adreçats al sector. El postgrau en Economia, Innovació Tecnològica i Qualitat a les Empreses Agroalimentàries combina aspectes d'economia agroalimentària, gestió d'empreses i aspectes tècnics (gestió de la qualitat, innovació en nous productes alimentaris, etc.) que poden ser d'utilitat per millorar la formació dels treballadors de les empreses del sector i per als nous emprenedors en aquest àmbit.

Finalment, creiem que el Pla Estratègic Empresarial i per a l'Ocupació de les Terres de l'Ebre ofereix una gran oportunitat per reunir els agents econòmics i socials del territori i posar sobre el paper les principals problemàtiques. Alhora ens ha de permetre definir estratègies de desenvolupament conjuntes entre els diferents sectors productius, que generin sinergies que permetin el creixement econòmic i el desenvolupament social de les Terres de l'Ebre. Cal, però, una

forta implicació i la voluntat de treballar conjuntament per millorar la situació econòmica i social del territori. El sector primari ha de ser, sens dubte, un dels motors de l'enfortiment del teixit econòmic de la zona. El Pla Estratègic és una oportunitat que el sector primari ebrenc no pot deixar passar.

Bibliografia i fonts estadístiques

- Caixa de Catalunya (2010). *Anuari Econòmic Comarcal 2010*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Quadre de Comandament Agroalimentari i Rural*, desembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Comerç exterior agroalimentari*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'oliva per la campanya 2012*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avenços de superfícies i produccions agrícoles*, febrer 2013.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011, 2012*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita de vinya per la campanya 2012. Tarragona*, novembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita de vinya per la campanya 2011. Tarragona*, desembre 2011.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Informe núm. 4. Observatori de la vinya, el vi i el cava*, desembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Aforament de collita de cítrics per a la campanya 2012*, octubre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011, 2012*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Aforament de collita de préssecs de Tarragona per a la campanya 2012. Juny 2012*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'ametller per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012*.

- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'avellaner per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2012.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2011.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Estadístiques pesqueres. DAAM. 2012.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Butlletí de conjuntura d'empresa i ocupació, 4t trimestre de 2012.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Baix Ebre, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Montsià, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Ribera d'Ebre. Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Terra Alta, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Nota de Conjuntura Econòmica, núm. 75, gener 2013.*

Annex 1. Model d'enquesta qualitativa

Dades identificatives (senyaleu amb una X la casella inferior)										
Personalitat jurídica		Societat (anònima, limitada, etc.)			Cooperativa		Empresa individual			
		Arròs	Pesca	Vi	Porcí	Oli	Aviram	Cítrics	Fruita fresca (no cítrics)	Fruita seca
Sector/s en els quals opera										
Situació de l'exercici passat (2012) (valoreu d'1 (Molt Bona) a 5 (Molt Dolenta))										
Marxa del negoci										
Evolució de la facturació										
Evolució dels preus rebuts										
Evolució dels costos de producció										
Evolució de l'ocupació										
Inversió realitzada										
Facturació a l'estranger										
Factors que han afectat la marxa del negoci de l'exercici 2012 valoreu d'1 (Ha afectat molt) a 5 (Ha afectat poc)										
Valoració d'1 (Molt) a 5 (Poc)										
Debilitat de la demanda										
Insuficiència d'equipaments/infraestructures										
Manca de mà d'obra qualificada										
Dificultat d'accés al crèdit										
Augment de la competència										
Problemes d'aprovisionament (males collites, etc.)										
Preus de la distribució										
Altres (especifiqueu: _____)										
Les perspectives per al vostre negoci el 2013 són:										
Senyaleu amb una X										
Millors que els de 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa millorin respecte als del 2012)										
Iguals que el 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa siguin similars als del 2012)										
Pitjors que els del 2012 (espereu que els resultats econòmics de la vostra empresa empitjorin respecte als del 2012)										

Capítol 3: La indústria i l'energia a les Terres de l'Ebre. 2012

Mercedes Teruel Carrizosa

Departament d'Economia

Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció

Els sectors industrials i energètics representen un pilar bàsic, no només com a motor econòmic, sinó també per les implicacions per la seva capacitat per introduir innovacions. D'una banda, la indústria és un pilar bàsic en l'estructura productiva i és aquest un motor primordial de l'economia. Així mateix, per la importància estratègica del sector energètic, aquest és bàsic per al desenvolupament econòmic. En aquest sentit, les Terres de l'Ebre s'han caracteritzat per una menor densitat industrial però per un pes més gran en el sector energètic en comparació amb la resta de Catalunya.

Aquest capítol pren un enfocament triple. En primer lloc, s'analitza l'estructura empresarial i la seva evolució durant el darrer any. En segon lloc, s'analitzen les dades relacionades amb l'ERO. Finalment, es mostren les dades del perfil econòmic financer del sector.

Aquestes tres dimensions s'apliquen tant a l'anàlisi del sector industrial, en la secció segona, com al sector energètic, secció tercera. Finalment presentem les conclusions.

2. El sector industrial

Aquest apartat presenta l'evolució del sector industrial des del punt de vista del nombre d'empreses, nombre de treballadors i la dimensió mitjana. Així, s'observa l'evolució dels autònoms existents en aquest sector. L'anàlisi es realitza a partir de les dades disponibles a la Seguretat Social.

La situació de les Terres de l'Ebre a 31 de desembre del 2012 posa de manifest les següents característiques:

- Les comarques del Baix Ebre i el Montsià continuen tenint els dos pols més dinàmics en termes de treballadors i d'empreses. Així, el Montsià concentra el 8,47% del total de treballadors i l'11,38% del total d'empreses de la província de Tarragona. Mentre que la comarca del Baix Ebre presenta un 7,56% dels treballadors i un 10,41% de les

empreses de la província de Tarragona. Per tant, s'aprecia una dinàmica d'aglomeració al voltant d'aquests nuclis.

- Respecte dels autònoms, la pauta és similar. Ambdues comarques continuen sent les que tenen el percentatge més gran d'autònoms. El Baix Ebre presenta un percentatge igual a l'11,23%, mentre que el Montsià té un percentatge igual al 12,40%.
- Respecte de la dimensió mitjana, les empreses presenten una mitjana igual a 13,1 treballadors al Montsià, i de 12,8 treballadors al Baix Ebre. Aquests valors són sensiblement inferiors a la mitjana de la província de Tarragona. En concret, la dimensió mitjana de l'empresa a ambdues comarques és d'un 75% de la dimensió mitjana de l'empresa de Tarragona.
- Les comarques de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta presenten un nombre baix, que denota la baixa densitat d'aquests sectors en les dues comarques. Tanmateix, el percentatge d'autònoms és relativament superior al percentatge de treballadors i empreses que té.

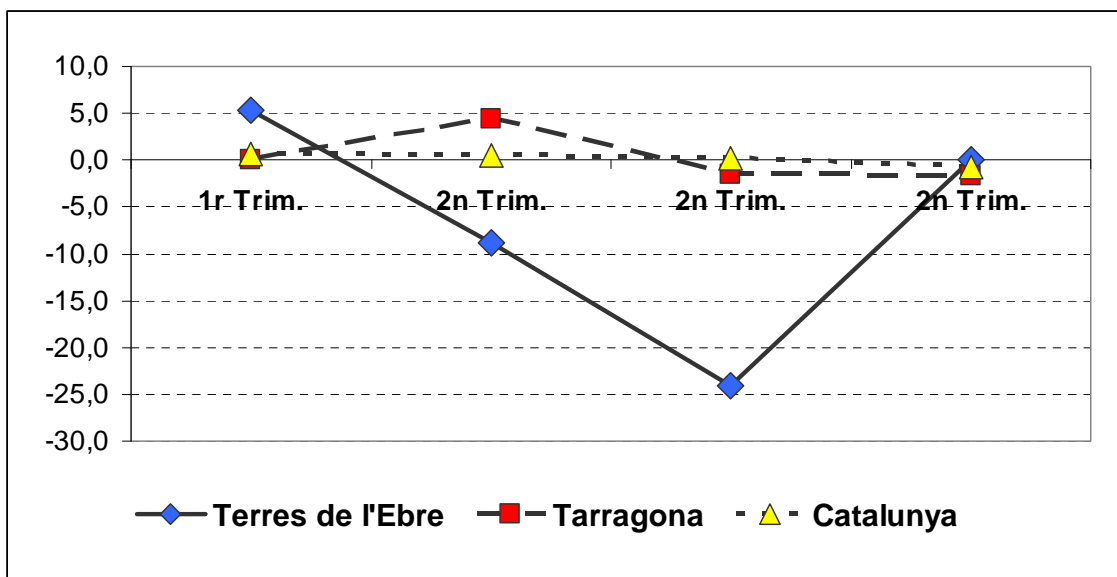
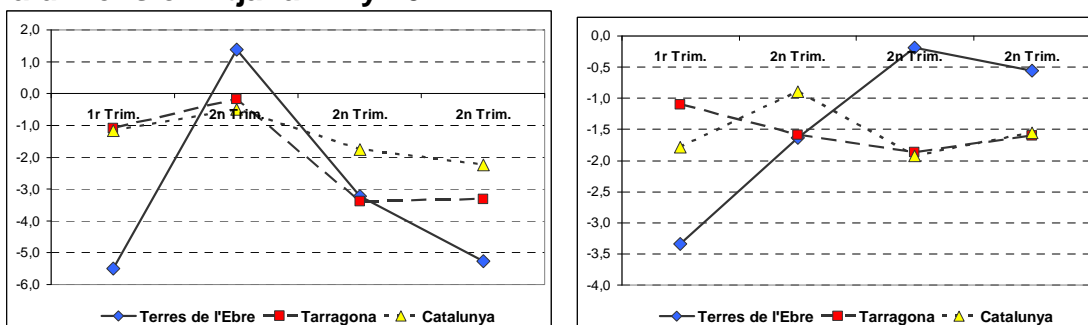
Taula 1. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms. 4t Trimestre del 2012.

	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valors	%	Valors	%	Valors	%	Valors	%
Baix Ebre	2.630	7,56	205	10,41	12,8	73	382	11,23
Montsià	2.945	8,47	224	11,38	13,1	74	422	12,40
Ribera d'Ebre	330	0,95	48	2,44	6,9	39	148	4,35
Terra Alta	439	1,26	60	3,05	7,3	41	185	5,44
Tarragona (Prov.)	34.783		1.969		17,7		3.403	
Catalunya	365.349		23.935		15,3		44.625	
Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social								

La Taula 1 presenta el creixement trimestral del nombre de treballadors, el nombre d'empreses i la dimensió mitjana. Respecte del valor de treballadors, observem una caiguda del nombre de treballadors molt pronunciada a les

comarques de les Terres de l'Ebre, mentre que al segon quadrimestre es produeix un increment lleuger. Durant la segona meitat de l'any 2012, es produeix una destrucció neta de llocs de treball en el sector de la indústria amb tendència a un aprofundiment de la destrucció del lloc de treball. En comparació amb la tendència de la província de Tarragona i Catalunya, la tendència és similar, tot i que les variacions són superiors a les comarques ebrenques.

Gràfic 1. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana. Any 2012.

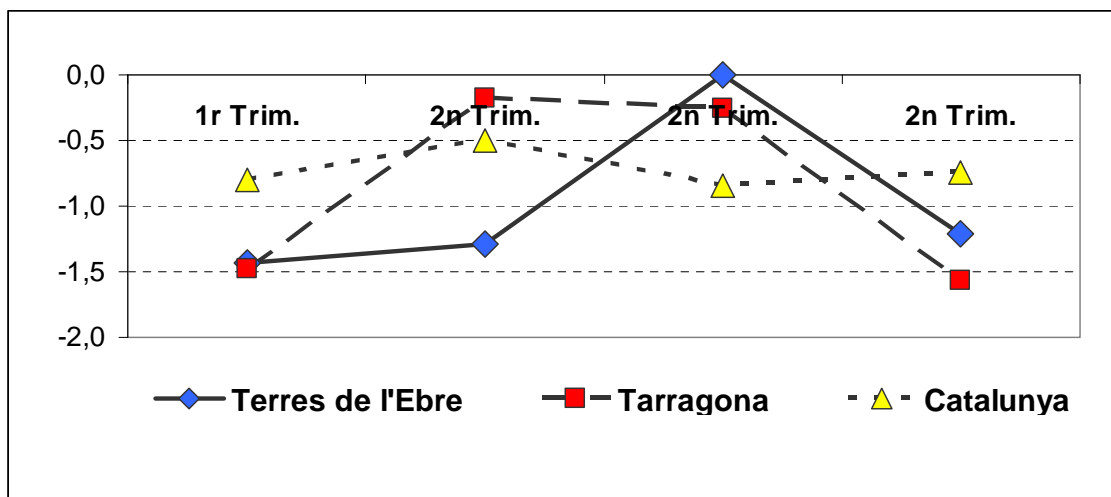

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

Respecte a l'evolució del nombre d'empreses, observem una tendència del tancament d'unitats productives en general, tot i que al primer trimestre del 2012, el tancament fou superior a les Terres de l'Ebre.

En definitiva, la tendència de destrucció de llocs de treball i empreses provoca que la dimensió mitjana hagi disminuït a les Terres de l'Ebre a causa que la caiguda dels primers és superior als segons (en particular durant el segon i el tercer trimestre del 2012). Mentre que la dimensió mitjana a Tarragona i Catalunya s'ha mantingut constant.

Gràfic 2. Creixement trimestral dels autònoms. Any 2012.

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

El Gràfic 2 mostra el creixement trimestral durant l'any 2012. Els principals trets són els següents:

- En general es produeix una sortida d'autònoms continuada durant tot l'any independentment del territori de referència.
- Tanmateix, Catalunya presenta la tendència més estable durant el període.
- Les comarques ebrenques presenten la tendència més oscil·lant.
- En general observem una tendència a la destrucció dels autònoms existents a llocs de treball.

En l'àmbit comarcal, podem veure les tendències durant l'any 2012. Les principals característiques són les següents:

- Al Baix Ebre, observem una destrucció molt pronunciada durant el primer trimestre del 2012, tant en termes de treballadors com en empreses. La conseqüència és la disminució de la mitjana.

- La comarca del Montsià mostra dos moments puntuals de destrucció de llocs de treball: d'una banda, al primer trimestre i, d'altra banda, en el darrer trimestre. Els efectes sobre la dimensió mitjana de l'empresa es fan més palesos en el darrer trimestre, en el qual la destrucció de llocs de treball és sensiblement superior a la destrucció d'empreses.

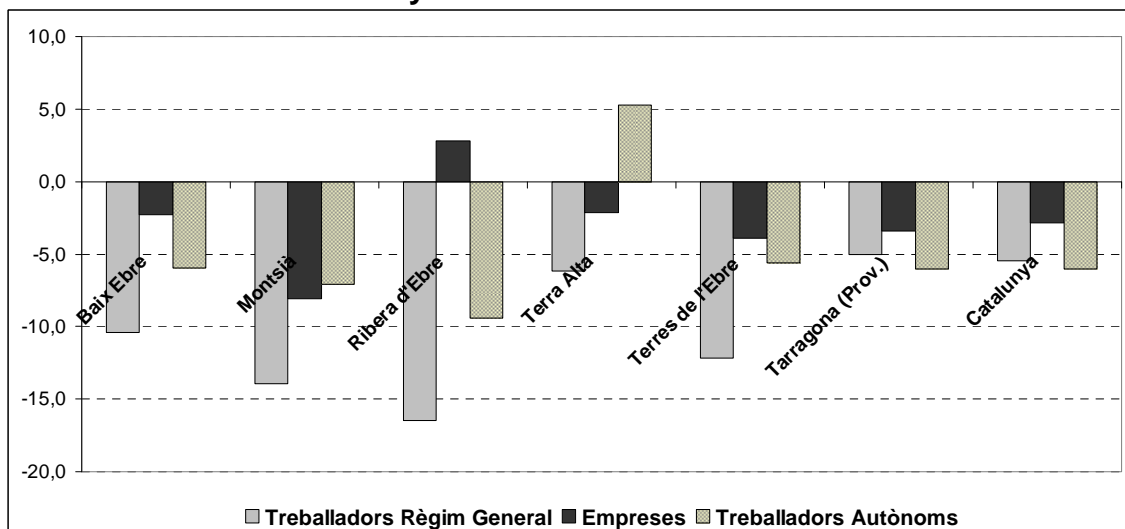
Taula 2. Evolució trimestral en percentatge. Dades comarcals. Any 2012.				
	1r Trim.	2n Trim.	3r Trim.	4t Trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-8,55	1,97	-3,98	0,04
Empreses	-3,67	-2,86	-1,47	1,99
Dimensió mitjana	-5,07	4,97	-2,55	-1,91
Treballadors Autònoms	0,77	-2,28	-0,78	0,00
Montsià				
Treballadors	-2,22	0,39	-3,45	-9,19
Empreses	-3,73	-1,72	-0,88	-0,88
Dimensió mitjana	1,57	2,15	-2,60	-8,38
Treballadors Autònoms	-4,14	-1,82	-0,69	-1,63
Ribera d'Ebre				
Treballadors	-12,66	6,96	-7,05	-3,79
Empreses	-3,77	0,00	0,00	-5,88
Dimensió mitjana	-9,23	6,96	-7,05	2,22
Treballadors Autònoms	0,00	1,39	2,74	-1,33
Terra Alta				
Treballadors	-4,27	1,12	6,18	-8,73
Empreses	0,00	1,75	6,90	-3,23
Dimensió mitjana	-4,27	-0,63	-0,67	-5,69
Treballadors Autònoms	-0,53	0,00	1,06	-2,63
Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social				

- Respecte a la Ribera d'Ebre, observem una destrucció de llocs de treball important durant el primer i el tercer trimestre del 2012. Respecte a les empreses, el primer i el darrer trimestre són els que mostren una sortida

neta d'empreses. Per contra, la dimensió mitjana presenta certa volatilitat, ja que durant el primer i el tercer trimestre apareixen creixement negatius, mentre que durant el segon i el quart trimestre existeixen increment positius.

- Finalment, la Terra Alta presenta una destrucció acusada durant el darrer trimestre del 2012, en la qual la caiguda del 8,73% suposa una caiguda de la dimensió mitjana d'un 5,69%. Així mateix, també existeix una caiguda molt significativa del nombre d'autònoms durant el darrer trimestre.

Gràfic 3. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Any 2012.

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

A banda de les oscil·lacions trimestrals durant l'any passat, la tendència final mostra entre el darrer trimestre del 2011 i el 2012 les pautes següents (Gràfic 3):

- Les dues comarques amb més concentració industrial mostren una caiguda neta durant l'any 2012 d'empreses i de llocs de treball. En concret, la caiguda dels llocs de treball supera el 10%, mentre que les empreses se situen al voltant del 5%. Així mateix, els autònoms registrats a la seguretat social també van disminuir.
- La Ribera d'Ebre i la Terra Alta presenten caigudes en el nombre de treballadors, però manifesten algunes diferències. D'una banda, la Ribera d'Ebre presenta un increment del nombre d'unitats productives

durant l'any 2012 i una caiguda significativa dels treballadors per compte propi. D'altra banda, la Terra Alta mostra una caiguda del nombre d'empreses però un increment de més del 5% dels treballadors autònoms.

- En termes generals, les Terres de l'Ebre experimenten una disminució en les tres variables considerades. En particular, la destrucció de llocs de treball és superior al 10% i significativament més elevada als valors de la província de Tarragona i Catalunya, que se situen en un 5%.

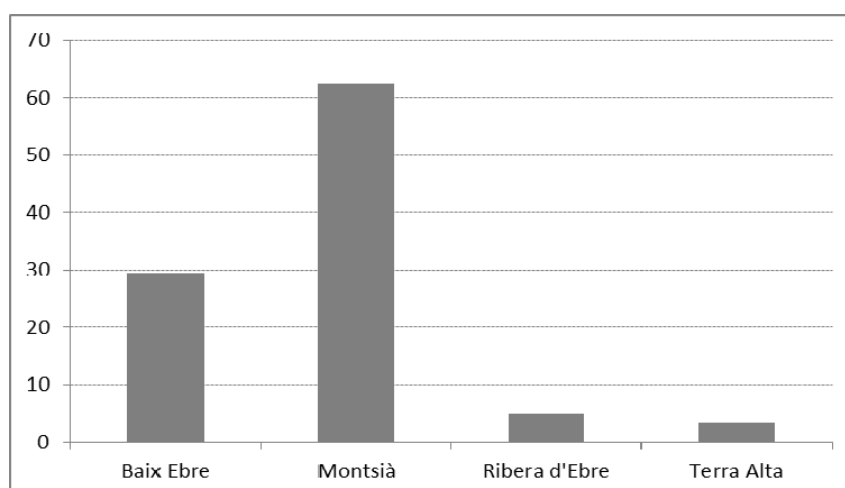
2.2. Els expedients de regulació d'ocupació en el sector industrial

De l'anterior secció observem una tendència a la destrucció de llocs de treball i, per tant, de massa productiva del sector industrial. A continuació presentem les dades relacionades amb els ERO del sector industrial extretes de l'Observatori d'Empresa i Ocupació del Departament d'Indústria i Treball de la Generalitat de Catalunya.²

Del total de 142 expedients registrats a la província de Tarragona, 61 foren oberts a les comarques ebrenques, la qual cosa suposa un percentatge proper al 43%, que és significativament elevat, atès el percentatge d'unitats productives existents a les Terres de l'Ebre.

² Per realitzar l'estudi, hem tingut en compte les dades de gener a novembre del 2012 (la dada del mes de desembre no es trobava disponible en el moment d'elaborar aquest estudi). Finalment es van tenir en consideració tots els motius de l'expedient de regulació.

Gràfic 4. Percentatge d'EROs a les comarques ebrenques. Any 2012.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació

Per comarques, observem una concentració d'expedients de regulació a la comarca del Montsià, on més del 60% de les unitats productives dels sectors industrials es concentren en aquesta comarca (amb un nombre en valor absolut igual a 38). El Baix Ebre presenta un percentatge relativament inferior amb un percentatge de quasi el 30%, corresponent a 18 expedients de regulació. Finalment, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre mostren uns percentatges sensiblement inferiors.

Taula 3. Expedients de regulació d'ocupació. Classificació sectorial i comarcal. Gener 2012 a Novembre 2012.					
Sectors	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	TOTAL
Indústries fusta i suro, exc. mobles	1	3		1	5
Indústries químiques	1				1
Cautxú i plàstic	1				1
Productes metàl·lics, exc. maquinària	1	3	1		5
Mobles	1	16	1		18
Arts gràfiques i suports enregistrats	2	1			3
Metal·lúrgia	2	2	1		5
Indústries de productes alimentaris	3	2			5
Maquinària i equips	3	4			7
Reparació i instal·lació de maquinària	3				3
Fabricació de begudes		1			1
Vehicles de motor, remolcs i semiremolcs		1			1
Productes minerals no metàl·lics		2		1	3
Indústries manufactureres diverses		2			2
Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori d'Empresa i Ocupació					

La Taula 3 mostra la distribució dels expedients en funció dels sectors i segons comarques a les Terres de l'Ebre. Els principals trets que cal destacar són:

- El nombre més gran d'expedients es troba en la indústria del moble (18 expedients), seguit del sector de la maquinària (amb 7 expedients), la metal·lúrgia, els productes metàl·lics, la indústria de la fusta i el suro i la indústria alimentària (sectors tots amb 5 expedients oberts).
- La comarca en la qual hi ha una incidència més gran dels ERO és el Montsià, a causa de l'especialització comarcal en el sector del moble i la indústria de la fusta, ambdós sectors afectats de forma crítica per l'actual crisi.

- El Baix Ebre, per la seva banda, presenta una distribució d'ERO més uniforme; destaquen els expedients relacionats amb la maquinària i els productes alimentaris.
- La Ribera d'Ebre i la Terra Alta presenten un menor nombre d'expedients. No obstant això, a causa de la menor densitat empresarial d'ambdues comarques, el nombre és força significatiu.

2.3. Situació financera de les empreses

El procés actual de destrucció d'empreses dóna lloc a la reestructuració de la situació empresarial. A partir dels balanços i comptes de pèrdues i guanys disponible en el Registre Mercantil podem analitzar l'evolució de la situació empresarial. Cal matisar que les dades del Registre Mercantil depenen del fet que s'hagin actualitzat, de manera que la manca d'una empresa podria arribar a alterar els valors. No obstant això, el Registre Mercantil representa la principal font per conèixer la situació empresarial.

Taula 4. Característiques empresarials a la indústria (1/1/2012). Valors mitjans.						
	Ingressos	Valor Afegit	Immobilitzat	Actiu Circulant	Passiu Fix	Passiu Líquid
Baix Ebre	4.081,60	737,60	1.116,63	1.806,12	564,86	973,57
Montsià	1.167,15	330,91	558,74	682,03	321,64	379,29
Ribera d'Ebre	952,46	464,49	559,25	464,39	217,73	422,73
Terra Alta	1.138,61	362,90	778,66	786,96	449,75	622,60
Terres Ebre	2.345,26	509,12	806,83	1.128,18	417,87	647,24
Tarragona	3.365,85	684,16	1.040,30	1.416,97	607,65	986,03
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	16,25	4,97	7,89	8,95	20,42	2,00
Montsià	-12,66	-13,19	-9,07	-13,74	6,11	-22,00
Ribera d'Ebre	-16,77	3,16	-19,48	-19,86	-46,32	-26,64
Terra Alta	-4,42	7,23	15,47	-7,28	20,16	-6,95
Terres Ebre	8,38	0,56	2,20	1,49	10,29	-6,65
Tarragona	3,40	-8,85	-7,92	-1,54	1,65	-11,21
Font: Dades SABI						

A partir de la Taula 4 observem les característiques següents de la situació empresarial:

- La comarca del Baix Ebre mostra en mitjana els valors més elevats dels ingressos, valor afegit, immobilitzat, actiu i passiu fix. Els valors d'aquesta comarca se situen per damunt de la mitjana de les Terres de l'Ebre i lleugerament per damunt de la mitjana de la província de Tarragona.
- Per darrere del Baix Ebre se situa la comarca del Montsià, la qual presenta uns valors mitjans sensiblement inferiors al voltant de la meitat dels valors mitjans de les Terres de l'Ebre. Tot seguit, se situen la Terra Alta i la Ribera d'Ebre, amb valors lleugerament oberts.

Quant a l'evolució interanual, els principals canvis són:

- Quant a les taxes de creixement interanuals, la comarca del Baix Ebre mostra increments importants entre ambdós anys. En particular cal destacar l'increment del valor dels ingressos i del passiu fix.
- Tanmateix, el Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta han tingut decreixements significatius en la majoria dels valors.
- En general, les dades de les Terres l'Ebre s'incrementen (en especial els ingressos, però també el passiu fix però amb una caiguda significativa del passiu líquid).
- A la província de Tarragona es produeix un deteriorament del valor afegit, del valor de l'immobilitzat i del passiu líquid.

A partir de les dades del Registre Mercantil, analitzem diversos indicadors relacionats amb la situació financera general de les empreses. D'una banda, presentem la qualitat del deute i la ràtio de circulat. El primer indicador permet conèixer, del total del deute, quina part correspon a deutes a llarg termini. Com més gran sigui el valor, més gran és la qualitat del deute, ja que les obligacions vencen a un termini superior i, per tant, poden finançar-se de forma més estable. El segon indicador presenta la ràtio dels actius circulants respecte dels passius circulants. Com més gran sigui el valor, més capacitat per cobrir els deutes a curt termini té l'empresa.

Respecte a la situació financera (Taula 5), les dades mostren les següents característiques:

- En termes generals, ambdues ràtios han millorat en comparació amb l'any anterior. Per tant, sembla que la sortida d'empreses del mercat ha provocat una millora de la situació mitjana de les empreses que sobreviuen.
- La qualitat del deute mostra com al voltant del 40% del deute és a llarg termini, mentre que la ràtio del circulat se situa a les Terres de l'Ebre en un valor igual a 1,74. És a dir, l'actiu circulat és un 74% superior al passiu líquid.

- Per comarques, el Montsià presenta el valor més elevat en la qualitat de deute, mentre que la Ribera d'Ebre presenta el valor inferior. Respecte la ràtio de circulat, el Baix Ebre presenta el valor més elevat (amb un 1,86), mentre que la Ribera d'Ebre presenta el valor més baix (amb un 1,10).

Taula 5. Situació financera. Comparativa.				
	(1/1/2012)		(1/1/2011)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat
Baix Ebre	36,7	1,86	33,0	1,74
Montsià	45,9	1,80	38,4	1,63
Ribera d'Ebre	34,0	1,10	41,3	1,01
Terra Alta	41,9	1,26	35,9	1,27
Terres Ebre	39,2	1,74	35,3	1,60
Tarragona	38,1	1,44	35,0	1,30
Font: Dades SABI				

3. El sector energètic

Respecte a les característiques de les empreses actives i els treballadors ocupats en el sector de l'energia, la Taula 6 mostra les característiques següents:

- El nombre de treballadors actius és escàs, i el Baix Ebre és la comarca que disposa de més treballadors ocupats a les Terres de l'Ebre (representa un 2,76% de les empreses de Catalunya) seguit de la Ribera d'Ebre (amb un 0,87%).
- Quant al nombre d'empreses, el Baix Ebre té 4 empreses actives en el sector energètic seguit de la Ribera d'Ebre (amb 2 empreses). El Montsià i la Terra Alta tenen 1 empresa activa durant el quart trimestre.

- L'escàs nombre de treballadors ocupats en les empreses energètiques causa que la dimensió mitjana de l'empresa també se situï per sota de la dimensió mitjana a la província de Tarragona (amb un valor mitjà de 47,4 treballadors) o de Catalunya (amb un valor mitjà de 23,5 treballadors).
- El nombre d'autònoms en el sector energètic presenta uns valors quasi poc representatius, amb 1 autònom a la comarca del Baix Ebre i del Montsià.

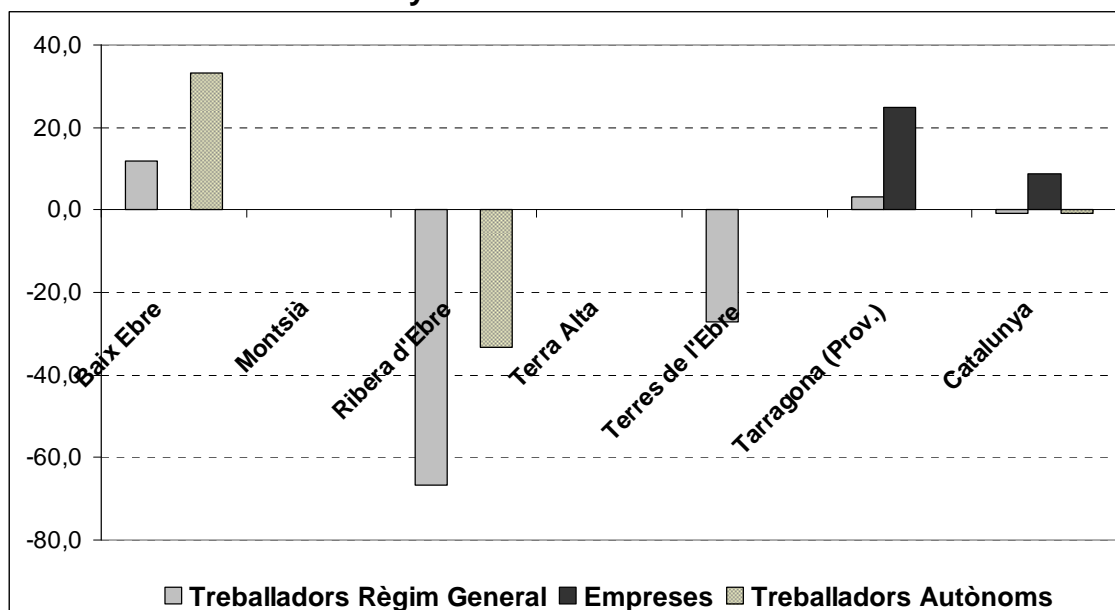
Taula 6. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms. 4t Trimestre del 2012.

	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valors	%	Valors	%	Valors	%	Valors	%
Baix Ebre	38	2,76	4	13,79	9,5	0,20	1	20,00
Montsià	1	0,07	1	3,45	1,0	0,02	1	20,00
Ribera d'Ebre	12	0,87	2	6,90	6,0	0,13	0	0,00
Terra Alta	3	0,22	1	3,45	3,0	0,06	0	0,00
Tarragona (Prov.)	1376		29		47,4		5	
Catalunya	5143		219		23,5		148	
Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social								

Respecte a la variació interanual entre el darrer trimestre del 2011 i el darrer trimestre del 2012, el Gràfic 4 mostra que:

- La Ribera d'Ebre mostra la caiguda més elevada de treballadors tant del règim general com d'autònoms.
- D'altra banda, el Baix Ebre mostra increments en ambdues categories de treballadors.
- Cal destacar que el nombre d'empreses es manté constant a totes les comarques.

Gràfic 4. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Any 2012.

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

3.2. Els Expedients de Regulació d'Ocupació al sector energètic

El nombre d'Expedients de Regulació d'Ocupació en el sector energètic afectà a una empresa del Baix Ebre. En relació al nombre d'EROs a la província de Tarragona, aquesta xifra incrementa fins a cinc unitats en total. Per tant, tot i l'elevada especialització de la comarca (en especial a la Ribera d'Ebre) les comarques de les Terres de l'Ebre no han presentat un número d'expedients excessivament elevat.

3.3. Situació financera empresarial

Quant a les característiques principals de les empreses actives (Taula 7), destacar que els valors existents per al Baix Ebre i el Montsià:

Taula 7. Característiques empresarials a la indústria (1/1/2012). Valors mitjans.

	Ingressos	Valor Afegit	Immobilitzat	Actiu Circulant	Passiu Fix	Passiu Líquid
Baix Ebre	15.022,59	1.289,87	6.999,59	2.773,28	4.840,02	3.038,99
Montsià	58,95	118,57	2.293,94	206,40	1.539,42	344,31
Terres Ebre	4.548,04	659,17	4.462,09	1.391,11	3.189,72	1.588,01
Tarragona	1.499,92	273,83	2.029,91	588,40	1.384,11	696,68
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	4,45	-25,56	2,91	41,62	1,77	5,21
Montsià	-23,19	57,21	56,14	45,23	120,38	70,75
Terres Ebre	14,32	-16,11	18,84	51,13	17,05	28,58
Tarragona	-68,67	19,25	-72,03	-33,41	-3,71	-42,50
Font: Dades SABI						

- Les empreses energètiques del Baix Ebre mostren els valors més elevats.
- Els valors d'aquesta comarca són més elevats que els corresponents a la mitjana de la província de Tarragona.
- Hem de destacar el fet que no apareix la comarca de la Ribera d'Ebre.³

Quant a la comparativa de la situació financera a l'empresa (Taula 8), hem de destacar que:

- El Baix Ebre millora la ràtio de circulat respecte l'any anterior, mentre que la comarca del Montsià millora la ràtio de qualitat del deute.
- Els valors obtinguts són força similars als obtinguts per la mitjana de la província de Tarragona.

³ Dos motius poden respondre a aquest fet. D'una banda, les dades s'obtenen a partir del Registre Mercantil, el qual identifica la seu de l'empresa en funció de la localització de la seu tributària. D'altra banda, els sectors poden no tenir adequadament classificades les seves activitats. Ambdós motius poden provocar que no es puguin identificar la totalitat d'empreses actives en una comarca.

Taula 8. Situació financera. Comparativa.				
	(1/1/2012)		(1/1/2011)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant
Baix Ebre	61,4	0,91	62,2	0,68
Montsià	81,7	0,60	77,6	0,70
Terres Ebre	66,8	0,88	68,8	0,75
Tarragona	66,5	0,84	54,3	0,73
Font: Dades SABI				

4. Conclusions

La permanència de la situació de crisi econòmica ha continuat amb la destrucció de llocs de treball i empreses a les Terres de l'Ebre. A més a més, la tendència de disminució dels llocs de treball és superior al tancament d'unitats productives; això comporta una disminució de la dimensió mitjana d'empreses. Aquesta tendència s'observa no només a les manufactures sinó també en el sector energètic. Tendència similar observable en el nombre de treballadors autònoms registrats a les Terres de l'Ebre, els quals han tendint a una disminució del seu registre a la Seguretat Social.

Les úniques excepcions a aquestes dades negatives són les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. A la primera comarca hi ha un increment del nombre d'empreses en comparació amb l'any anterior, mentre que a la Terra Alta hi ha un increment del nombre de persones registrades com a treballadors autònoms.

El nombre d'expedients de regulació d'ocupació continua sent notable al sector industrial de les Terres de l'Ebre. Especialment destacable és l'especial incidència en el sector del moble i de la fusta a la comarca del Montsià. I la possible pèrdua d'una indústria tradicional relacionada amb manufactures més madures. Evidentment la principal amenaça consisteix en la pèrdua del saber

fer i del capital humà especialitzat en aquests sectors. No obstant això, s'obre la porta a poder-se reinventar.

Respecte del perfil empresarial, observem una tendència a la millora dels diversos indicadors empresarials. Així mateix, la qualitat del deute i la ràtio de circulat indiquen una situació lleugerament millor. Hem d'interpretar aquests indicadors no tant com una millora de la situació empresarial, sinó pel fet que la crisi provoca la sortida de les empreses en situacions financeres més difícils. Aquest fet comporta que les empreses que sobreviuen en mitjana es troben en una situació economicofinancera millor.

Capítol 4: Turisme a les Terres de l'ebre, 2012.

Antonio Paolo Rousso

Departament de Geografia

Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció

La marca turística Terres de l'Ebre és una de les nou marques en què actualment es divideix el territori català per promocionar i comercialitzar els seus productes turístics. El sistema de marques ha anat evolucionant durant l'última dècada, a través de la integració de marques preexistents (com en el cas de la marca Costa de Barcelona, que el 2012 ha substituït les marques de Costa del Garraf i de la Costa de Maresme, encara presents al mapa oficial de Turisme de Catalunya de 2012 —Figura 1) i l'establiment de noves marques, com és precisament el cas de Terres de l'Ebre, una divisió de 2004 duta a terme per “germinació” de la marca Costa Daurada en l'àmbit de la delimitació administrativa de la província de Tarragona, ambdues impulsades per la Diputació de Tarragona a través del Patronat de Turisme de Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Mapa 1. Marques turístiques de Catalunya (2012).

Font: Turisme de Catalunya

La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques més meridionals de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (Figura 2). Globalment, cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km² i una població de 185.500 habitants (2011).

Mapa 2. Comarques de la demarcació turística Terres de l'Ebre i capitals comarcals.

Font: Turisme de Catalunya

La situació geogràfica excèntrica de les Terres de l'Ebre amb relació a les més importants àrees d'arribada a Catalunya des d'exterior i d'origen de fluxos de mobilitat turística, i el fet de no incloure cap dels elements més característics

del turisme a Catalunya (complex turístic de costa, de muntanya i atractius urbans), han determinat un relatiu retard de les Terres de l'Ebre quant al desenvolupament turístic. Tanmateix, això garanteix que aquesta regió "jove" des del punt de vista de la visibilitat com a destinació independent tingui un potencial de creixement encara no aprofitat arran dels seus importants recursos, a condició que s'identifiquin i es desenvolupin productes amb valor diferencial respecte als quals ja estan disponibles en altres marques de Catalunya, i que segueixin millorant les condicions per a la seva accessibilitat i popularització.

En aquesta memòria dibuixem un diagnòstic de les principals tendències d'aquesta regió quant a l'evolució de la seva estructura i els seus resultats turístics en el marc de la situació general del turisme a Catalunya al llarg de l'última dècada, amb un enfocament analític sobre els resultats dels últims anys, identifiquem algunes tendències destacades i proposem algunes claus per poder anticipar possibles àrees de valor estratègic i problemes incipients de cara al desenvolupament futur.

2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre en el marc del turisme a Catalunya

2.1. Moviment turístic: tendències en els anys 2000-2012 en el marc del turisme a Catalunya

El 2012 Terres de l'Ebre va ser la setena marca més visitada de Catalunya tant en termes d'arribades com de pernoctacions de turistes, atestant-se en una situació que ha ocupat sense grans variacions des de la seva constitució el 2003. A les taules 1 i 2 oferim les dimensions principals de la situació actual del moviment turístic en les marques turístiques de Catalunya, i distingim tipus d'establiments d'acollida.

Taula 1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2012

	TOTAL	Hotel	Càmping	Tur. Rural
Total viatgers	63,524,300	16,312,600	2,352,200	290,900
Barcelona	16,889,600	6,909,000	:	:
Catalunya Central	1,875,400	763,800	71,400	42,400
Costa Brava	17,188,100	2,953,100	841,900	76,200
Costa Daurada	13,000,700	2,158,300	620,600	20,600
Costa Barcelona	9,897,700	2,237,700	375,800	8,300
Pirineus	2,453,000	557,200	357,800	112,800
Terres de Lleida	460,000	230,300	8,200	18,200
Terres de l'Ebre	1,024,500	260,800	64,000	8,700
Val d'Aran	720,900	242,400	12,500	:
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>1,6%</i>	<i>1,6%</i>	<i>2,7%</i>	<i>3,0%</i>

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, l'Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, l'Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

Taula 2. Pernoctacions a les marques turístiques de Catalunya, 2012.

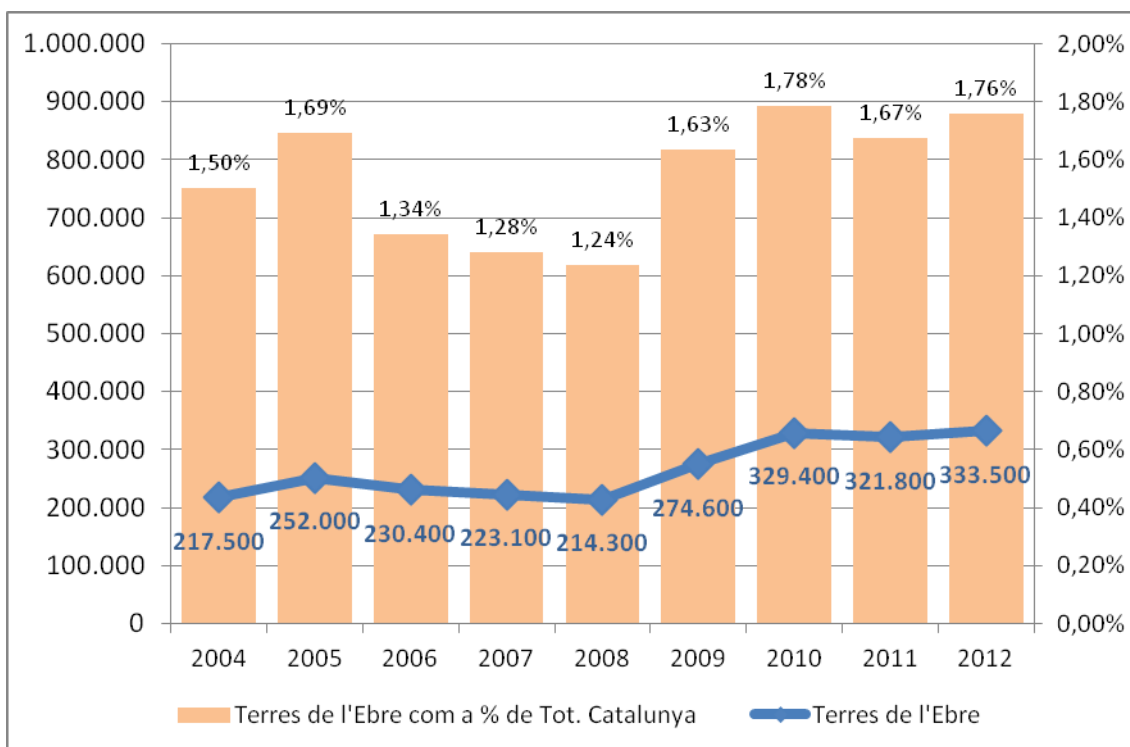
	TOTAL	Hotel	Càmping	Tur. Rural
Total pernoctacions	63,524,300	48,340,900	14,322,500	860,900
Barcelona	16,889,600	16,889,600	:	:
Catalunya Central	1,875,400	1,545,600	192,100	137,700
Costa Brava	17,188,100	10,123,600	6,840,000	224,500
Costa Daurada	13,000,700	9,211,300	3,729,000	60,400
Costa Barcelona	9,897,700	7,910,900	1,963,100	23,700
Pirineus	2,453,000	1,040,000	1,087,300	325,700
Terres de Lleida	460,000	374,300	35,900	49,800
Terres de l'Ebre	1,024,500	579,300	420,600	24,600
Val d'Aran	720,900	666,300	54,600	:
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>1.6%</i>	<i>1.2%</i>	<i>2.9%</i>	<i>2.9%</i>

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, l'Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, l'Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

El primer element destacat que podem subratllar en aquestes taules és la posició relativament feble de les Terres de l'Ebre en el sector hotelier, que podem interpretar precisament com una característica de destinacions en estadis primaris de desenvolupament turístic, i, d'altra banda, el posicionament relativament millor quant a moviment en el sector de turisme rural i càmping, que podem atribuir a les característiques pròpies d'una regió amb una imatge

turística orientada al turisme en la naturalesa i en productes integrats al seu caràcter paisatgístic predominant.

Gràfic 1. Arribades a les Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

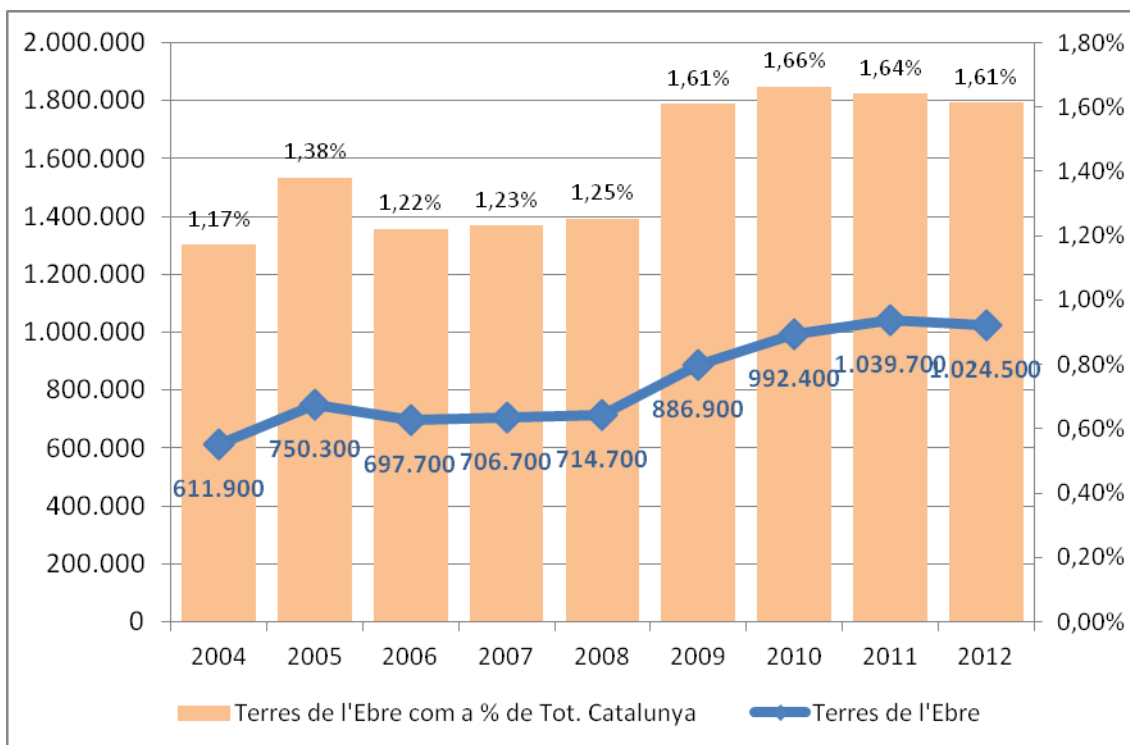

Font: vegeu taules 1-2

Una exploració de l'evolució més de llarg termini d'aquestes variables ens permet avançar algunes interpretacions més en profunditat. En les gràfiques 3 i 4 analitzem el desenvolupament dels moviments turístics a les Terres de l'Ebre des quan hi ha dades disponibles en aquest nivell territorial en termes absoluts i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Així, distingim una sèrie d'elements, com una certa lentitud de l'arrencada en la part central de la dècada del 2000 tant en termes absoluts com relatius (amb resultats més negatius en termes d'arribades, que disminueixen fins al 2008, que de pernoctacions, que creixen, encara que a taxes baixes, però superiors a les de Catalunya en el seu conjunt), seguida per una millora de les tendències entre 2009 i 2012, tocant un àpex el 2010, i seguint amb una consolidació en quotes de mercat que ronden l'1,7% de les arribades i l'1,8% de les pernoctacions.

Gràfic 2. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu taules 1-2

Posem en l'annex (Figura A.1-A.8) les gràfiques de les tendències i distingim per tipus d'establiments d'acolliment. Hi podem notar una certa flexió en el segment hotelier quant a pernoctacions en els últims anys després de senyals de vitalitat al final de la dècada del 2000, una dinàmica globalment positiva del segment càmping, i una flexió gairebé contínua durant el sencer període tant en termes d'arribades com de pernoctacions en el segment turisme rural.

Taula 3. Moviment turístic de turistes espanyols a les marques turístiques de Catalunya, 2009

	arribades	pernoctacions
Turistes espanyols a Catalunya	5,812,200	32,114,500
Barcelona	2,611,200	11,305,900
Catalunya Central	271,400	1,478,400
Costa Brava	655,600	4,064,700
Costa Daurada	1,436,400	10,223,000
Costa del Garraf	179,400	1,156,400
Costa de Barcelona-Maresme	157,200	1,034,700
Pirineus-Prepirineus	180,100	956,400
Terres de l'Ebre	131,500	952,200
Terres de Lleida	106,000	622,800
Val d'Aran	83,400	320,000
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>2,26%</i>	<i>2,97%</i>

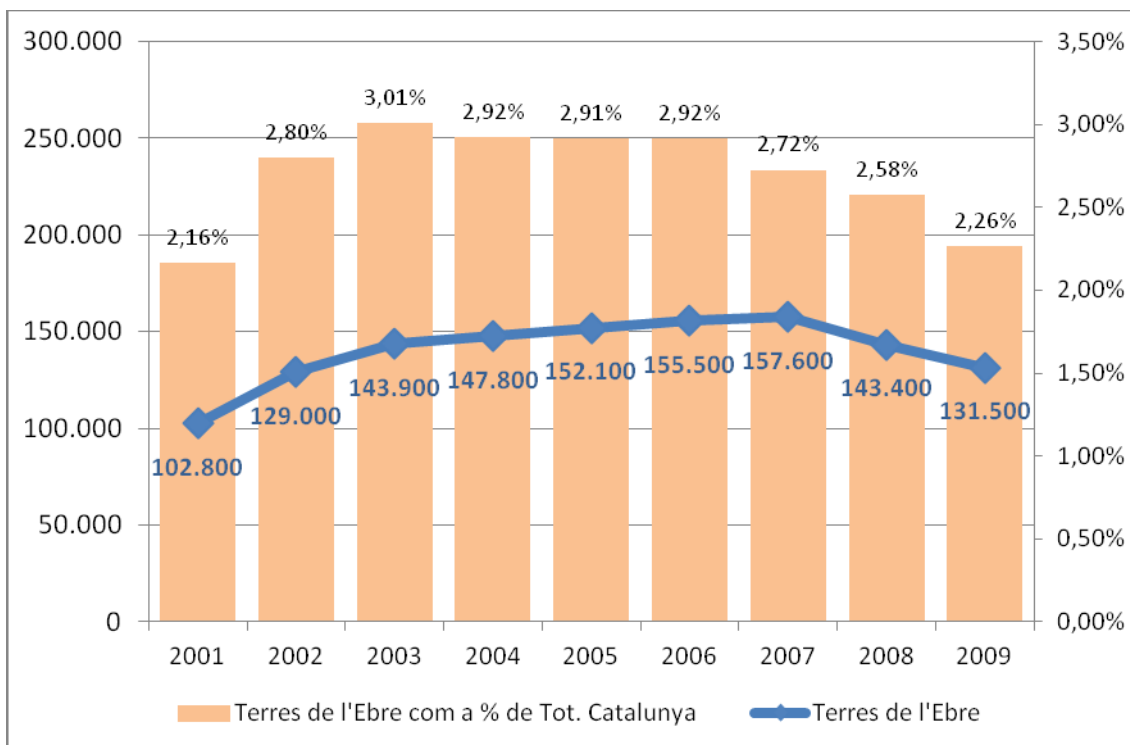
Font: Direcció General de Turisme i Idescat. Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de 15 anys i més.

Encara que no sigui possible distingir al nivell de detall territorial necessari entre moviments de turistes espanyols procedents de diferents comunitats autònomes, sí que podem enfocar l'anàlisi sobre les tendències de moviments de turistes espanyols calculats per l'Idescat fins al 2009 (Taula 3).⁴

Terres de l'Ebre va ser la vuitena marca més visitada el 2009 (quan existien deu marques) i la seva performance no s'allunya de forma destacada de les tendències evidenciades amb relació al moviment global. Les sèries històriques (Gràfiques 5 i 6) posen de manifest la dificultat de mantenir els nivells aconseguits en la primera part de la dècada dels 2000, amb moviments i quotes de mercat que han anat disminuint gradualment des de llavors.

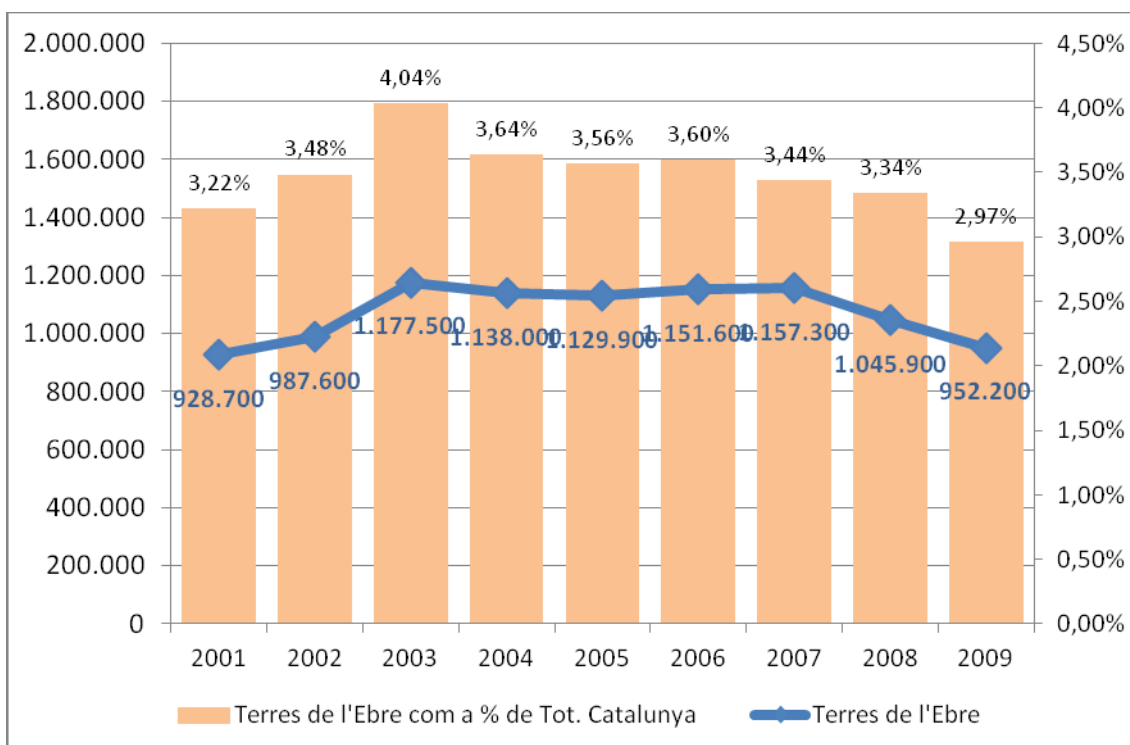
⁴ Es tracta d'una estimació duta a terme segons una metodologia diferent de la utilitzada per INE en el cas del moviment global tractat abans, i per això no n'extrapolem les tendències del mercat estranger.

Gràfic 5. Arribades a les Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2009 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu Taula 3

Gràfic 6. Arribades a les Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2009 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu Taula 3

2.2. Moviment turístic: anàlisi conjuntural 2010-2012

En aquest apartat, oferim algunes dades de caràcter conjuntural i més desglossades que ens permeten afinar l'anàlisi dels punts de força i feblesa de les Terres de l'Ebre quant a destinació de diferent mercats i formes de turisme. Utilitzarem, per això, dades proporcionades per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre, basades en l'elaboració d'enquestes que es duen a terme amb periodicitat quinzenal, i organitzades per mercats d'origen; distingim dos àmbits territorials a les Terres de l'Ebre: el litoral (municipis de la costa) i l'interior (tota la resta de la demarcació).

Començant amb el moviment turístic, a la Taula 4 mostrem les dades principals mensuals sobre pernoctacions el 2012 en els dos àmbits, i distingim per tipus d'establiment turístic d'acolliment de turistes. Hi notem com la temporalitat del moviment turístic en aquesta regió és especialment marcada a la zona litoral (que intercepta el 73% del moviment global) i menys pronunciada a l'interior, tal com cal esperar. En ambdues delimitacions, el bec en termes de pernoctacions se situa al mes d'agost, encara que la variació intermensual en el cas de l'interior és notablement més baixa. Aquesta tendència conjuntural, de fet, ha anat globalment disminuint lleugerament per a la zona litoral en els últims tres anys, però ha crescut per a l'interior. En la Gràfic 7 notem la tendència dels últims tres anys, que veu en els últims dos certa dinàmica positiva al mes de juliol, mentre que ha anat perdent força la dinàmica dels mesos d'"esquena" (abril-maig i setembre-octubre) sobretot en el litoral, mentre que l'interior demostra que és més estable.

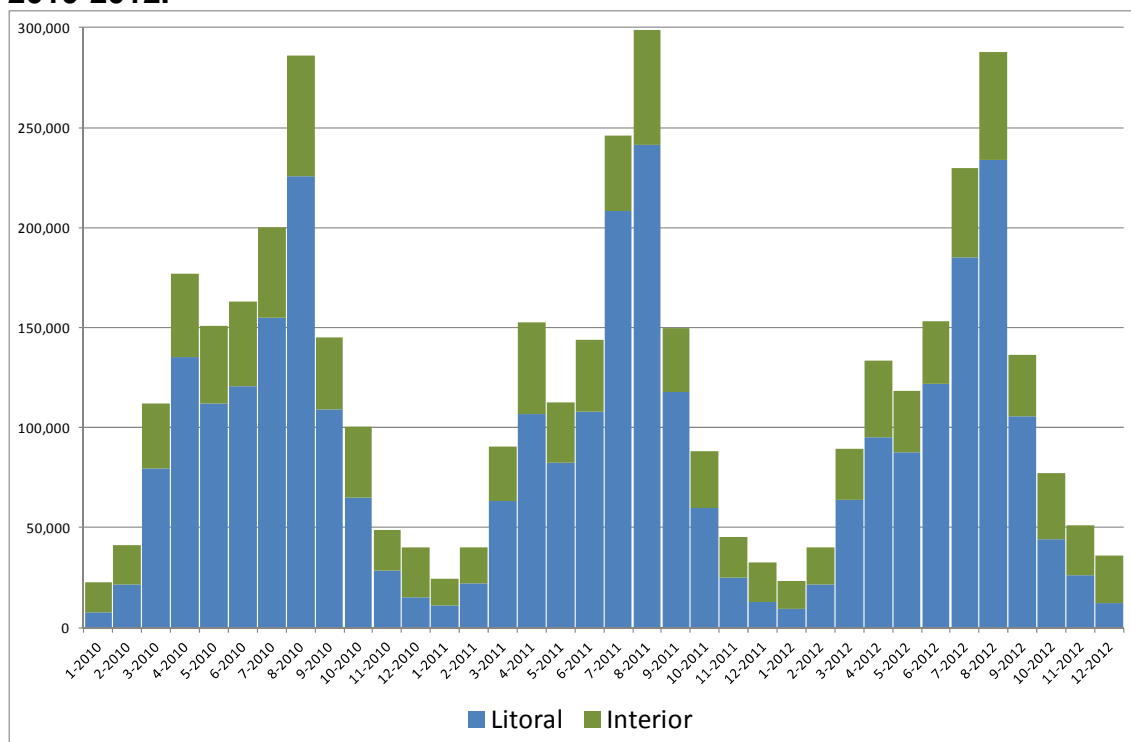
Taula 4. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre, 2012

	Litoral	Interior	Total
1-2012	9,606	13,689	23,295
2-2012	21,653	18,522	40,175
3-2012	63,684	25,444	89,128
4-2012	95,051	38,163	133,213
5-2012	87,352	30,843	118,195
6-2012	121,618	31,559	153,177
7-2012	185,341	44,635	229,976
8-2012	233,580	54,413	287,993
9-2012	105,505	31,121	136,626
10-2012	43,949	33,449	77,398
11-2012	26,032	25,246	51,278
12-2012	12,338	23,970	36,307
TOT-2012	1,005,708	371,053	1,376,761
Índex var. ¹	59.21	4.00	56.86

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Gràfic 7. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, dades conjunturals 2010-2012.

Font: vegeu Taula 3

Mirant les pernотacions en diferents tipus d'equipament (figures A.7-A.10 en l'Annex), podem identificar un paper important com a tipus d'establiment d'acolliment per a la demanda turística de les Terres de l'Ebre per al sector hotelier, que intercepta aproximadament el 60% de pernотacions, quota que, d'altra banda, va lleugerament disminuint en els últims tres anys, a favor del sector del càmping i de forma més marcada dels apartaments turístics. Aquests han més que doblat la quota de mercat a les Terres de l'Ebre el 2012 respecte del 2011, mentre que també el sector de turisme rural ha anat perdent quota de mercat en els últims anys. Aquestes mateixes tendències es repeteixen amb poques variacions a la zona de litoral, mentre que a l'interior observem un lleu creixement de l'activitat en els càmpings. Quant a la temporalitat, el sector hotelier i els càmpings han aconseguit rebaixar els índexs de variació intermensual en l'últim any, mentre que els apartaments la veuen augmentar d'acord amb el creixement de la seva quota de mercat, i el turisme rural es queda estable, encara que amb un increment de variabilitat a la zona interior.

En la Taula 5 il·lustrem les principals tendències quant a mercats turístics atrets a la regió. Es veu com el mercat espanyol representa el 69% del moviment turístic total en el litoral, una quota que ha disminuït considerablement des del 79% de 2010, i el 75,2% a l'interior, un 5% menys que l'any precedent. Les tendències dels últims anys són ulteriorment analitzades en la gràfica de les figures 8-9, en què es veu que tots dos mercats disminueixen el seu caràcter temporal en el litoral en l'últim any, mentre que en cas del turisme estranger a l'interior observem un lleu increment. Aquestes figures inclouen també un desglossament de les dades de quotes de mercats amb relació als diversos països d'origen dels turistes estrangers.

Taula 5. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per a mercats espanyol i estranger, 2012

	LITORAL		INTERIOR	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2012	7.577	2.029	10.961	2.728
2-2012	18.740	2.913	15.138	3.384
3-2012	57.461	6.223	18.868	6.576
4-2012	73.680	21.371	32.595	5.568
5-2012	63.379	23.973	20.682	10.161
6-2012	90.318	31.300	24.806	6.753
7-2012	100.788	84.553	28.224	16.411
8-2012	143.893	89.687	41.072	13.341
9-2012	72.639	32.866	21.520	9.601
10-2012	34.300	9.649	23.835	9.615
11-2012	21.345	4.687	20.392	4.840
12-2012	9.951	2.254	21.006	2.964
TOT-2012	694.070	311.505	279.098	91.941
Índex var. ¹	29,93	36,31	2,70	2,39

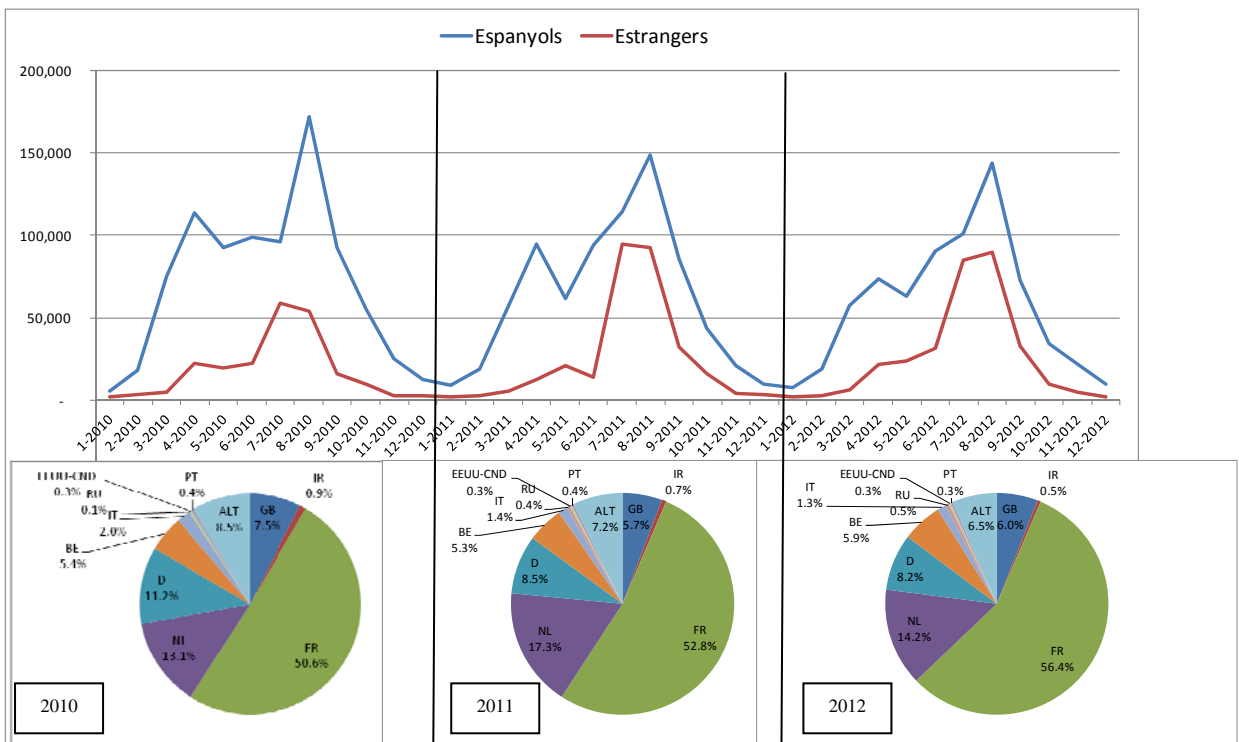
¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

En el Gràfic 8, al marge de la disminució del moviment turístic global a la zona litoral (-1,6% entre 2010 i 2011 i -5,0% entre 2011 i 2012), apreciem una lleu disminució de la variació intermensual en l'últim any, tendència que ha

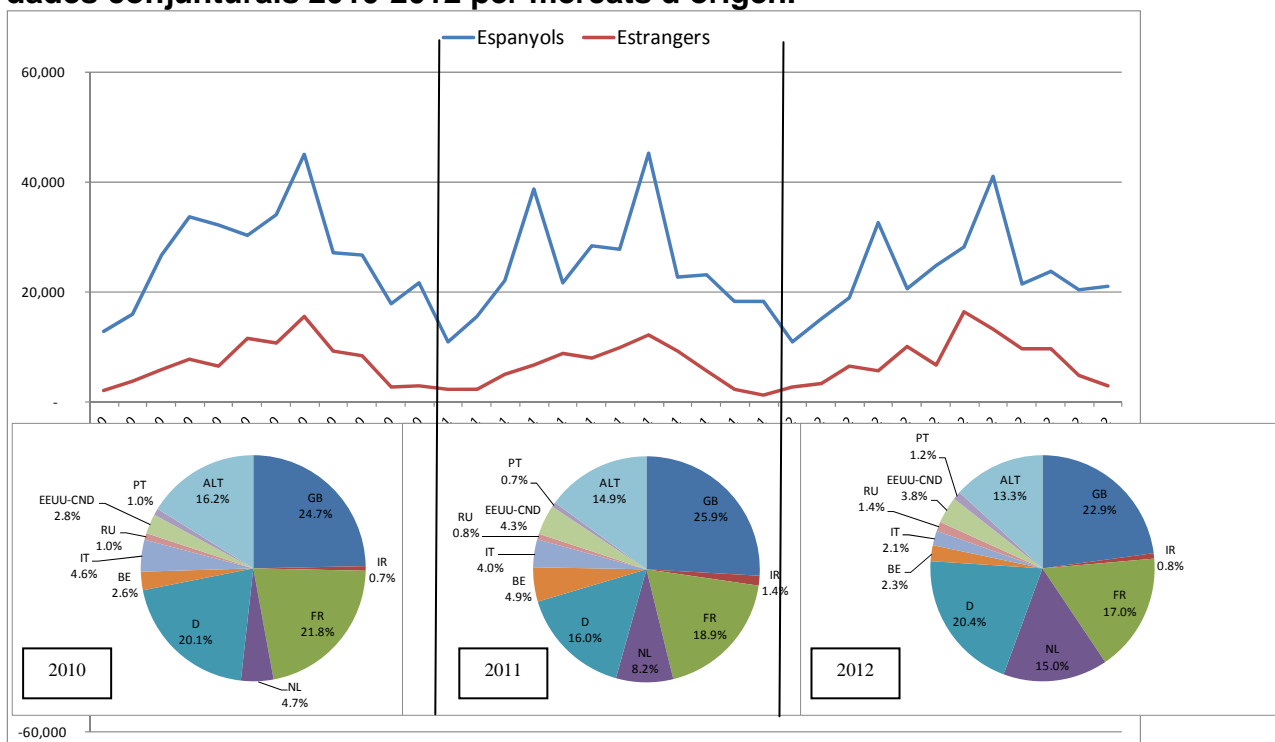
continuat per al segment espanyol però s'inverteix respecte a l'any anterior pel que fa als estrangers. Quant a les quotes de mercats estrangers, notem un enfortiment durant aquest període del mercat francès, ja predominant i per sobre del 50%, una tendència variable de l'holandès, segon per quota, i del belga, i una disminució progressiva de l'alemany i del marcogrup d'"altres mercats".

Gràfic 8. Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral), dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

Font: vegeu Taula 5

Gràfic 9. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior), dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

Font: vegeu Taula 5

En el Gràfic 9, el moviment de l'interior de Terres de l'Ebre també es reparteix millor segons les temporades en passar dels tres anys considerats, amb la consolidació d'un pic secundari de temporada a Setmana Santa pel segment espanyol. Quant als mercats estrangers, en aquest cas, perd quotes el mercat francès, superat pel britànic i l'alemany, i amb quotes d'holandesos i "altres", que aconsegueixen nivells semblants. Destaquen també el creixement del mercat nord-americà fins a un 4%, i la disminució progressiva del mercat italià.

Taula 6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2012

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. Turisme Rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2012	6.655	1.068	456	957	:	:	466	:
2-2012	17.874	2.153	599	753	16	:	251	:
3-2012	43.310	2.228	13.584	3.991	25	:	542	:
4-2012	43.801	10.179	23.852	10.753	3.450	438	2.576	:
5-2012	41.089	12.688	19.529	9.461	1.166	1.785	1.595	39
6-2012	65.191	9.246	21.921	19.206	1.615	2.842	1.591	:
7-2012	55.216	28.323	32.429	53.927	11.305	1.621	1.838	682
8-2012	73.062	26.649	52.895	52.341	13.223	10.348	4.714	349
9-2012	55.298	13.887	13.416	16.942	2.501	1.663	1.423	374
10-2012	27.988	6.300	4.323	3.281	1.157	:	832	49
11-2012	19.820	3.052	620	1.025	261	611	644	:
12-2012	7.959	1.109	1.041	585	:	338	942	221
TOT-2012	457.264	116.882	184.665	173.223	34.727	19.673	17.414	1.727
Índex var. ¹	12,78	9,13	16,68	25,43	7,09	5,11	1,04	0,34

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Taula 7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2012

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. Turisme Rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2012	9.559	1.740	927	988	-	-	475	-
2-2012	12.142	2.085	2.206	1.299	-	-	790	-
3-2012	13.829	2.277	3.469	4.283	10	-	1.560	16
4-2012	21.720	2.324	7.091	3.131	480	-	3.304	112
5-2012	14.056	5.576	4.987	4.537	161	-	1.478	48
6-2012	16.382	3.313	6.254	2.862	66	27	2.105	551
7-2012	18.960	10.376	6.354	4.483	348	112	2.562	1.440
8-2012	22.835	10.575	12.694	1.195	936	76	4.606	1.495
9-2012	14.414	4.995	5.071	3.830	225	-	1.809	776
10-2012	18.175	5.204	2.849	4.384	230	-	2.580	27
11-2012	15.869	2.612	2.865	2.027	294	10	1.365	191
12-2012	14.887	1.212	3.901	1.725	504	18	1.714	9
TOT-2012	192.830	52.289	58.667	34.744	3.253	243	24.347	4.664
Índex var. ¹	0,91	2,34	1,93	0,67	0,28	0,07	0,62	0,81

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Per concloure aquesta secció, mirem el repartiment dels resultats conjunturals per tipus d'establiment d'acolliment. En les taules 6 i 7 s'il·lustren les dades relatives al 2012 respectivament a la zona litoral i interior. Quant a la zona litoral, destaquen la major variabilitat intermensual del moviment en establiments de tipus hotelier (encara que amb tendència general a la disminució), els mals resultats del mes de setembre en els altres tipus

d'establiment, i el creixement gradual de la quota de mercat estrangera, un matís que es nota també amb relació al moviment a l'interior.

Finalment, en l'Annex (figures A.11-A.18) analitzem les tendències recents quant a evolució de les quotes de mercat per tipus d'establiment i amb detall de les quotes de mercats estrangers. En l'hoteler de litoral torna a consolidar-se el moviment de francesos el 2012 fins a aconseguir el 60% de la quota de mercat estrangera, després d'una lleu flexió el 2011, i també creix el mercat alemany mentre es contreu el britànic; en l'hoteler d'interior, segueix amb quota més alta el francès però amb quotes comparables d'"altres" i britànics, mentre que l'alemany s'atesta entorn d'un 9,5% i continua a l'alça el nord-americà. En la tipologia de càmping, en el litoral, el francès puja el 2012 fins a superar el 50% de la quota de mercat estranger; l'holandès s'estabilitza entorn de la quarta part del mercat, i l'alemany disminueix fins a un 8%, gairebé aconseguit per un mercat belga que es demostra particularment dinàmic. Quant a l'interior, el mercat de 2012 es reparteix gairebé uniformement entre alemanys, holandesos, que han pujat notablement en el període 2010-12, i britànic, que ha anat baixant, mentre que el mercat francès s'ha reduït notablement fins gairebé a desaparèixer.

En la tipologia d'apartaments turístics, el mercat de litoral és dominat pels francesos (76,6%), seguits per alemanys i belgues. El mercat d'interior és més repartit i amb variacions anuals marcades; el 2012 domina el mercat alemany, però continuen forts el francès, el britànic i l'italià. Finalment, la tipologia de turisme rural veu també el domini del mercat francès a l'interior (76,6%), seguit pel belga; a l'interior, disminueix en el període 2010-2012 el mercat francès, encara dominant el 2010, fins a un 20%, superat per l'anglès i l'alemany, tots dos damunt del 30% de la quota de mercat estranger.

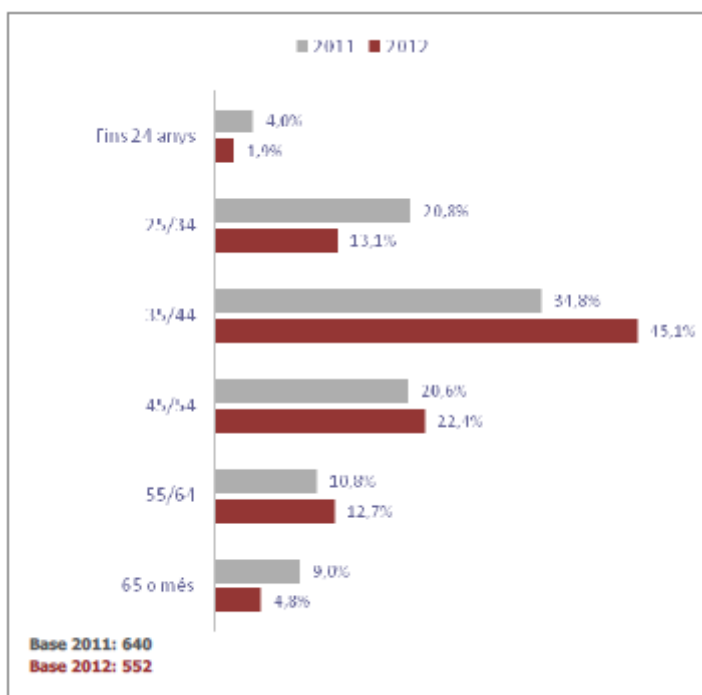
2.3 Caracterització del turisme d'estiu: enquesta 2012

En aquest apartat, caracteritzarem ulteriorment la demanda turística de les Terres de l'Ebre recopilant la informació més destacada procedent de la memòria Terres de l'Ebre: estiu 2012, encarregada a l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per la Diputació de Tarragona. Aquesta memòria es basa en l'elaboració de dades d'una enquesta duta a terme entre juliol i setembre de

2012 entre 552 turistes de les Terres de l'Ebre, també comparats amb els resultats de 2011.

Quant a l'edat dels visitants, el grup d'edat més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu del 2012 el configuren amb un 45,1%, els turistes que tenen entre 35 i 44 anys d'edat (Gràfic 10). Cal destacar el fort augment dels turistes en aquesta faixa d'edat entre 2011 i 2012, que compensa la baixada dels turistes que tenen menys de 34 anys. Destaca també com els turistes allotjats en els hotels solen ser més joves dels que s'allotgen als càmping, i que els turistes més joves són espanyols, seguits pels catalans; gairebé un de cada quatre turistes estrangers té entre 55-64 anys.

Gràfic 10. Estratificació del turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre per faixes de edat, 2011-2012. Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012

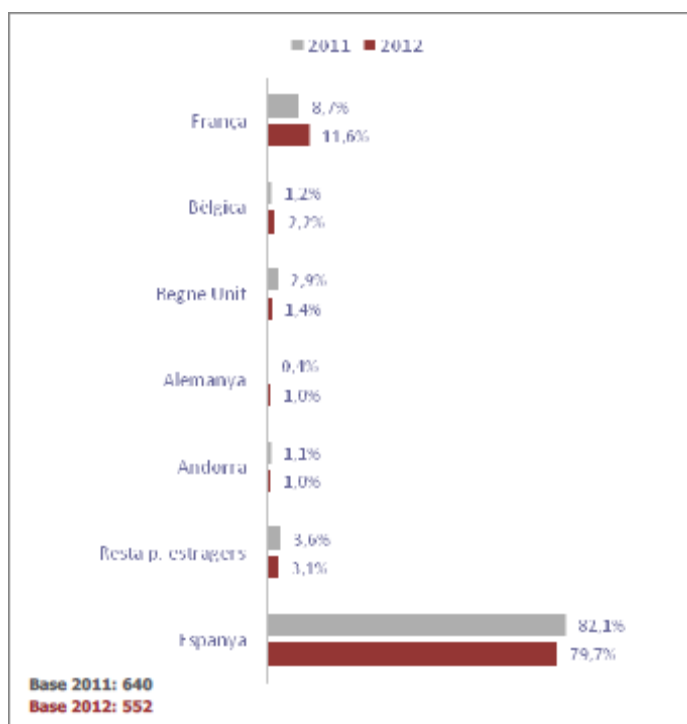
Quant a l'origen, el mercat català ha estat el més nombrós durant l'estiu de 2012 a les Terres de l'Ebre (la qual cosa confirma substancialment les dades de 2011), amb un 52,0% dels turistes, seguit del mercat de la resta de l'Estat amb un 27,7% i finalment, amb un 20,3%, del mercat estranger. La zona interior de les Terres de l'Ebre rep en proporció més turistes catalans que la costa sud, i arriba al 59,2% dels turistes. Un 44,1% del total de turistes són de

Barcelona, especialment nombrosos a la zona interior, on representen el 54,8% dels visitants. El conjunt de turistes de Tarragona són els més abundants després dels de Barcelona, i representen un 4,1% del total. A l'últim hi ha el mercat lleidatà i gironí, que representen el 3,0% i el 0,8% dels turistes, respectivament. Es nota una diferència significativa respecte a l'estiu de 2011 pel que fa al mercat barceloní, que ha experimentat un augment de 12,8 punts percentuals, en detriment del mercat tarragoní, que ha vist baixar la seva freqüència en 8,5 punts.

Comparant els turistes procedents de les diferents comunitats autònomes, rere el mercat català (52,0%), l'aragonès i el valencià són els més presents entre els turistes de les Terres de l'Ebre (amb un 8,6% i un 6,9%, respectivament), seguits pel mercat basc (4,2%).

El mercat francès ha estat, entre els mercats estrangers que han visitat les Terres de l'Ebre, el més present tant durant l'estiu de 2012 — i ha representat un 11,6% dels turistes totals— com a l'estiu de 2011 amb un 8,7%. El segueixen el mercat belga (2,2%), l'anglès (1,4%), l'alemany (1,0%) i l'andorrà (1,0%).

Gràfic 11. Estratificació dels turistes estrangers d'estiu a les Terres de l'Ebre per mercats d'origen, 2011-2012.

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012

Quant a la **classe social** dels turistes, el grup predominant durant l'estiu 2012 a les Terres de l'Ebre és la classe mitjana, amb un 47,8% dels turistes. La classe mitjana – baixa representa un 20,4% i la classe mitjana-alta un 20,2% dels turistes. És significatiu l'augment de la classe baixa (de 4,6 punts). L'allotjament als hotels és més popular amb turistes de la classe social mitjana – alta (23,8%).

El **perfil predominant** entre els acompanyants dels turistes per a ambdós períodes ha estat "famílies amb nens", la suma dels quals representa un 67,2% dels turistes. Seguit dels grups de "famílies amb adults", la suma dels quals representa el 25,4% dels turistes. Destaca un increment dels grups de familiars amb nens de menys de 6 anys en detriment dels turistes que viatgen sols, que se situen 4,9 punts per sota de l'estiu de 2011.

L'estada al territori més freqüent és de 7 nits, amb un 19,7% dels turistes enquestats, seguit de les estades de 5 nits i d'1 a 2 nits, amb una freqüència de 16,2% i 12,1%, respectivament. Les pernoctacions d'1 a 2 nits i de 3 nits han experimentat la màxima variació estadísticament significativa, amb una disminució de 7,0 punts i de 6,2 punts per sota de l'estiu 2011, a favor

d'estades de 7 i 5 nits (7,4 punts i 6,9 per sobre). Les estades són proporcionalment més llargues quan creix l'edat dels fills dels grups de turistes.

Quant a les **principals motivacions del viatge**, la fidelitat a la destinació és la principal motivació del turista per a la seva estada a les Terres de l'Ebre durant l'estiu 2012 (20,3%), així com el fet d'estar en família (11,3%) i la tranquil·litat (10,0%). Segueixen conèixer la destinació (9,2%), el fet que hi van estar abans i els va agradar (7,9%), ser recomanat (6,7%) i la fidelitat a l'establiment (6,0%). Aquestes variacions de significat acostumen a ser usals quan es tracta de variables que responen a preguntes obertes.

Quant a les **formes d'organització del viatge**, l'organització directa és l'opció majoritària, i el 59,4% de turistes contracten directament. Un 22,4% de turistes contracten directament per Internet. Un 21,3% el contacta directament en origen. Un 15,7% es dirigeix a la destinació sense cap mena de reserva. L'any 2011 els turistes decidiren el seu viatge a les Terres de l'Ebre amb una mitjana de 61,1 dies d'antelació, i a l'estiu de l'any 2012 s'han decidit amb una antelació mitjana de 48,0 dies. Un 46,0% dels turistes els han decidit amb una antelació d'entre 1 i 7 dies. Només el 13,3% dels turistes reserven amb una antelació superior a 1 mes. La diferència més significativa l'ha registrat la disminució de freqüència de 13,8 punts per sota de l'estiu 2011 en els períodes de decisió amb una antelació de 16 a 30 dies.

3. Oferta turística a les Terres de l'Ebre

3.1. Oferta receptiva: tendències anys 2000-2012 en el marc del turisme a Catalunya

Les Terres de l'Ebre ofereixen un 4,1% dels equipaments i només un 2,4% de places en un territori que representa el 10% del territori total de Catalunya i on viu el 2,5% de la seva població. És a dir, es tracta d'un territori poc desenvolupat turísticament perquè, com dèiem més amunt, excèntric respecte a les àrees més centrals i les portes d'accés a Catalunya, menys accessible des de les zones d'origen del turisme de proximitat, menys "coherent" amb les característiques dels productes *core* de Catalunya, i promogut des d'un temps relativament més recent que altres marques; a més, no obstant això, cal destacar el caràcter poc dens i escassament urbanitzat del seu poblament, característica que se sol acompanyar amb nivells modestos de desenvolupament turístic. Així i tot, la marca ha anat desenvolupant-se al llarg de l'última dècada, com es pot constatar en la Taula 8, a taxes per sobre del conjunt català, i amb diferencials més marcats en el període 2009-2012, fins a aconseguir una dimensió comparable amb la regió d'una capital provincial com Lleida quant a establiments, i doblar aquest nombre quant a places.

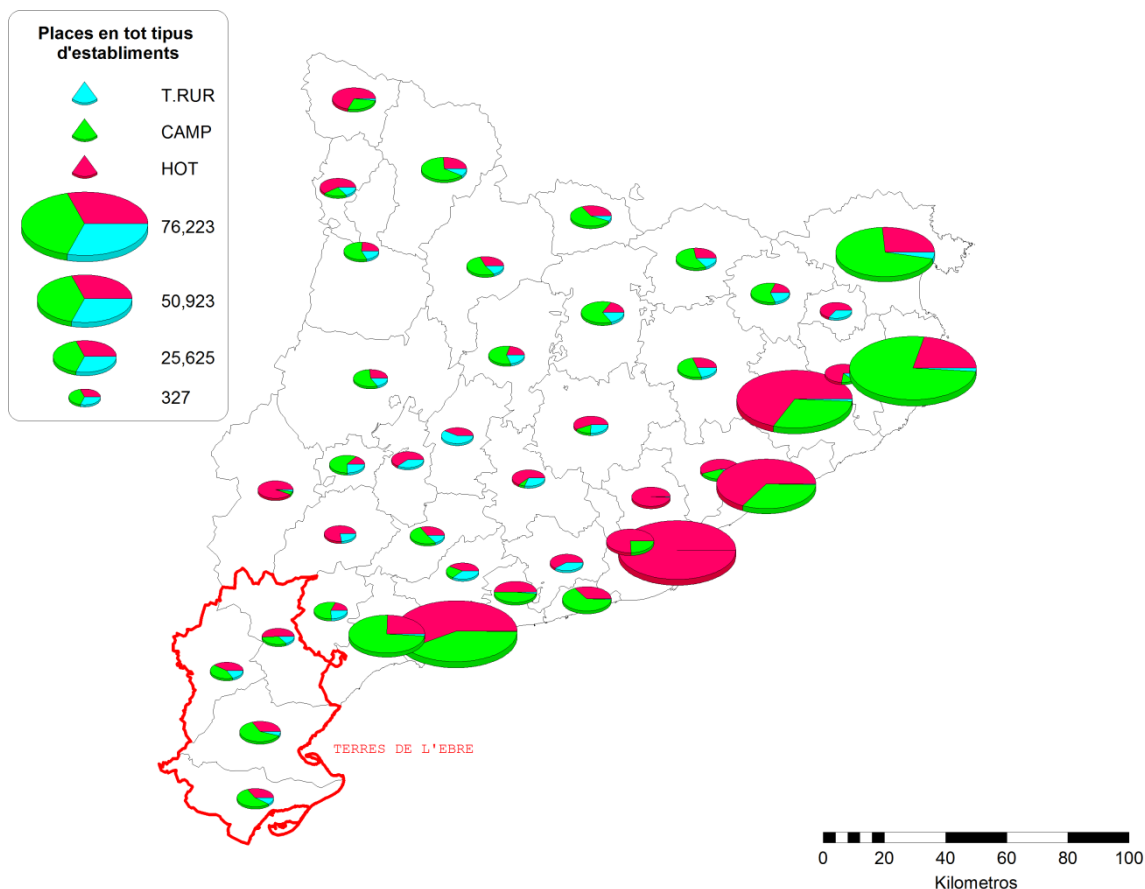
En comparació amb altres marques (Gràfic 12), Terres de l'Ebre té dimensions quant a receptivitat més típiques de les comarques d'interior, encara que aprofitant una franja litoral molt extensa. Les places receptives el 2012 es distribueixen entre sector hoteler (38,1%), càmping (55,8%), i turisme rural (6,1%); aquesta repartició sectorial no ha canviat de forma rellevant des de la creació de la marca,⁵ al costat de petites fluctuacions anuals.

⁵ Solament es disposa de dades per al període 2005-2012.

Taula 8. Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, tendències històriques i repartició territorial

	Establiments				Places			
	2012	quota total	Δ 2009-12	Δ 2005-08	2012	quota total	Δ 2009-12	Δ 2005-08
Tot.								
Catalunya	5.346		4,9%	12,2%	588.814		11,8%	2,1%
Barcelona	579	10,8%	8,0%	11,5%	68.869	11,7%	12,5%	24,7%
Catalunya Central	552	10,3%	7,8%	21,2%	22.691	3,9%	19,4%	7,7%
Costa Brava	1.236	23,1%	3,8%	8,3%	204.778	34,8%	12,3%	-1,0%
Costa Daurada	539	10,1%	1,7%	13,5%	122.523	20,8%	8,8%	1,6%
Costa de Garraf		0,0%	:	14,8%		0,0%	:	-7,7%
Costa de Barcelona-								
Maresme	469	8,8%	121,2%	-4,4%	82.418	14,0%	68,5%	-6,0%
Pirineus	1.365	25,5%	4,8%	14,3%	56.359	9,6%	11,4%	6,7%
Terres de l'Ebre	220	4,1%	8,4%	14,4%	14.100	2,4%	17,5%	3,3%
Terres de Lleida	252	4,7%	5,4%	25,7%	7.488	1,3%	6,3%	-1,2%
Val d'Aran	134	2,5%	4,7%	0,0%	9.588	1,6%	8,4%	1,8%

Gràfic 12. Distribució per comarques de la capacitat d'acollida en tots tipus d'establiments turístics, 2012.

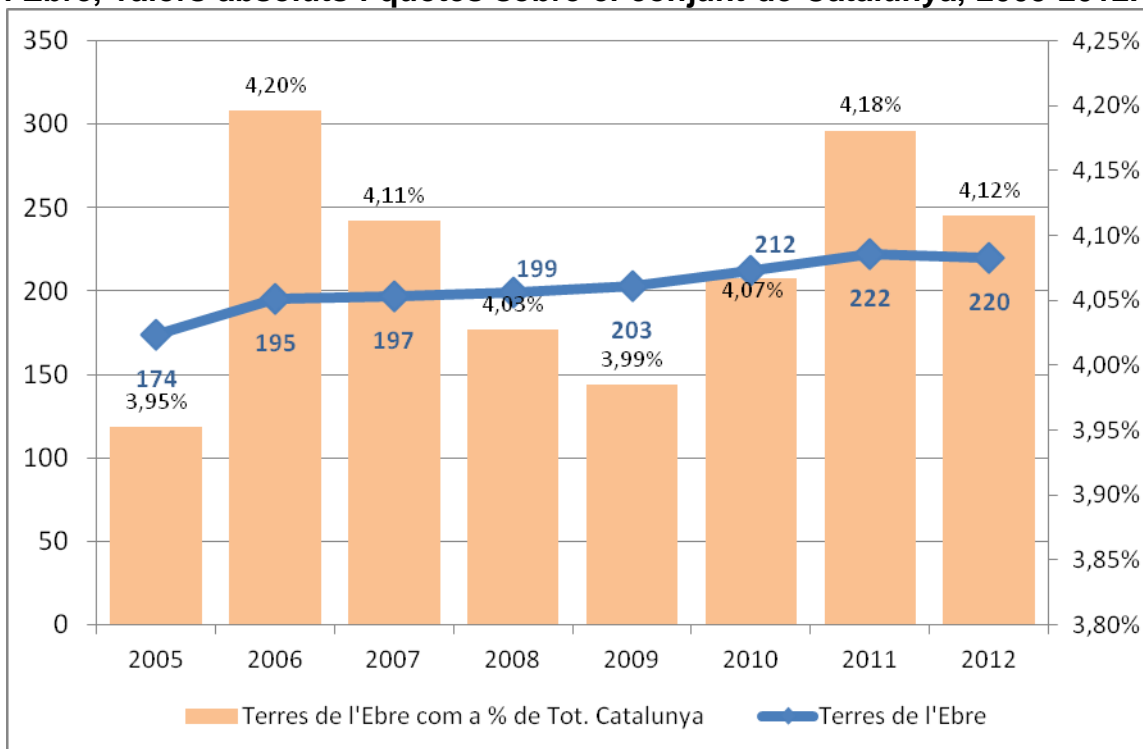
Font: Idescat

Les places en càmping dominen l'oferta a les dues comarques de costa (Montsià i Baix Ebre), mentre que les places en hotels i establiments de turisme rural són més nombroses a les dues comarques d'interior.

Quant a l'evolució temporal en el marc del desenvolupament del sector receptivitat a Catalunya, a les gràfiques 13 i 14 presentem la tendència d'establiments i places ofertes a totes classes d'equipaments i les seves quotes relatives sobre el conjunt de Catalunya al llarg dels anys 2005-2012. Els establiments han anat creixent de forma gradual durant aquest període, i coneixen una lleu disminució solament en l'últim any; no obstant això, la quota que representen en el conjunt de Catalunya ha estat més desigual, amb una taxa de creixement per sobre de la tendència nacional solament entre 2005 i 2006 i entre 2009 i 2011. Quant a les places, el creixement durant aquest període ha estat més dinàmic (indica una tendència a l'ampliació de la capacitat dels equipaments de nova obertura), i la quota en el conjunt de Catalunya

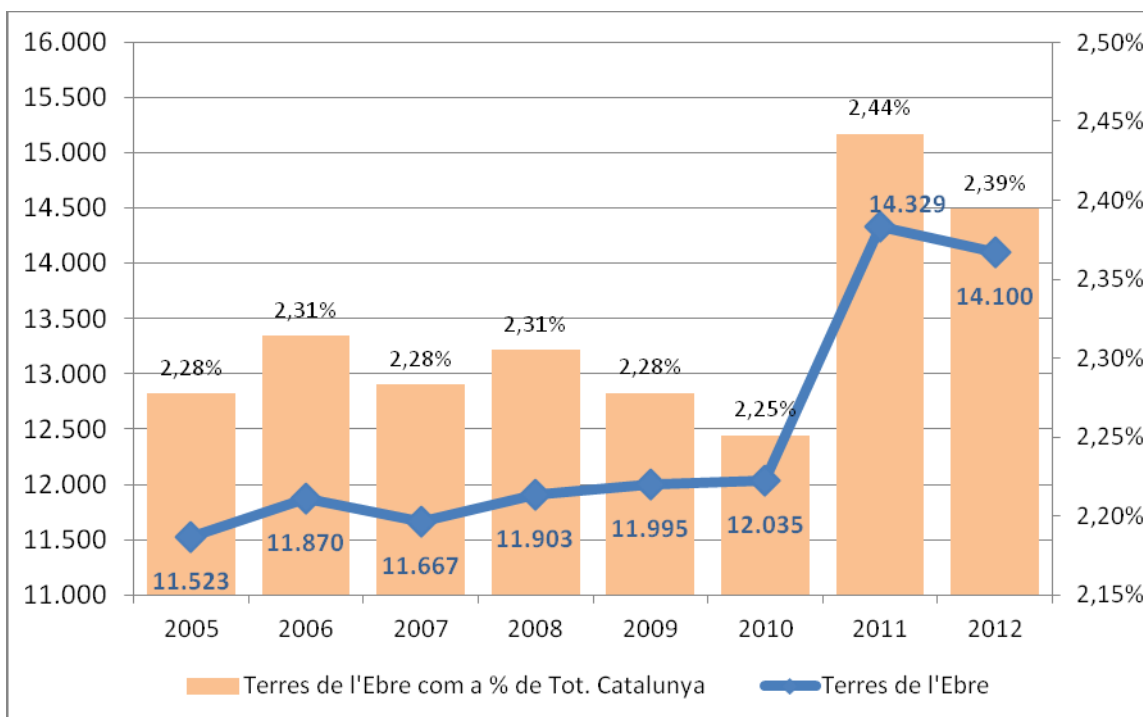
igualmente variable, amb un fort creixement entre 2010 i 2011 seguit per una lleu flexió en el període successiu.

Gràfic 13. Evolució del nombre d'establiments de tot tipus a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

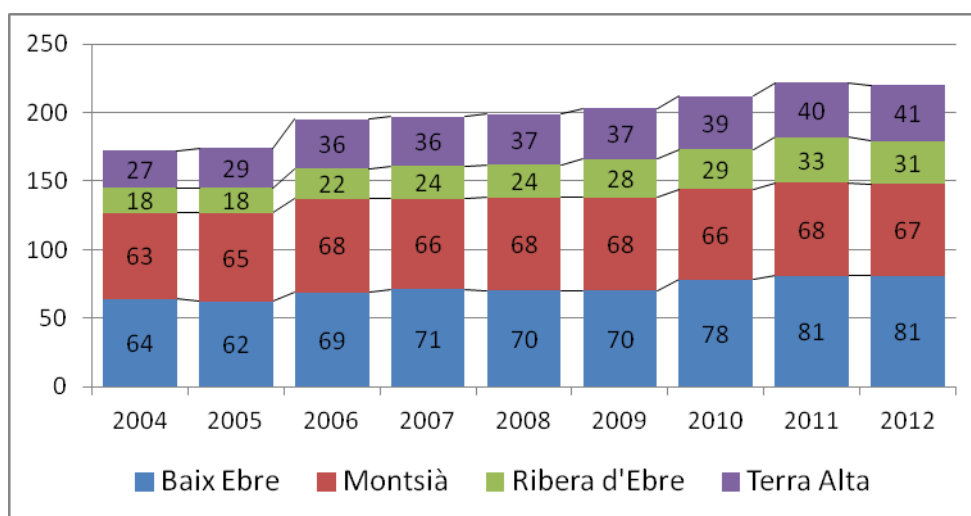
Gràfic 14. Evolució del nombre de places en establiments de tot tipus a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

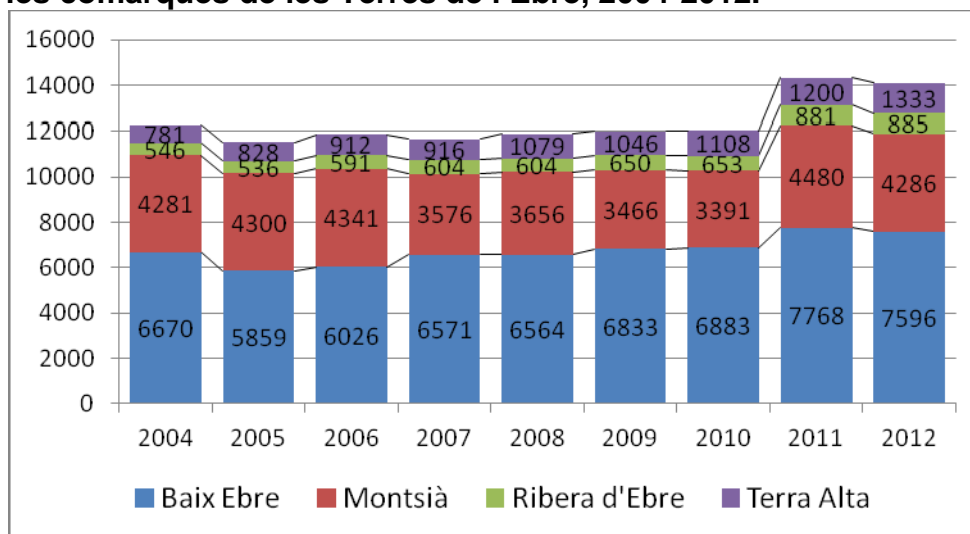
Quant a les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, presentem l'evolució de nombre d'equipaments i de les places, respectivament, en les figures 15 i 16. Hi notem la primacia tendencial quant a nombre d'establiments i places de la comarca de Baix Ebre, en tots dos casos seguida per la del Montsià, les dues comarques de la costa; després ve la Terra Alta i finalment la Ribera d'Ebre. El nombre de places ha anat creixent de forma pràcticament ininterrompuda entre 2006 i 2011 en totes les quatre comarques.

Gràfic 15. Evolució del nombre d'establiments turístics de tot tipus a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic 16. Evolució del nombre de places en establiments de tot tipus a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Totes les dades presentades en aquesta secció es desglossen per tipus d'equipament, per marques i comarques, en les gràfiques incloses en l'Annex (figures A.19-A.27). Hi notem els següents aspectes:

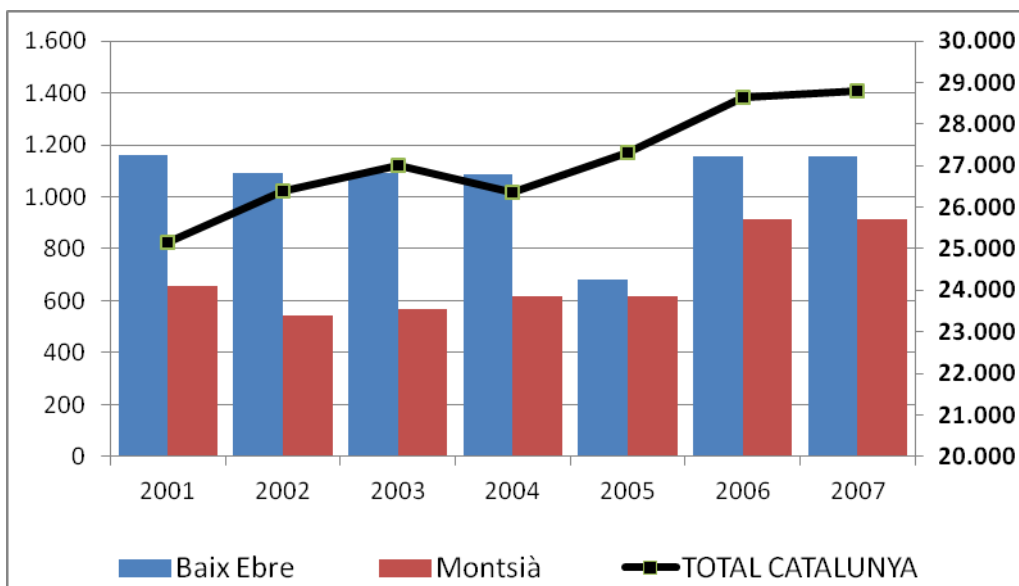
- Les places en el sector hotelier han seguit creixent gairebé sense interrupcions en el període considerat, i ha guanyat quotes sobre el conjunt de Catalunya, enfront d'una tendència menys dinàmica del nombre d'establiments (indica així un creixement de la capacitat receptiva dels hotels). La comarca on el creixement ha estat més sostingut ha estat el Baix Ebre, mentre que l'oferta hotelera del Montsià ha anat reduint la seva grandària en el període.
- El nombre de càmpings i les places disponibles van tenir una dinàmica més alternada, amb una disminució substancial al Baix Ebre en el període; després del bec de 2011, les dues comarques amb més capacitat han disminuït la seva oferta de forma substancial.
- Els equipaments de turisme rural han crescut de forma contínua en el període considerat tant en nombre d'establiments com de places, i a totes les comarques, excepte una lleu disminució el 2012 a les comarques d'interior.

3.2. Oferta d'altres serveis turístics, anys 2000-2012

En aquest apartat presentem l'evolució en l'oferta d'altres equipaments complementaris de les Terres de l'Ebre en el context català. Pel que fa als

restaurants, solament disposem de dades antigues, d'entre 2005 i 2007, que indiquen l'existència de 108 restaurants, i 367 entre bars i cafeteries, en la demarcació de les Terres de l'Ebre, nombres que han anat creixent en aquell període més o menys amb taxes similars a la resta de Catalunya.

Gràfic 17. Evolució del nombre d'amarradors a les comarques de litoral de les Terres de l'Ebre, 2001-2007, i conjunt català.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Des de 2011 les Terres de l'Ebre tenen el seu primer equipament de golf, que s'afegeix als 81 existents en tot Catalunya (45 solament en les marques de la costa). Les estacions nàutiques també han anat creixent en el període 2001-2007 (en què es disposa de dades). El 2007 les dues comarques de litoral de les Terres de l'Ebre tenien juntes 4 embarcadors (els únics presents al territori català), i 4 dàrsenes esportives d'un total de 19 presents a Catalunya, mentre que no tenien ni ports esportius ni marines, presents respectivament en nombre de 19 i 22 en altres marques de Catalunya. Globalment van amarrar en la costa de Terres de l'Ebre 2.070 esportistes nàutics, en un total de 28.797 a Catalunya. El Gràfic 17 presenta l'evolució en aquest període d'aquest nombre amb relació al total català per a les dues comarques de litoral de les Terres de l'Ebre.

4. Resultat i impactes territorials del turisme a les Terres de l'Ebre

4.1 Taxes d'ocupació

En aquest apartat prenem en consideració algunes mesures de performance del producte turístic de les Terres de l'Ebre. En primer lloc, un aspecte estrictament "empresarial", o sigui, les taxes d'ocupació als diferents tipus d'equipament. En les taules 9 i 10 s'il·lustren les dades anuals basades en l'enquestes de conjuntura de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per a les zones de litoral i interior de les Terres de l'Ebre en el període 2010-2012.

Taula 9. Taxes d'ocupació en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2010-2012.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	63,9%	39,4%	56,4%	29,0%	47,7%
TOT-2011	62,2%	31,6%	33,4%	31,1%	48,6%
TOT-2012	61,0%	34,4%	15,8%	44,0%	51,3%
2010/11	-2,7%	-19,7%	-40,8%	7,1%	1,9%
2011/12	-1,9%	8,9%	-52,8%	41,6%	5,7%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada

Taula 10. Taxes d'ocupació en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2010-2012.

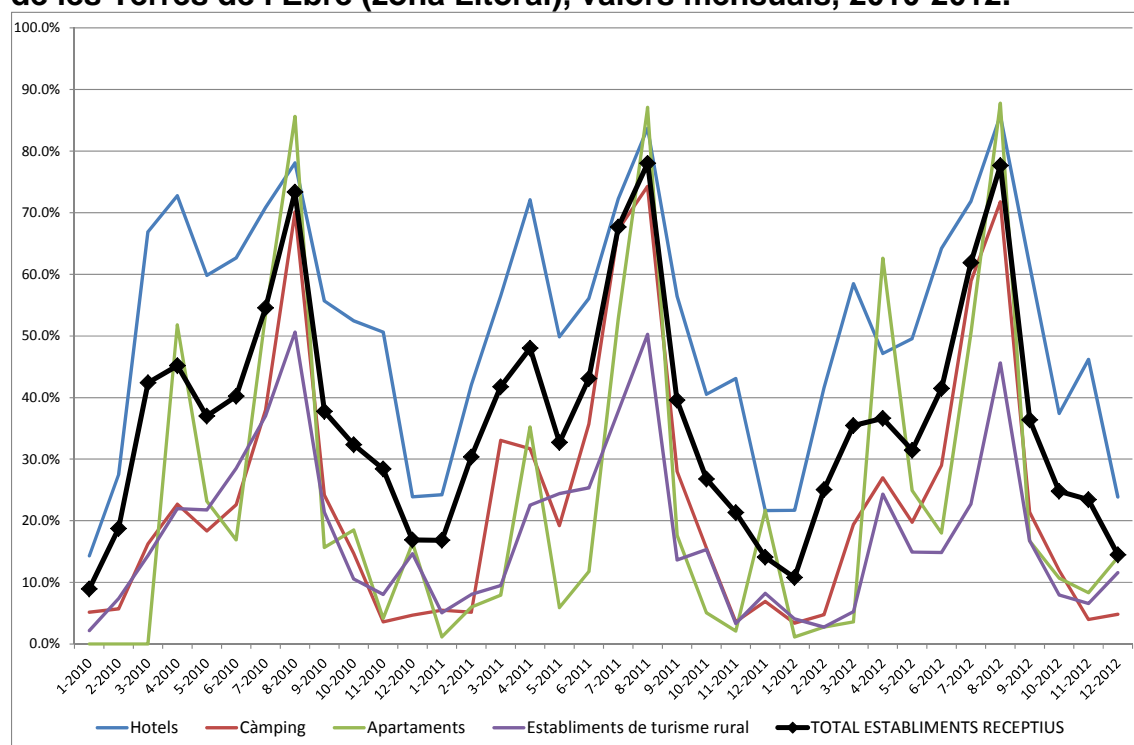
	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	39,5%	56,5%	40,3%	27,4%	40,9%
TOT-2011	34,5%	69,3%	77,1%	28,7%	45,9%
TOT-2012	34,0%	57,1%	27,6%	34,0%	45,2%
2010/11	-12,6%	22,6%	91,5%	4,8%	12,2%
2011/12	-1,5%	-17,5%	-64,3%	18,6%	-1,4%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada

Les taxes anuals mitjanes són bastant altes per al sector hotelier del litoral, i bastant més moderades a les altres classes d'equipaments, i resulten en taxes globals per a tot el sector receptiu en línia amb les de zones turístiques d'interès moderat. Les taxes del sector hotelier han anat disminuint en aquest període, però la bona performance d'altres sectors com el de càmping i el

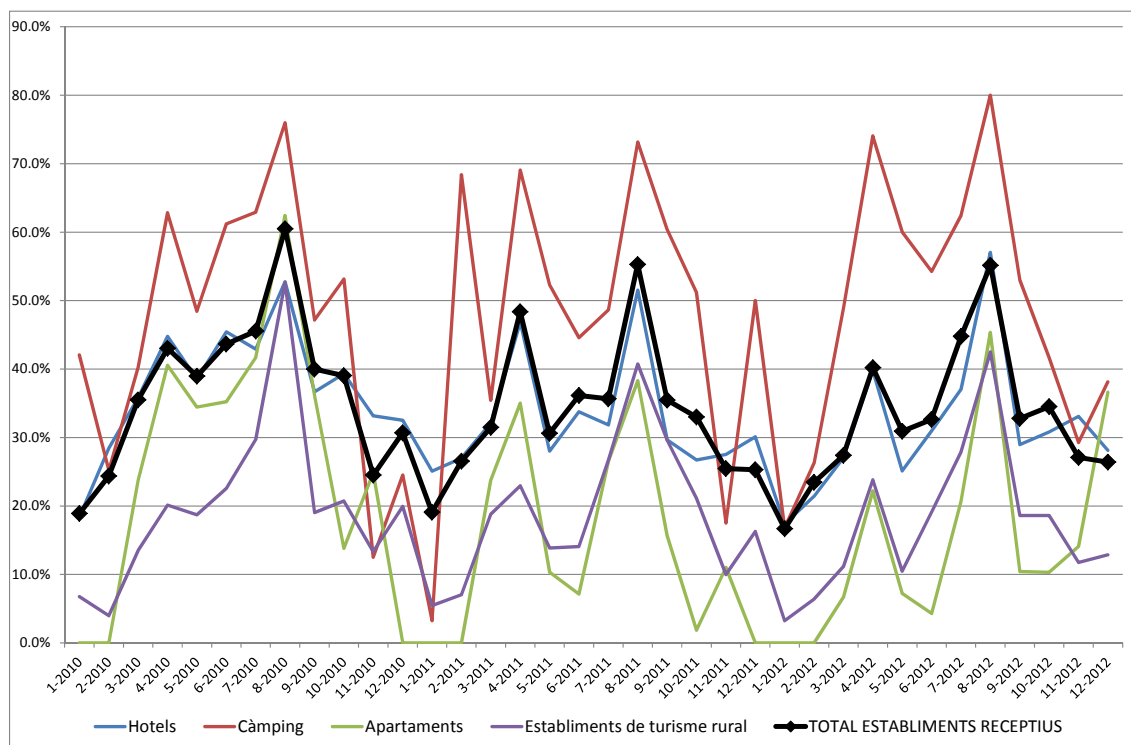
turisme rural resulta en una taxa global a l'alça. Aquesta tendència es repeteix a l'interior, on observem, però, taxes d'ocupació bastant baixes en el sector hoteler i marcadament més elevada en el sector càmping. Evidentment, a l'interior els càmping són més flexibles que en la costa en uns patrons d'obertura mentre que els hotels "sofreixen" més condicions de baixa temporada i incidents climàtics.

Gràfic 18. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona Litoral), valors mensuals, 2010-2012.

Font: vegeu taules 9-10

Gràfic 19. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona Interior), valors mensuals, 2010-2012.

Font: vegeu taules 9-10

En els Gràfics 18 i 19 mostrem les tendències conjunturals en el litoral i a l'interior per als diversos sectors receptius, on es tornen a notar becs d'ocupació marcats a l'agost i durant Setmana Santa en el litoral, i tendències menys marcades i previsibles en el cas de turisme d'interior, on desataquen les diferències de patrons entre anys diferents especialment per al sector càmping. Una anàlisi de la variació intermensual de les taxes indica que aquesta ha anat disminuint en el sector hotelier (taxes menys desiguals durant l'any) mentre que ha anat creixent en el sector de turisme rural.

4.2. Durada de les estades

Utilitzarem una altra vegada les dades conjunturals de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per analitzar les tendències recents quant a durada de les visites. Il·lustrem les dades mitjanes anuals en les taules 11 i 12, en què destaca el creixement gradual de les estades en el litoral, empeses especialment pels sectors càmping i turisme rural (mentre que les estades als hotels s'han fet més curtes en el període considerat) i la tendència erràtica de les estades a l'interior on les estades acaben sent gairebé dues nits més curtes

que en el litoral. No obstant això, cal ressaltar les millores del turisme rural interior en aquest sentit.

Taula 11. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2010-2012, valors mitjans anuals.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	3,99	5,52	5,14	2,61	4,17
TOT-2011	3,41	4,42	3,05	2,81	4,24
TOT-2012	3,17	4,80	1,46	3,98	4,48
2010/11	-14,5%	-19,9%	-40,7%	7,8%	1,8%
2011/12	-7,0%	8,5%	-52,3%	41,6%	5,7%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada

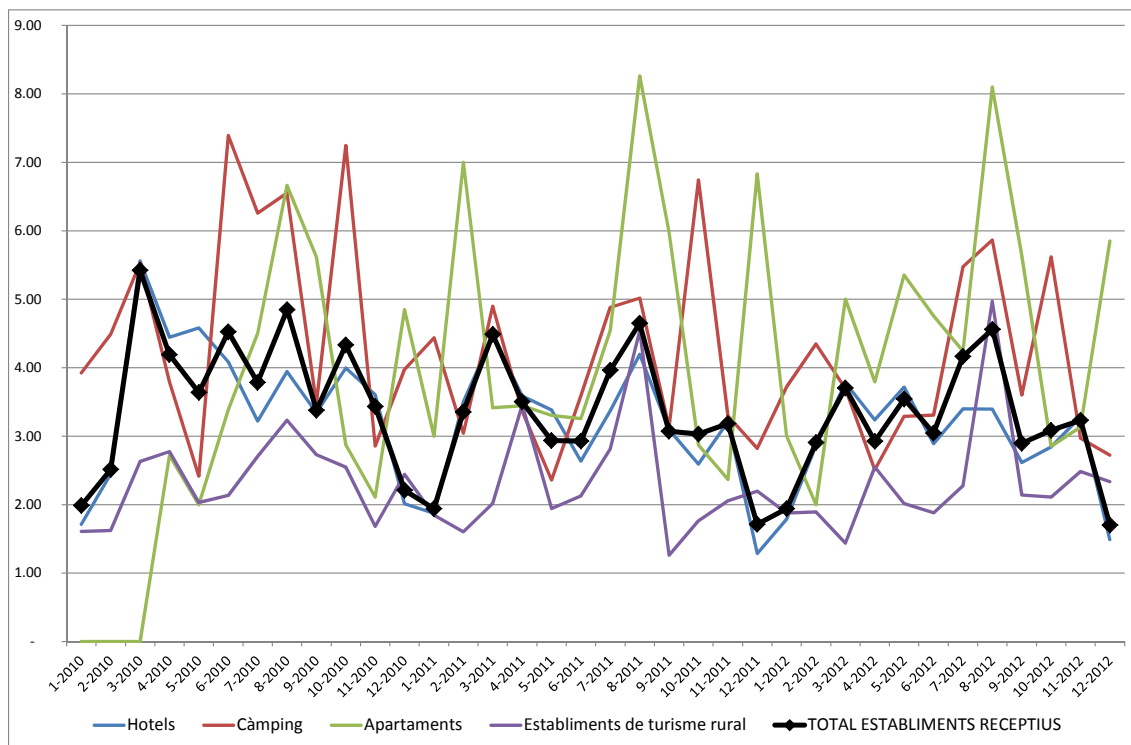
Taula 12. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2010-2012, valors mitjans anuals.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	2,17	3,37	2,78	3,02	2,41
TOT-2011	2,03	4,00	5,32	3,16	2,69
TOT-2012	2,09	3,27	1,90	3,76	2,64
2010/11	-6,4%	18,6%	91,5%	4,9%	11,6%
2011/12	3,1%	-18,4%	-64,3%	19,0%	-1,9%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada

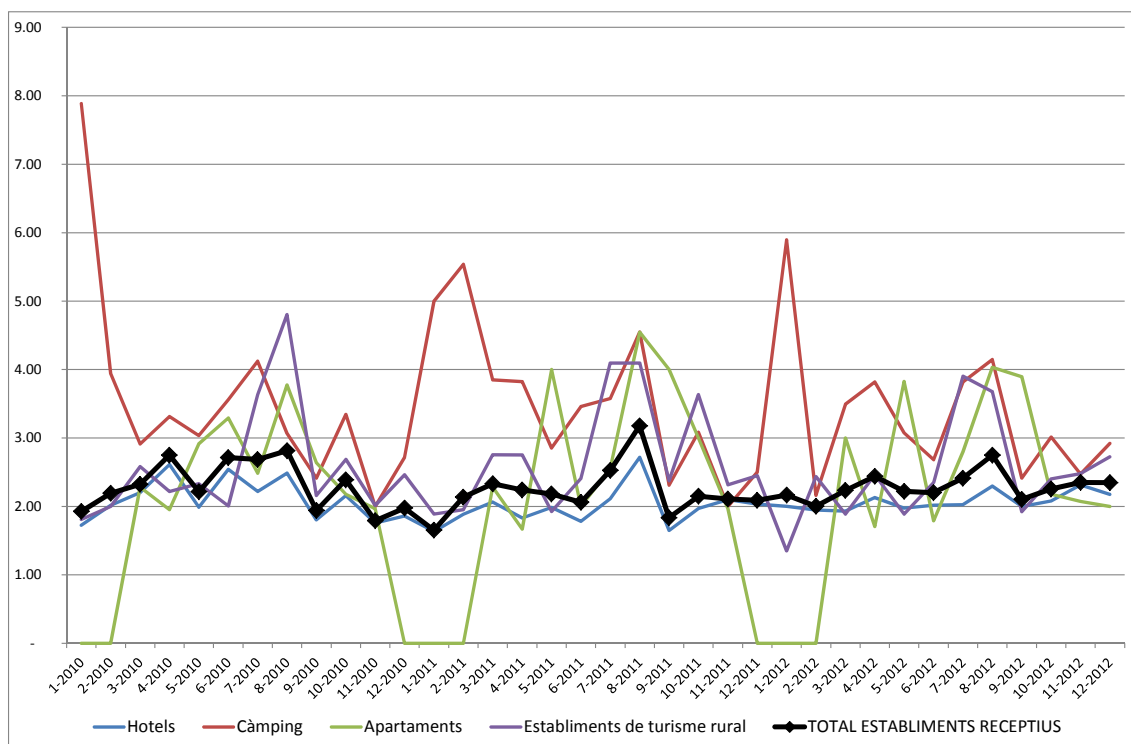
Les tendències conjunturals en els dos àmbits són il·lustrades en els Gràfics 20 i 21. Resulta evident que la durada de les estades és molt poc dependent de l'època de l'any encara que sigui generalment més baixa en els mesos hivernals.

Gràfic 20. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), valors mensuals, 2010-2012.

Font: vegeu taules 11-12

Gràfic 21. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), valors mensuals, 2010-2012.

Font: vegeu taules 11-12

4.3. Despesa i satisfacció dels turistes

Les dades sobre la despesa turística i la satisfacció dels visitants, aspectes que la teoria turística indica com a fortament interrelacionades, estan disponibles solament per a la demanda interna (viatgers espanyols) i fins al 2009. En la taula 13 s'ofereixen les dades relatives a l'últim any disponible, mentre que l'evolució històrica de la despesa per càpita i del nivell de satisfacció amb il·lustrats en les figures 22 i 23. Així, podem veure com l'any 2009 Terres de l'Ebre interceptava solament el 2,5% de la despesa turística declarada dels viatgers espanyols a Catalunya, però amb una quota per càpita per sobre de la mitjana catalana i fins i tot de la mateixa Barcelona, i molt per sobre de la Costa Daurada i de la Costa Brava, la qual cosa indica que Terres de l'Ebre té una capacitat diferencial interessant de "generar" despesa, o més aviat per atreure un perfil de turista espanyol de poder adquisitiu més alt o perquè té recursos de qualitat més elevada, i això mereix una anàlisi ulterior que deixem per a desenvolupaments futurs. Es nota que també el nivell de satisfacció expressat pels viatgers espanyols és bastant elevat i per sobre de la mitjana catalana. En tots dos aspectes, Terres de l'Ebre ha anat millorant els resultats durant el període 2001-2009, com es pot constatar en en els gràfics 19 i 20.

Taula 13. Despesa turística i nivell de satisfacció del turista a les comarques de Catalunya, 2009

	Despesa declarada total (1) (milions d'euros)	Despesa declarada per persona i viatge (euros)	Grau de satisfacció del viatge (2)
Tot. Catalunya	1726,4	297	8
Barcelona	789	302,2	8,2
Catalunya Central	101,8	375,2	8
Costa Brava	176,8	269,7	8,1
Costa Daurada	377,6	262,9	8
Costa del Garraf	58,4	325,5	8,6
Costa de Barcelona-Maresme	59,1	376,1	8
Pirineus-Prepirineus	66	366,4	8
Terres de l'Ebre	44,7	340,2	8,2
Terres de Lleida	23,4	220,8	8,9
Val d'Aran	29,5	353,7	8,6
Δ Terres de l'Ebre s. Catalunya		14,5%	2,5%

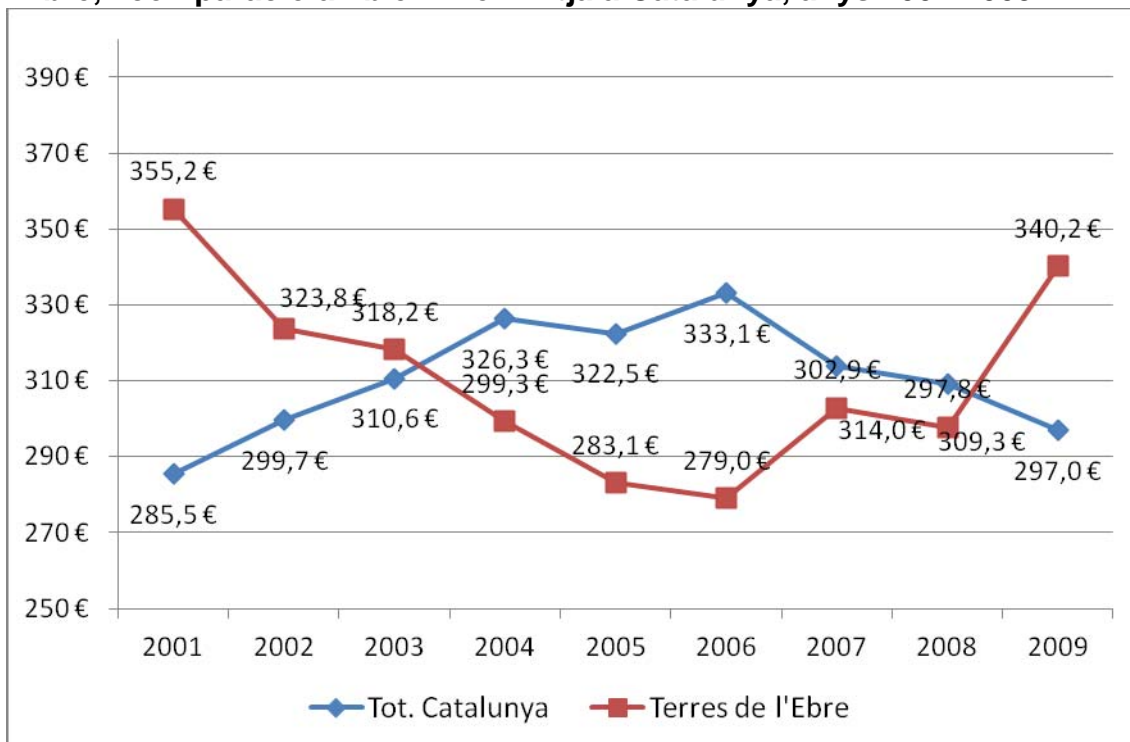
Font: Direcció General de Turisme i Idescat.

(1) Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de 15 anys i més.

(2) Grau de satisfacció: mitjana de puntuació (d'1 a 10) assignada a cadascun dels viatges declarats.

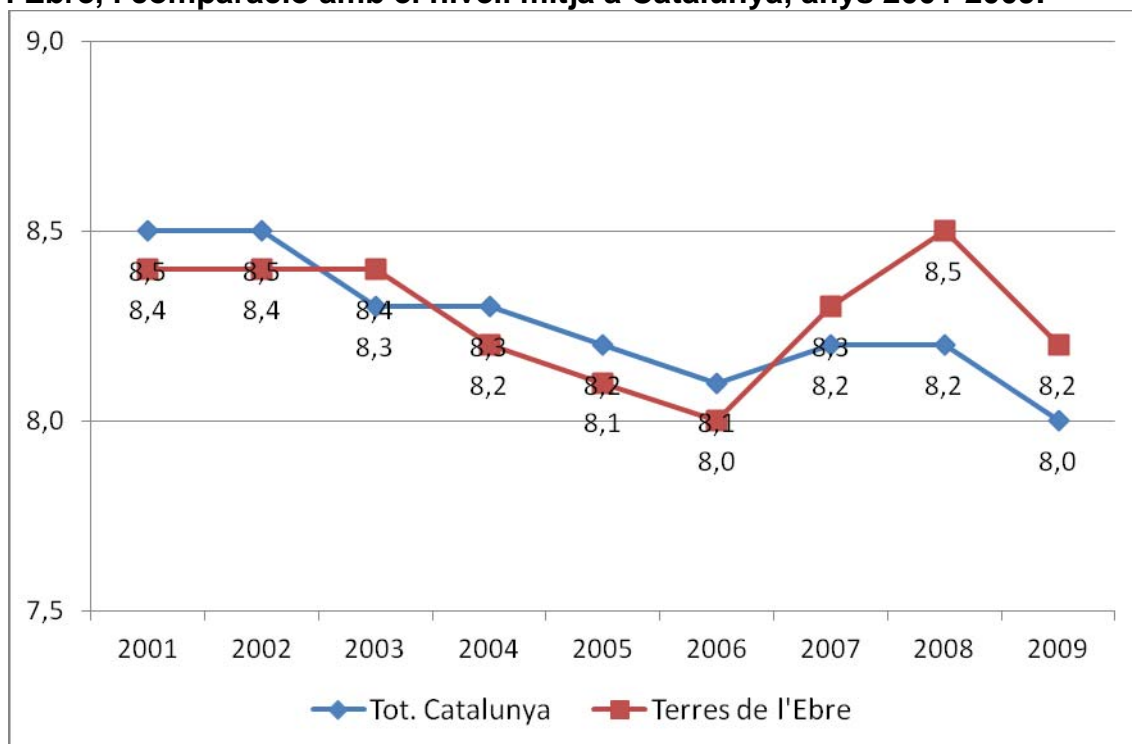
Institut d'Estadística de Catalunya.

Gràfic 22. Despesa per càpita dels turistes espanyols a les Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009.

Font: vegeu Taula 13

Gràfic 23. Nivell de satisfacció dels turistes espanyols a les Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009.

Font: vegeu Taula 13

4.4. Valoració de la destinació Terres de l'Ebre: enquesta 2012

Tornem a utilitzar informacions procedents de la memòria Terres de l'Ebre: estiu 2012, de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per apreciar millor les pràctiques, percepcions i valoracions de la destinació Terres de l'Ebre entre els turistes d'estiu, amb dades d'enquesta.

Quant a la fidelitat a la destinació, un 49,8% dels turistes de les Terres de l'Ebre que hi vénen durant l'estiu ho han fet per primer cop, i un 50,2% dels turistes han repetit la seva destinació de viatge, una dada estable entre 2011 i 2012. Més de 2 de cada 3 turistes que s'allotgen en càmpings són fidels a la destinació, mentre que el 56,3% dels allotjats a establiments hotelers corresponen a turistes que viatgen a la destinació per primer cop.

Anar a la platja (71,6%), gaudir de la gastronomia (46,3%) i practicar senderisme en general (23,0%) han estat les principals **activitats** realitzades a l'estiu de 2012. La platja, la gastronomia i el senderisme en general són les activitats principals dels turistes dels municipis costaners de la zona sud; en

canvi, per a la zona d'interior ho són gaudir de la gastronomia, la platja i les vies verdes.

Per als turistes d'estiu, el parc natural del Delta de l'Ebre es configura com la **destinació més visitada** dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre, i registra un 48,4% de freqüència, seguit de visites a Tortosa (21,9%), Horta de Sant Joan (14,6%) i el parc natural dels Ports (10,2%). Mentre que els turistes que s'allotgen als municipis costaners de la zona sud escullen el parc natural del Delta de l'Ebre com a zona més visitada (52,9%), els que s'allotgen als municipis de l'interior escullen Tortosa (35,5%), Horta de Sant Joan (29,7%) i el parc natural dels Ports (17,5%).

Taula 14. Despesa mitjana dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre durant el total de la seva estada, 2011-2012.

	Turistes 2011	Turistes 2012
Menys de 200 euros	70,2%	68,9%
De 200 a 300 euros	18,6%	8,7%
De 301 a 500	7,2%	4,7%
De 501 a 900	1,9%	0,2%
De 901 a 1000	0,3%	0,4%
De 1001 a 2000	0,2%	0,5%
Més de 2001	0,0%	0,1%
Ns/Nc	1,6%	16,5%

Base 2011: 640
Base 2012: 552

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012

Quant a la **despesa mitjana a la destinació** per persona (no incloent ni allotjament ni transport), el rang de despesa mitjana més freqüent durant l'estada a les Terres de l'Ebre és de menys de 200 euros per persona (vegeu Figura 24). L'1,2% dels turistes realitza una despesa superior als 500 euros per persona durant tota la seva estada. El descens més significatiu l'ha experimentat el rang de despesa mitjana d'entre 200 a 300 euros per persona,

la qual cosa suposa una reducció de 9,9 punts per sota de l'estiu de 2011. Aquesta despesa està afectada per la durada de l'estada; així, doncs, es nota que la despesa de menys de 300 € es dona més a l'interior perquè les estades són de cap de setmana en major mesura. Els turistes allotjats en càmpings, que es queden més temps a la destinació, gasten més que els que s'allotgen en hotels.

Quant a la **valoració de diferents aspectes de la destinació**, en una escala de l'1 al 5, el grau de satisfacció general, per terme mitjà, que manifestaren els turistes enquestats a l'estiu de 2012 va ser d'un 4,4, gairebé la mateixa que l'estiu de 2011 (Taula 15). Hi ha hagut aquest any una millora important en la valoració de l'entreteniment i vida nocturna, les facilitats per als vianants i els equipaments de les platges. La valoració mitjana que han expressat els turistes sobre la restauració a les Terres de l'Ebre és d'un 4,3.

Taula 15. Valoració de diferents aspectes de la destinació pels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2011-2012.

	ESTIU 2011	ESTIU 2012
Neteja de les àrees públiques	4,1	4,1
Seguretat	4,3	4,4
Amabilitat de la gent	4,6	4,6
Serveis d'allotjament	4,4	4,4
Transports públics	2,6	2,7
Facilitats per als vianants	3,7	4,0
Entreteniment i vida nocturna	3,2	3,7
Ambient natural	4,4	4,5
Neteja de les platges i el mar	3,6	3,4
Equipaments de les platges	3,4	3,7
Recursos arqueològics i històrics	4,1	4,2
Senyalització	3,8	4,0
Relació qualitat/preu	4,2	4,1
Grau de satisfacció general	4,5	4,4

Base 2011: 640
Base 2012: 552

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012

Considerar el territori de les Terres de l'Ebre com una destinació que proporciona "tranquil·litat" és el significat més freqüent entre els turistes de la destinació, amb una freqüència de resposta d'un 20,0%, seguit del significat

“platja” (6,3%), el fet de ser una destinació de “natura” (5,6%) i el significat “Delta de l'Ebre” (4,7%).

El **millor de la destinació** per als turistes de les Terres de l'Ebre és la tranquil·litat (15,7%) —un aspecte especialment valorat pels turistes barcelonins—, el clima (8,9%), les platges (8,7%) i les vistes (7,8%). L'11,3% dels turistes d'edats compreses entre 35 i 44 anys veuen la platja com el millor de la destinació, més que en altres franges d'edats.

La resposta “res” que es pugui considerar **el pitjor de la destinació** la van anomenar un 20,8% de turistes i cal destacar que és la freqüència més important quan es pregunta què és el pitjor de la destinació. Amb menys freqüència, els elements que apareixen com el pitjor de la destinació són la presència de mosques i mosquits, amb el 19,1% dels turistes, i la meteorologia puntual (molta calor o molt de fred), amb un 13,1% de freqüència.

Un 53,2% dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural no troba a faltar “res” a la destinació. Un 2,4% dels turistes opina que s'hauria d'augmentar la quantitat de comerços i botigues i un 2,3% considera que s'haurien de millorar els allotjaments.

4.5. Indicadors de desenvolupament turístic (intensitat i estrès)

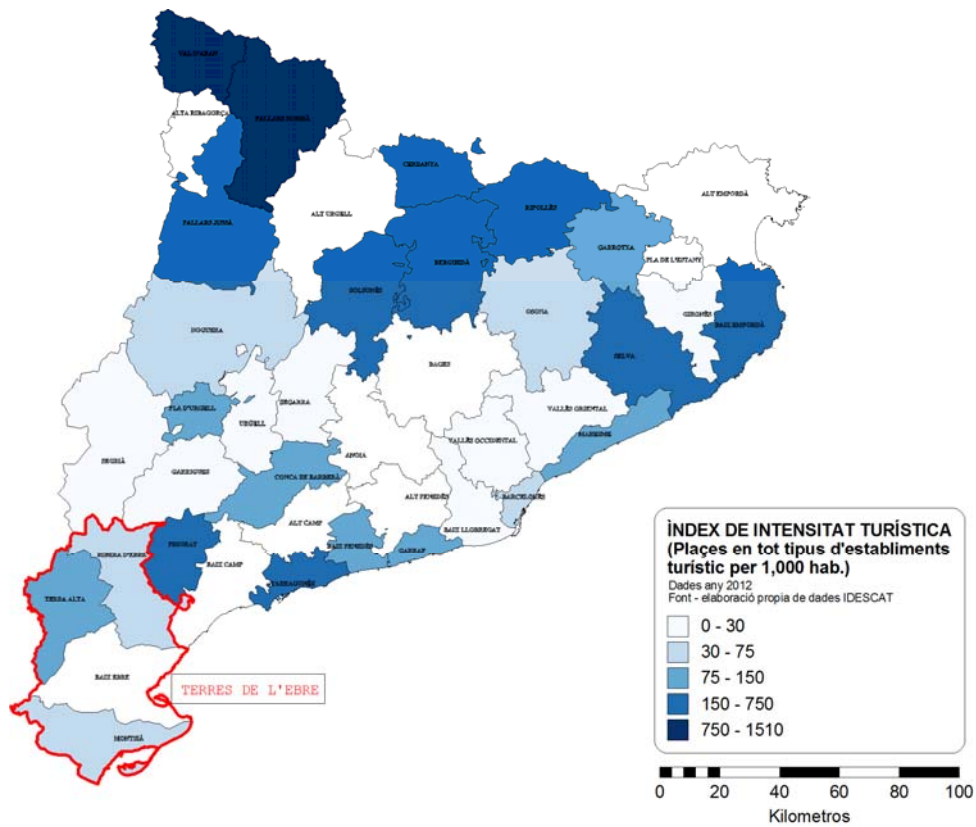
Acabem amb una aproximació territorial a l'anàlisi basada en indicadors que en la teoria geogràfica del turisme serveixen per identificar zones de pressió antròpica excessiva sobre els recursos socials, naturals i culturals d'una regió o destinació (indicador d'intensitat turística, donat per l'estona de visitants per residents i l'indicador d'estrès turístic, donat pel ràtio de visitants per km²). Mancant dades desagregades territorialment sobre la demanda per sota del nivell de les marques, utilitzem com a *proxy* d'això les dades d'oferta que estan disponibles en l'àmbit municipal, i interpretant la presència d'infraestructura receptiva en un lloc com a indicador de desenvolupament i alhora pressió antròpica sobre els recursos. Podem, així, generar uns mapes que posen en evidència on es concentren les àrees on la gestió territorial del turisme cobra una importància particular, o més aviat (i aquest cal esperar sigui el cas de Terres de l'Ebre) on s'identifica un gap de desenvolupament amb una

escassetat d'infraestructura enfront d'un potencial representat per recursos i atraccions territorials situats en zones específiques, que detallarem més avall.

Els mapes en les figures 3-5 ofereixen una representació dels valors d'aquests indicadors a les comarques de Catalunya, i posen en evidència els valors de les quatre comarques de Terres de l'Ebre, i els valors en l'àmbit municipal en aquestes comarques (en el cas de les dades municipals, solament es van poder utilitzar dades sobre les places en equipaments hotelers).

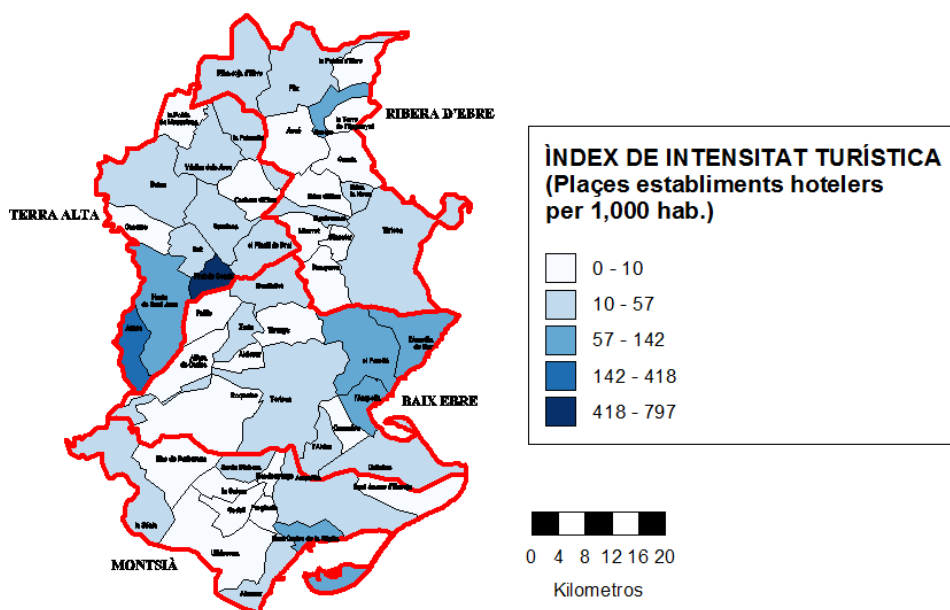
Quant a la intensitat (Mapa 3.), aquest indicador mesura d'alguna forma el nivell de desenvolupament turístic associat a la concentració de població; en estudis turístics, se sol associar a la pressió sobre els recursos antròpics (p. ex. patrimoni cultural i infraestructura de transport). Els valors baixos indiquen un potencial de desenvolupament "sostenible" del turisme mentre que valors elevats poden indicar situació de tensió o conflicte en l'ús dels recursos en l'àmbit local. Així, podem reconèixer que de les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, només la Terra Alta, amb 105 places per 1.000 habitants, aconsegueix nivells mitjans dels valors d'aquest indicador en el context català, similars als que es poden trobar per exemple al Garraf, Maresme o Garrotxa. En l'àmbit municipal (Mapa 3) podem reconèixer que aquesta pressió es concentra primàriament en els municipis de Prat de Comte (796 places/inh.), Arnes (417) i Horta de S. Joan (114).

Mapa 3. Intensitat turística. Comarques de Catalunya (2012).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

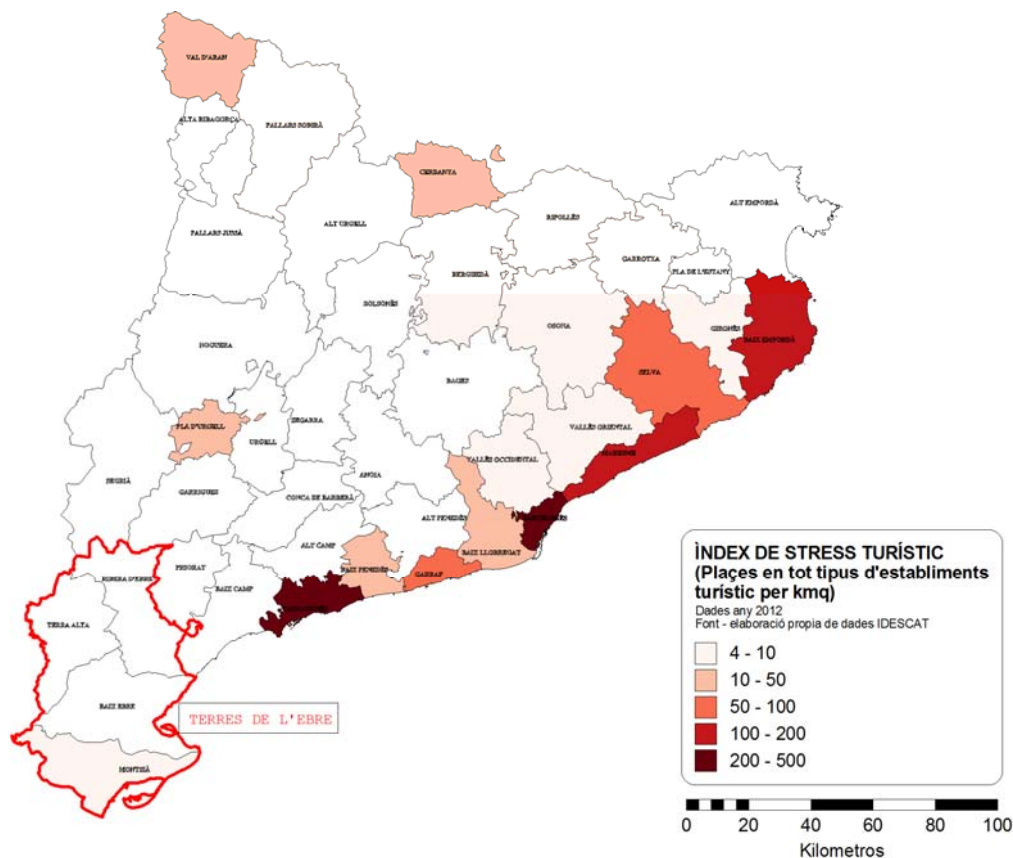
Mapa 4. Intensitat turística (sector hotel·ler). Municipis de les Terres de l'Ebre (2011).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

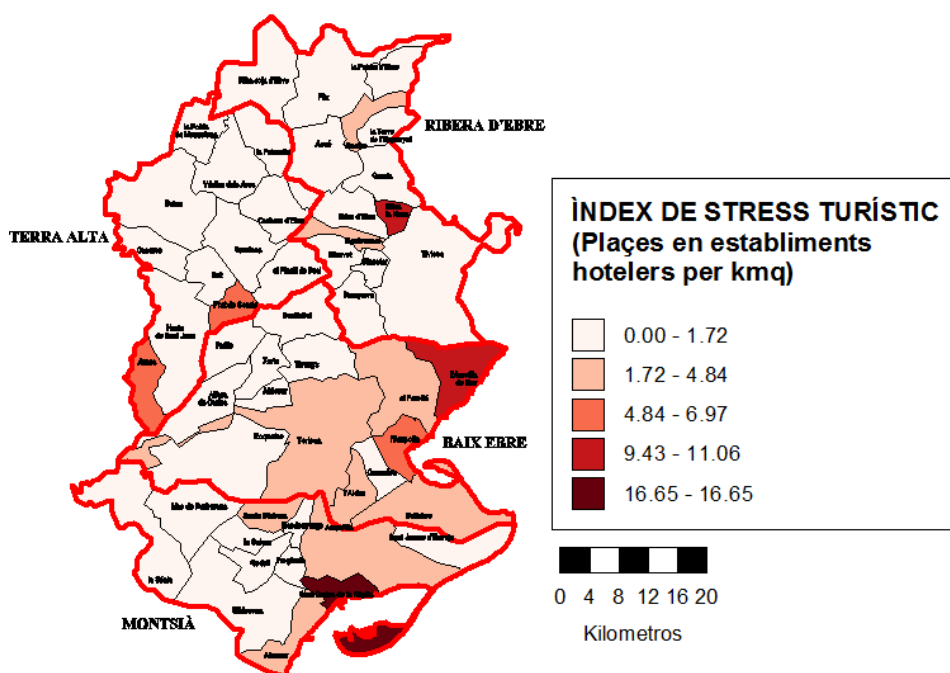
Pel que fa a l'estrès turístic, aquest indicador sol associar-se a la pressió sobre els recursos naturals de la mateixa manera que d'intensitat apunta als valors socioculturals. En Mapa 4. podem veure com, des d'aquest punt de vista, les Terres de l'Ebre coneixen taxes de desenvolupament molt per sota de les tendències territorials catalanes; només el Montsià mostra valors (5,8 places/km²) que l'aproximen a nivells oposats al Pirineu gironès com el Ripollès i la Garrotxa, i les altres comarques per sota de les quatre. Les dades municipals Mapa 4. ens mostren que els valors més elevats es concentren en els termes municipals de Sant Carles de la Ràpita i aconseguen nivells moderats a l'Ametlla de Mar i Móra d'Ebre, mentre que per la resta de municipis d'aquesta delimitació territorial, se situen per sota de les 7 places per km².

Mapa 5. Estrès turístic. Comarques de Catalunya (2012).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Mapa 6. Estrès turístic (sector hotel·er). Municipis de les Terres de l'Ebre (2011).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

5. Recursos, productes i destinacions principals.

En aquest apartat es vol oferir una aproximació de caràcter purament especulatiu sobre el potencial d'atracció de les Terres de l'Ebre per a diferents perfils de visitants, que podrem comparar amb les característiques del moviment turístic i el nivell de desenvolupament il·lustrat pels indicadors introduïts en la Secció 4 per poder identificar àrees i productes estratègics que haurien de ser objecte de noves iniciatives de valorització i màrqueting turístic. Abans de tot, les Terres de l'Ebre són una zona turística fortament caracteritzada pel patrimoni natural, i aquest caràcter és l'element principal de la seva marca i de les imatges usades en les campanyes promocionals, amb productes ja consolidats (encara que, com veurem, amb gran potencial de desenvolupament ulterior) d'activitats turístiques en la naturalesa (senderisme, *birdwatching*, passejos en canoa, activitats esportives) i turisme cultural i gastronòmic basats en els elements més destacats i productes típics del paisatge del Delta.

El parc natural del Delta de l'Ebre no solament és un dels espais verds més visitats de Catalunya (Taula 14), amb la sola excepció del PN de Montserrat

(que és molt més proper a Barcelona i deu el seu atractiu també al tema cultural i religiós); sinó que gaudeix d'un paper únic a Catalunya com a paisatge de zona de delta, lloc per excel·lència de biodiversitat i entorn productiu (especialment relacionat amb el cultiu de l'arròs i la pesca). El mateix tema cultural del riu Ebre i les intermitències amb els paisatges culturals de Terres de l'Ebre és un recurs de primer nivell que s'estén a elements importants del patrimoni intangible, històric i material de la regió.

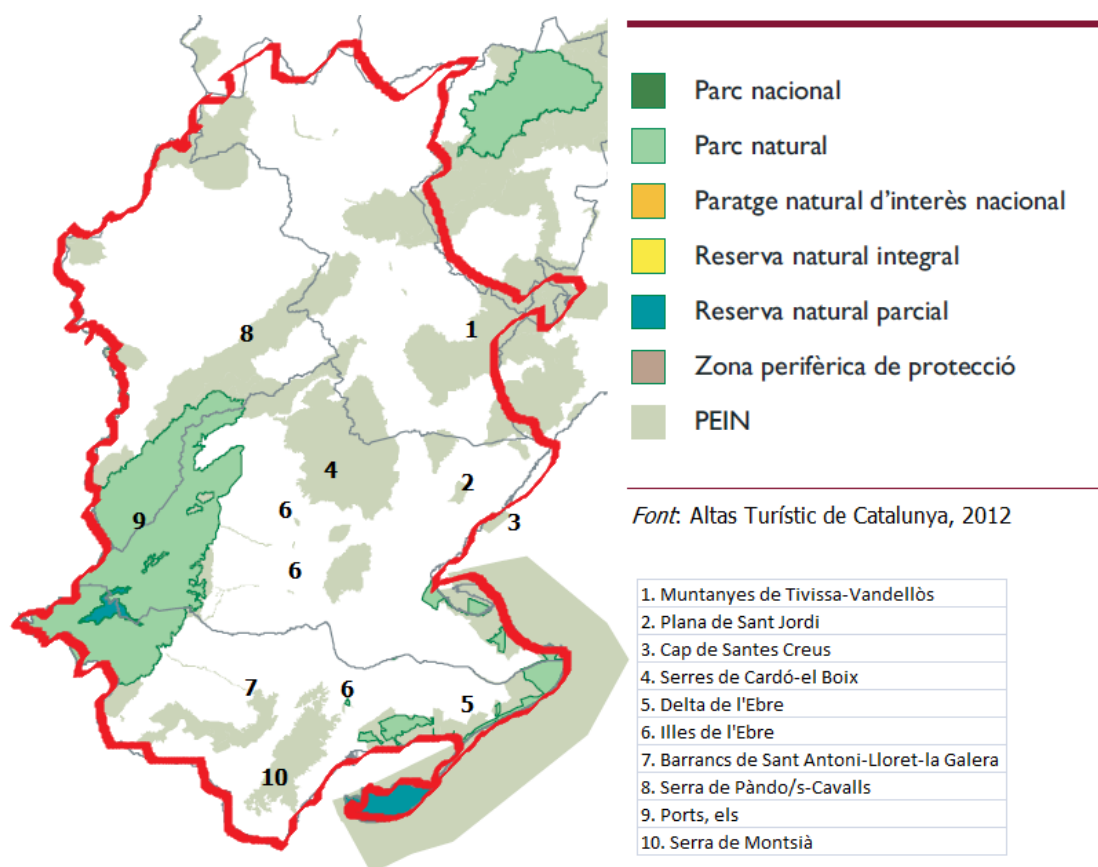
Taula 16. Evolució de visitants segons l'espai natural de protecció especial (1995-2007)

ESPAI NATURAL/ANY	1995	2000	2005	2007
Parc Nacional				
Parc Nacional d'Aigüestortes	228,000	382,000	337,500	268,796
Paratges naturals d'interès nacional				
PNIN Poblet**	192,000	158,000	185,000	184,000
PNIN Albera	18,000	28,000	41,000	55,600
Parcs naturals				
P. N. Delta de l'Ebre	810,000	814,800	968,000	919,000
P. N. Montserrat**	2,106,000	2,290,000	2,377,600	-
P. N. Cadí Moixeró	330,000	400,000	430,000	430,000
P. N. Aiguamolls de l'Empordà	171,000	150,000	152,000	188,000
P. N. Les Medes	150,000	270,000	218,000	-
P. N. Cap de Creus	-	432,000	435,000	435,000
P. N. ZV Garrotxa	-	575,000	600,000	600,000
P.N. Sant Llorenç del Munt i l'Obac*	-	76,489	-	-
P.N. del Montnegre i el Corredor*	70,648	49,575	-	-
P.N. del Montseny*	-	565,856	-	-
P.N. del Garraf*	-	161,000	-	-
Parcs Comarcals				
Castell de Montesquiu*	-	42,635	8,242	-
Reserves naturals				
R.N. Delta del Llobregat	26,000	100,000	62,500	95,000
R.M. Les Medes	-	-	218,000	200,000

Font: Atles turístic de Catalunya (2012).

No obstant això, les Terres de l'Ebre deuen el seu atractiu a altres espais verds a les zones d'interior i de muntanya de les seves comarques, com el parc natural dels Ports, un altre santuari de la biodiversitat i fauna salvatge, i la xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural (PEIN), que inclou a la demarcació de Terres de l'Ebre, damunt dels parcs naturals ja esmentats, les zones naturals identificades en el Mapa 7. , en què els visitants poden gaudir d'una ampla gama de activitats, vistes, i rutes per descobrir alguns indrets dels més únics i incontaminats de Catalunya. Destaca la Via Verda, un itinerari d'uns 50 quilòmetres que segueix l'antic traçat de la línia de tren que unia La Puebla de Híjar (a l'Aragó) amb Tortosa, adaptat per a bicicletes i vianants, amb un recorregut espectacular que voreja el vessant occidental del massís dels Ports i la llera del riu Canaletes fins a arribar a l'Ebre.

Mapa 7. Espais naturals de les Terres de l'Ebre

Les Terres de l'Ebre també ofereixen una important disponibilitat de platges per a activitats nàutiques i d'oci, tant a les zones de costa de l'Ametlla de Mar-Amposta i de Sant Carles-Alcanar, com a la zona més salvatge del Delta de l'Ebre i les seves illes. Algunes han obtingut la certificació de Bandera Blava (Mapa 8).

Mapa 8. Espais naturals de les Terres de l'Ebre.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Atles turístic de Catalunya, 2012

Finalment, les Terres de l'Ebre es presenten com un territori replet de recursos culturals, encara que això no sigui l'aspecte més destacat en les campanyes de promoció turística de la regió. Mirarem l'*Atles turístic* per identificar aquests elements.

En la selecció de recursos culturals, que l'*Atles* presenta classificats per tipologies a través de mapes temàtics (vegeu Annex Fig. A.28) en una representació en l'àmbit de les comarques Terres de l'Ebre apareix com a seu d'actius importants en els registres de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, monuments medievals, castells i fortaleses, i monuments de la prehistòria i història antiga.

En el mapa de monuments medievals, destaca la gran concentració d'actius a la franja pirinenca i prepirinenca, i una gradual densificació cap al sud, que deixa Tortosa i Miravet com a únics actius de tot el sud català. En el mapa de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, s'aprecia la presència de pintures rupestres de l'arc mediterrani (abrícs d'ermites de la serra de la Pietat a Ulldecona, Montsià). En la Figura A.29, s'aprecia que, tot i que segons aquest atlas, Terres de l'Ebre no inclou cap element destacat quant a patrimoni modernista (i això podria ser un element de contestació, vista l'existència de recursos d'una certa importància en aquest sentit a Tortosa), sí que té elements destacats en els registres d'Espais de la Memòria (els actius relacionats amb la Batalla de l'Ebre a la Terra Alta, museïtzats pel Memorial Democràtic de Catalunya), de Cellers i Caves (també a la Terra Alta), i el del patrimoni industrial relacionat amb ceràmica i fàbriques de paper en totes les seves comarques. Cal destacar que no s'inclou cap mapa o que tampoc s'esmentin els monuments renaixentistes dels quals pot estar orgullosa la ciutat de Tortosa.

L'*Atles* ofereix també algunes estadístiques sobre les visites als monuments i béns culturals esmentats abans, que permeten avaluar la posició de les Terres de l'Ebre i el seu potencial en el context de l'oferta catalana. Cal remarcar que en aquest cas adoptem una visió molt tancada de turisme cultural; més aviat s'hauria de parlar de turisme de patrimoni i tenir en compte que aquestes estadístiques no diferencien entre públics o sigui entre visites d'estrangers, turisme interior o simples usuaris locals. A més, són subjectes a les inevitables i característiques limitacions perquè solament es mesuren les visites en els monuments que cobren entrades o tenen un registre de visitants, exclouent així tots els béns que malgrat ser part d'un conjunt i lliurement visibles, exerceixen una gran capacitat d'atracció per als turistes en un lloc.

Aquests llistats inclouen, entre els jaciments i monuments de la prehistòria i època antiga, el poblat ibèric de la Moleta del Remei (amb 1.700 visitants el 2007); en l'apartat de visites en esglésies i monestirs no surt la catedral de Tortosa (probablement perquè el 2007 encara no era accessible la visita amb entrada a pagament al Tresor). Quant als castells i fortaleses, les estadístiques de 2007 registren 32.300 visitants al castell de Miravet, a la Ribera d'Ebre. Finalment, quant a les visites al patrimoni industrial i etnològic, destaquen les 8.200 visites el 2007 al celler Cal Menescal de Bot.

L'apartat d'esdeveniments i celebracions selecciona solament els de transcendència per a l'atracció de turistes; l'*Atles de Catalunya* solament esmenta el Baix Ebre amb relació a la capitalitat de la Cultura Catalana d'Amposta el 2006; de totes maneres, l'*Atles* no esmenta altres seus d'esdeveniments culturals al sud de Sitges i Lleida, i incloent les categories de "Grans esdeveniments musicals", "Grans esdeveniments d'arts escèniques", "Grans espais destinats a esdeveniments culturals".

Finalment, un apartat de l'*Atles* classifica els recursos quant al seu posicionament i visibilitat en guies turístiques i mesura l'índex d'impacte, que varia des d'un valor de 5,58 per al monestir de Poblet fins a l'1,71 del CCCB barceloní. La capital cultural de les Terres de l'Ebre, Tortosa, surt en aquesta llista, i el mapa derivat com a seu de patrimoni històric, junt amb un nombre no elevadíssim d'altres centres urbans catalans, en raó de dos actius: el Palau Episcopal (que surt amb rang 35, i índex d'impacte 2,65) i la catedral (rang 41 i índex d'impacte 2,47). Entre altres centres comparables, i limitant-nos a la categoria de monuments del patrimoni històric, Girona inclou diversos monuments (la catedral de Girona al n. 7 amb 4,26, el monestir de Sant Pere de Galligants amb 3,06, els Banys àrabs amb 2,96, etc.). Tarragona surt al n. 12 (catedral de Tarragona, índex d'impacte 3,83), església de Santa Maria de la Seu d'Urgell al n. 21 (3,16), la Plaça Major de Vic al n. 38 (2,53), la Paeria de Lleida al n. 54 (2,20), Es castell de Sant Ferran de Figueres al n. 62 (2,06), la Basílica de Santa Maria de Manresa al n. 79 (1,88).

A partir d'aquestes dades, ens queda observar com, d'una banda, les Terres del Ebre tenen sens dubte recursos que li permetrien de poder competir al mateix nivell que altres territoris com l'Empordà o les comarques de la

Catalunya interior en l'atracció de turistes culturals amb un interès especial en el patrimoni de l'època medieval renaixentista; i de l'altra, no aconsegueix al moment actual generar el mateix volum de visites, i se situa la seva capital, Tortosa, per sota de llocs com Vic, la Seu, Manresa, o Reus quant a "funció turística". Ja es van esmentar possibles raons "estructurals", pel que fa al seu caràcter "perifèric" i la seva escassa accessibilitat en el sistema turístic català tant en termes absoluts com amb relació a les màximes àrees destinació, però mirant l'evidència aportada en l'*Atles de turisme de Catalunya*, podem esmentar també certa falta d'un element clarament identificador com *flagship* (la jueria de Girona o el Museu Dalí de Figueres) , certa diversitat de recursos culturals cap a estils i temes de la cultura intangible (com en el cas de Tàrraco Viva en Tarragona), l'absència d'espais públics emblemàtics com la plaça Major de Vic, i d'una oferta comercial de qualitat com en el cas de la Seu. No és que aquests no siguin presents (malgrat el que surt a l'*Atles*, Tortosa sí que té patrimoni modernista industrial, actius de la cultural material del territori, esdeveniments culturals de cert espessor i, des d'aquest any, un museu d'història *state-of-the-art*, però potser no suficientment orientats i comunicats cap a un públic turístic, fins i tot mirant a simples temes d'imatge i encaixament urbà.

6. Conclusions

La gran quantitat d'informacions incloses en aquest capítol pot servir com a base per a la cerca sistemàtica d'oportunitats i de directrius prioritàries de desenvolupament del turisme a les Terres de l'Ebre, que, no obstant això, ha de ser el resultat d'un procés extens de consultació i elaboració, i al mateix temps per tenir en compte les principals tendències territorials i sectorials que interessin aquest territori.

Aquí es vol destacar una sèrie de temes que mereixen un aprofundiment i poden servir per orientar el treball futur d'elaboració de solucions, iniciatives i propostes en el marc del treball de redacció del Pla Estratègic de Terres de l'Ebre:

Moviment turístic. El moviment turístic a les Terres de l'Ebre ha crescut al llarg de l'última dècada, però es noten indicis d'estancament en els últims anys quant a la capacitat de la destinació per mantenir la seva quota de mercat en el context català, especialment en referència al mercat espanyol. El moviment turístic presenta una temporalitat marcada, que s'ha anat mitigant parcialment en els últims anys, especialment per al mercat interior, mentre que ha crescut per al mercat internacional. La component interna és dominant malgrat el creixement relatiu del mercat estranger a causa de la disminució progressiva de les visites d'espanyols, una tendència més marcada a la zona litoral.

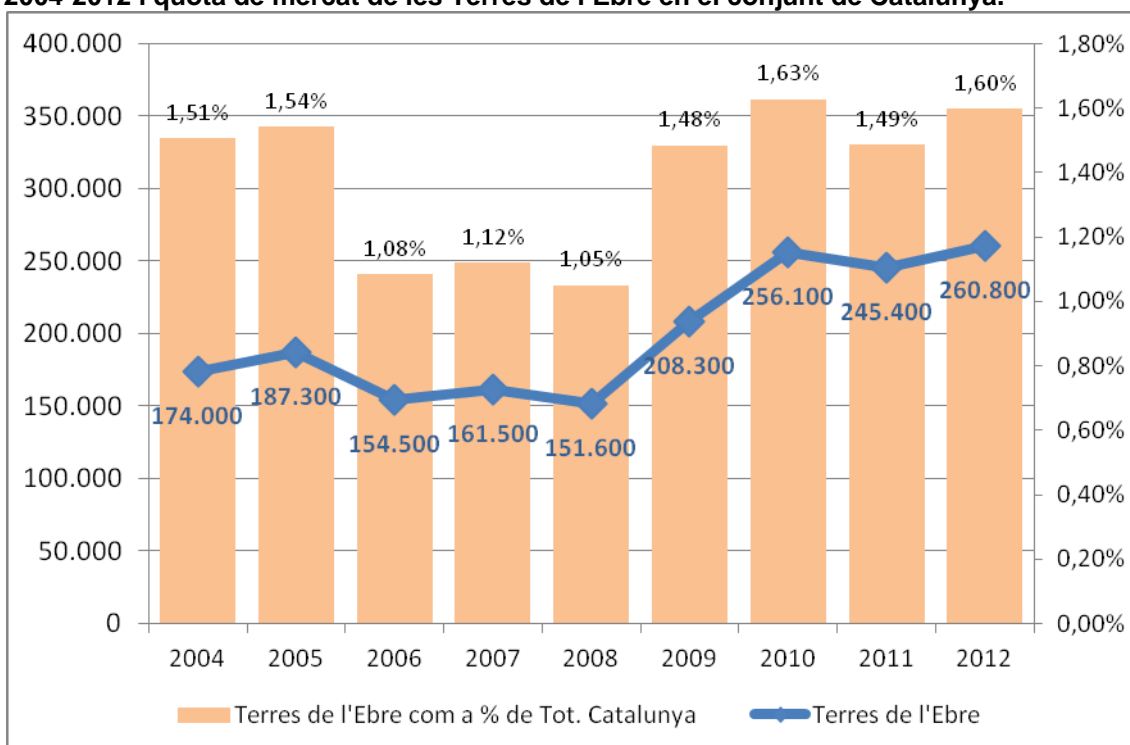
Oferta. L'oferta de serveis turístics i allotjament és relativament poc desenvolupada a les Terres de l'Ebre en el context català. S'ha observat un creixement constant en aquest sentit, que, però, en els últims dos anys, i amb excepció del segment hotelier, no aconsegueix mantenir el rumb de la resta del territori català. Destaca la bona oferta de serveis relacionats amb el turisme nàutic.

Resultats i valoració de la destinació. Ni en termes de taxes d'ocupació ni quant a durada mitjana de les estades, es pot notar un increment en els últims anys, encara que sembla que milloren els resultats globals a la zona de litoral. Sí que és ben valorada aquesta destinació en termes de nivells de satisfacció i intercepta un bon nivell de despesa deguda entre altres coses al nivell socioeconòmic relativament elevat dels mercats atrets. El nivell general de

desenvolupament és baix en el context català, encara que s'observin intensificacions en alguns municipis de l'interior i de la costa. És a dir, es considera que hi ha marge per expandir l'oferta receptiva i de productes enfront dels recursos existents (vegeu a baix) i ateses les característiques i valoracions dels mercats existents.

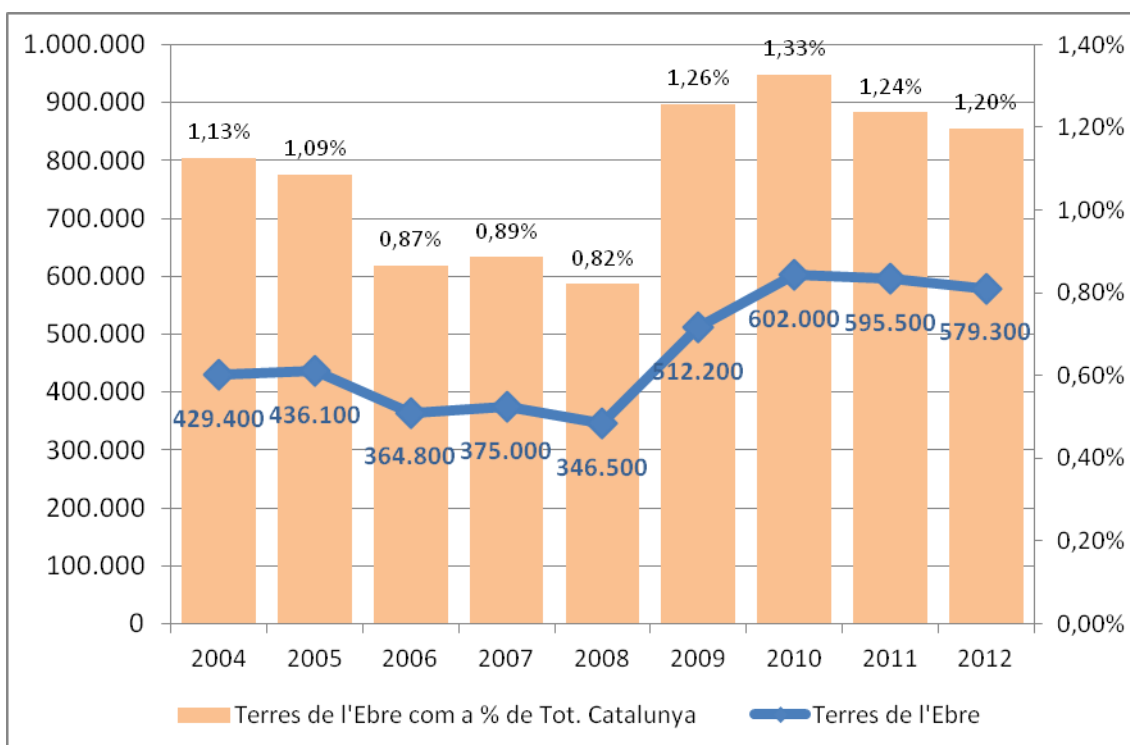
Recursos i actius territorials. Terres de l'Ebre presenta actius territorials importants per atreure turistes del segment natural i cultural, especialment amb relació a l'oferta d'espais naturals, rutes, i productes basats en activitats en la naturalesa, i al seu patrimoni arqueològic, medieval i renaixentista, mentre que s'enfronta amb una competència intensa d'altres territoris catalans quant a turisme de sol i platja. La seva capital cultural, Tortosa, presenta un potencial important per posicionar-se com a centre de turisme de patrimoni de primer nivell a Catalunya, i destaquen també els actius de la cultura dels territoris rurals, com la cultura agrícola fluvial de l'Ebre, el paisatge cultural del Delta, les vinyes de la Terra Alta i els espais de la memòria en els llocs de la batalla de l'Ebre.

Gràfic A.1: Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

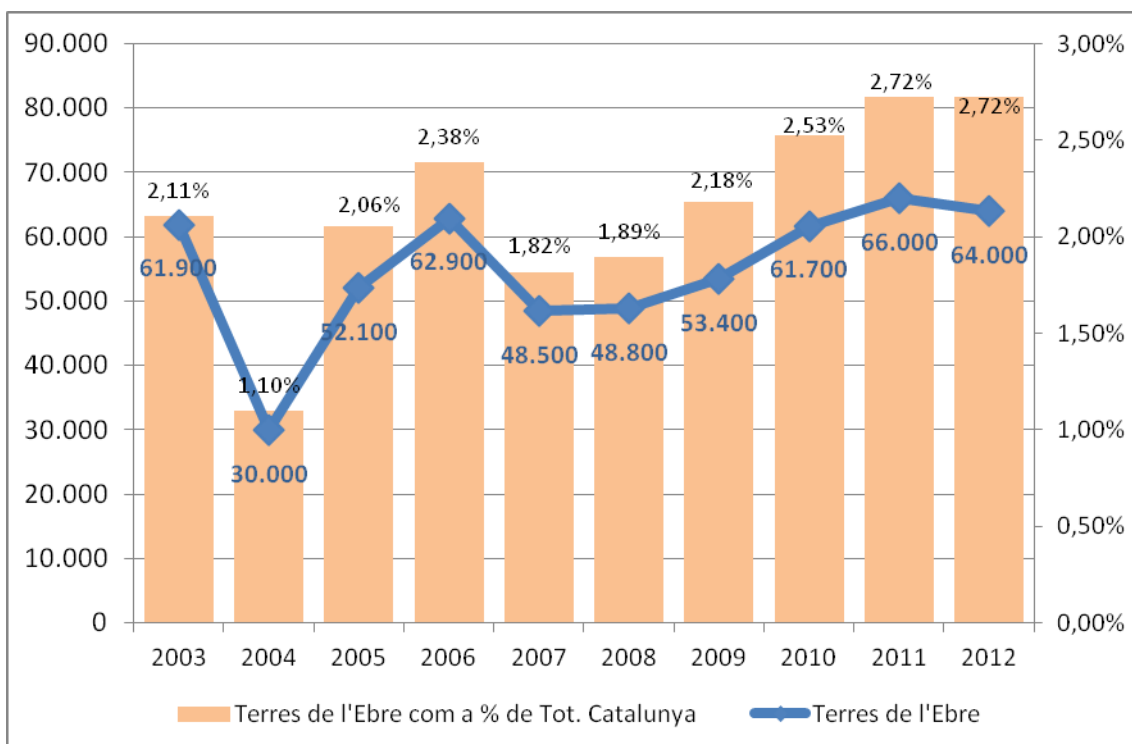
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfic A.2: Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

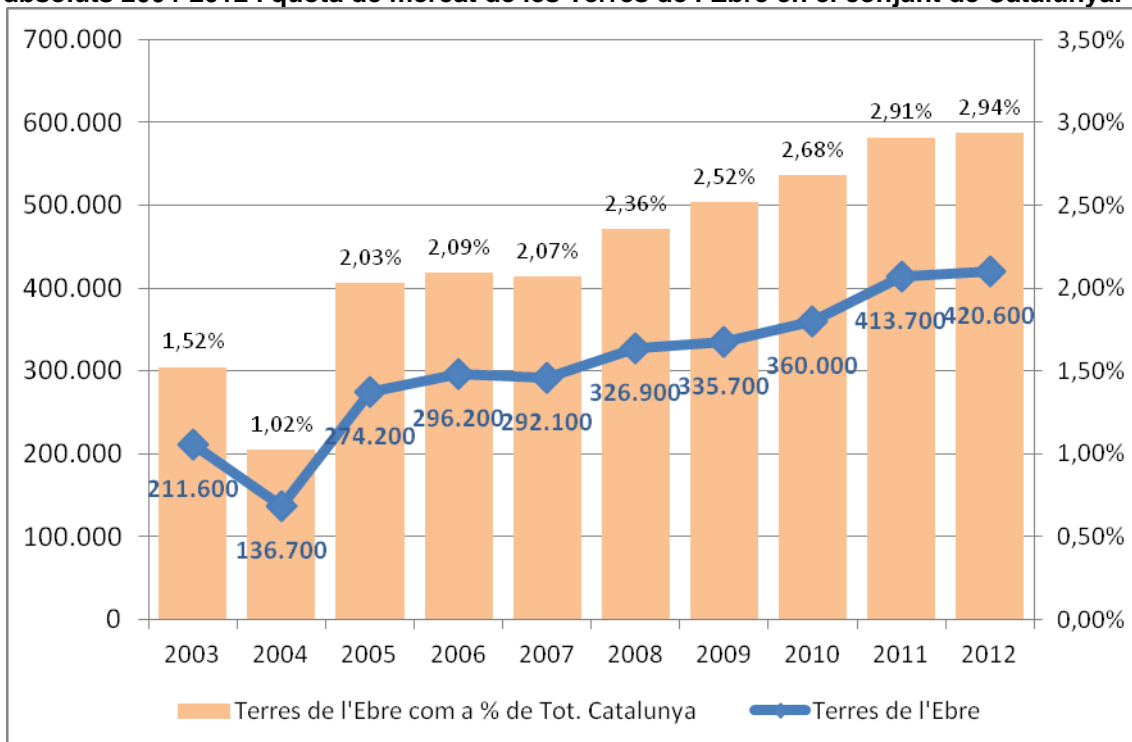
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfic A.3: Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

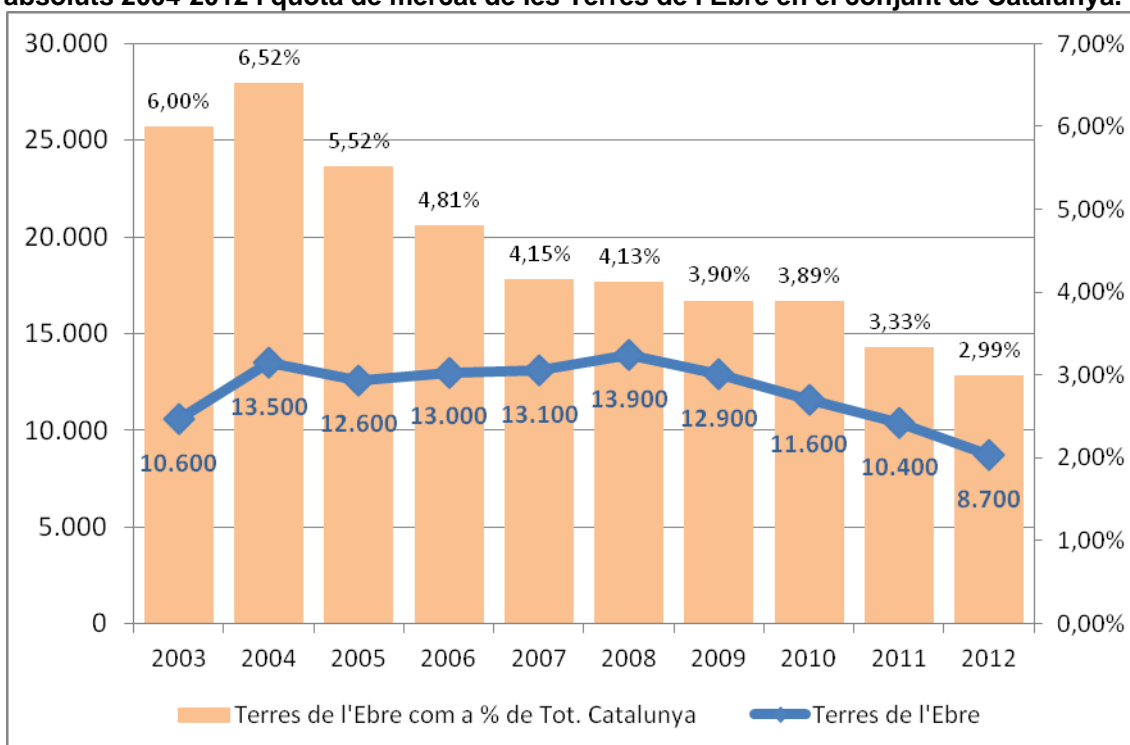
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfic A.4: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

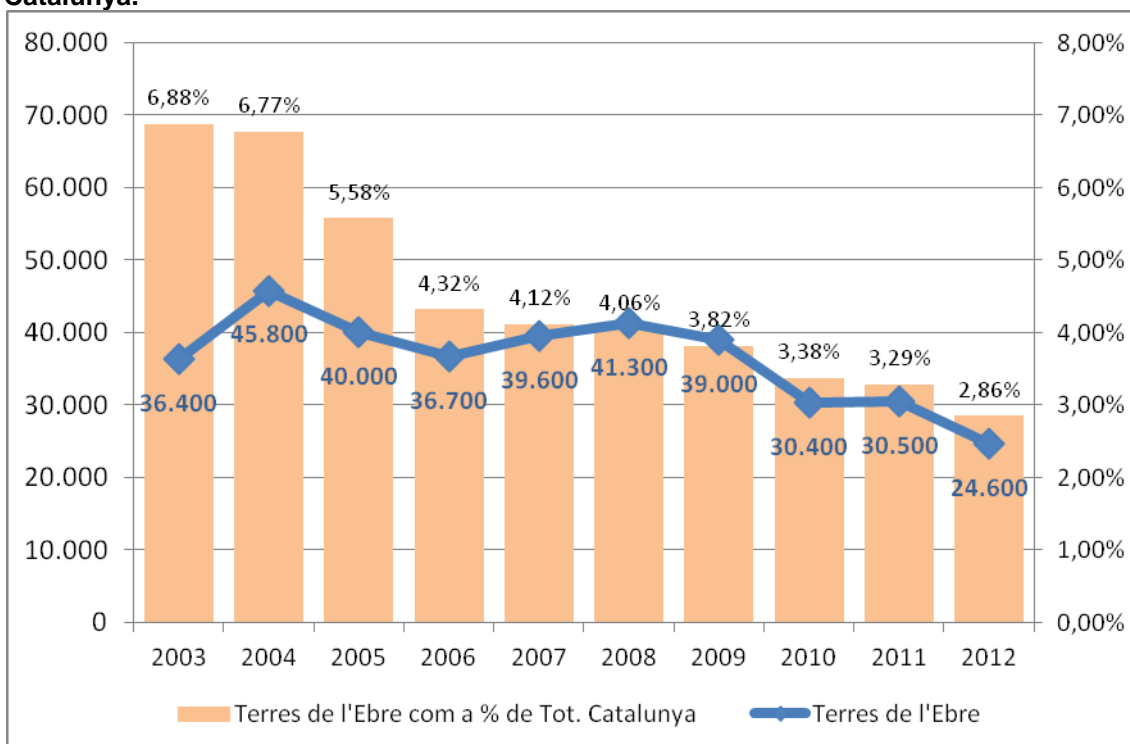
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfic A.5: Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

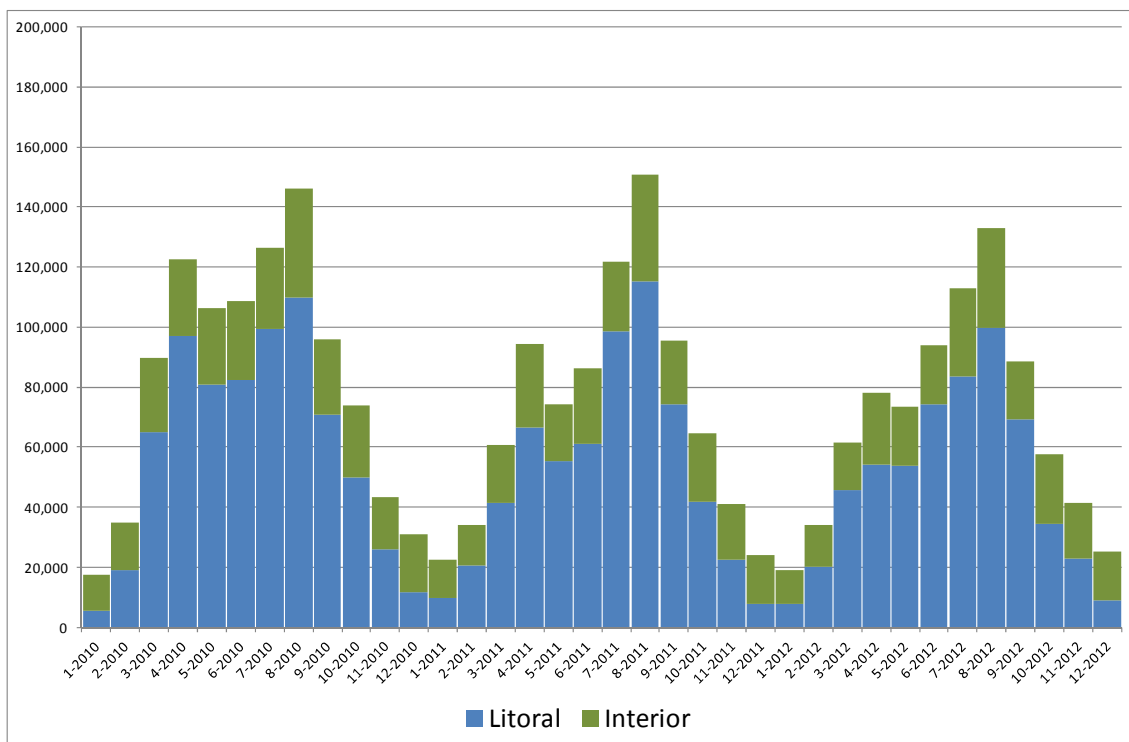
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfic A.6: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2012 i quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

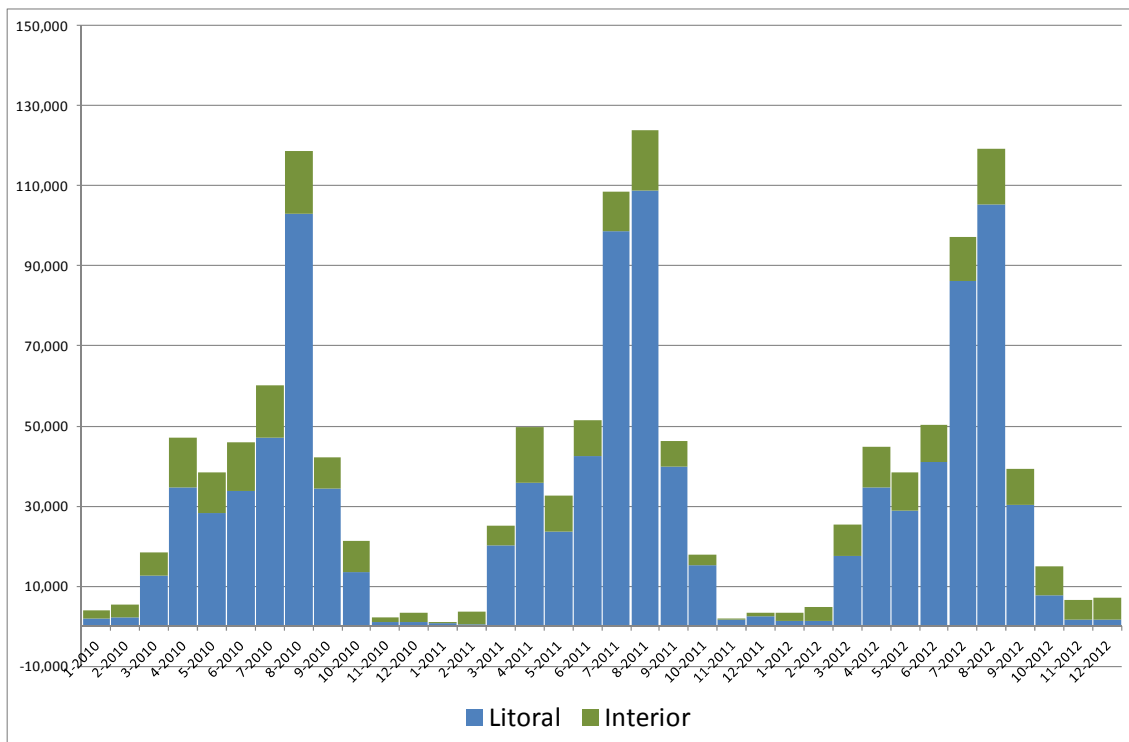
Font: vegeu Tab. 1-2.

Gràfics A.7: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, valors mensuals 2010-2012.

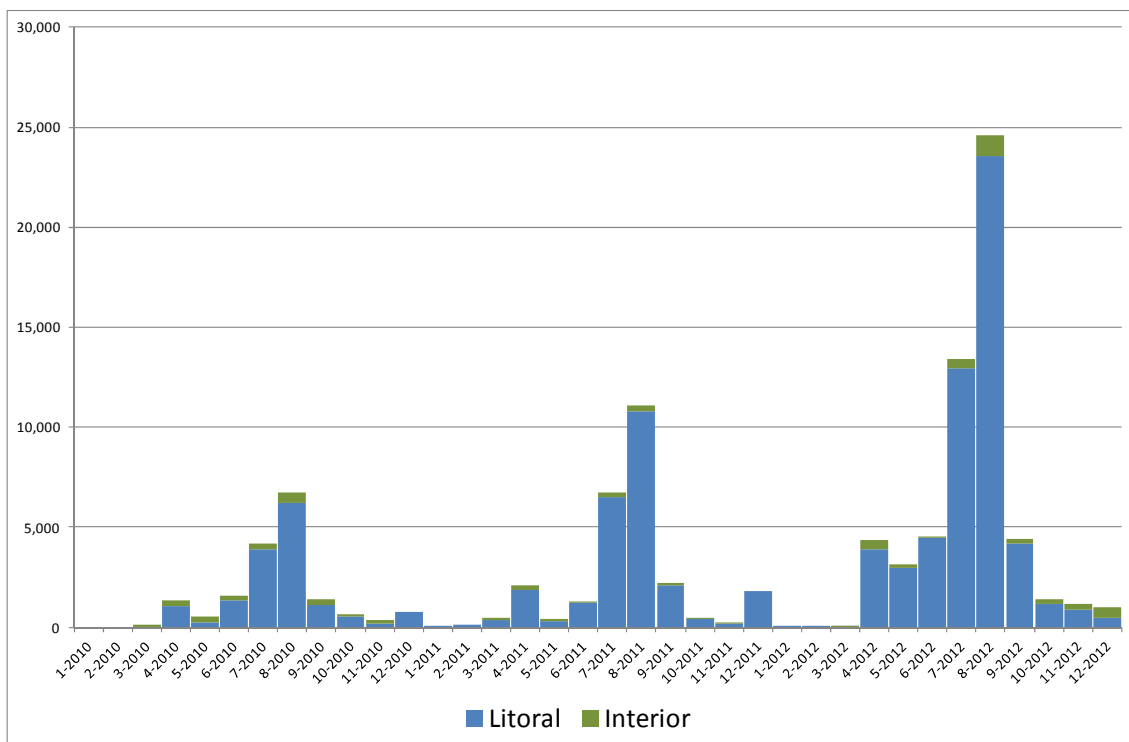
Font: vegeu Taula 3.

Gràfic A.8: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, valors mensuals 2010-2012.

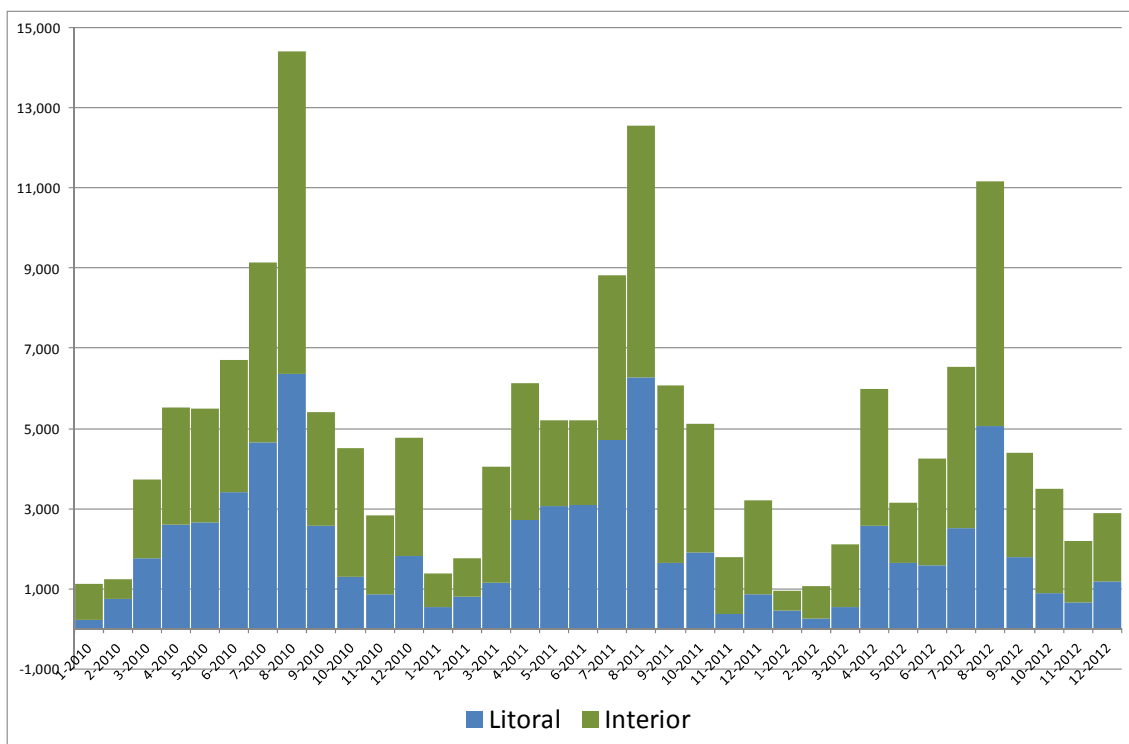
Font: vegeu Taula 3.

Gràfic A.9: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en apartaments turístics, valors mensuals 2010-2012.

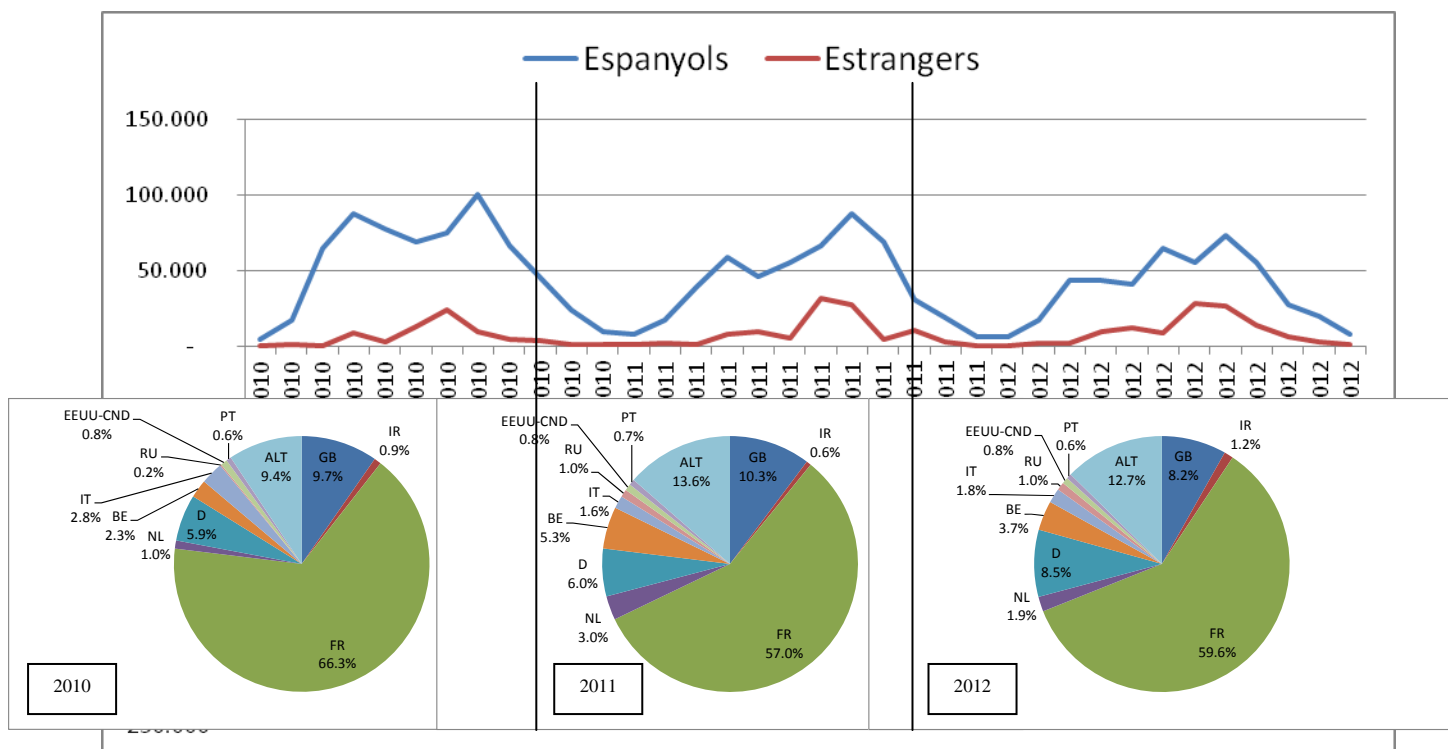
Font: vegeu Taula 3.

Gràfic A.10: Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, valors mensuals 2010-2012.

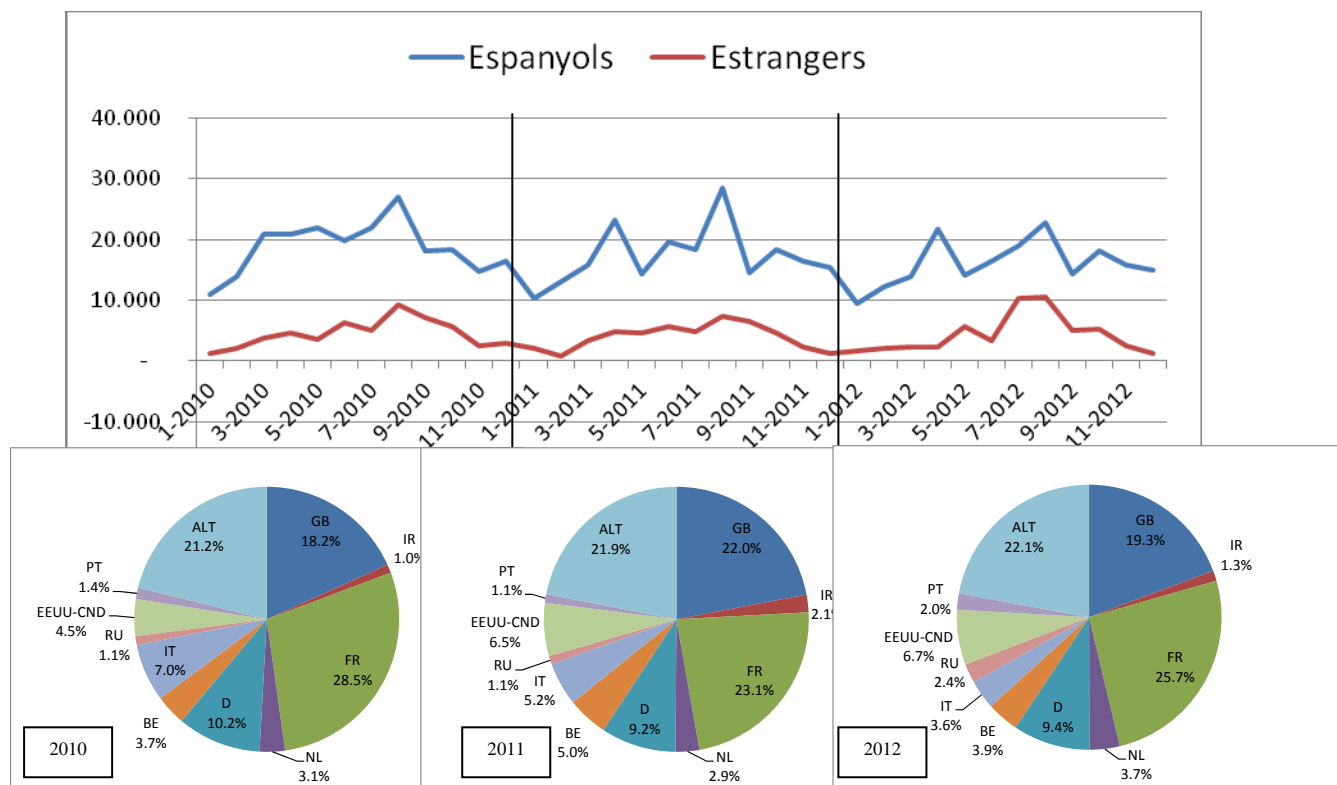
Font: vegeu Taula 3.

Gràfic A.11: Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

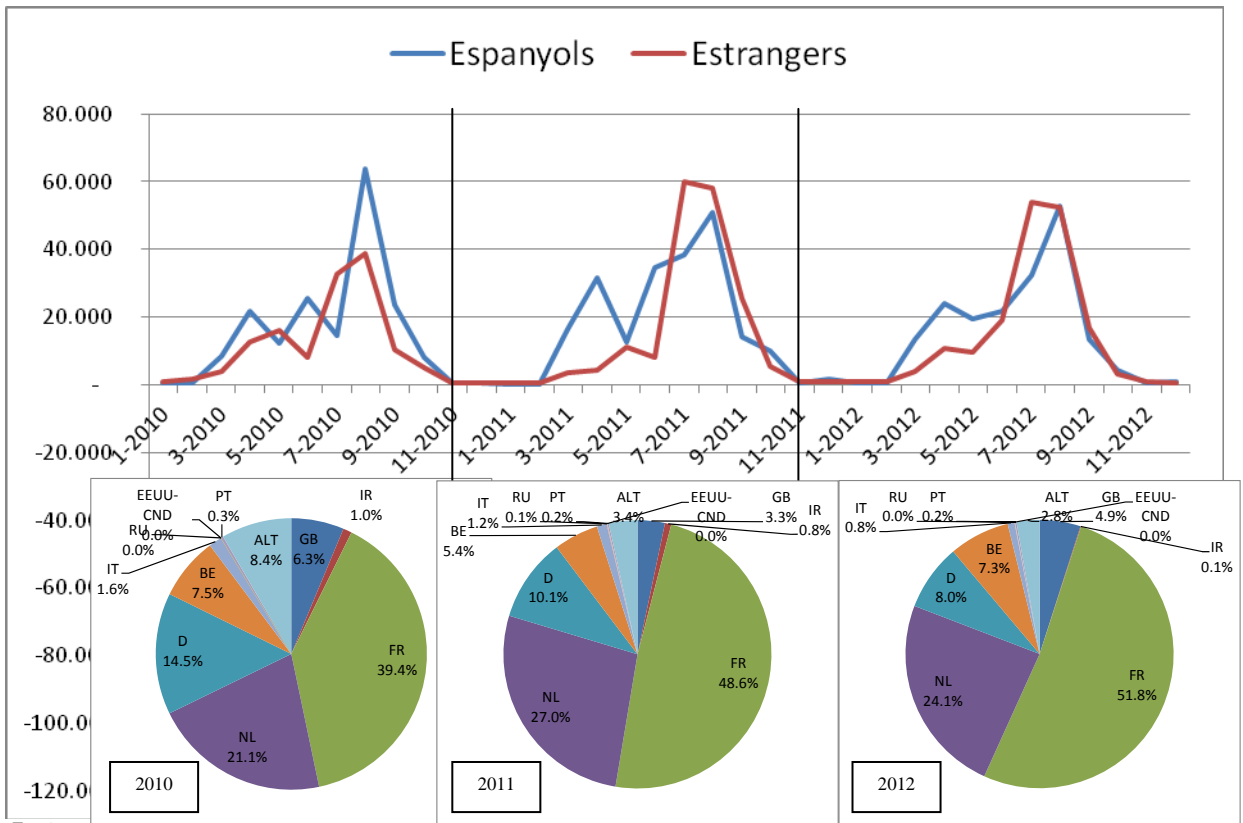
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.12: Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

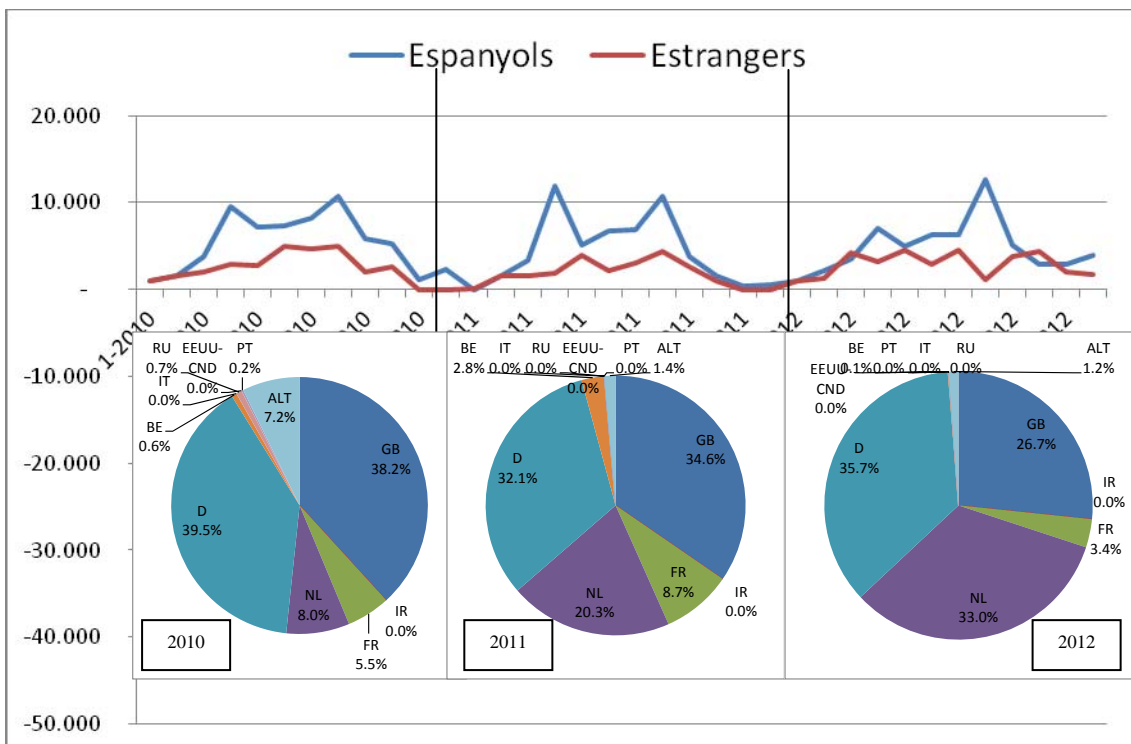
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.13: Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

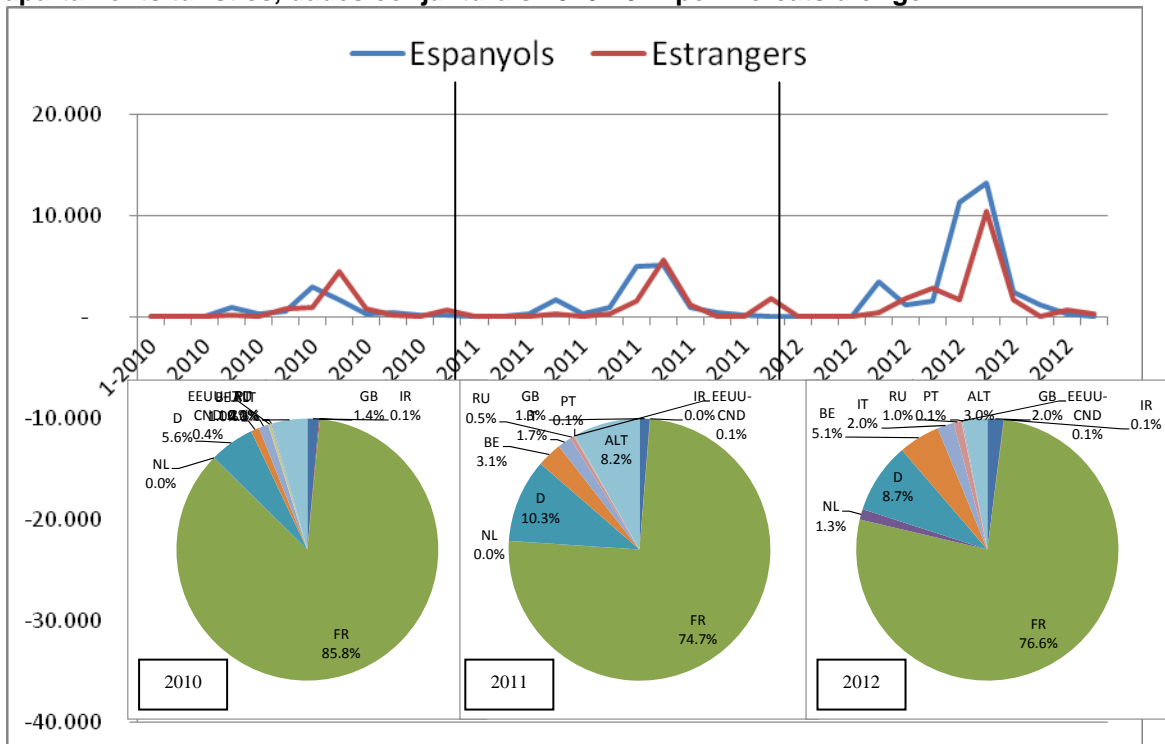
Font: vegeu taules 5-6.

Gràfic A.14: Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

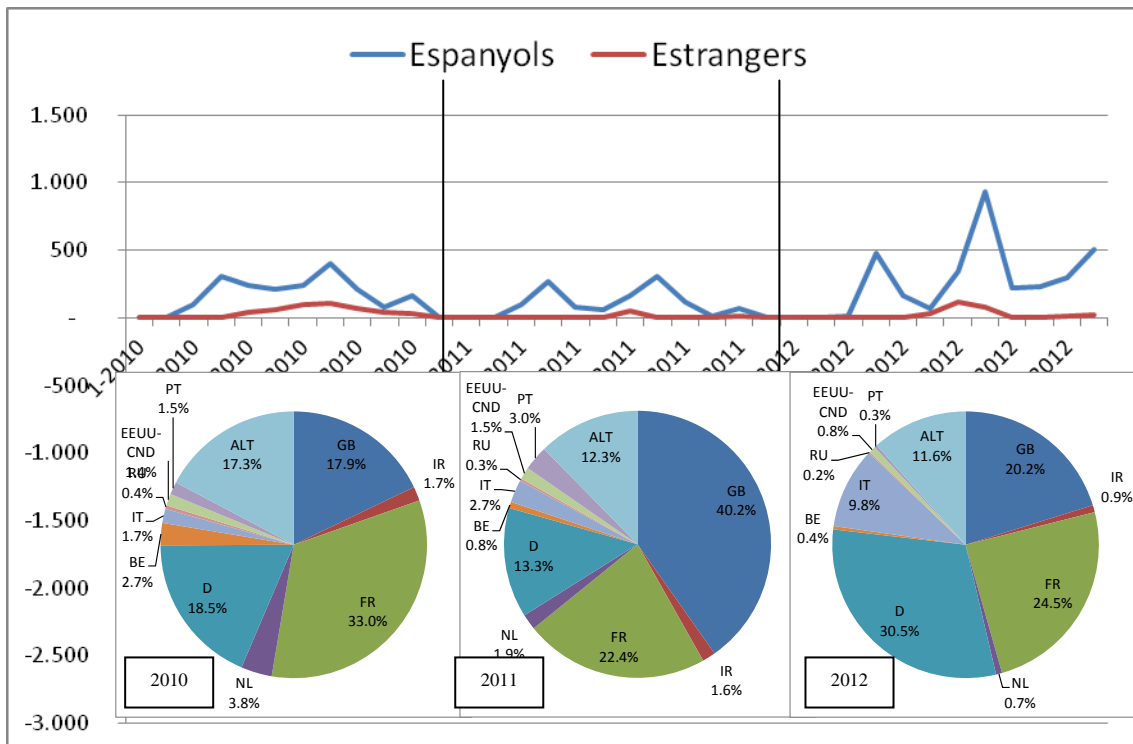
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.15: Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

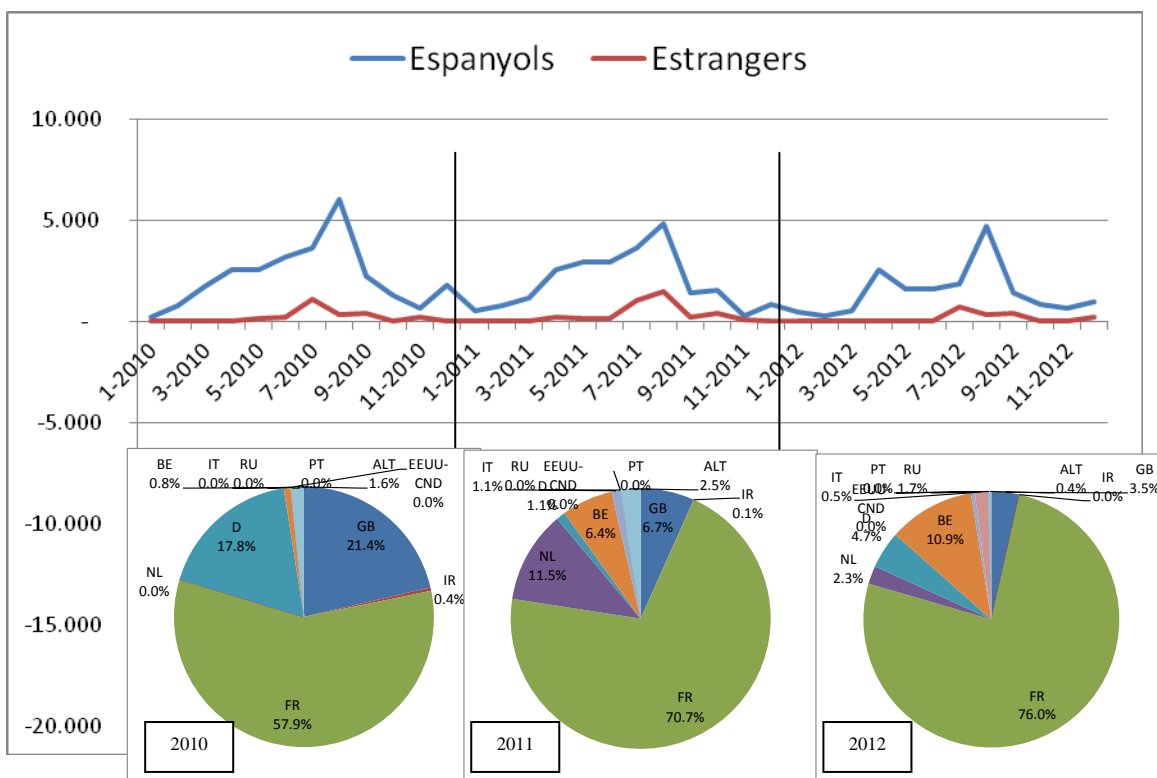
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.16: Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

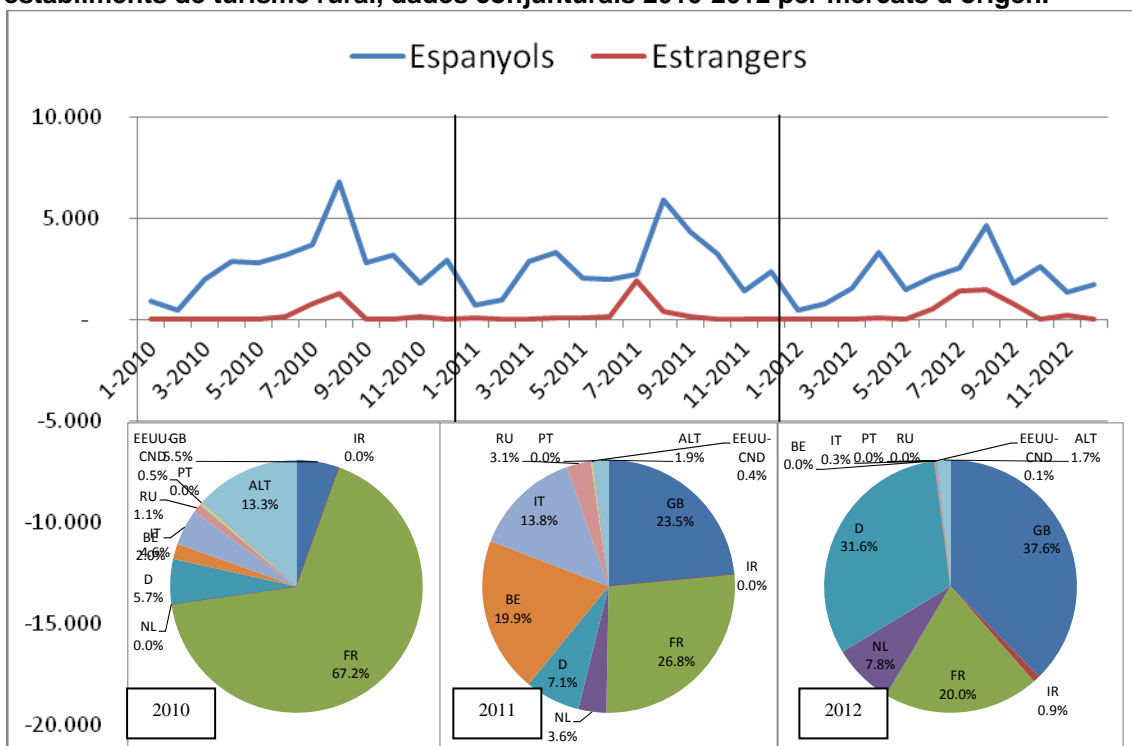
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.17: Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

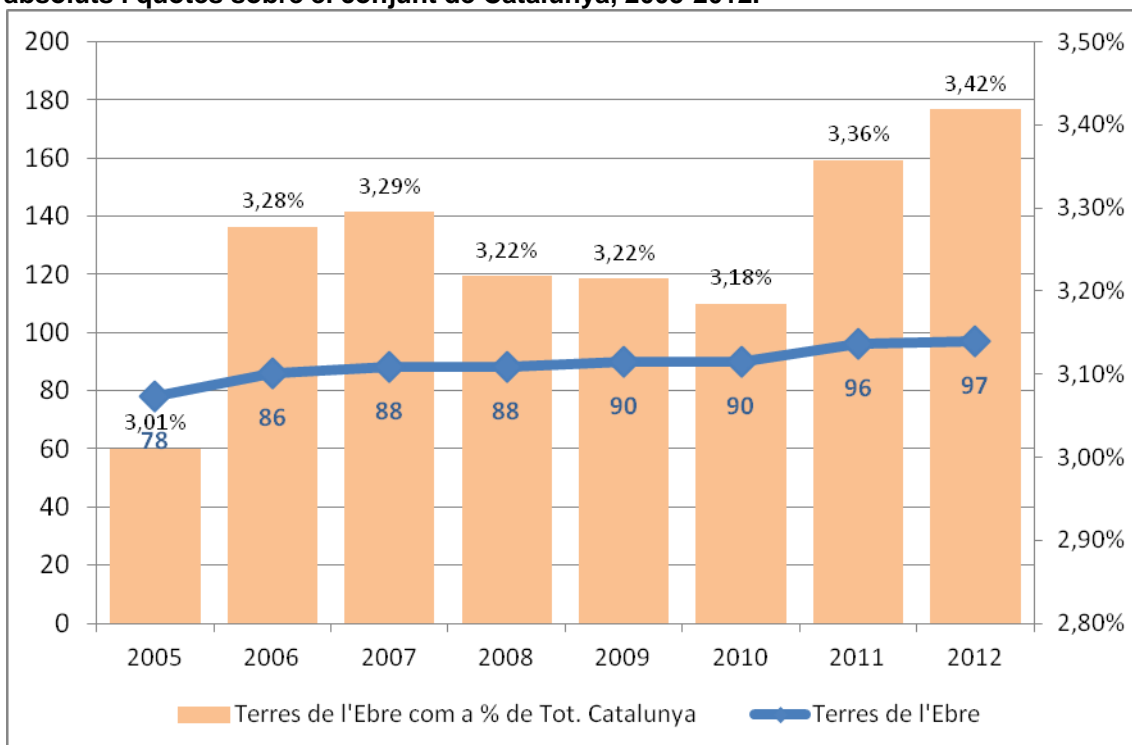
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.18: Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

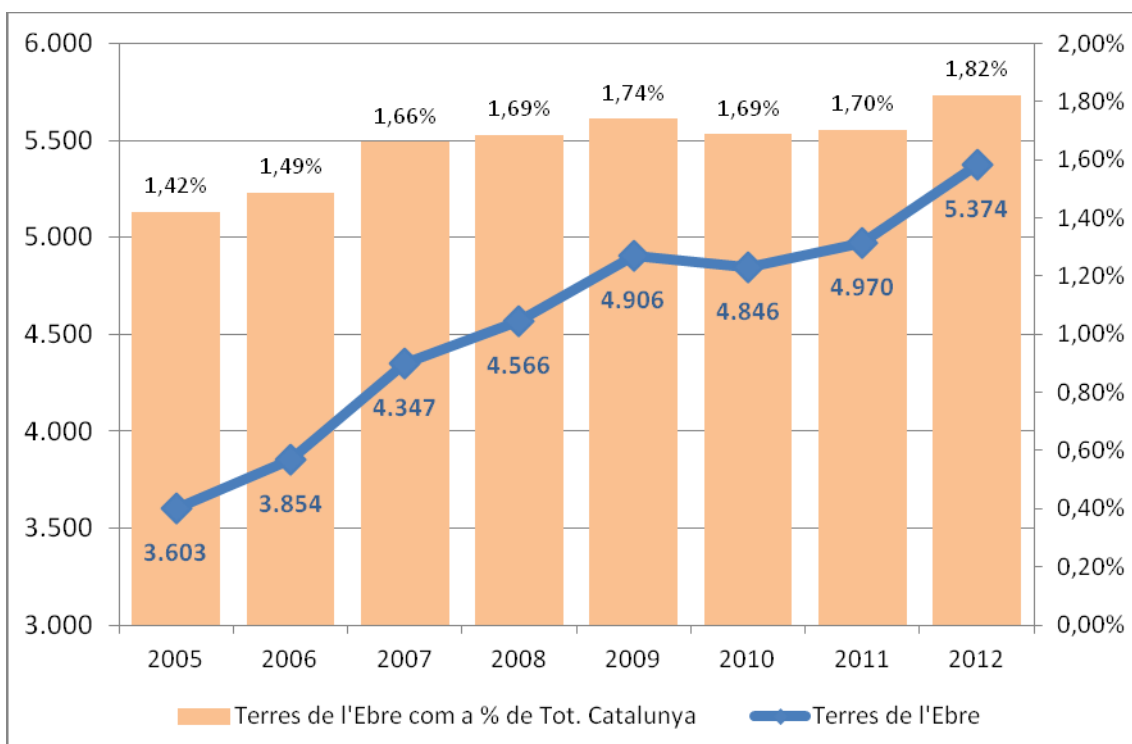
Font: vegeu Taules 5-6.

Gràfic A.19: Evolució del nombre d'establiments hotelers a Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

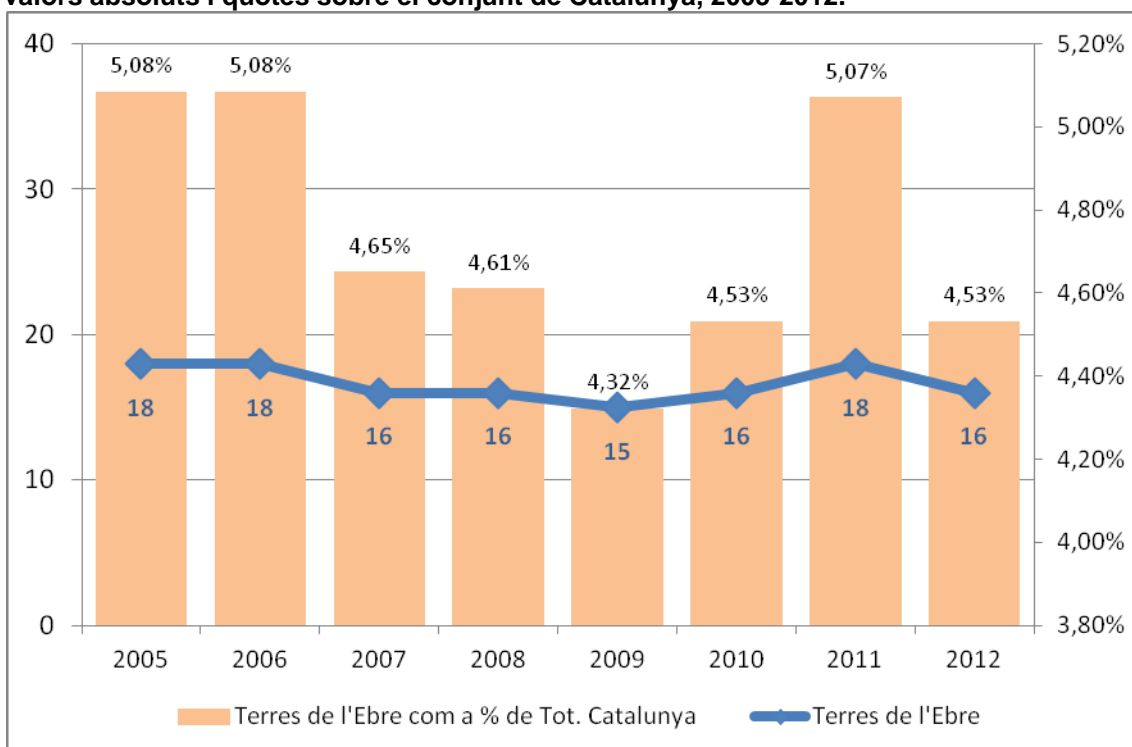
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.20: Evolució del nombre de places en establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

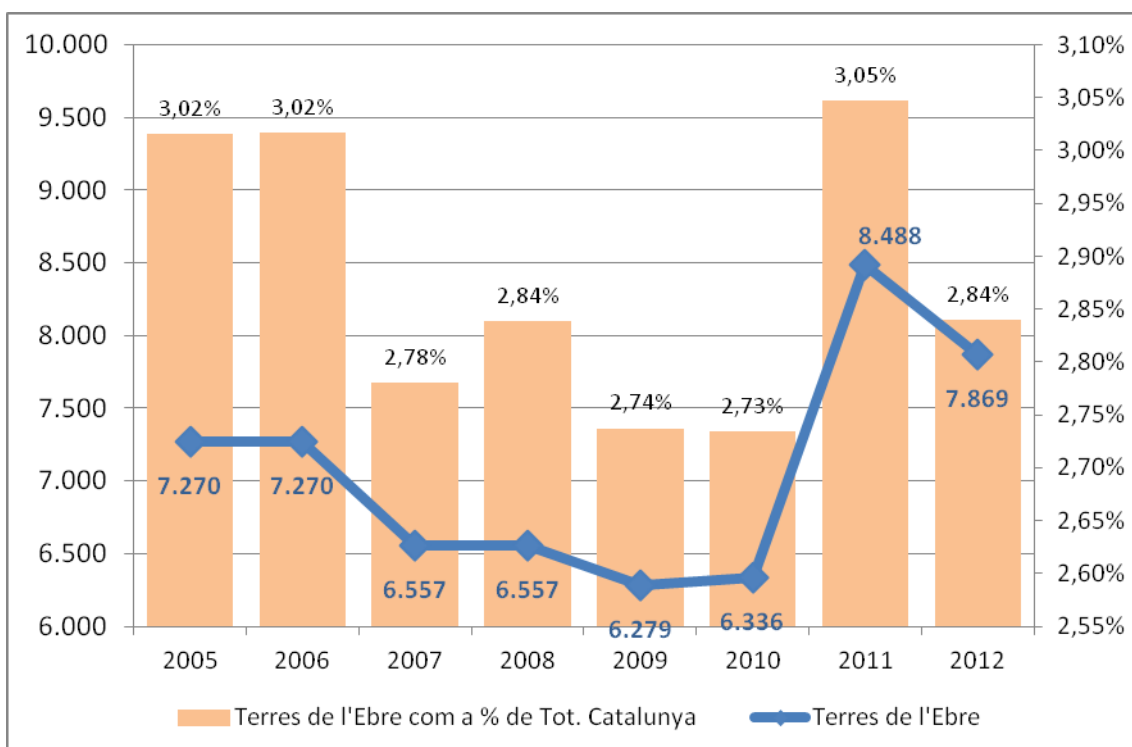
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.21: Evolució del nombre d'establiments de càmping a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

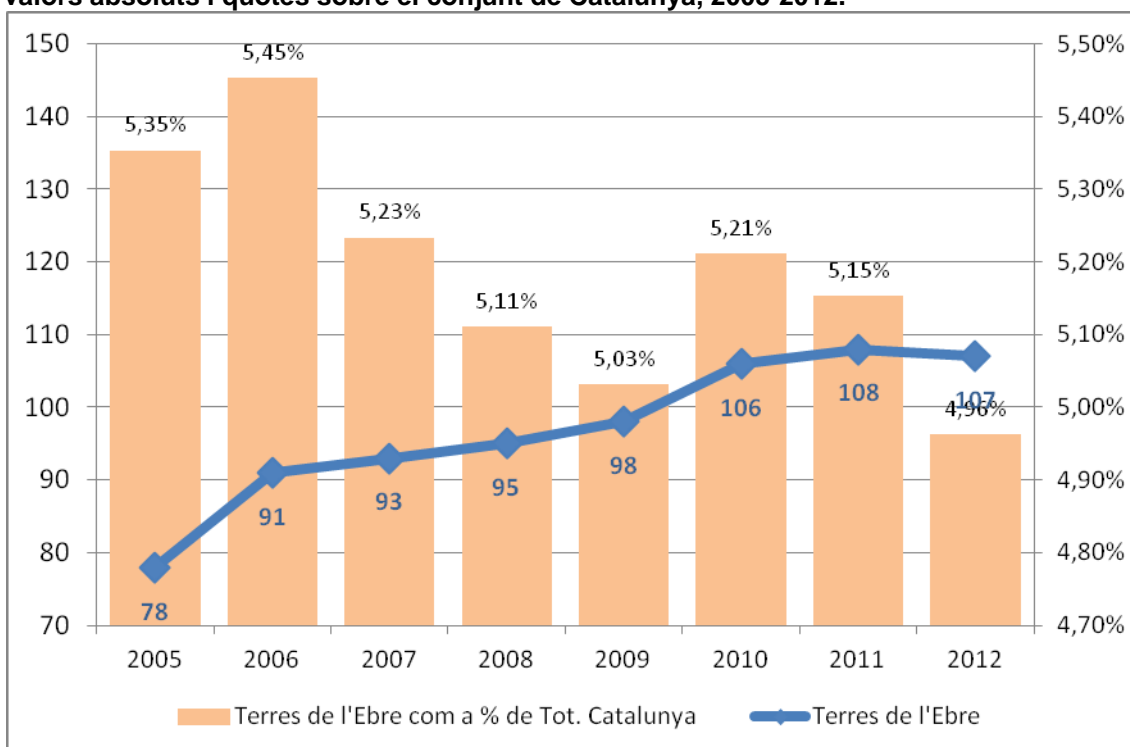
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.22: Evolució del nombre de places en establiments de càmping a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

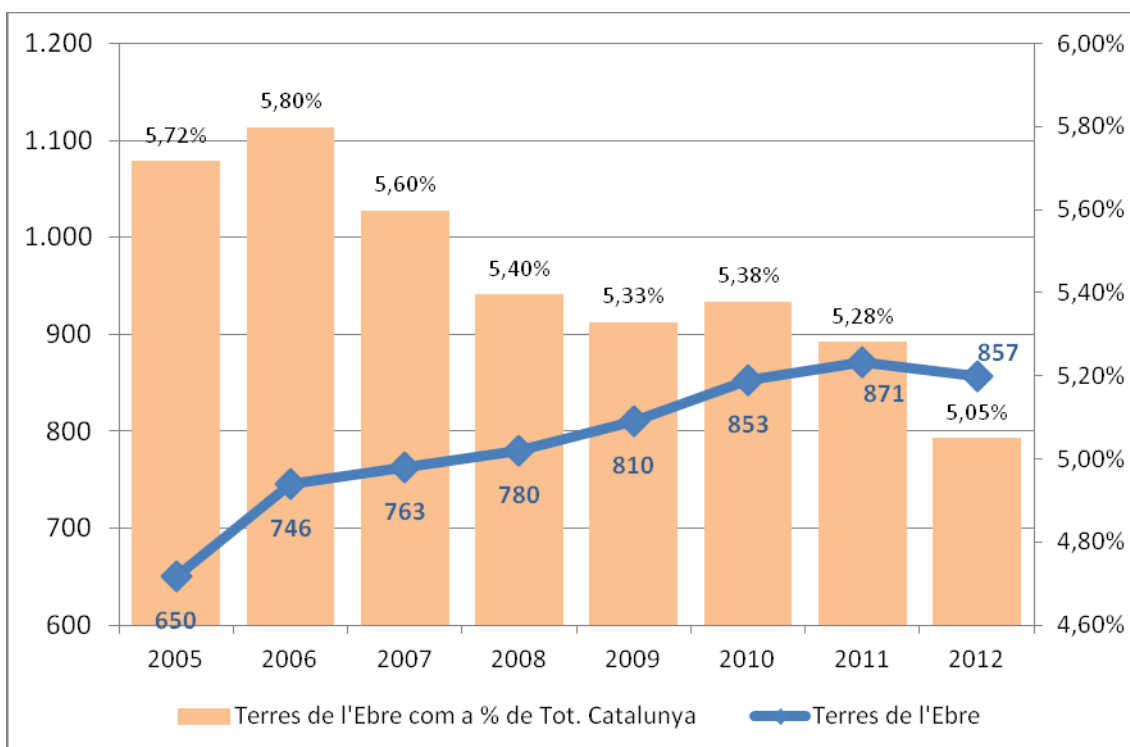
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.23: Evolució del nombre d'establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

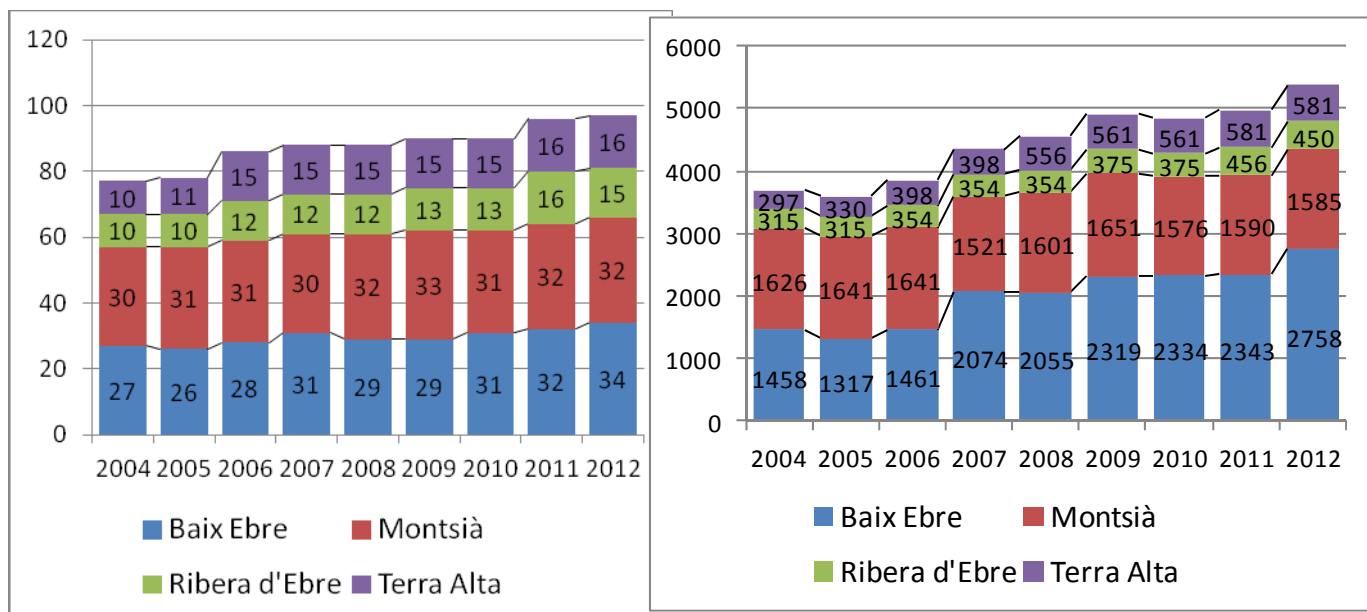
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.24: Evolució del nombre de places en establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre, valors absoluts i quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

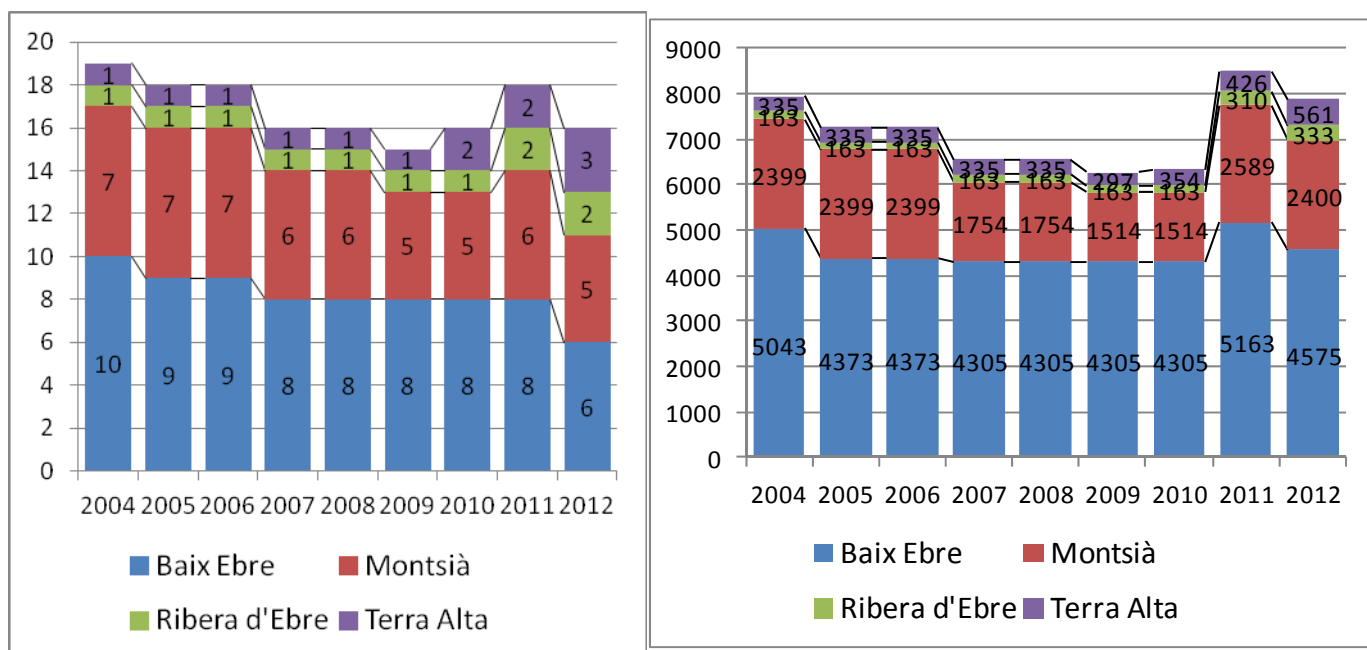
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.25a-b: Evolució del nombre d'establiments hotelers (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2012.

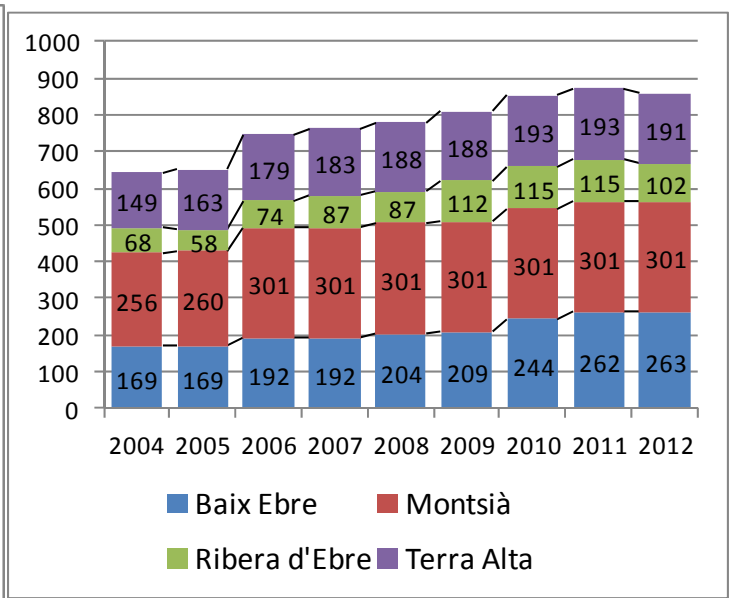
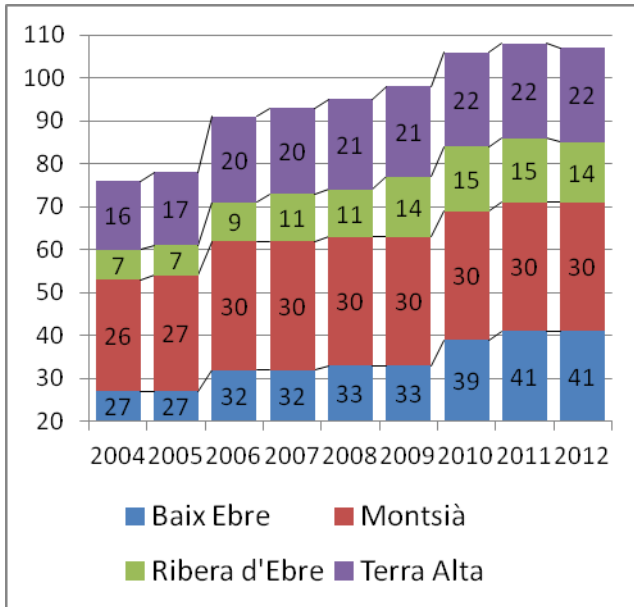
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.26a-b: Evolució del nombre d'establiments de càmping (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

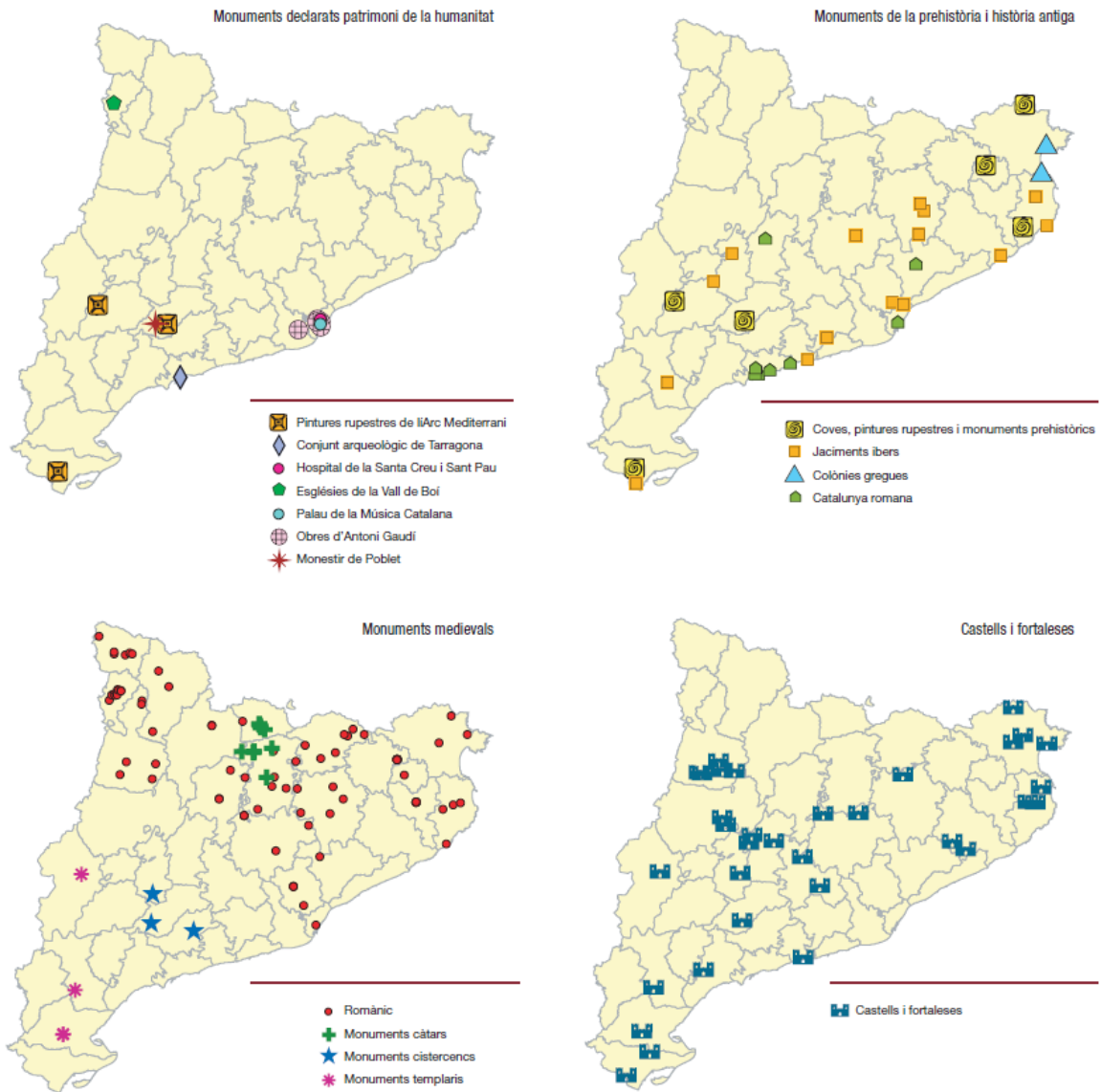
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.27a-b: Evolució del nombre d' establiments de turisme rural (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

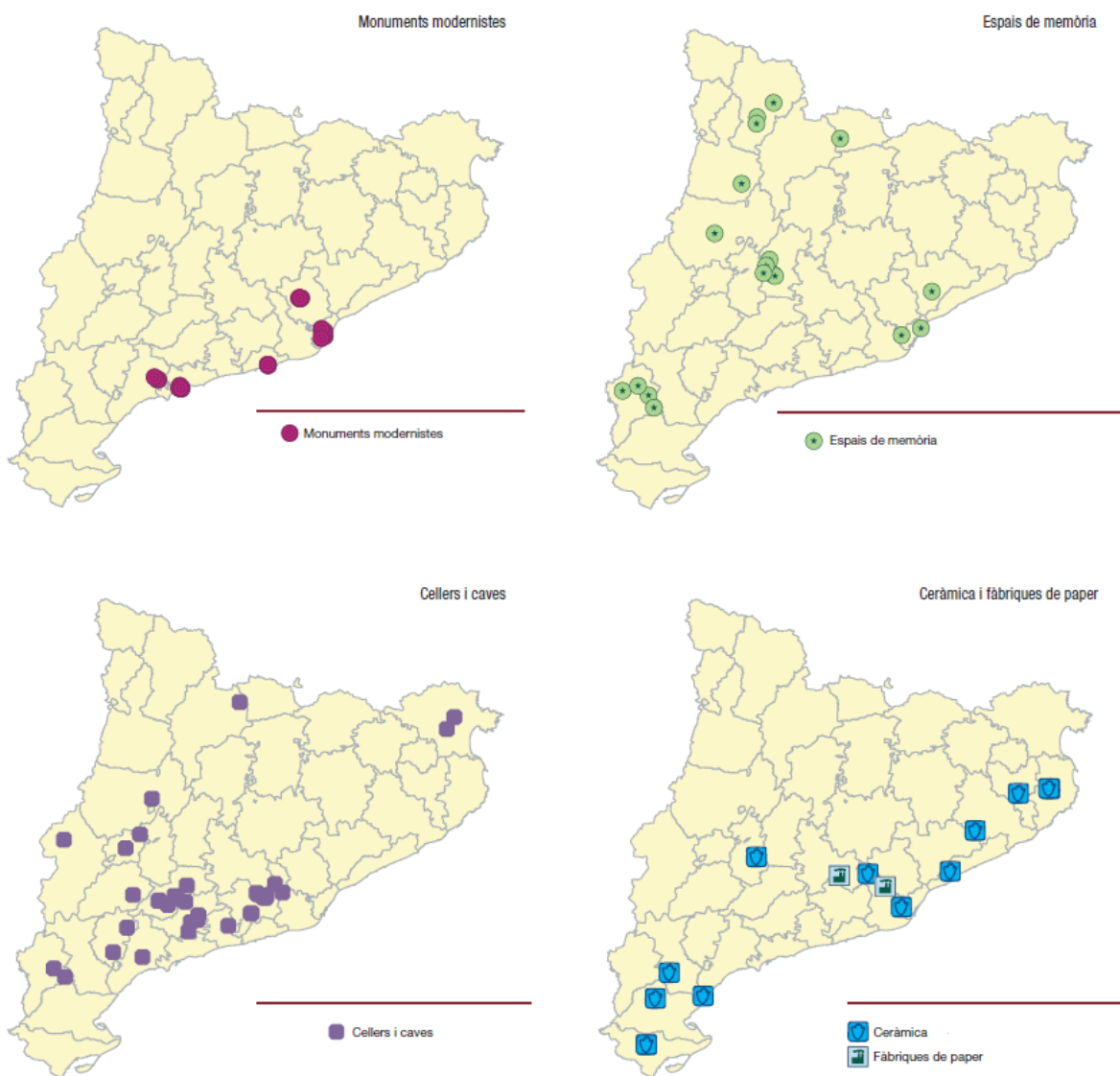
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic A.28 a-d: Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008).

Font: Atles turístic de Catalunya, 2012.

Gràfic A.29 a-d: Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008).

Font: Atles turístic de Catalunya, 2012.

**Capítol 5: Sector i serveis públics a les Terres de l'Ebre.
2012**

*Xavier Ponce Alifonso
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El paper del sector públic

1.1. Definició i funcions del sector públic

L'article 2 de la Llei 30/1992, de règim jurídic de les administracions públiques i procediment administratiu comú, inclou en el terme *administracions públiques* tant l'Administració general de l'Estat, com les administracions de les comunitats autònomes, les entitats que integren l'Administració local i les entitats de dret públic vinculades a qualsevol de les anteriors administracions.

Més enllà de les creences que es tinguin sobre si l'economia de mercat funciona de manera més o menys eficient, tradicionalment l'Estat sempre ha exercit algun tipus de paper en la resolució de certs de problemes d'assignació de recursos, de distribució... per suavitzar els cicles econòmics i impulsar el creixement. A Espanya, l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social assumeixen la majoria de les competències relacionades amb les polítiques d'estabilització i redistribució. Però són les administracions autonòmiques i locals les que es responsabilitzen de la provisió dels principals serveis públics, com els educatius, els sanitaris o els serveis socials, i queda compartida entre els tres nivells de govern la provisió d'infraestructures.

Tanmateix, també és cert que hi ha un debat obert sobre quina és la mida òptima del sector públic, sobre quines són les tasques que ha de dur a terme i si ho fa d'una manera eficient o no. Però la realitat és que la resposta a aquestes preguntes ha anat variant al llarg del temps. Hi ha una mena d'actitud pendular que oscil·la entre l'amor i l'odi, envers la intervenció de l'Estat a l'economia. Així, la història ens diu que a mesura que els individus es desenganyen de la capacitat dels mercats per resoldre els seus problemes, giren la mirada cap al sector públic; però, finalment, també es desil·lusionen amb aquest i tornen a demanar espais més grans de llibertat individual.

Així, l'existència d'errors en el funcionament del mercat i les desigualtats que va generar el capitalisme durant la primera meitat del segle XX van fer que, en els anys cinquanta i seixanta, la intervenció de l'Estat i el desenvolupament de l'estat del benestar fossin la norma en els països occidentals. No obstant això, aquest protagonisme del sector públic va convertir-se en una preocupació als anys setanta: la despesa pública no parava de créixer i era gestionada per un

sistema burocràtic cada cop més costós i ineficient, amb unes polítiques públiques no sempre lligades a l'interès general. Aquesta pèrdua de credibilitat del sector públic com a gestor del benestar va fer que anys vuitanta i noranta es recuperés el discurs de l'eficiència dels mercats, i es defensava que el paper fonamental de l'Estat consistia a fixar unes regles de joc que fessin funcionar els mercats d'una manera més eficient.

1.2. El sector públic en una conjuntura de crisi econòmica

L'esclat de la crisi econòmica ha permès observar de nou aquesta dualitat en el discurs sobre quin ha de ser el paper del sector públic en una economia de mercat. Així, en els anys 2008 i 2009 es defensava una intervenció més decidida de l'Estat per pal·liar els efectes de la crisi, amb la promoció de tot un seguit de polítiques expansives que perseguïen estimular la despesa pública i el consum: el Pla Espanyol per a l'Estímul de l'Economia i l'Ocupació (Pla E), el xec nadó, la deducció fiscal de 400 € per als declarants de l'IRPF...

La mateixa Confederació Espanyola d'Organitzacions Empresarials (CEOE) instava a "fer un parèntesi en l'economia lliure de mercat" i demanava a l'Administració pública que exercís un paper més intervencionista davant la crisi. Però al llarg de l'any 2010, la intensitat de la crisi i les exigències de Unió Europea van portar a un canvi de rumb en la gestió de les finances públiques. La prioritat passava a ser el control del dèficit i el deute públic.

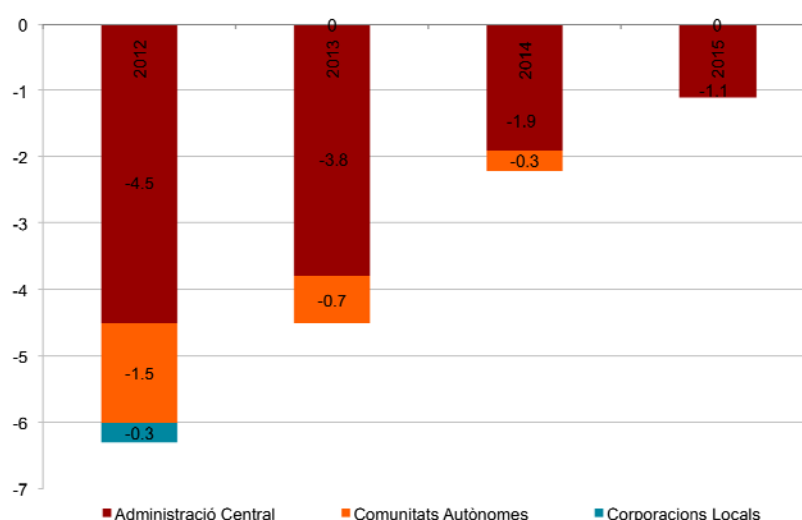
L'economia espanyola s'enfronta a uns desequilibris financers i econòmics importants que es retroalimenten: quan la punxada de la bombolla immobiliària i l'esclat de la crisi econòmica internacional va posar en evidència l'excessiu nivell d'endeutament privat de l'economia espanyola, la resposta inicial va ser l'increment de la despesa pública i de les transferències de l'Estat, tractant de limitar els efectes recessius del cicle econòmic. Però la gravetat de la crisi va fer caure també un 30% els ingressos públics, la qual cosa va acabar provocant un problema de dèficit i de deute públic desbocat, que obligava a adoptar mesures d'austeritat. El dilema que es planteja avui en dia és que aquestes mesures d'austeritat perjudiquen el creixement, però no aplicar-les destruiria la credibilitat en els mercats financers, i incrementaria la prima de risc i dificultaria el finançament tant del deute públic com del deute privat del país.

Les dades són concloents i mostren la gravetat de la situació:

- Al llarg dels últims anys, l'economia espanyola ha registrat un fort procés de destrucció de llocs de treball, i ha passat d'una taxa d'atur propera al 8% el 2007 a una altra del 26% el 2012, segons les dades de l'Enquesta de Població Activa.
- El deute públic ha passat de representar un 36,3% del PIB el 2007 a situar-se en un nivell esperat del 90% el 2013.
- D'un superàvit públic del 2% del PIB al 2007 es va passar a un dèficit públic de l'11,2% el 2009 i que, després de tres anys d'ajustos, s'ha aconseguit reduir fins al 6,9% actual.

En aquest context, el sanejament dels comptes públics s'ha convertit en l'objectiu prioritari de la política econòmica en els últims anys. I aquest any 2012 no ha estat cap excepció. Al llarg de l'any 2012, les administracions públiques han continuat aplicant polítiques de retallades, que pretenen ser una ajuda a mitjà i llarg termini per restablir la confiança en l'economia espanyola i crear bases per a la recuperació de la producció i l'ocupació. El full de ruta d'aquesta estratègia es troba recollida en el Programa d'Estabilitat 2012-2015, redactada pel Govern central.

Gràfic 1. Programa d'Estabilitat 2012-2015. Senda de consolidació fiscal

Font: www.lamoncloa.gob.es

El Programa d'Estabilitat 2012-2015 detalla quin és el calendari de consolidació fiscal a les diferents administracions públiques:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del 4,5% el 2012, per anar reduint-lo paulatinament fins al 3,8% el 2013, a l'1,9% el 2014 i, finalment, situar-lo al voltant de l'1% el 2015. La contenció del dèficit públic havia de contribuir també a frenar la tendència a l'alça del nivell de deute públic, amb l'objectiu de situar-lo no més enllà del 80% del PIB el 2015.
- Les comunitats autònomes no havien de superar l'1,5% de dèficit el 2012, permetent-se un dèficit màxim del 0,7% el 2013 i del 0,3% el 2014, amb l'objectiu d'equilibrar els seu pressupost el 2015. En concret, per la Generalitat de Catalunya això implicava que, atès que el dèficit assolit el 2011 va ser del 3,7%, s'hauria de produir una reducció de l'1,7% del seu dèficit al llarg del 2012.
- Les corporacions locals tenien un sostre de dèficit del 0,3% i havien de mantenir en equilibri els seus comptes a partir de l'any 2013.

El Programa d'Estabilitat 2012-2015 també detalla les mesures que s'adoptaran en els diferents nivells administratius per complir aquests objectius, fent èmfasi tant en el capítol de despeses com en el d'ingressos.

Pel que fa a les despeses, en temes sanitaris s'introdueixen sistemes de copagament; s'impulsa la centralització de compres per generar estalvi per volums de compra; es fomenten especialitats farmacèutiques genèriques, controlant el nombre de prescripcions per pacient; es limita l'accés dels no residents a certs serveis; es retira el finançament públic a medicaments de valor terapèutic molt baix... En l'àmbit educatiu, les retallades provenien de l'augment de les hores lectives del personal docent; d'introduir recàrrecs en taxes i matrícules; de limitar la incorporació de nou personal; de racionalitzar el nombre de titulacions de grau; de retallar el sou als funcionaris... Tot això, a més de consignar en els pressupostos generals de l'Estat del 2012, una retallada de la despesa en el conjunt dels ministeris del 16,9%.

Quant als ingressos, les principals mesures es refereixen a les modificacions de la imposició sobre l'IRPF, l'impost de societats, l'impost de patrimoni i l'IBI. I

es decidia apujar el tipus general de l'IVA del 18% al 21%, mentre que el tipus reduït passava del 8% al 10%.

Però el Programa d'Estabilitat 2012-2015 també inclou certes reformes institucionals que permeten una eficiència més gran en la gestió pública, com són el Pla de Reestructuració i Racionalització del Sector Públic Empresarial i Fundacional en les Comunitats Autònomes i Entitats Locals, que perseguia reduir el nombre d'empreses públiques; o la llei d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera, que estableix el principi general d'equilibri pressupostari per a totes les administracions públiques i fixa mecanismes de control i sancions davant possibles desviacions d'aquest objectiu; o la supressió d'òrgans existents a l'Estat i duplicats per les CA, com el Tribunal de Comptes, el Tribunal de Defensa de la Competència, el Defensor del Poble i el Consell d'Estat; o la supressió de les competències impròpies de les entitats locals; o l'agrupació de municipis, de manera que només tinguin la consideració de municipis els que arribessin a un determinat llindar de població, etc.

La Generalitat de Catalunya també està fermament compromesa en aquesta política de contenció de la despesa i sanejament dels comptes públics. Després del segon pla d'ajust pressupostari llençat al novembre de 2011, la Generalitat es va veure obligada a fer un tercer pla d'ajust al maig de 2012, per tractar d'assolir el límit màxim d'un 1,5% de dèficit públic que permetia la llei orgànica de estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera per l'any 2012.

Les mesures utilitzades per la Generalitat de Catalunya per intentar contenir les despeses han passat per les reduccions salarials dels empleats públics, per l'amortització de llocs de treball i la no-convocatòria de noves places, per l'eliminació o fusió d'empreses públiques; per la reducció al mínim legal el nombre d'alliberats sindicals; per un control més gran de l'absentisme laboral... En l'àmbit educatiu, per la reducció de les substitucions per baixa mèdica, per l'augment del nombre d'alumnes per classe, per la pujada de les matrícules universitàries i de formació professional, per la retallada de sou als professors... En l'àmbit sanitari, per la reducció de la cartera de serveis prestats, per la introducció del tiquet moderador que grava amb un euro la prescripció i dispensació dels medicaments...

Per la via de l'ingrés, els instruments que ha utilitzat la Generalitat de Catalunya per intentar sanejar els seus comptes públics han estat la recuperació de

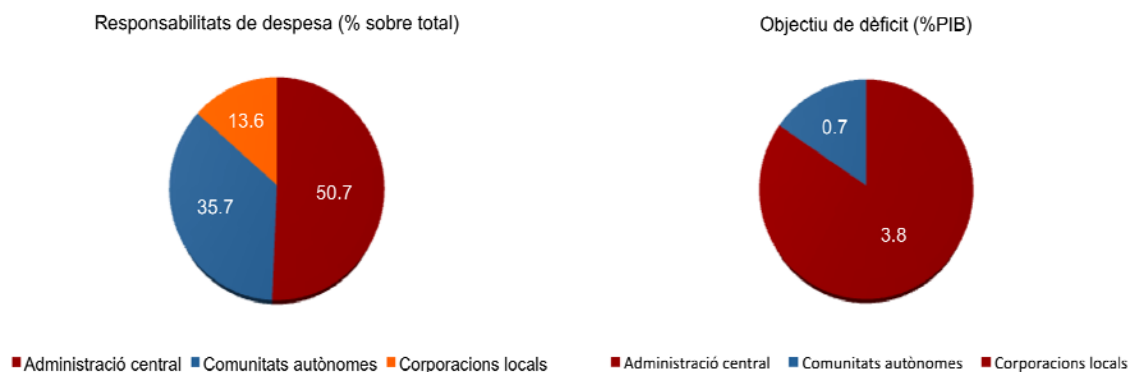
l'impost del patrimoni, l'augment del tipus impositiu de l'impost de transmissions patrimonials, l'aplicació del tram autonòmic de les vendes minoristes de determinats hidrocarburs, l'augment del cànon de l'aigua per a ús domèstic, l'aplicació d'una taxa turística que grava l'estada de les persones físiques als establiments turístics de Catalunya, la reintroducció de l'impost de successions i donacions, l'alienació d'actius immobiliaris, la venda de participacions en empreses privades...

Malgrat els tres plans d'ajustos pressupostaris impulsats en els dos últims anys per la Generalitat de Catalunya, es preveu que el sostre de despesa per al 2013 haurà de caure en 4.000 milions d'euros més per complir l'objectiu de dèficit. Durant l'any 2012, les dades d'execució pressupostària de la Generalitat evidencien una caiguda dels ingressos de gairebé un 10% respecte el 2011. És a dir, malgrat l'augment de la recaptació d'impostos directes i indirectes, especialment per l'IVA, cauen els ingressos per taxes i preus públics i les transferències corrents. La retallada de la despesa se situa en el 5,8%, i les despeses de personal esdevenen la principal partida que la suporta, amb una reducció del 6,6%. Per contra, les despeses financeres han augmentat aquest any un 27,6%, i han generat un deute acumulat de 44.000 milions d'euros i han assolit un nivell equivalent al 20% del PIB català. Davant de les dificultats per obtenir finançament als mercats, la Generalitat ha recorregut aquest any a tres fons estatals, a canvi d'uns interessos que ronden el 5% i de sotmetre a control els seus comptes: 1.300 milions de l'Institut de Crèdit Oficial per fer front als venciments, 2.020 milions per al pagament a proveïdors i 5.370 milions del Fons de Liquiditat Autonòmica.

Dues han estat les reclamacions més insistents de la Generalitat de Catalunya al Govern central. En primer lloc, d'acord amb la disposició tercera de l'Estatut, la reclamació de gairebé 800 milions euros de deute per infraestructures de l'Estat el 2011. I, en segon lloc, la petició d'elevat l'objectiu de dèficit permès a les comunitats autònomes. Aquesta petició s'argumenta sobre la base que les comunitats autònomes són responsables d'un 36% de la despesa pública total, en què s'inclouen capítols com la salut, l'educació i els serveis socials, mentre que l'Administració central ho és de d'un 51% i les corporacions locals del 14% restant. Però la distribució dels nivells de dèficit que permeten a cada nivell administratiu no té correlació amb les seves responsabilitats de despesa, i el

repartiment clarament és favorable a l'Administració central:

Gràfic 2. Responsabilitat de despesa i objectiu de dèficit per nivells administratius.

Font: Generalitat de Catalunya

A jutjar per les dades oficials provisionals de 2012, l'esforç d'ajust fet per les comunitats autònomes és superior al de l'Administració central. Si es confirmen que les xifres del dèficit públic de 2012 són del 6,9%, el resultat haurà estat notable, tenint en compte que es partia d'un dèficit del 9% el 2011. Uns resultats positius més enllà que la comptabilització del cost de la reestructuració bancària l'elevaria al 10%, o que hem incomplert un objectiu del 6,3% que ja havia estat revisat a l'alça per la Unió Europea. Sigui com sigui, sembla que almenys els sacrificis associats a l'austeritat s'han vist reflectits en els comptes públics.

Qui ha suportat la major part de l'ajust? Les comunitats autònomes són les que han aconseguit reduir en 16.600 milions el dèficit públic, cosa que representa gairebé un 70% dels 24.000 milions d'euros de reducció del dèficit aconseguit pel conjunt de les administracions públiques. Però la contrapartida d'aquest fort ajust pressupostari ha estat un evident efecte advers sobre l'activitat econòmica, i s'estima que la caiguda del PIB se situarà al voltant del 1,7% el 2012 i continuarà caient encara de l'ordre de l'1,5% al 2013, tot esperant que els efectes positius comencin a notar-se el 2014.

1.3. La percepció de la ciutadania

Encara que les polítiques d'austeritat poden tenir un cert èxit a l'hora de controlar els dèficits, no produeixen creixement ni ocupació, de manera que no sempre aconseguen generar el suport ciutadà que es necessita per sustentar-les.

Segons l'Eurobaròmetre, la crisi ha deteriorat profundament la confiança que els ciutadans espanyols tenien envers la Unió Europea: si el 2007 un 65% dels espanyols manifestaven confiança en les institucions europees, el 2013 aquesta dada s'ha transformat en una desconfiança majoritària del 72%. Aquestes dades no són exclusives d'Espanya, sinó que s'estenen per la resta de països intervinguts com Grècia, Irlanda, Portugal. Però aquesta percepció negativa és compartida també pels ciutadans de països amb una millor situació financera, com Alemanya, França o Finlàndia, on l'aportació de diners als fons de rescat europeus es considera un llast per a les seves economies.

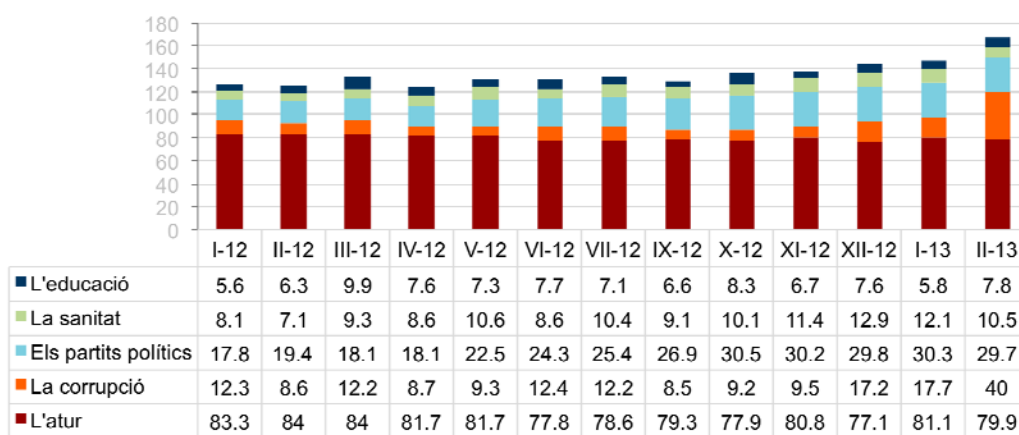
Segons les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS), si bé la desocupació encapçala les preocupacions socials en pràcticament totes les societats avançades, la característica més destacable del cas espanyol resideix no només en la gran distància que el separa de la resta de problemes que preocupen la societat, sinó també que ha mantingut aquest primer lloc en la llista dels principals problemes del país fins i tot durant les èpoques de bonança econòmica.

Durant els anys previs a l'inici de la crisi, en plena fase d'expansió econòmica, era raonable que la situació política pogués obtenir pitjors resultats que la valoració de la situació econòmica. Tanmateix, a partir de la primavera de 2008 aquesta tendència es va invertir, quan, amb l'inici de la crisi, la percepció de declivi econòmic es va deteriorar ràpidament. Però de nou, a mesura que s'ha fet palesa la gravetat de la crisi, s'ha intensificat el desencís amb la política i amb els polítics.

A diferència del que passa a Itàlia o a Grècia, on identifiquen els governs com els principals responsables de la crisi, a Espanya els ciutadans apunten cap a les entitats financeres. Per tant, la pèrdua de credibilitat que ha experimentat la classe política al nostre país en els últims anys obeeix en més a la seva gestió de la crisi que a la imputació de la principal responsabilitat en el seu origen. La

desconfiança cap als partits polítics es basa en les dificultats per trobar vies de sortida a la recessió: davant la severitat de la crisi, la societat dirigeix la mirada cap a les institucions polítiques, però no troben un discurs i un lideratge clar que marqui el full de ruta que s'ha de seguir. D'aquesta manera, l'agreujament de la situació econòmica ha anat deteriorant paulatinament també la percepció sobre la situació política i ha portat a una creixent desconfiança cap als polítics, cap a les polítiques d'ajust que realitzen i cap a les institucions que representen.

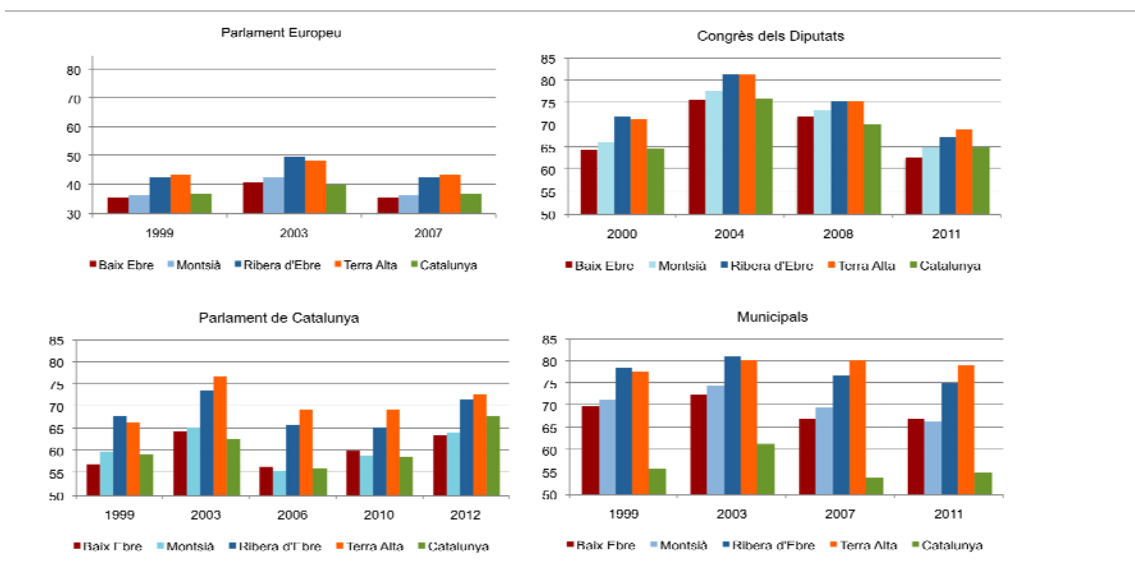
Gràfic 3. Percepció sobre quins són el 3 principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques

El descontentament de la ciutadania es plasma en les enquestes del CIS, en què els partits polítics s'han convertit en el tercer problema a Espanya. D'aquesta manera, qüestions com la corrupció o el comportament dels polítics han desbancat en importància altres com la immigració, la inseguretat ciutadana o l'habitatge. Un descontentament que es reflecteix tant en la irrupció de nous moviments socials com en una tendència a la baixa en la participació en certes campanyes electorals.

Gràfic 4. Participació electoral

Font: Idescat

Governar és triar, és prendre decisions que poden ser difícils. Però la legitimitat de les polítiques deriva en el fons de la seva acceptació per part dels ciutadans. Una situació de creixent desafecció que demana una millor governança de les institucions, tant en el procés de presa de decisions com en el disseny de les polítiques públiques.

2. El pes del sector públic

En la valoració de l'actuació del sector públic a Espanya durant els últims anys es combinen sovint dos elements: la mida i el nivell de descentralització.

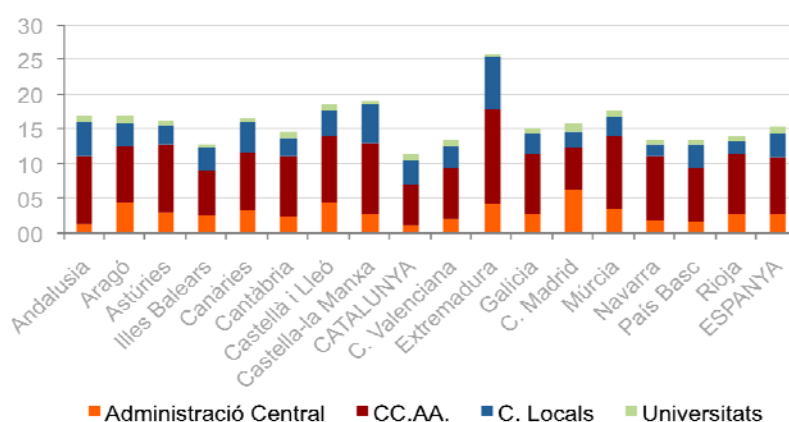
El volum de la despesa pública a Espanya, abans de la crisi, equivalia al 40% del PIB. Un percentatge que s'havia mantingut estable durant la darrera dècada i que era homologable amb els països del nostre entorn. Aproximadament dos terços de la despesa pública s'orienten cap a la provisió de serveis públics, mentre que la resta es dedica a transferències monetàries de protecció social. Però com ha passat a la resta de països, la crisi ha elevat substancialment el pes de la despesa pública, bé per les polítiques anticíclics que s'adoptaren a l'inici de la crisi o bé per l'impacte d'estabilitzadors automàtics com les

transferències, que, en un context de deteriorament econòmic com l'actual, ha fet que les prestacions per desocupació representen ja més del 4% del PIB.

L'intens procés de descentralització duta a terme és l'altre aspecte distintiu de l'evolució del sector públic espanyol. L'Administració central té encomanada la prestació de serveis públics tradicionals, com la defensa, les relacions exteriors o la justícia. Les comunitats autònomes destinen gran part de la seva despesa a proveir béns preferents com l'educació o la sanitat. I les entitats locals gasten en seguretat ciutadana, en serveis socials, etc. És a dir, una estructura políticament descentralitzada implica també el desenvolupament d'un estat de benestar descentralitzat.

Quan analitzem la importància del sector públic al llarg de l'Estat, en termes d'ocupació, veiem que el sector públic a Catalunya suposa un 11,5% del total d'ocupats el 2012. Aquest percentatge és el més reduït de totes les comunitats autònomes, i se situa molt per sota de la mitjana d'Espanya (15,3%). Si analitzem aquesta dada per nivells de govern, observem que a Catalunya, tant el pes de l'Administració central (1,1%) com el de l'Administració autonòmica (6%) es troba molt per sota de la mitjana del conjunt de l'Estat espanyol (2,9% i 8%, respectivament); només és equiparable al pes del nivell local (3,5%). És a dir, l'intens procés d'ajust realitzat a Catalunya ha portat a reduir el pes del sector públic en termes de personal sobre el total d'ocupats, però també que és un indicador parcial de l'eficiència en la prestació de serveis i comporta que el sector públic estaria exercint un menor efecte desplaçament sobre l'ocupació privada a Catalunya.

Gràfic 5. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2012.
 (% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals)

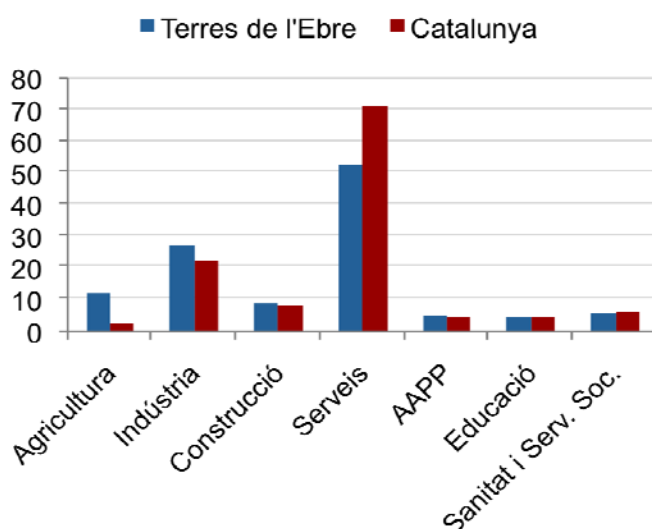
Font: Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques i INE

2.1. El pes del sector públic en el VAB

El pes del sector públic en el conjunt de l'economia catalana ha seguit un camí creixent al llarg dels anys. En un primer moment, com a conseqüència de la descentralització de competències amb un elevat volum de despesa pública associat, com sanitat o educació, i pel desenvolupament institucional de l'aparell administratiu autonòmic. Però aquest creixent pes s'ha accentuat des de l'inici de la crisi econòmica, tant per la manca de creixement econòmic com per la pròpia naturalesa de bona part de la despesa pública, que té un caràcter anticíclic. El valor afegit brut (VAB) de les Terres del l'Ebre el 2010, l'últim any del qual de moment es disposen dades, es va situar en 3.152 milions de euros, que representa un 2,27% del VAB total de Catalunya.

La contribució del sector públic va presentar dues tendències clarament diferenciades al llarg del 2010: després d'una primera meitat molt expansiva, a partir de l'estiu, la contracció va ser relativament intensa com a conseqüència del canvi de política econòmica i l'inici de les retallades imposades pel govern de J.L. Zapatero: reducció dels salaris dels funcionaris, pujada de l'IVA...

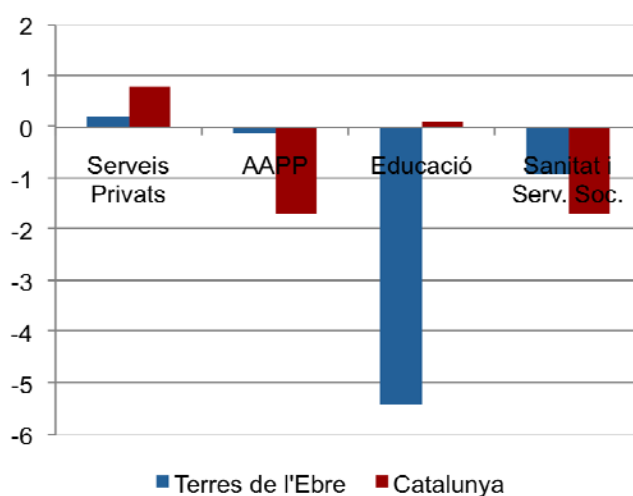
Gràfic 6. Contribució sectorial al Valor Afegit Brut (VAB pb). 2010.

Font: CatalunyaCaixa

En total, l'aportació del sector públic al VAB de les Terres de l'Ebre va ser d'un 13,3%, una contribució pràcticament similar a la que va realitzar en el conjunt de Catalunya. Més concretament, dins del sector públic, la descomposició de la contribució al VAB de les Terres de l'Ebre per subsectors va ser la següent: Administració pública, un 4,3%; educació, un 3,6%; i, finalment, sanitat i serveis socials, un 5,4%. En termes comparatius, destaca la contribució de l'Administració pública a les Terres de l'Ebre, amb un percentatge significativament superior a l'aportació que va fer al conjunt de Catalunya (3,7%).

Gràfic 7. Variació del VAB al sector serveis. 2010.

Font: CatalunyaCaixa

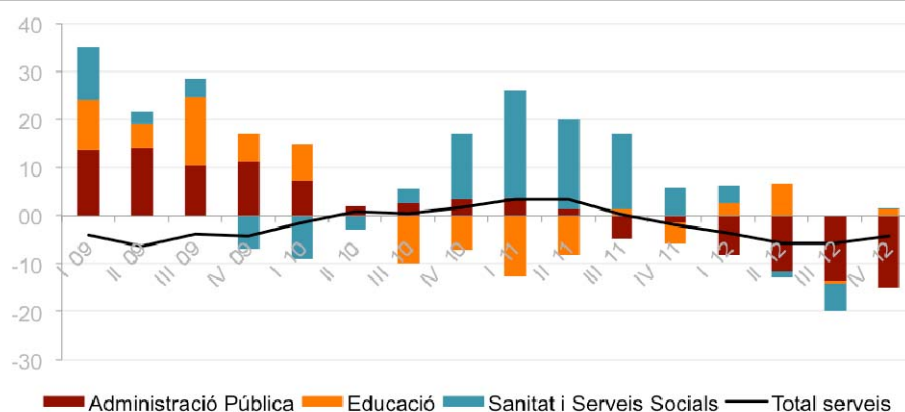
Al conjunt de Catalunya, durant l'any 2010, l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) i dels serveis privats va seguir una trajectòria diferenciada. Així, en conjunt, els serveis col·lectius van davallar un 1,1%, mentre que els serveis privats van presentar un lleuger augment del 0,8%. En concret, la sanitat i els serveis socials van retrocedir un 1,7% i l'Administració pública ho va fer un 1,7%, mentre que l'educació va contribuir positivament amb un augment del 0,1%. Aquests resultats en termes productius es van traduir en un increment del nombre d'afiliats a la Seguretat Social en el sector serveis del 0,2%. A les Terres de l'Ebre, el creixement dels serveis privats és més feble (0,2% respecte al 0,8% de Catalunya) i hi ha una caiguda prou intensa dels serveis col·lectius, tant en sanitat i serveis socials (-0,9%), com en Administració pública (-0,1%) i educació i (-5,4%).

Per tant, si bé en els anys previs el sector públic havia ajudat a compensar la caiguda d'ocupació amb polítiques expansives, a partir de 2010 el canvi de direcció de la política econòmica que prioritza els ajustos pressupostaris obliga a tota una sèrie de retallades que expliquen la intensitat de la caiguda de l'aportació del sector públic a partir de l'any 2010.

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació

Si bé el sector serveis ha presentat un millor comportament que altres sectors en termes de destrucció de llocs de treball, la pèrdua d'ocupació en termes absoluts ha estat més gran en els serveis privats que en els serveis lligats al sector públic, la qual cosa no podria ser d'una altra manera, atesa la diferència de magnitud de tots dos en terme de nombre d'ocupats. Aquesta pèrdua d'ocupació a Catalunya no ha estat homogènia al llarg dels últims quatre anys, sinó que són l'any 2009 i l'any 2012 els de més destrucció d'ocupació.

Gràfic 8. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

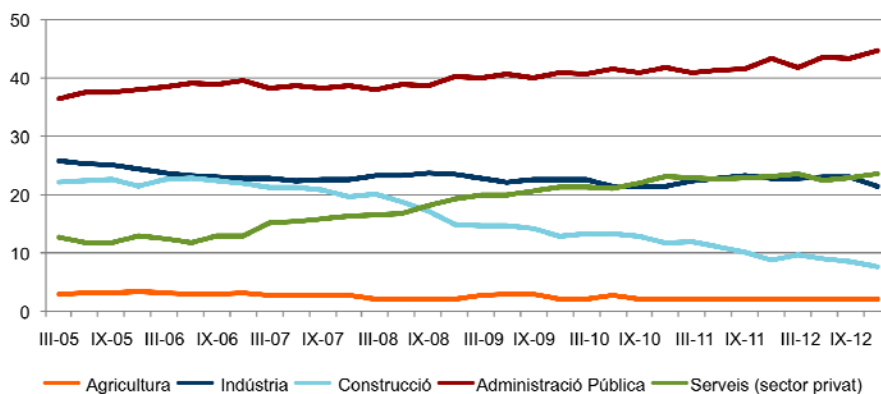
Font: Idescat

Aquesta dinàmica explica que, tant en termes relatius com absoluts, el conjunt del sector públic ha vist incrementar el seu pes en l'ocupació a Catalunya fins a inicis del 2012, quan s'intensifica el procés d'ajust. A més, aquest ajust ha descansat sobre els treballadors de l'Administració pública i el sector educatiu, però amb un saldo positiu al llarg dels últims quatre anys per al sector de la sanitat i els serveis socials. És a dir, aquests resultats mostren que possiblement comencem a assistir a un canvi. De moment, però, tot el que es pot afirmar és que, si bé el sector públic està experimentant una intensitat creixent en la pèrdua d'ocupació, ara per ara és el sector privat el que destrueix ocupació amb més intensitat.

A les Terres de l'Ebre, l'evolució del sector públic és encara més determinant i condiona en gran manera l'evolució de l'ocupació. Malgrat que el pes del sector serveis en la generació d'ocupació sigui molt més petit a les Terres de l'Ebre (63,6%) que al conjunt de Catalunya (76,7%), el sector públic és

responsable a les Terres de l'Ebre de casi un 45% dels llocs de treball generats, la qual cosa fa que es converteixi en el principal ocupador al territori. I la crisi econòmica actual no ha fet res més que intensificar aquesta importància relativa.

Gràfic 9. Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

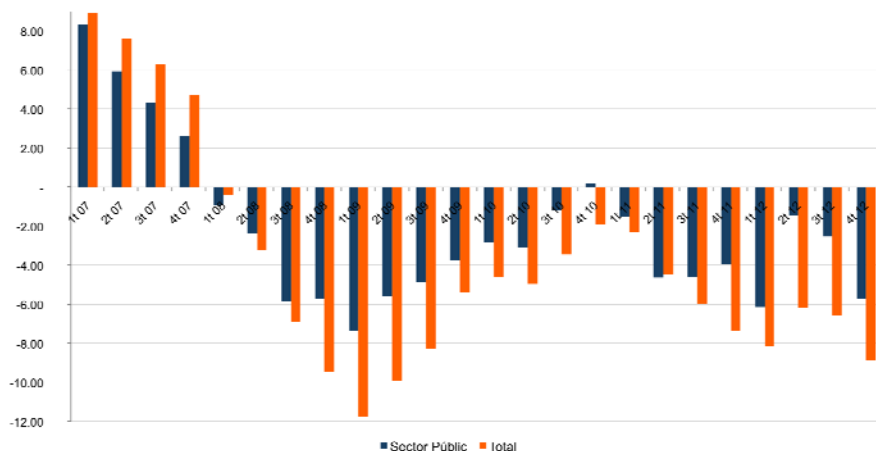

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Tot i la importància relativa del sector públic a les Terres de l'Ebre, el comportament en termes d'ocupació ha estat molt més negatiu, amb una destrucció de més de 2.000 llocs de treballs des de l'inici de la crisi el 2008, cosa que representa una pèrdua del 14,6% de l'ocupació en el sector públic.

Dit això, encara que la destrucció d'ocupació en el sector públic ha estat més intensa en termes relatius en els Terres de l'Ebre que en el conjunt de Catalunya, la realitat és que la seva evolució no ha estat tan negativa com la del sector privat, en què la pèrdua d'ocupació ha estat més gran en tots i cadascun dels anys d'aquest període de crisi.

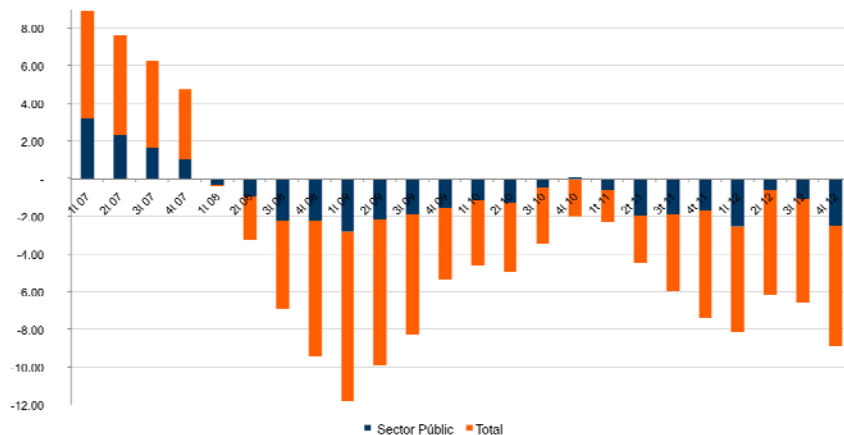
Gràfic 10. Afiliació a la Seguretat Social en el sector públic a les Terres de l'Ebre

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Si bé a les Terres de l'Ebre la contribució negativa a l'afiliació a la seguretat social per part del sector públic és constatable des de l'inici de l'any 2008, també és cert que les taxes de destrucció se situen al voltant d'una mitjana trimestral de l'1,5% trimestral, un resultat menys negatiu que el 4,5% de variació trimestral mitjana que assoleix el conjunt de l'economia del territori.

Gràfic 11. Pes del sector públic a l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

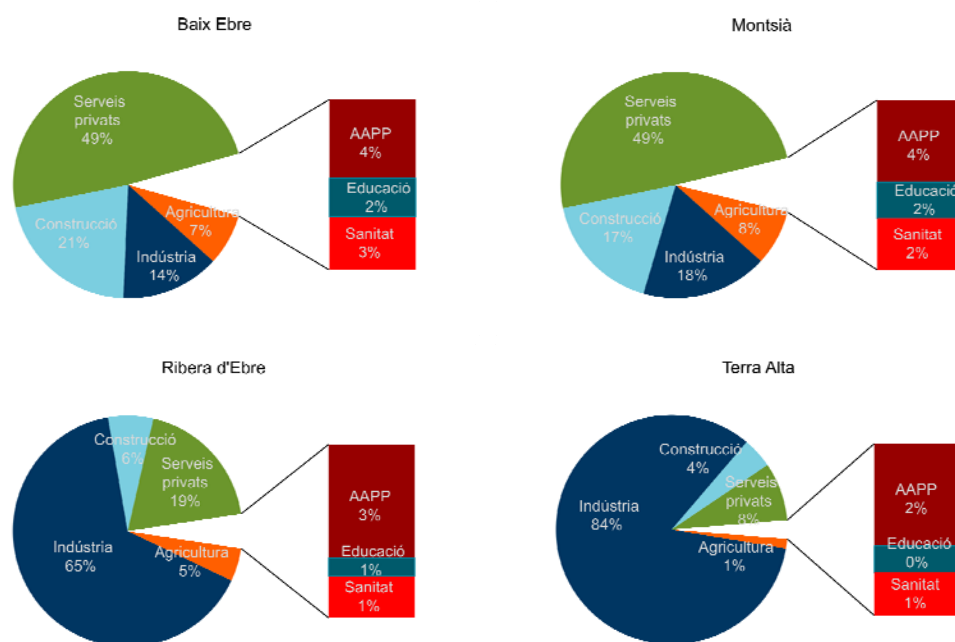

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Aquesta evolució negativa queda recollida en les xifres d'atur registrat, en què el pes de la destrucció d'ocupació en el sector privat es manifesta de manera molt més gran en totes les comarques de les Terres de l'Ebre, però havent-hi

un comportament diferenciat: mentre al Baix Ebre i al Montsià és la caiguda en el sector serveis i en la construcció la que explica la major part de l'atur registrat, tant a la Ribera d'Ebre com a la Terra Alta la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat. No obstant això, el millor comportament de l'ocupació lligada a activitats del sector públic es posa de manifest amb taxes d'atur registrat més petites i similars al conjunt de les quatre comarques ebrenques.

Gràfic 12. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2012.

Font: Idescat

3. Reptes i oportunitats del sector públic

La societat del coneixement ha generat un procés de canvi que afecta la manera d'entendre l'activitat econòmica, la importància que té la formació o el paper de la recerca. Però també suposa canvis en l'organització social i en la vida de les persones, dels hàbits socials i de la manera de relacionar-se amb la gent. La intensitat i rapidesa dels canvis experimentats generen incerteses de tota mena: com podem proporcionar als ciutadans uns fonaments sòlids que els permetin afrontar aquesta dinàmica de canvi, que ens portin a ser una societat amb més esperit emprenedor i innovador? Quin model econòmic garantirà una

cohesió social més gran? Què cal fer per evitar l'exclusió de determinats col·lectius?

El que és evident és que en qualsevol procés de canvi sempre hi ha algun risc de fractura social, el perill que algunes persones o col·lectius en quedin al marge. Són molts els factors que poden incidir en el procés d'exclusió social, com ara l'atur de llarga durada o la precarietat de l'ocupació, la disparitat creixent de la renda entre grups socials, els canvis en els models de convivència, el risc de segregació per minusvàlues o dependències, o per la pertinença a una determinada minoria. Una exclusió que té efectes en les persones que la pateixen, i que es reflecteix en la seva pèrdua d'autoestima, en l'afebliment de la condició de ciutadà en l'exercici real dels seus drets, en la ruptura dels vincles amb la societat, en el seu deteriorament físic i psíquic i, en definitiva, en la pèrdua d'uns horitzons vitals. Una exclusió, però, que també repercuteix en el conjunt de la societat, pel deteriorament del clima de convivència, per l'augment de la delinqüència i de la violència, pel deteriorament dels espais públics i pel perill de que es perdin certs valors socials que portin a una insolidaritat més gran.

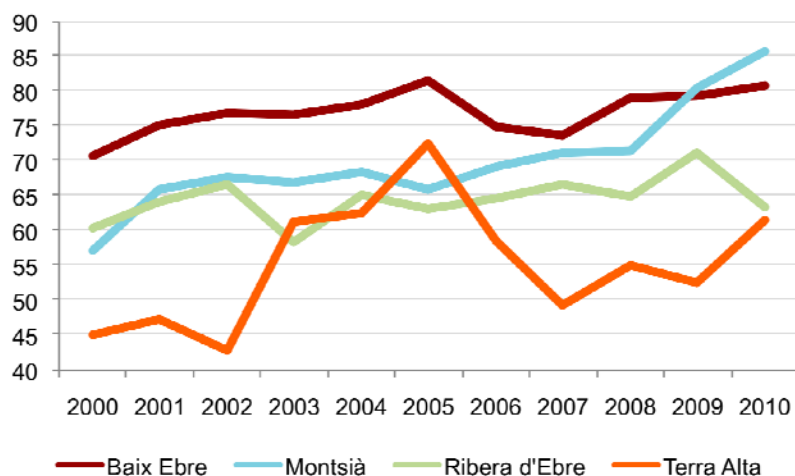
Tal vegada els exemples d'èxit més reeixits en aquest procés d'adaptació els trobem als països escandinaus, que sobre la base de l'estat del benestar van garantir serveis d'altres prestacions en matèria de sanitat, assistència social i educació. Uns països que van apostar per una estratègia en què la formació integral de la persona com a treballador i com a ciutadà se situà a l'epicentre de la transformació social i econòmica. Aquests països han estat capaços de dissenyar sistemes educatius en què la formació esdevé un element integrador i no pas discriminador, en què en funció de les habilitats i les capacitats de l'alumne se'ls ofereix una formació en sintonia amb les demandes laborals i les noves tendències del mercat de treball. La qualitat de vida es configura com un element central, en què els poders públics es comprometen activament per proporcionar uns nivells de benestar per a tothom al llarg de la seva vida. Però aquesta política porta implícit un altre repte: com afrontar l'envelliment progressiu de la nostra societat i donar-li una resposta que sigui sostenible al llarg del temps.

3.1. Sobre el capital humà d'un territori

L'objectiu de qualsevol sistema educatiu és la transmissió de coneixements, de capacitats i d'uns valors que permetin a les persones gaudir de les oportunitats que dona el fet de viure en una societat cada cop més oberta. Però el nivell de formació és també un factor essencial en la competitivitat d'un territori, ja que determina la productivitat, la creativitat i la capacitat d'emprenedoria d'una societat. En definitiva, proporciona als ciutadans els fonaments que els permetrà afrontar una dinàmica de canvi constant al llarg de la vida. Millorar l'educació dels ciutadans no és només buscar una manera de fer créixer les nostres economies, sinó que, fomentant la igualtat d'oportunitats i la transmissió de determinats valors cívics, aconseguim una formació integral que repercuteix en la nostra qualitat de vida tant individual com col·lectiva.

L'Estratègia Europa 2020 fixa dos objectius quantitius que s'han de complir d'aquí a finals de la dècada. En primer lloc, cal reduir l'abandonament escolar prematur fins al 10%. És a dir, que la proporció de població de 18 a 24 anys que només hagi assolit un nivell educatiu d'ensenyament secundari obligatori (ESO) i estigui ja fora del sistema educatiu no superi aquesta xifra del 10%. Amb les dades disponibles per les Terres de l'Ebre, podem conèixer quina és la taxa d'escolarització de la població als disset anys, un cop finalitzada l'etapa d'escolarització obligatòria. I els resultats ens mostren que falta encara un llarg camí per recórrer, ja que la taxa d'escolarització és del 85% al Montsià, del 80% al Baix Ebre, del 63% a la Ribera d'Ebre i del 61% a la Terra Alta.

Gràfic 15. Taxa d'escolarització de la població als 17 anys

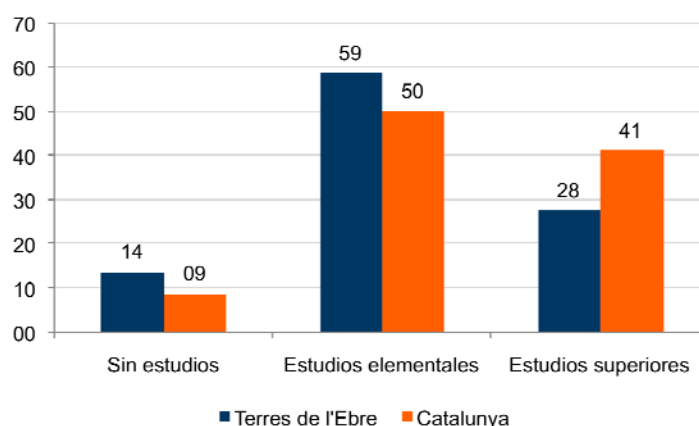

Font: Idescat

Tanmateix, aquests resultats negatius són equiparables als obtinguts en el conjunt de Catalunya i Espanya, on la taxa d'abandonament escolar prematur se situa en gairebé un 30%, el doble de la mitjana de la UE-27. Aquestes xifres tan negatives són el resultat de l'alta taxa d'abandonament escolar que hi ha a l'Estat espanyol i que s'ha mantingut al voltant del 30% des de mitjan anys noranta. És a dir, pràcticament 1 de cada 3 alumnes no adquireixen el nivell de l'educació bàsica. Tenir un índex tan elevat de població que no ha assolit almenys un nivell educatiu de secundària postobligatòria és un dels factors que millor explica l'analfabetisme digital i les dificultats per adaptar-se de manera generalitzada a les noves tecnologies de la informació i comunicació. Unes deficiències formatives que limiten considerablement el creixement de l'ocupació en una gran varietat de sectors, especialment els de serveis intensius en coneixement.

El segon objectiu fixat en l'Estratègia Europa 2020 és que la proporció de la població de 30 a 34 anys amb estudis superiors, ja sigui amb un títol universitari o amb un de formació professional de grau mitjà, sigui almenys del 40%. Amb les dades disponibles sobre el nivell educatiu a les Terres de l'Ebre podem conèixer el nivell d'instrucció del conjunt de la població major de deu anys el 2007. Les dades mostren que només un 28% de la població al territori arribava a un nivell d'estudis superiors, mentre que al conjunt de Catalunya ja ho feia el 41%.

Gràfic 16. Nivell d'instrucció de la població. 2007.

Font: Idescat

És a dir, si bé tant Catalunya com Espanya ja compleixen aquest segon objectiu, el conjunt de les Terres de l'Ebre encara té un llarg camí per recórrer. La qual cosa constata dues coses: la necessitat de potenciar estudis superiors al territori i la necessitat tant de retenir com d'atreure una població jove més qualificada. La consolidació de la URV al territori pot ser un element clau per millorar el capital humà de les Terres de l'Ebre, per augmentar el nombre d'emprenedors i la capacitat d'aquest territori per atreure noves inversions. Un punt de partida sobre el qual cal construir aquest canvi cap a un nou model productiu basat en el coneixement.

Malgrat això, existeix el risc que l'allargament dels estudis no sempre és una condició suficient per trobar una feina més qualificada. És plausible un escenari en què, davant la major qualificació dels treballadors, les empreses acabin demanant requisits de tenir estudis superiors per a feines en què no calen. I es genera així un problema que anomenem de sobrequalificació en el mercat de treball, però que implica un elevat grau d'ineficiència en la utilització dels recursos invertits en formació pel conjunt de la societat. Per tant, no només són els estudis universitaris, sinó també la formació professional, la formació continuada i la formació ocupacional les que tenen un paper fonamental per aconseguir implantar un model d'economia més sostenible, ja que són les titulacions que permeten una adequació més gran entre l'oferta educativa i les necessitats canviants del sector productiu. Les titulacions que més fàcilment poden adaptar-se a la realitat socioeconòmica del territori i les seves

perspectives de desenvolupament econòmic i social. Per tant, cal aprofundir en la col·laboració de les entitats locals i dels agents socials i econòmics en les tasques de planificació, per tal d'adequar cada cop més l'oferta formativa a les demandes del sistema productiu.

Finalment, un tercer tema recurrent és el debat sobre la qualitat del nostre sistema educatiu. Els informes elaborats per institucions internacionals (OCDE, UNESCO, UE) posen de manifest periòdicament els problemes estructurals del nostre sistema educatiu. Més enllà del menor percentatge de despesa pública que es destina a l'educació, la principal crítica se centra en la qualitat de l'ensenyament. Els resultats que obtenim en els informes PISA mostren que s'ha aconseguit una escola de mínims per al conjunt de la població, però que encara estem molt lluny de ser una escola d'òptims. Uns resultats coherents, però, amb el que s'inverteix en educació.

Gràfic 17. Resultats de l'Informe PISA 2009

	Competència lectora		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	13,5%	82,7%	3,6%
Espanya	19,6%	77,1%	3,3%
OCDE	18,8%	73,6%	7,6%
	Competència científica		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	16,3%	79%	4,7%
Espanya	18,2%	77,8%	4%
OCDE	18%	73,5%	8,5%
	Competència matemàtica		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	19,1%	70,5%	10,4%
Espanya	23,7%	68,2%	8%
OCDE	22%	65,3%	12,7%

*Nivell inferior: nivell 1 i per sota // Nivell intermedi: nivells 2, 3 i 4 // Nivell superior (nivells 5 i 6)

L'Informe PISA 2009 mostra que l'alumnat de quinze anys de Catalunya obté una puntuació mitjana en competència lectora i científica superior tant a l'OCDE com a la d'Espanya, mentre que en competència matemàtica es situa al mateix nivell que la mitjana de l'OCDE, però encara per sobre de l'espanyola. Però aquesta mitjana ens amaga informació. Si observem la distribució dels resultats, veiem que Catalunya té uns resultats molt positius pel que fa al seu reduït percentatge d'estudiants en el nivell inferior en totes les competències. En canvi, els resultats són decebedors pel que fa al percentatge d'alumnes que se situen en el nivell superior, en tots els casos significativament per sota de la mitjana de l'OCDE.

Al nostre sistema educatiu se li ha exigint, amb un nombre limitat de recursos, assolir en paral·lel dos objectius difícils: l'extensió de l'oferta educativa i la millora de la qualitat del sistema. Després del gran esforç que s'ha realitzat per homologar-se amb els sistemes educatius europeus, hem aconseguit tindre un dels percentatges més elevat d'estudiants resilients. És a dir, alumnes que tot i provenir d'entorns familiars socioeconòmics i culturals desfavorables, obtenen una puntuació bastant alta. Una cosa que parla molt bé dels efectes compensadors de les nostres escoles públiques i de les seves pràctiques d'inclusió.

Malgrat tot, avui continuen existint problemes de planificació, de formació i provisió del professorat, de funcionament i organització administrativa, que dificulten assolir els nivells d'excel·lència.

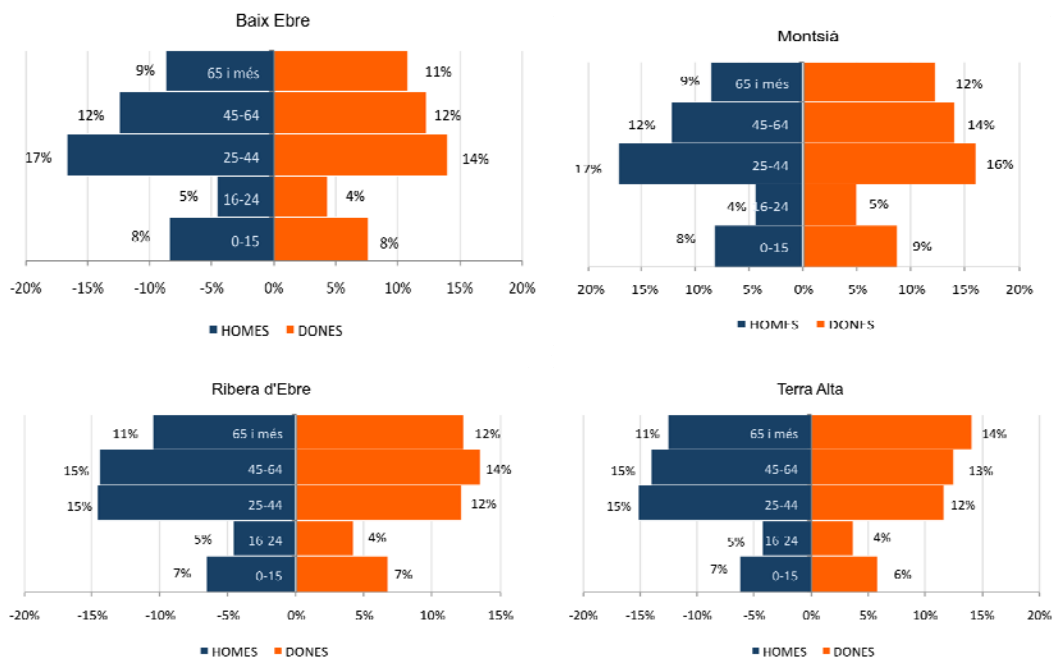
3.2. Sobre la cohesió social d'un territori

L'exclusió social té un caràcter multidimensional, que provoca que les diferents etapes d'exclusió social o la vulnerabilitat social es vagin encadenant i portin a les persones a situacions crítiques, sobretot quan no existeixen mecanismes relacionals compensatoris com les xarxes familiars o els mecanismes institucionals de suport. Des d'aquest punt de vista, els canvis demogràfics i el progressiu envelliment de la població plantegen nous reptes al nostre estat del benestar i a les polítiques de cohesió social.

Un dels èxits més grans de les societats desenvolupades ha estat l'increment de l'esperança de vida de les persones i de l'allargament dels anys amb bona

salut. L'esperança de vida a Catalunya se situa en 79,2 anys per als homes i 85,1 per les dones. No obstant això, no podem oblidar que casi un 45% de les persones reconegudes amb algun tipus de discapacitat són majors de 65 anys, cosa que els comporta algun tipus de restricció a la seva vida quotidiana. Una situació especialment rellevant en un territori on la inversió de la piràmide d'edats es mostra molt marcada en el conjunt de les Terres de l'Ebre, però d'una forma encara més intensa a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. Partint de l'anàlisi de la distribució de la població per edats, podem diagnosticar el nivell d'envelliment d'una societat:

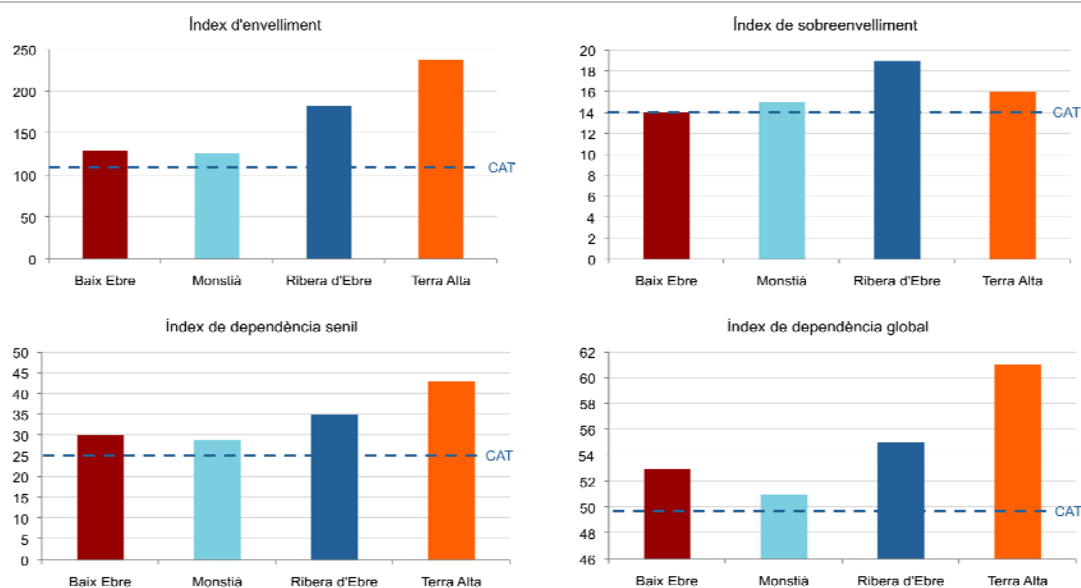
Gràfic 18. Població per grups d'edat i comarques de les Terres de l'Ebre

Font: Idescat

A partir de les dades associades a les piràmides poblacionals, es poden construir diferents tipus d'indicadors que ajuden a identificar l'estructura de població.

Gràfic 19. Índex d'envelliment i dependència. 2011.

Font: Idescat

L'índex d'envelliment i sobreenvelliment ens indica la proporció de gent gran que hi ha a un territori. Així, l'índex d'envelliment, que mesura el nombre de persones més grans de 65 anys amb relació al nombre de joves menors de 15 anys, mostra que a les Terres de l'Ebre hi ha 139 persones grans per cada jove menor de 15 anys. Especialment significativa és la dada de la Terra Alta, on l'índex assoleix un valor de 238%, molt per sobre de la mitjana catalana del 107%. Els resultats de l'índex de sobreenvelliment, que mesura el nombre de persones de més de 85 anys amb relació a la població major de 65 anys, aporta una lectura semblant: a les Terres de l'Ebre, per cada 100 habitants de més de 65 anys, n'hi ha 16 que superen els 85 anys. Uns resultats lleugerament més alts que al conjunt de Catalunya.

D'altra banda, els índexs de dependència senil i dependència global ens donen informació sobre l'esforç que ha de realitzar la població activa per finançar l'estat del benestar i pagar els serveis de la població depenent. Així, l'índex de dependència senil és el quocient entre les persones més grans de 65 anys i els que tenen entre 15 i 64 anys. És a dir, ens indica la relació entre el nombre d'individus que no treballen a causa de l'edat que tenen, amb el nombre d'individus que per la seva edat podrien estar treballant. En definitiva, ens mostra en quin grau depèn la població que no pot treballar per la seva edat de la que sí que ho pot fer, i ens dóna un senyal de l'esforç que s'ha de fer per

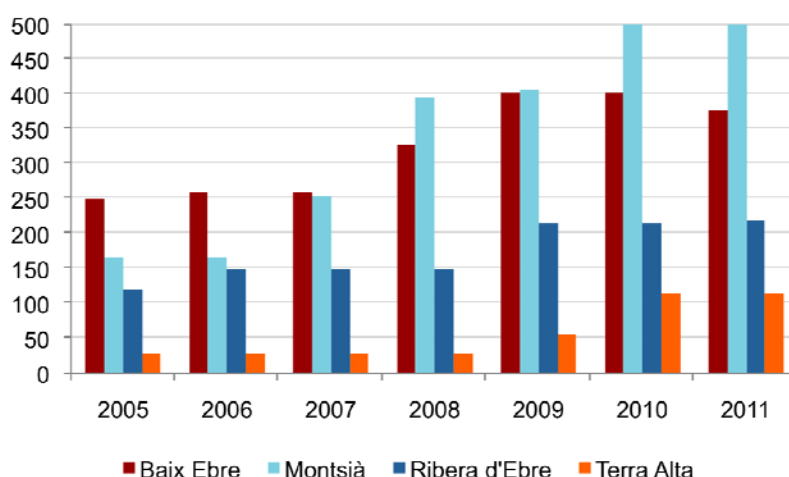
finançar l'estat del benestar. El resultat per a les Terres de l'Ebre és que, per cada 100 persones que contribueixen al finançament de l'estat del benestar, n'hi ha 31 que són receptores. Una xifra superior al 25% que s'obté a Catalunya.

Finalment, l'índex de dependència global mostra la població major de 64 anys i menor de 15 anys, respecte al grup comprès entre ambdues edats. És a dir, ens dona una aproximació a la càrrega que suporta la població en edat de treballar per atendre la població en edats dependents. I els resultats per a les Terres de l'Ebre (51%) de nou són més elevats que els del conjunt de Catalunya (45%).

Tots aquests indicadors poblacionals posen de manifest dos realitats. En primer lloc, l'evidència que hi ha una dualitat en el conjunt de les comarques ebrenques, amb unes taxes d'envelliment de la població significativament més gran en les dues comarques interiors: la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. I, en segon lloc, la contrastació que les prediccions demogràfiques s'han confirmat i que cada cop el segment de la població de més edat és més gran. I això implica la necessitat d'incrementar i millorar les xarxes de serveis d'atenció a la gent gran, per garantir una millor qualitat de vida d'aquestes persones.

Les places de residència per a la gent gran permeten una incorporació més gran de les persones grans en un entorn urbà i socialment integrador. I l'esforç que s'ha fet per millorar la dotació ha estat gran: el nombre de places a les Terres de l'Ebre s'han doblat en els últims deu anys, fruit del període de bonança econòmica i de les polítiques d'ajuda a la dependència. Un increment que es va produir en cadascuna de les comarques: al Baix Ebre, un 50%; a la Ribera d'Ebre, un 83%; al Montsià, un 206%, i a la Terra Alta, un 307%.

Gràfic 20. Places de residència per la gran a les Terres de l'Ebre

Font: Idescat

Tanmateix, la millora que impliquen aquestes dades no pot amagar una altra realitat: el nombre de places inicial era extremadament baix, de manera que qualsevol increment representa un avenç significatiu. De fet, tot i aquest esforç dels darrers anys, la ràtio de places per habitant de més de 65 anys en cadascuna de les comarques és encara inferior a la mitjana catalana.

L'opció preferida per la gent gran, però, és viure el màxim de temps possible a casa seva, amb la família, per gaudir de la màxima qualitat de vida. Per aquest motiu, les polítiques socials han destinat part dels recursos a ajudar les que han d'atendre persones grans amb dependència. En aquest sentit, els centres de dia tenen un paper complementari fonamental. A les Terres de l'Ebre existeixen 19 centres de dia, amb una oferta de 437 places, la qual cosa representa poder donar servei a un 1,16% de la gent gran del territori. Uns percentatges semblants al de la resta de Catalunya, però clarament insuficients.

4. Conclusions

Si bé és cert que els reptes als quals ha de fer front el sector públic són nombrosos i heterogenis, a grans trets es poden sintetitzar en dos grans blocs: hi ha un problema de resultats, de connexió entre el saber i el saber fer; però també hi ha un problema de procediments, d'actituds i de compromisos, relacionats amb el saber ser.

Els problemes de resultats van més enllà dels dubtes que generen les polítiques d'austeritat, perquè tampoc hi ha un consens clar sobre possibles alternatives. Però si alguna cosa ha quedat palesa durant l'actual crisi, és el fet diferencial del nostre sistema econòmic. Tal com assenyala el Global Competitiveness Report 2012-2013, en una classificació entre 144 països, ocupem el lloc 44è en "capacitat d'innovació", el 81è en "qualitat del sistema educatiu", el 97è en "nombre de dies necessaris per obrir un negoci", el 108è en "eficiència del mercat laboral", el 109è en "solvència dels bancs", el 117è en "cooperació entre treballadors i empresaris", el 120è en "regulacions governamentals eficients", el 129è en "pràctiques de contractació i acomiadament"... Posicions que no són més que un recordatori de les reformes que sabem que tenim pendents per fer des de fa molts i molts anys.

En canvi, el problema dels procediments està relacionat amb la formació de les polítiques públiques, en la manca de transparència o de rendició de comptes, i que ha portat a una creixent desconfiança cap a polítics, partits polítics i institucions públiques. En el nostre sistema democràtic, habitualment els governs s'han centrat a assolir uns determinats objectius que donessin legitimitat al conjunt de les seves polítiques. Però la crisi ha portat a un entorn econòmic cada cop més complicat, en què els resultats no satisfan ningú. I és llavors quan la ciutadania reclama un canvi almenys en els procediments, per trobar noves vies d'expressar les seves demandes com a ciutadans. De fet, l'informe Global Competitiveness Report 2012-2013 també assenyala que ocupem el lloc 54è en "favoritisme en les decisions dels responsables públics", el 77è en "transparència en la formació de polítiques públiques", el 79è en "confiança en els polítics" o el 106è en "nivell de malbaratament de diners per part del sector públic".

Per recuperar la confiança de la ciutadania cap a les seves institucions cal explorar nous espais de col·laboració entre les institucions i la societat civil. Però aquesta millora dels procediments pot repercutir positivament en els resultats, perquè, com deia Douglas C. North: "en un món d'incerteses ningú coneix la manera exacta de resoldre els problemes a què ens enfrontem. Però la societat que permet generar un major nombre de temptatives és la que té la major probabilitat de resoldre els seus problemes al llarg del temps".

Bibliografía:

- Alarcón García, G. i Molina Molina, J. (2008): “Los presupuestos públicos participativos”, *Papeles de Economía*, 115, 288-307.
- Cabrales, A. i Felgueroso, F. (2012): “Reformas educativas para fomentar el crecimiento económico”, *Papeles de Economía*, 133, 104-116.
- Fedea (2008): *Boletín del Observatorio Laboral de la Crisis*, 18. Madrid: Fundación de Estudios de Economía Aplicada.
- García Montalvo, J. (2012): “La reforma de la educación en España: el principio y el final”, *Papeles de Economía*, 133, 117-127.
- Herce, J. A. (dir.) (2012): *La Economía de Cataluña. Diagnóstico Estratégico*. Barcelona: La Caixa.
- North, D. C. (1990): *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pérez, F. (dir) (2011): *Las diferencias regionales del sector público español*. Bilbao: Fundación BBVA.
- Ramírez-Alujas, A. i Villoria, M. (2012): “Innovaciones de raíz democrática en la Administración”, *Ekonomiaz*, 80, 20-45.
- Ruiz-Huerta, J. i García Díaz. M. A. (2012): “El endeudamiento de las Comunidades Autónomas: Límites y problemas en el contexto de la crisis económica”, *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, 15, 124-162.
- Royuela, V.; Suriñach, J. i Artís, M. (2008): “La influencia de la calidad de vida en el crecimiento urbano. El caso de la provincia de Barcelona”, *Investigaciones Regionales*, 13, 57-84.

- Schwab, K. i Sala-i-Martin, X (ed.) (2012): The Global Competitiveness Report 2012-2013. Ginebra: World Economic Forum.

Capítol 6: Ocupació, atur i municipis

David Rodríguez Borràs

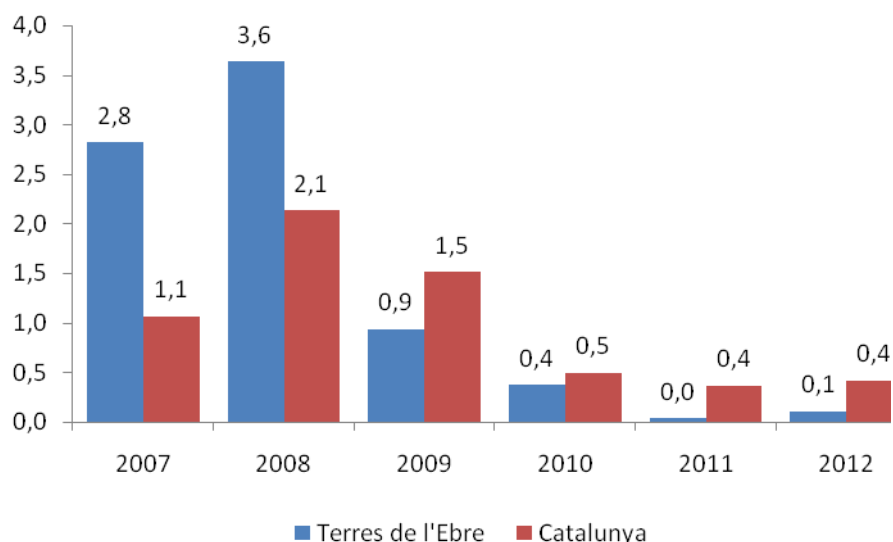
Col.laborador Tècnic

CELiR

1. Població

La població total a les quatre comarques que componen les Terres de l'Ebre ha assolit la xifra de 191.826 persones, la qual cosa representa un 0,1% més que la xifra del 2011 (191.631 persones). El creixement de població continua així la línia que es va començar a apuntar a partir de l'any 2009, després d'una dècada de fort increment poblacional. Un altre fet destacable és que, com és habitual en els darrers anys, el creixement de la població ha estat inferior a la mitjana catalana, concretament en tres dècimes (Gràfic 1).

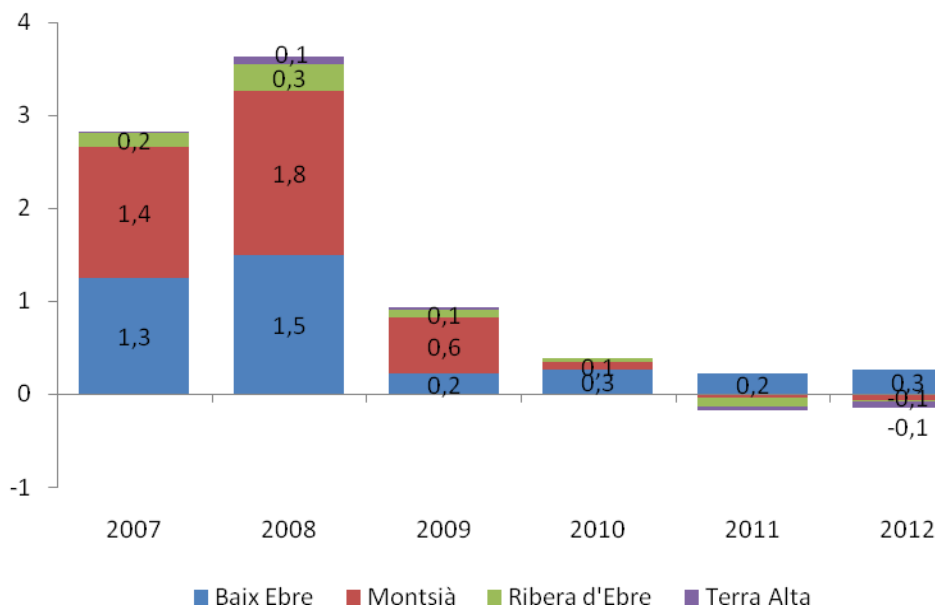
Gràfic 1. Variació de la població resident, 2007-2012
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Aquest baix creixement ha estat íntegrament degut a l'aportació del Baix Ebre, l'única de les comarques que ha guanyat població, mentre que les altres tres n'han perdut, fenomen especialment significatiu a la Terra Alta, on la caiguda ha estat de l'1%. Si bé aquest fet és un calc del que està passant en els darrers tres anys, difereix substancialment de la dinàmica de la darrera dècada, en què el Montsià tenia una important participació en els increments poblacionals. Així, per exemple, dels 3,6 punts d'increment global corresponents el 2008, 1,8 els explicava el Montsià, mentre que el Baix Ebre explicava 1,5 punts (Gràfic 2).

Gràfic 2. Contribució al creixement de la població per comarques, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

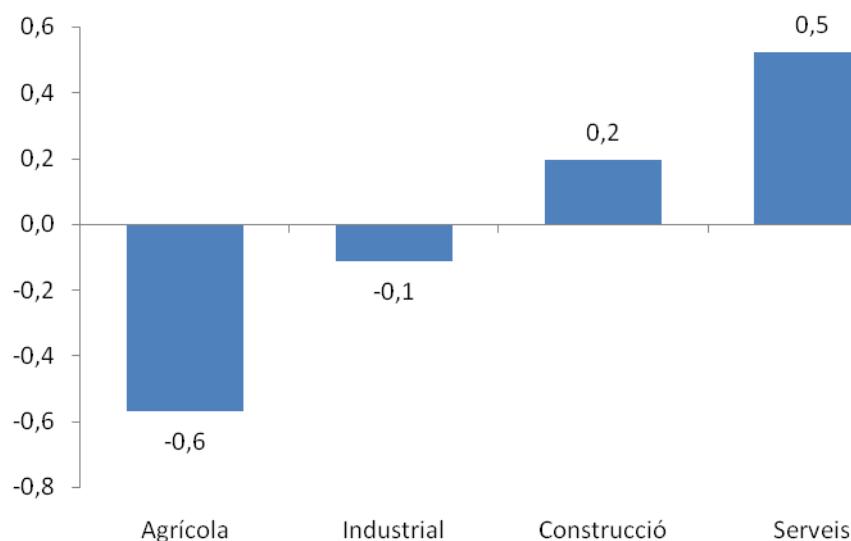
La variació de la població per municipis ha estat notable, i va de caigudes del 5% (la Palma d'Ebre) a creixements del 7,6% (Vinebre). La població ha crescut a 22 dels municipis de la demarcació. A l'Annex 1 es detalla la població de cada municipi de la demarcació, així com el seu creixement poblacional.

Els municipis amb una orientació més gran a les activitats de serveis⁶ han estat els que han presentat un ritme de creixement més gran de la població (0,5%). També han tingut un ritme de creixement positiu els municipis en què la construcció representa un paper important en del conjunt d'activitats econòmiques. Per contra, els municipis amb base industrial i especialment els que basen la seva activitat en el sector primari veuen perdre població, amb taxes del -0,1 i -0,6%, respectivament (Gràfic 3).

⁶A l'Annex 6 presentem una classificació dels municipis de les Terres de l'Ebre atenint-nos a l'especialització productiva.

Gràfic 3. Creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre, 2012

Percentatges

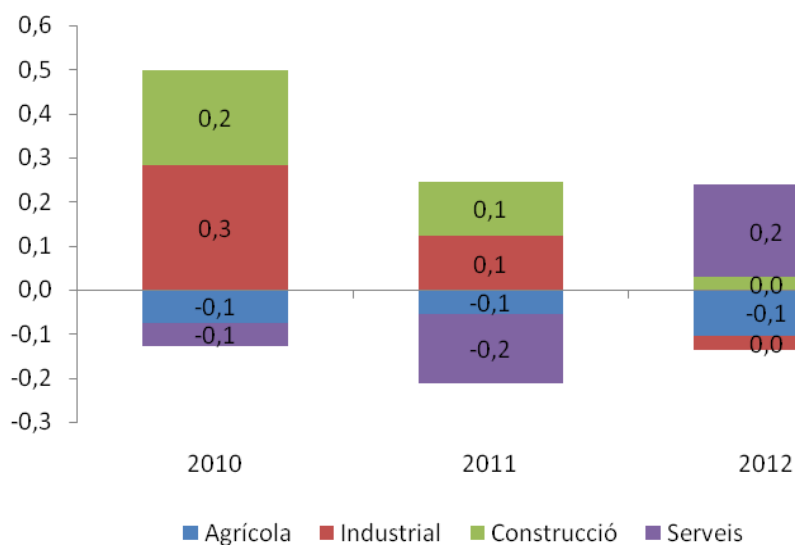

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Aquest comportament difereix del que s'havia observat en els darrers anys. Per exemple, els municipis eminentment industrials, que guanyaren població en els anys anteriors, ara mostren creixements negatius. Per contra, els municipis on l'activitat econòmica està enfocada als serveis, mostren una dinàmica contrària, i passen de perdre població a guanyar-la. El Gràfic 4 mostra les contribucions de cada tipologia de municipis al creixement de població total. Com podem veure, l'any 2010 els municipis de base industrial tingueren una contribució positiva de tres dècimes sobre l'increment total de població (que fou de quatre dècimes), mentre que els municipis on la construcció té un important pes també tingueren una contribució positiva, en aquest cas de dues dècimes. Per contra, tant els municipis l'economia dels quals es basa fonamentalment en els serveis com els agrícoles van tenir una contribució negativa de dos punts.

Gràfic 4. Contribucions al creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre

Percentatges

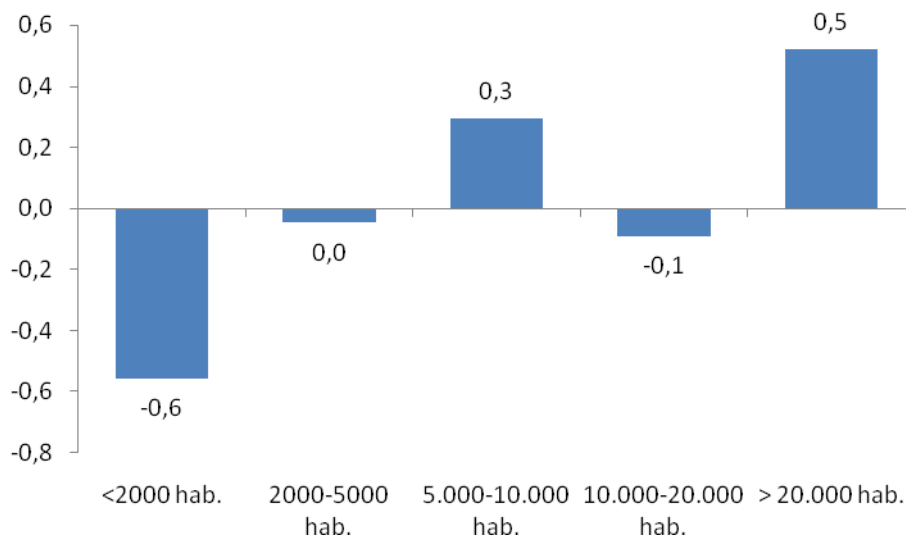

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Els municipis més grans de la demarcació han estat els grans beneficiaris de l'increment de població (Gràfic 5). Així, els municipis de més de 20.000 habitants han tingut un increment mitjà de població del 0,5%. Per contra, les caigudes més importants s'observen en les poblacions més petites de la demarcació. Així, la caiguda als municipis de menys de 2.000 habitants ha estat del 0,6%. També aquí s'observen diferències respecte dels anys anteriors. Per exemple, el creixement de l'any 2010 s'explica per les localitats mitjanes de la demarcació, mentre que les més grans perdien pes relatiu (Gràfic 6).

Gràfic 5. Creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre, 2012

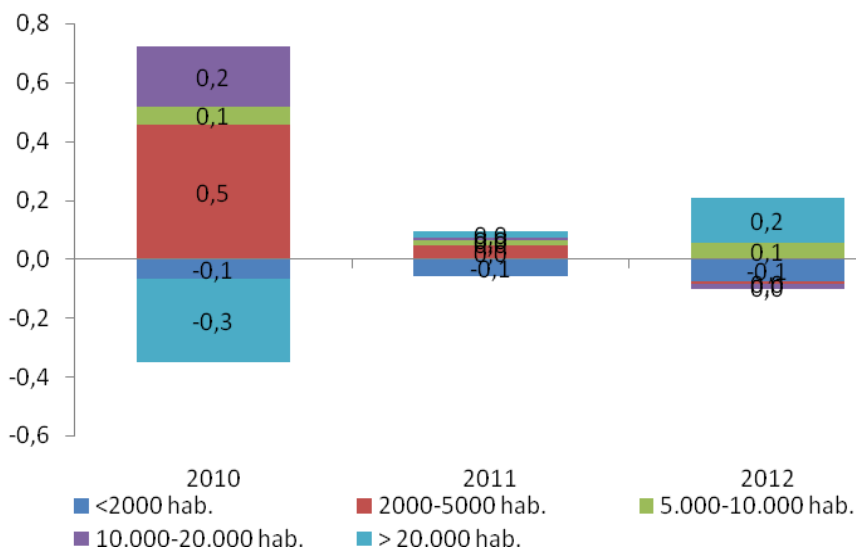
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 6. Contribucions al creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre

Percentatges

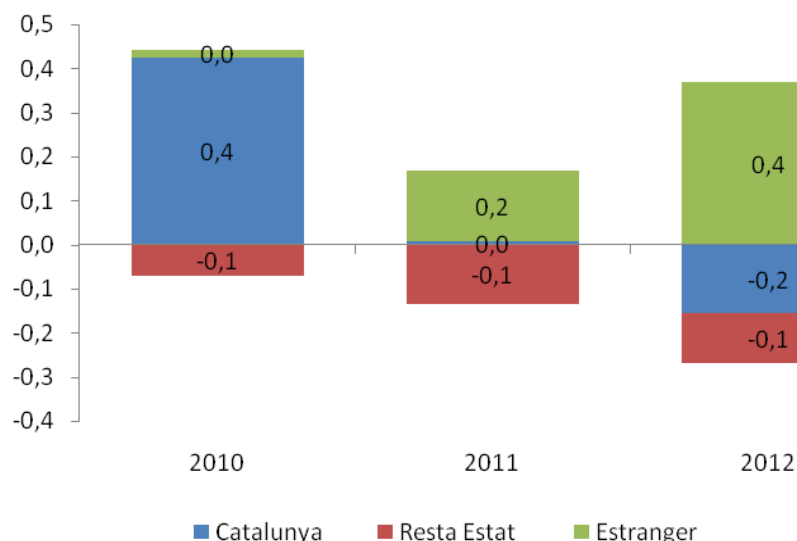
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Un altre aspecte interessant és veure l'evolució de la població per origen, ja que aquest component ha estat el principal factor explicatiu dels canvis demogràfics de la darrera dècada. La població d'origen estranger ha crescut un 1,9% el 2012, fet que contrasta amb les caigudes experimentades tant per la població nascuda a Catalunya (-0,2%), com de la resta de l'Estat (-1,2%).

Aquesta situació replica l'experimentada el 2011, però difereix de la que es produïa l'any 2010, en què el gruix del creixement poblacional s'explicava per la població d'origen catalana (Gràfic 7).

Gràfic 7. Contribucions al creixement de la població per lloc de naixement, Terres de l'Ebre

Percentatges

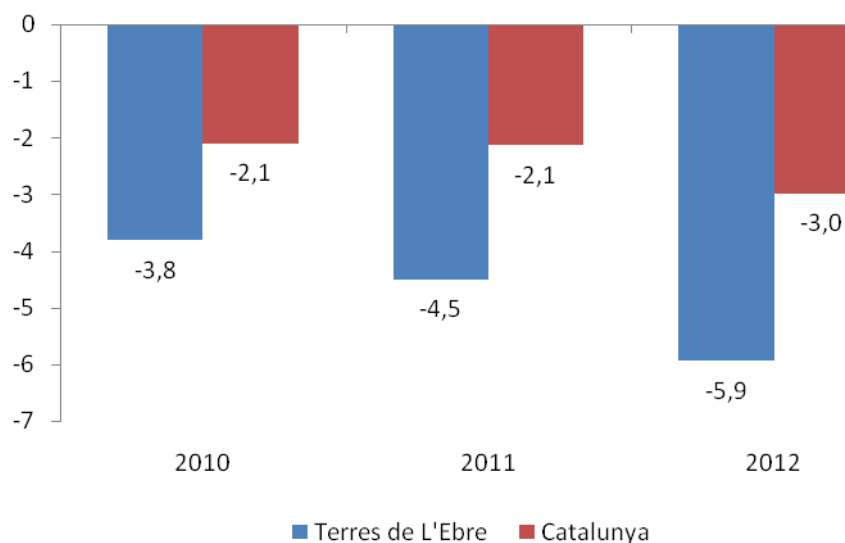

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

2. L'ocupació

Un total de 47.871 persones estaven afiliades als diferents règims de la seguretat social el 2012 a les Terres de l'Ebre, la qual cosa representa un 5,9% inferior a les xifres del 2011. Aquesta situació suposa una acceleració de la caiguda de les afiliacions respecte del 2011, concretament en 1,4 punts percentuals (Gràfic 8). Així mateix, l'evolució de les afiliacions continua sent pitjor que al conjunt de Catalunya, en què van descendir únicament un 3%.

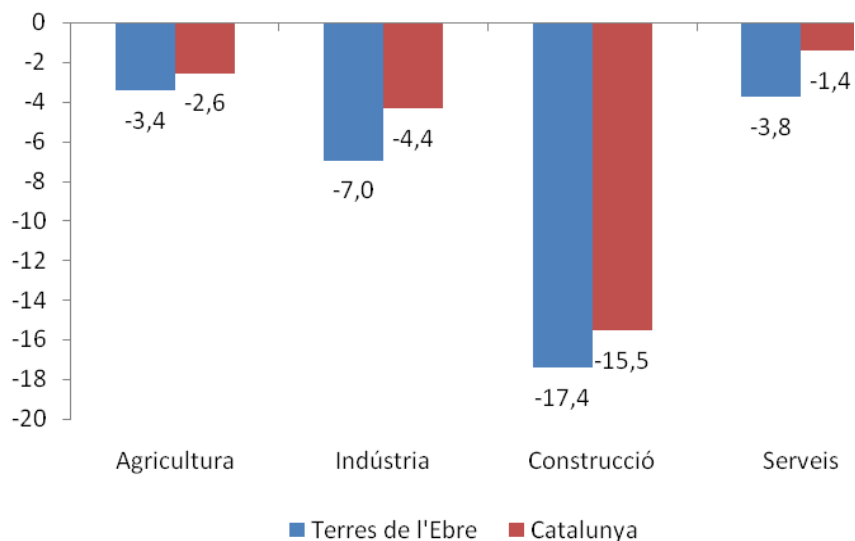
Gràfic 8. Evolució de l'afiliació a la seguretat social
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

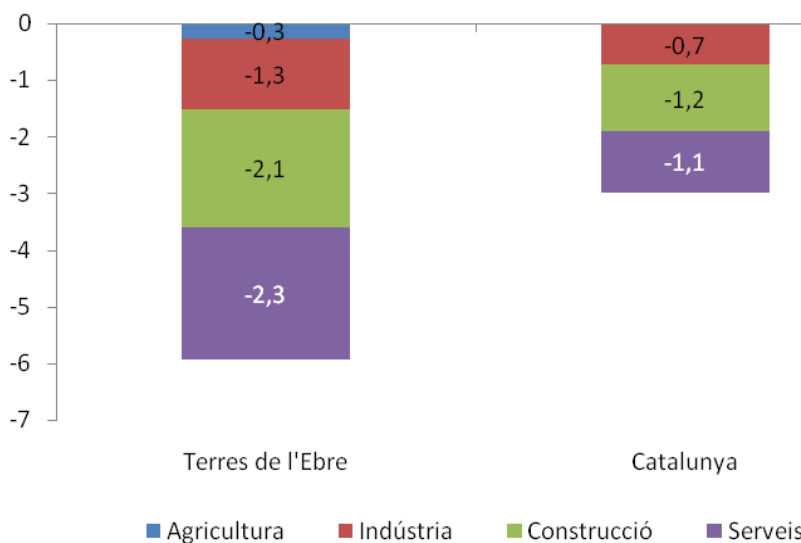
La construcció ha estat el sector que novament ha destruït més ocupació en termes relatius, concretament un 17,4%, en la línia del que s'ha esdevingut al conjunt de Catalunya (Gràfic 9). El segueix a una certa distància la indústria, amb una caiguda del 7%. El que és destacable aquest any és la caiguda significativa dels serveis (3,8%), que, unida al seu pes sobre el conjunt de l'ocupació, ha fet que la seva contribució a la variació de l'afiliació hagi estat molt significativa. Concretament, dels 5,9 punts de caiguda 2,3 s'expliquen pels serveis, ja que en anys anteriors les contribucions havien estat molt inferiors (Gràfic 10).

Gràfic 9. Variació de la població afiliada per sector, 2011-2012
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

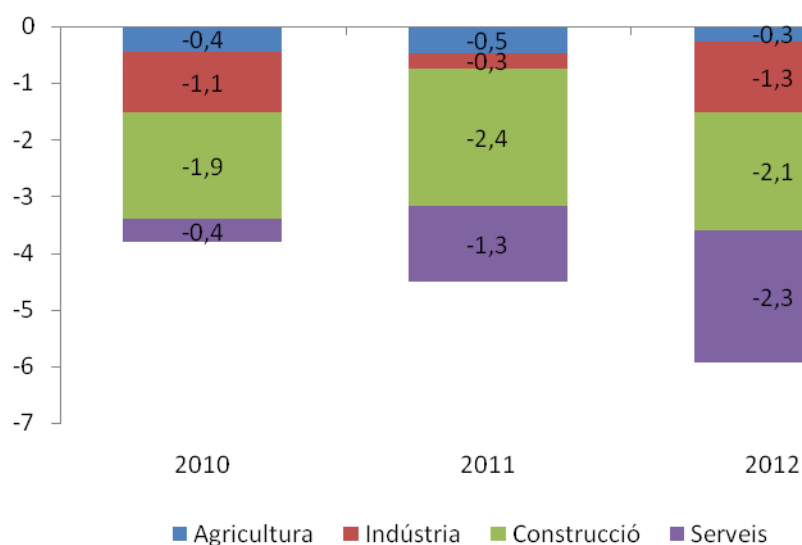
Gràfic 10. Contribucions al creixement de l'afiliació per sector, 2011-2012
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 11. Contribucions al creixement de l'afiliació per sector, Terres de l'Ebre

Percentatges

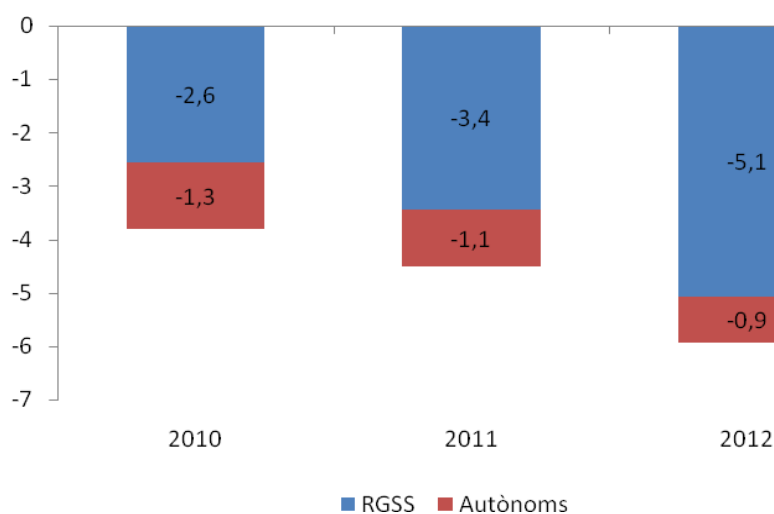

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Del conjunt d'afiliats, el 31.122 (65% del total) pertanyien al règim general (assalariats) de mitjana el 2012, mentre que la resta pertanyien al règim d'autònoms. La caiguda ha estat més pronunciada en el primer sector (7,4%), mentre que en el cas dels autònoms la caiguda ha estat del 2,8%. En comparació dels anys anteriors, l'empitjorament és més pronunciat al règim general, la qual cosa fa que la contribució negativa a la variació d'afiliacions passi de ser de 2,6 punts a 5,1 punts per als assalariats, mentre que per als autònoms passa de -1,3 punts a -0,9 punts en el mateix període (Gràfic 12).

Gràfic 12. Contribucions a la valoració de l'afiliació per règim

Percentatges

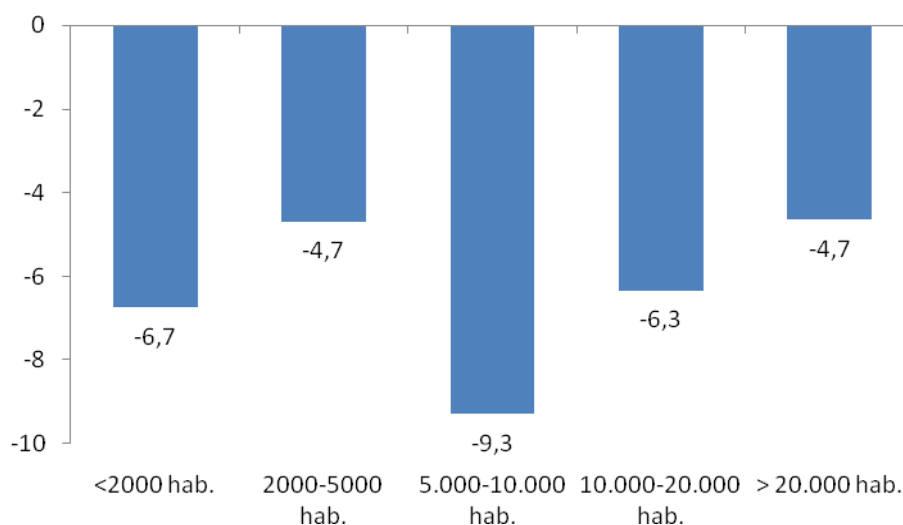
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

L'evolució de la població ocupada als diferents municipis de la demarcació ha estat força variada. Així, va des del 28,5% de caiguda (Ascó) al 17% d'increment (Benifallet). L'ocupació ha caigut en 41 municipis, ha estat superior al 5% en 24, i superior al 10% en 8. A l'Annex 2 es detalla la població de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, mentre que a l'Annex 3 es presenta el detall dels creixements de població per municipis respecte del 2011, novament desagregat per sectors.

Durant el 2012 la població afiliada ha caigut sobretot als municipis mitjans de la demarcació (Gràfic 13). Així, en els municipis entre 5.000 i 10.000 habitants, la caiguda ha estat del 9,3%, força superior a la mitjana. Els registres més favorables, en termes relatius, cal trobar-los bé als municipis amb més de 20.000 habitants, com als municipis entre 2.000 i 5.000 habitants. En tots dos casos la caiguda mitjana de l'afiliació ha estat del 4,7%, més d'un punt inferior a la mitjana. Malgrat això, són els municipis més grans els que presenten una contribució negativa més gran al creixement de l'afiliació el 2012 (Gràfic 14). Concretament, els municipis de més de 20.000 habitants expliquen 1,9 dels 5,9 punts percentuals de caiguda del 2012, seguits, a curta distància, dels municipis entre 5.000 i 10.000 habitants, que tenen una contribució negativa de 1,6 punts.

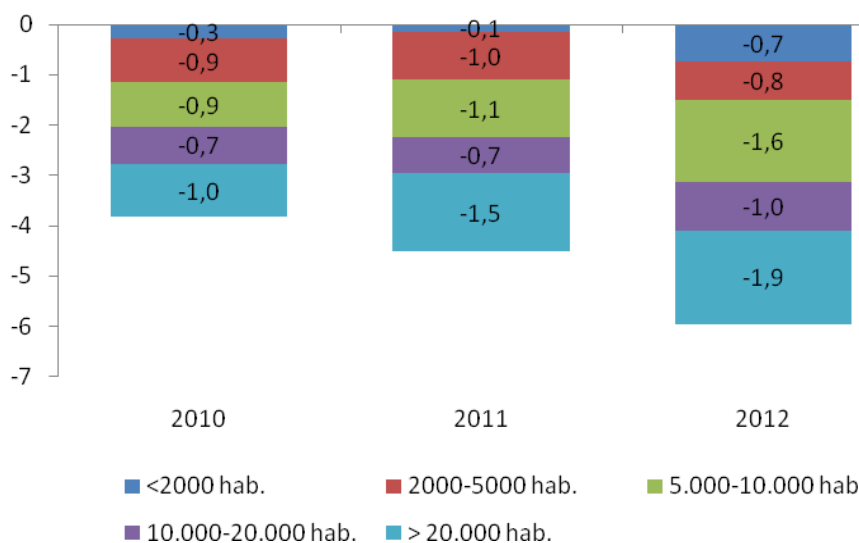
Gràfic 13. Variació de l'afiliació per mida del municipi, Terres de l'Ebre, 2012

Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

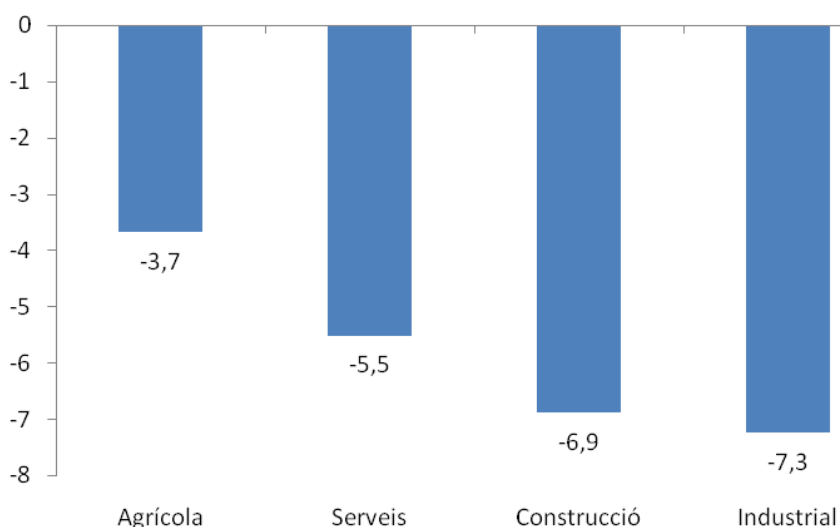
Gràfic 14. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Els municipis amb base industrial han estat els que han experimentat una caiguda més gran de l'ocupació durant el 2012, amb un 7,3%, seguits a curta distància dels municipis en què la construcció té un gran paper en l'activitat econòmica (Gràfic 15). Els municipis en què els serveis són el nucli de l'activitat econòmica, el creixement és lleugerament inferior a la mitjana (5,5%). Finalment, els municipis de base agrícola són els que mostren un menor ritme de caiguda de l'afiliació (3,7%).

Gràfic 15. Creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre, 2012
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Si en el període 2010-11 foren els municipis amb base industrial els que tenien una contribució més gran al creixement (negatiu) de l'afiliació, amb una contribució negativa d'1,6 punts sobre un total de -3,8 punts, en el període 2011-12 han estat els municipis en què els serveis són el nucli de l'activitat econòmica els que han tingut una contribució negativa més gran, i expliquen ells sols el 2,4 dels 5,9 punts de caiguda global de l'afiliació (Gràfic 15). En el cas dels municipis amb base industrial, la seva contribució negativa, tot i caure en termes relatius, ha augmentat en termes absoluts, i expliquen 2,2 punts del total de la caiguda el 2012.

Gràfic 15. Contribucions al creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

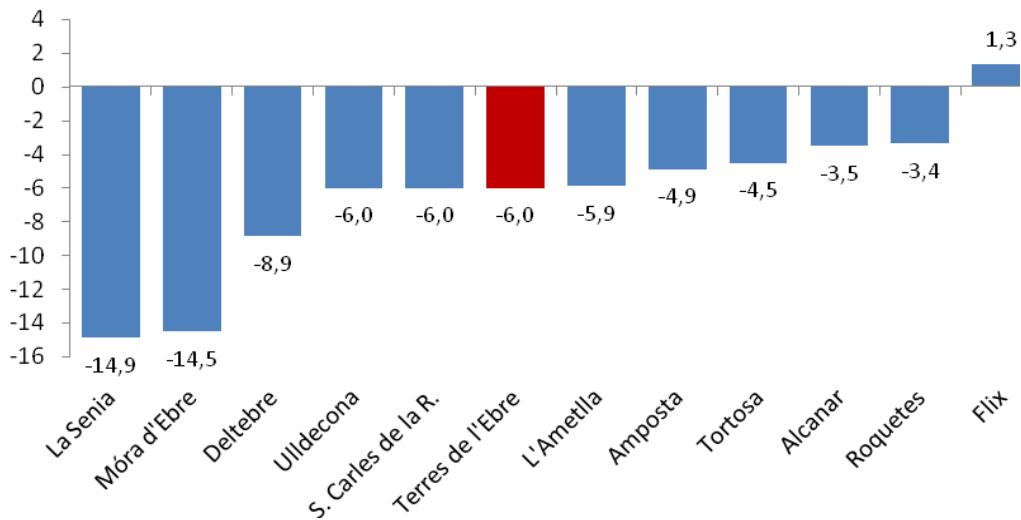
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Per als municipis amb més de 4.000 habitants (onze municipis en el cas de les Terres de l'Ebre) es disposa d'una desagregació més gran de les dades d'afiliació de la seguretat social. La caiguda mitjana d'aquesta mostra és del 6%, i oscil·la entre el 14,9% de la Sénia i l'increment de l'1,3% de Flix. Aquest darrer és l'únic cas de creixement positiu de l'afiliació (Gràfic 16). Pel conjunt de la mostra, ha estat la construcció el sector que ha experimentat una caiguda més gran (18,5%), seguit a força distància de la construcció (8,9%) i de la indústria (7,6%). Per contra, l'hostaleria ha estat l'únic sector en què s'ha produït un increment de l'afiliació en el conjunt del 2012 (5,3%). A l'Annex 4 es

presenten les taxes de creixement i les contribucions al creixement desagregades pels onze municipis.

Gràfic 16. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitatnts, 2012

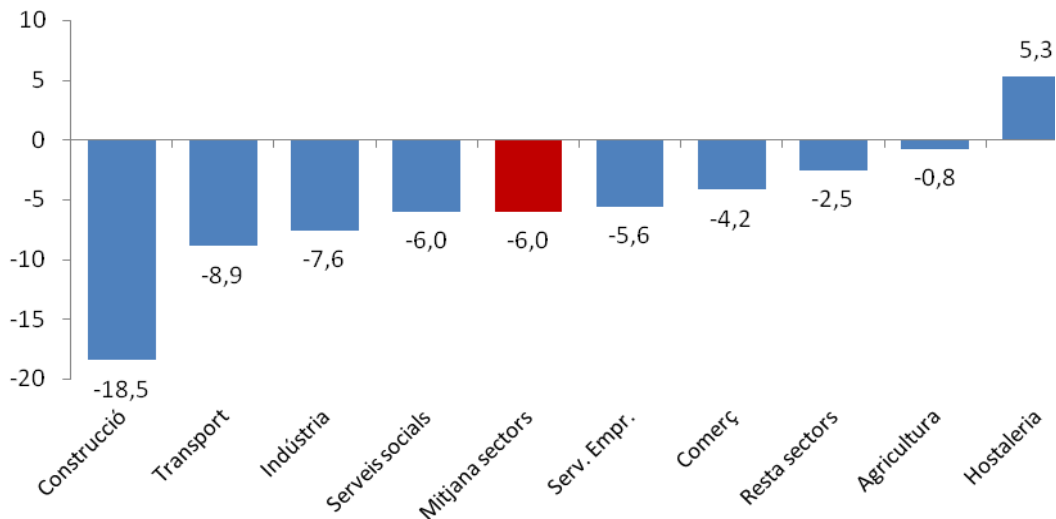
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 17. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitants per sectors, 2012

Percentatges

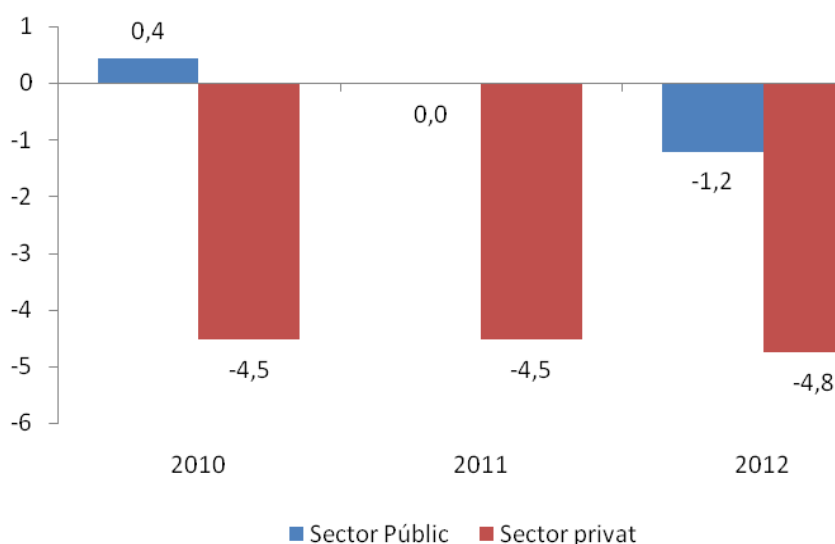
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

La desagregació de dades permet veure fins a quin punt les polítiques de consolidació fiscal que marquen el segon tram de la crisi econòmica tenen efectes sobre l'ocupació. Per comprovar-ho, s'han agrupat els sectors en dos: un, el sector públic, inclou totes les activitats de serveis relacionades amb les

polítiques socials (educació, sanitat, serveis socials, serveis de lleure), a més de l'Administració pública pròpiament dita; la resta inclou totes les activitats en què el sector públic no hi sol tenir presència. Atenint a les dades dels darrers anys, s'observa un important canvi de tendència. Si el 2010 el sector públic encara tenia una aportació positiva al creixement de l'afiliació, aquesta desapareix el 2011 i es torna negativa el 2012 (Gràfic 18). De fet, dels sis punts de caiguda de l'ocupació en el conjunt de la mostra durant el 2012, 1,2 (és a dir, el 20%) els explica el sector públic, mentre que la resta (4,8 punts) s'expliquen pel sector privat.

Gràfic 18. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu, Terres de l'Ebre, 2010-2012

Percentatges

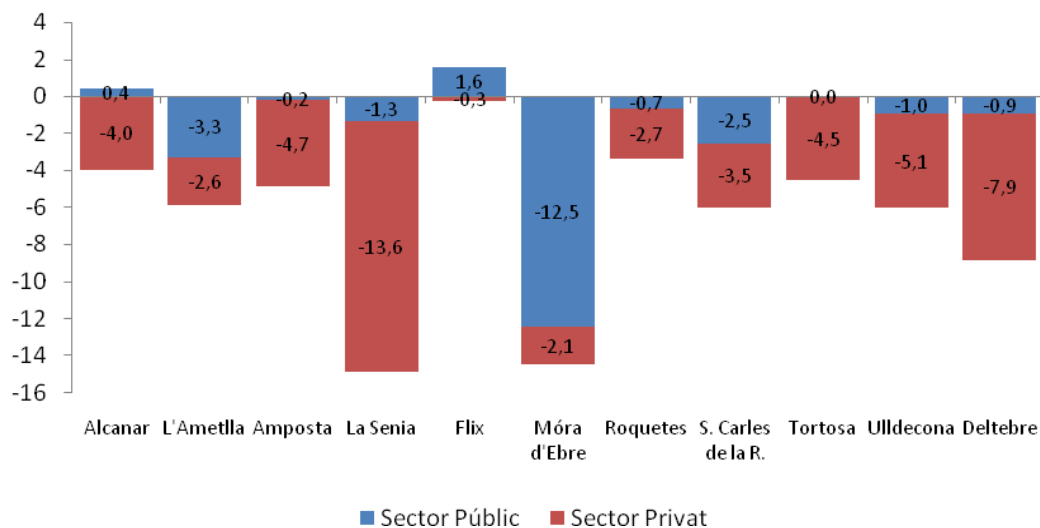

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

No obstant això, la contribució del sector públic al creixement de l'afiliació no ha estat uniforme per municipis. Així, mentre que a Flix ha estat positiva (i a més ha estat el principal factor explicatiu del creixement d'afiliació al municipi), en municipis com l'Ametlla de Mar o a Sant Carles de la Ràpita la contribució no només ha estat negativa, sinó que fins i tot ha estat tant o més important que la del sector privat. Esment especial mereix el cas de Móra d'Ebre, on la forta caiguda de l'afiliació sembla que s'explica per un mer efecte estadístic en una observació influent (Gràfic 19).

Gràfic 19. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu per municipi, Terres de l'Ebre, 2012

Percentatges

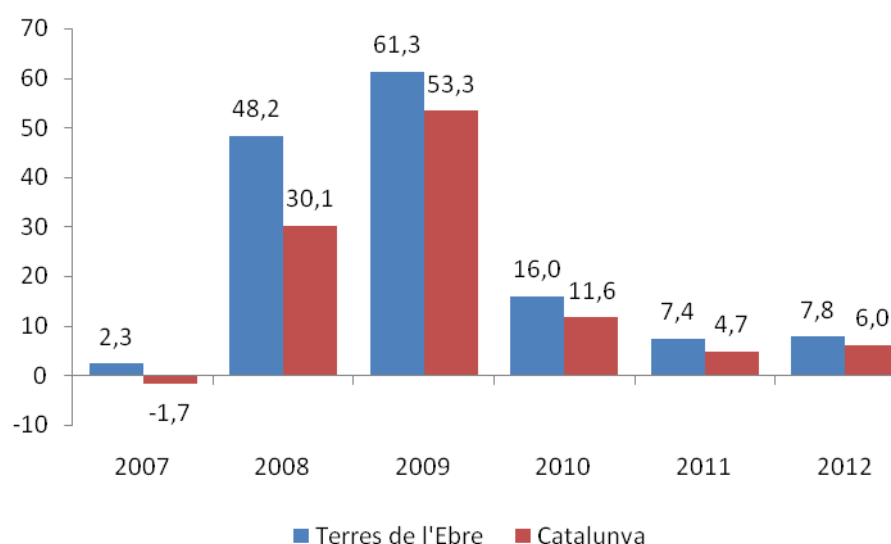

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

3. Atur

El nombre d'aturats a la demarcació s'ha incrementat novament durant el 2012, i ha assolit la xifra mitjana de 15.643 l'any 2012, un 7,8% superior al registre del 2011. Aquest increment ha estat quatre dècimes superior al de 2011, i és també significativament superior al creixement d'aturats en el conjunt de Catalunya (6%). No obstant això, les xifres de creixement d'aturats queden lluny de les assolides al període 2008-2009, en què s'aconseguien ritmes d'increment superiors al 50% (Gràfic 20).

Gràfic 20. Evolució de la variació d'aturats, 2007-2012
Percentatges

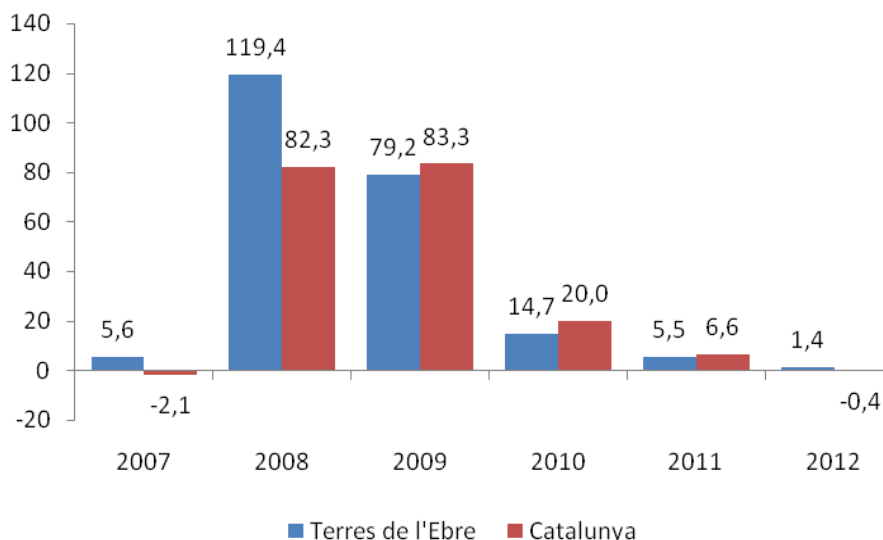

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Pel que fa al nombre d'aturats estrangers, s'ha situat en 4.098 de mitjana el 2012, un 1,4% superior al nombre mitjà d'aturats del 2011. En aquest cas, però, sí que s'aprecia l'estabilització del nombre d'aturats, tendència que també s'observa en el conjunt de Catalunya. L'explicació d'aquest fenomen pot deure's al fet que aquest fou el col·lectiu inicialment més castigat per la crisi econòmica, cosa que fa que l'estabilització es produeixi per causes naturals (l'ajustament s'ha produït en aquest col·lectiu) i també pel fet que molts treballadors ja no tinguin cap incentiu a constar com a aturats un cop exhaurides les prestacions per desocupació a les quals tenien dret. Analitzant les contribucions al creixement del nombre d'aturats del conjunt del període 2007-2012, s'observa molt bé com van ser els estrangers els qui van patir més

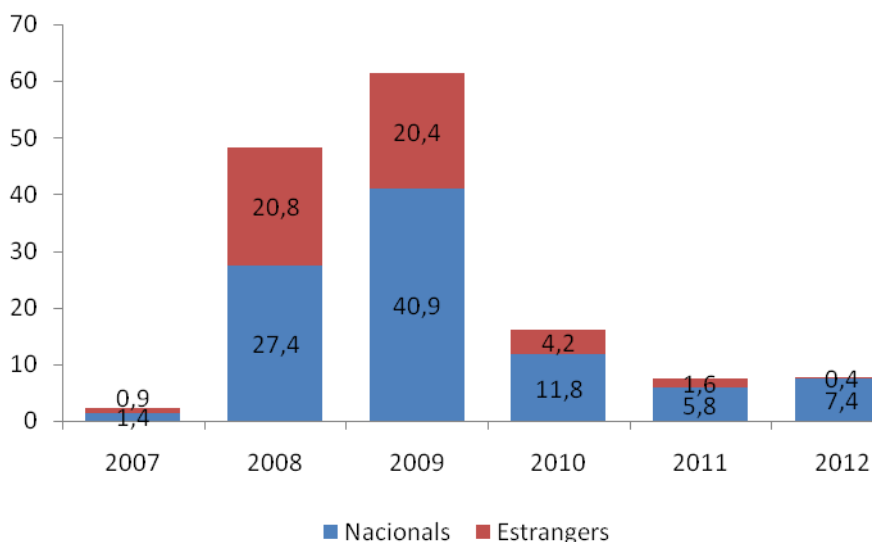
els efectes a l'inici de la crisi, tant pels sectors en què estaven ocupats (majoritàriament construcció i indústria), com també pel fet que eren els treballadors que s'havien incorporat més recentment al mercat de treball i, per tant, els menys costosos a l'hora de realitzar ajustaments de plantilles (Gràfic 22). De fet, l'any 2008 expliquen gairebé 21 punts dels 48 d'increment de l'atur, i passa quelcom similar el 2009, tot i que en menor grau.

Gràfic 21. Evolució de la variació d'aturats estrangers, 2007-2012
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 22. Contribucions al creixement de l'atur per nacionalitat, Terres de l'Ebre
Percentatges

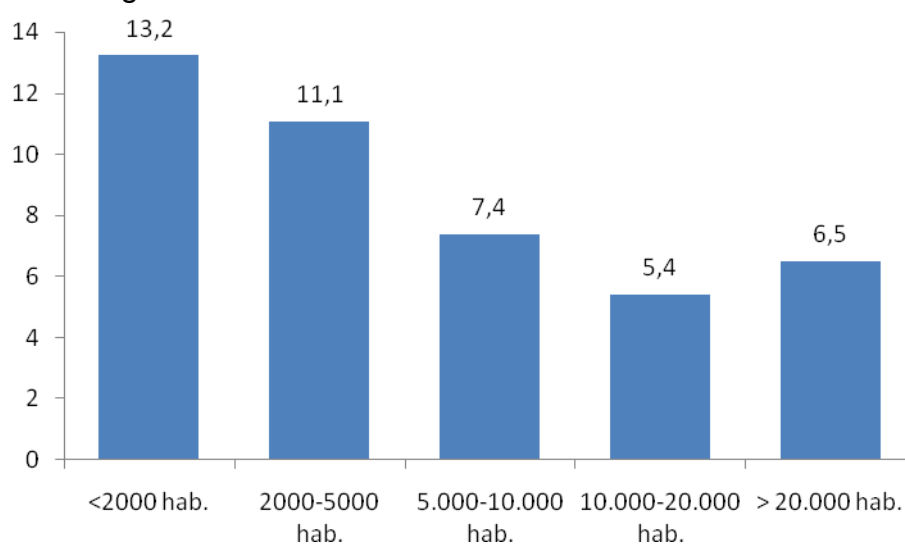

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

La variació de la població aturada ha estat, com no podia ser d'altra manera, dissimilar al conjunt de municipis. Ha oscil·lat entre caigudes del 18,8% (la Palma d'Ebre) i increments del 39,9% (Caseres). A l'Annex 5 es detalla la població aturada de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, així com la variació respecte de l'any anterior i la taxa d'atur aparent.⁷ En general en els municipis més petits de la demarcació el nombre d'aturats ha crescut més (Gràfic 23). Així, els aturats han crescut de mitjana un 13,2% als municipis de menys de 2.000 habitants i un 11,1% als que estan entre 2.000 i 5.000 habitants.

Gràfic 23. Creixement de l'atur per mida de municipi, Terres de l'Ebre, 2012

Percentatges

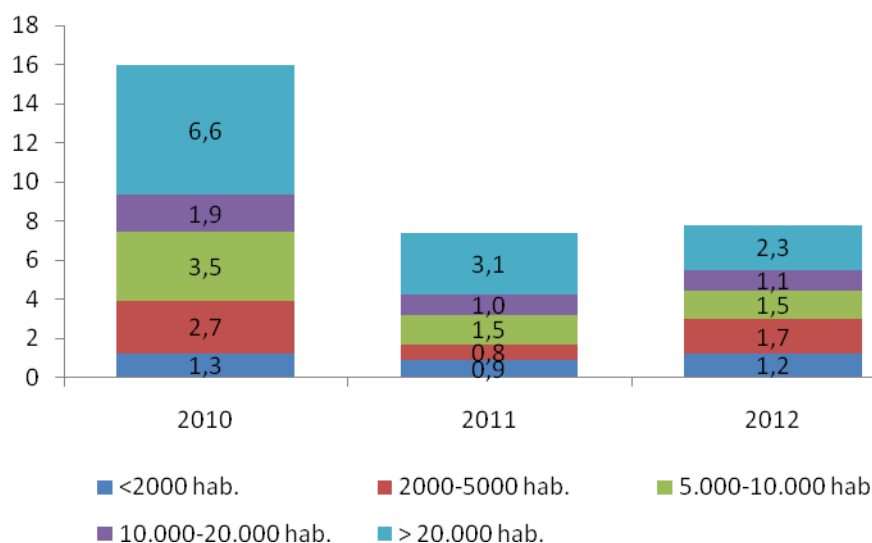

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

⁷La taxa d'atur aparent és el resultat de dividir el nombre total d'aturats del municipi per la població entre 15 i 64 anys. Aquesta taxa serà necessàriament més baixa que una taxa d'atur convencional, ja que aquesta darrera es calcula en funció de la població activa, que és el subconjunt de la població en edat de treballar.

Gràfic 24. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre

Percentatges

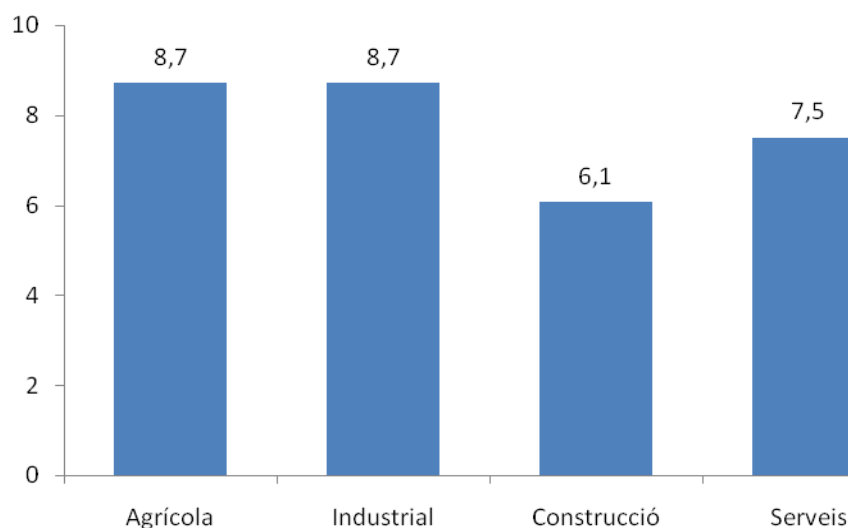

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

La variabilitat en funció del perfil de municipi és en aquest cas, reduïda. Així, el ritme de creixement de nous aturats oscil·la entre el 6% en els municipis on la construcció representa un paper destacat en l'activitat econòmica al 8,7% dels municipis amb base agrícola o industrial (Gràfic 25).

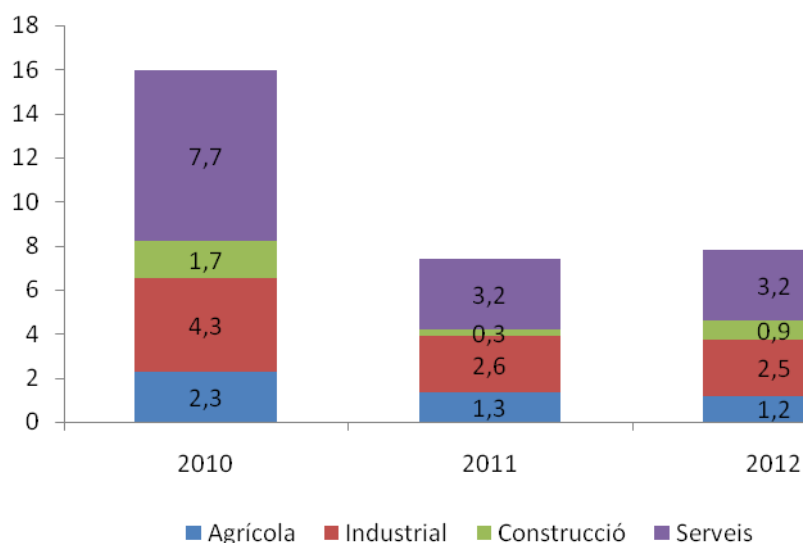
Gràfic 25. Creixement de l'atur per tipus de municipi, Terres de l'Ebre, 2012

Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 26. Contribucions al creixement de l'atur per perfil de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Una dada ressenyable dels nous aturats és el seu perfil d'edat. Així, mentre que els grups més joves (fins a 25 anys) veuen caure les taxes d'atur, s'observen forts increments a partir dels 45 anys (Taula 1). De fet, el creixement del nombre d'aturats del darrer any s'explica sobretot pel segment de població que està a la franja alta de l'edat laboral. Concretament, dels 7,8 punts d'increment de la població aturada a les Terres de l'Ebre, 4,4 s'expliquen pels majors de cinquanta anys (Gràfic 27). Per contra, la població inferior a quaranta anys només ha tingut una contribució de 0,8 punts sobre el total. Aquests registres apunten una tendència que ja s'albirava l'any anterior i que diferia del que havia passat en el primer estadi de la crisi, en què el creixement del nombre d'aturats estava explicat sobretot per la població inferior a cinquanta anys.

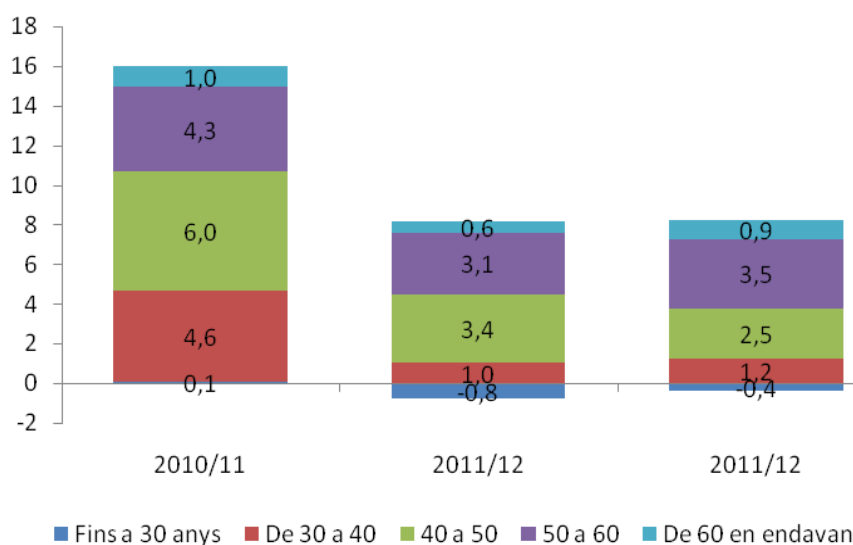
Taula 1. Aturats a les Terres de l'Ebre per Grup d'Edat, 2012

GRUP D'EDAT	Aturats 2012	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Menors de 20	252	-13,5	-0,3
De 20 a 24	1.026	-2,3	-0,2
De 25 a 29	1.643	0,4	0,0
De 30 a 34	2.170	0,8	0,1
De 35 a 39	2.266	7,6	1,1
De 40 a 44	2.075	6,6	0,9
De 45 a 49	1.921	14,3	1,7
De 50 a 54	1.749	16,8	1,7
De 55 a 59	1.523	20,2	1,8
De 60 a 64	1.019	15,3	0,9
TOTAL	15.643	7,8	7,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 27. Contribucions al creixement de l'atur per edat, Terres de l'Ebre, 2010-2012

Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

El gruix de persones aturades de les Terres de l'Ebre té estudis equivalents a l'EGB o a l'ESO (9.978 de 15.643). En aquest col·lectiu el nombre d'aturats s'ha incrementat de manera notable respecte de l'any passat, concretament un 10,3%, 2,5 punts superior a la mitjana (Taula 2). Això fa que els nous aturats amb aquest nivell formatiu expliquin 6,4 dels 7,8 punts d'increment d'aturats. En termes de creixement d'aturats aquest any, però, és el col·lectiu de persones amb estudis universitaris el que presenta taxes d'increment més grans.

Aquestes han estat del 26,9% per a les persones amb estudis de primer cicle (les antigues diplomatures), i d'un 21,1% per a les persones amb estudis de segon i tercer cicle (bàsicament persones amb llicenciatura).

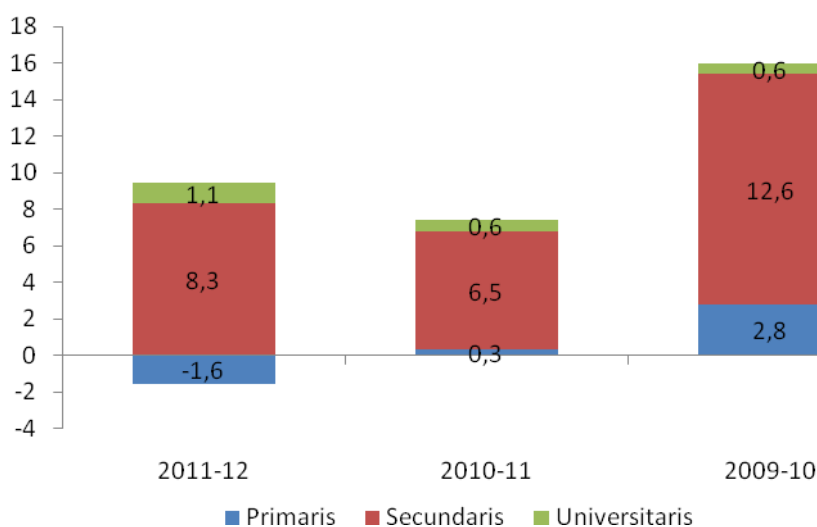
Taula 2. Aturats a les Terres de l'Ebre per nivell formatiu assolit, 2012

NIVELL FORMATIU ASSOLIT	Aturats 2012	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Sense estudis	502	2,5	0,1
Estudis primaris incomplets	728	-15,3	-0,9
Estudis primaris complets	1.266	-8,2	-0,8
Programes de formació professional - Estudis secundaris	1.395	12,3	1,1
Educació general - Estudis Secundaris	9.978	10,3	6,4
Tècnics-professionals superiors - Estudis postsecundaris	929	14,6	0,8
Universitaris primer cicle - Estudis postsecundaris	399	26,9	0,6
Universitaris segon i tercer cicle - Estudis postsecundaris	441	21,1	0,5
Altres estudis postsecundaris	6	4,8	0,0
TOTAL	15.643	7,8	7,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Per contra, les persones amb estudis primaris i inferiors han contribuït negativament al creixement de l'atur, tendència que contrasta amb l'aportació positiva que feien fa només un parell d'anys (Gràfic 28). Això pot tenir diverses explicacions: una de les quals que s'estigui generant nova ocupació en ocupacions que no requereixin qualificació; una altra, ben diferent, que desapareguin de les llistes d'atur per haver estat precisament un dels col·lectius que es va veure afectat per aquest als inicis de la crisi i que, per tant, han vist ja exhaurit el dret a prestacions i subsidis. Malauradament les dades d'ocupació disponibles no permeten veure la variació de les afiliacions segons categoria professional (el que podria ser una *proxy* del nivell formatiu) i, per tant, no tenim criteris per discernir quina d'aquestes situacions s'està esdevenint (o si pot ser una combinació d'ambdues).

Gràfic 28. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per formació assolida, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

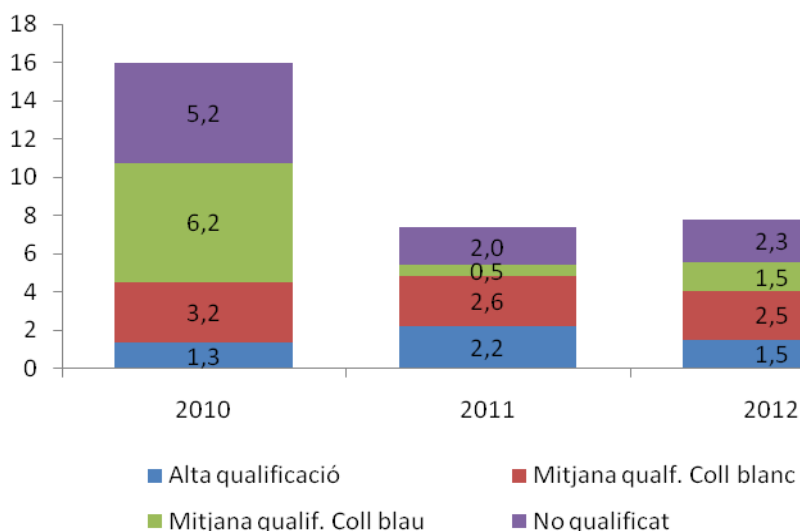
També s'observen variacions importants en els nous aturats pel que fa al seu perfil ocupacional. (Taula 3). El màxim creixement d'aturats es troba en el grup de professionals científics i intel·lectuals, en què l'increment ha estat del 26,5%. També destaquen els forts increments d'aturats en professionals de perfil de serveis orientats a les empreses o serveis socials. Per contra, els aturats en ocupacions de perfil industrial o de la construcció que requereixen mitjana qualificació han tingut increments inferiors en la mitjana. També se situen per sota de la mitjana (7,1% d'increment) els aturats sense qualificació professional. Amb relació al 2010 el canvi és significatiu. Si en aquell any el creixement de l'atur de mitjana qualificació de coll blau i de no qualificats explicava 11,4 dels gairebé 16 punts d'increment, el 2012 aquests col·lectius únicament expliquen 3,8 dels 7,8 punts d'increment total, una xifra encara prou significativa però més reduïda en termes relatius (Gràfic 29).

Taula 3. Aturats a les Terres de l'Ebre per perfil d'ocupació, 2012

PERFIL D'OCUPACIÓ	Aturats 2012	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Militars	1	-	-
Directors i gerents	100	9,4	0,1
Professionals científics i intel·lectuals	578	26,5	0,8
Tècnics i professionals de suport	998	10,3	0,6
Empleats oficina comptables i administratius	1.345	11,4	0,9
Treballadors restauració, personals i venedors	2.516	9,8	1,5
Treballadors act. agrícoles, ramaderes i pesqueres	337	8,7	0,2
Artesans, treballadors indústries i construcció	3.223	5,0	1,1
Operadors instal·lacions i màquines, i muntadors	1.592	2,5	0,3
Ocupacions elementals	4.954	7,1	2,3
TOTAL	15.643	7,8	7,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 29. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per gran grup d'ocupació⁸, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

⁸El perfil d'alta qualificació inclou empresaris, directius, professionals i tècnics de suport (grups d'1 a 3 de la CCAE-09). El perfil de mitjana qualificació coll blanc inclou els grups 4 i 5 de la CCAE-09, és a dir, administratius, venedors i professionals dels serveis. El perfil de mitjana qualificació coll blau inclou els grups del 6 al 8 de la CCAE-09, és a dir, artesans, treballadors de l'agricultura, construcció i de la indústria i operaris. Finalment el grup no qualificat correspon al grup 9 de la CCAE-09.

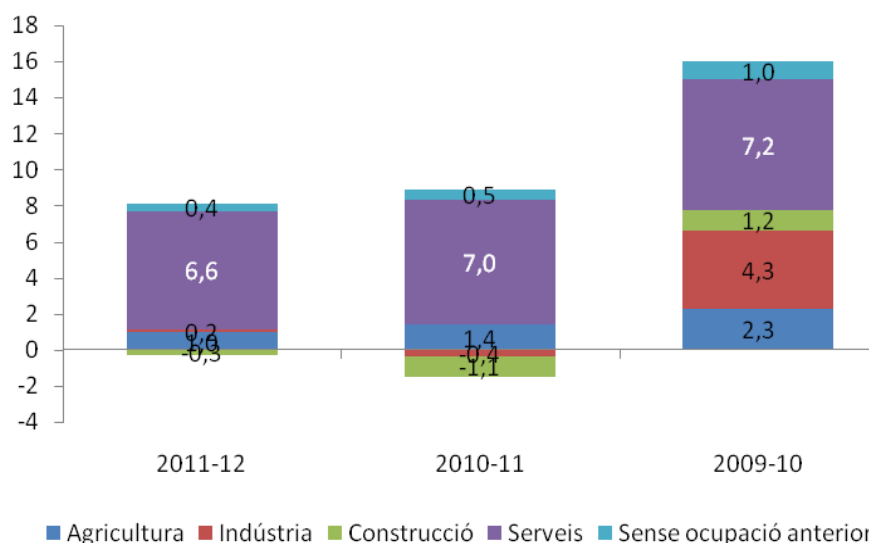
Els aturats que provenien del sector serveis han estat el principal contingent d'aturats el 2012 (7.987 de 15.643), i també han estat els que han crescut de manera més forta, un 13,6%, gairebé sis punts més que la mitjana. Això ha fet que el creixement d'aturats als serveis expliqui 6,6 dels 7,8 punts de creixement global. També destaca el fort increment experimentat a l'agricultura, que fa que la contribució d'aquest sector al creixement de l'atur de les Terres de l'Ebre sigui d'1 punt, tot i ser reduït en termes d'ocupació (i d'atur). Per contra, els aturats provinents de la indústria han tingut un creixement molt petit (1,1%), mentre que els de la construcció fins i tot s'han reduït (-1,3%). En aquests dos casos l'explicació més plausible està en el fet que van ser els dos sectors en què la crisi va impactar més en un primer estadi. Aquestes dades són consistents amb l'evolució de les contribucions al creixement de l'atur per sector (Gràfic 30).

Taula 4. Aturats a les Terres de l'Ebre per sector d'activitat, 2012

SECTOR D'ACTIVITAT	Aturats 2012	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Agricultura	1.308	11,9	1,0
Indústria	2.544	1,1	0,2
Construcció	3.133	-1,3	-0,3
Serveis	7.987	13,6	6,6
Sense ocupació anterior	672	8,8	0,4
TOTAL	15.643	7,8	7,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

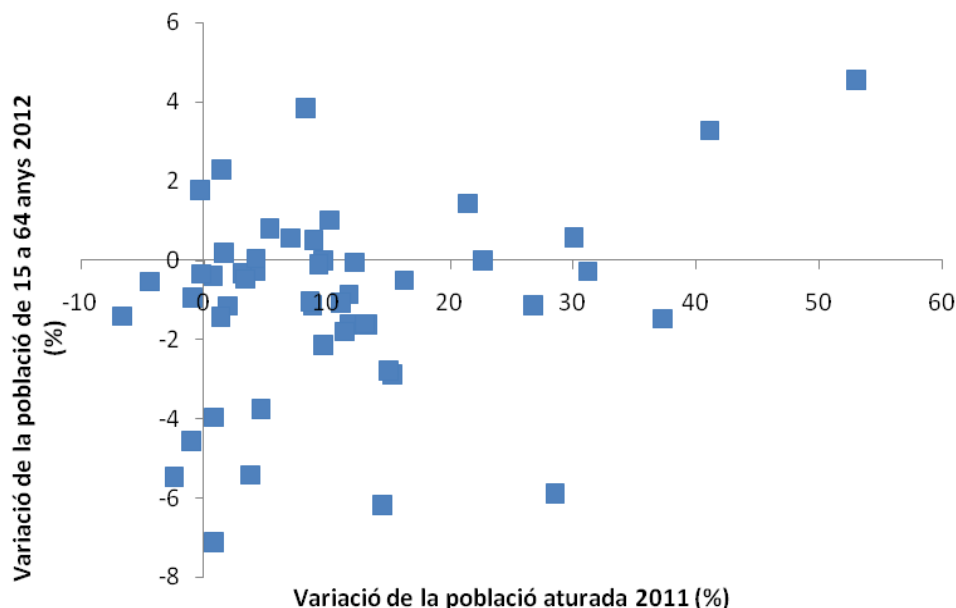
Gràfic 30. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per sector d'activitat, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Una darrera pregunta que podríem fer-nos és si l'increment del nombre d'aturats ha tingut alguna cosa a veure amb els canvis poblacionals. En principi es podria esperar una correlació negativa entre la variació de la població aturada d'un període determinat i la variació de la població en edat de treballar del municipi en períodes següents. L'argument és simple: si la taxa d'atur creix molt, és probable que al cap d'un temps es produeixi més probabilitat d'abandonament del municipi per tal de cercar noves oportunitats (bé siguin laborals, bé siguin acadèmiques) en un altre lloc. Hem fet l'exercici comparant la variació de la població aturada el 2011 amb la variació de la població entre 15 i 64 anys el 2012. Tal com podem veure, no només sembla que no existeixi cap relació aparent, sinó que fins i tot en el cas que algú detectés una certa correlació, aquesta semblaria més positiva que negativa (Gràfic 31).

Gràfic 31. Relació entre la valoració de la població aturada i la població en edat de treballar, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

4. Conclusions

Les Terres de l'Ebre han experimentat un any més els efectes de la crisi econòmica, si bé amb unes característiques que diferencien la situació actual de la de la primera etapa de la crisi. La caiguda de l'afiliació i de l'atur, que en els primers moments es van centrar en els sectors industrials i de la construcció, ara ha passat també a afectar de manera especial els serveis, especialment els més relacionats amb el sector públic, fet que s'ha traduït en la destrucció d'ocupació altament qualificada. Per contra, l'atur ha deixat de créixer en els estrats amb menor formació i mostra una tendència a l'estabilització pel que fa al col·lectiu estranger, l'únic que creix en termes poblacionals a la demarcació.

ANNEXOS

ANNEX 1 : POBLACIÓ PER MUNICIPIS

TAULA A1.1: EL BAIX EBRE

	Població 2012	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2011 (%)
L'Aldea	4.530	5,4	0,4
Aldover	968	1,2	-1,0
Alfara de Carles	399	0,5	-0,2
L'Ametlla de Mar	7.688	9,2	0,5
L'Ampolla	3.606	4,3	2,2
Benifallet	771	0,9	-4,0
Camarles	3.609	4,3	0,2
Deltebre	12.316	14,8	0,1
Paüls	602	0,7	-0,5
El Perelló	3.378	4,1	1,3
Roquetes	8.333	10,0	0,6
Tivenys	914	1,1	0,4
Tortosa	34.734	41,8	0,9
Xerta	1.277	1,5	-1,5
El Baix Ebre	83.125	100	0,6

TAULA A1.2: EL MONTSIÀ

—	Població 2012	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2011 (%)
Alcanar	10.658	14,8	0,5
Amposta	21.434	29,7	-0,1
Freginals	482	0,7	3,9
La Galera	843	1,2	-0,4
Godall	812	1,1	-1,2
Mas de Barberans	636	0,9	0,2
Masdenverge	1.122	1,6	-0,8
Sant Carles de la Ràpita	15.232	21,1	-0,7
Sant Jaume d'Enveja	3.549	4,9	0,2
Santa Bàrbara	3.898	5,4	-2,3
La Sénia	6.083	8,4	0,6
Ulldecona	7.372	10,2	-0,4
El Montsià	72.121	100	-0,2

TAULA A1.3: LA RIBERA D'EBRE

	Població 2012	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2011 (%)
Ascó	1.680	7,0	0,9
Benissanet	1.280	5,4	2,5
Flix	3.961	16,6	-0,2
Garcia	592	2,5	2,1
Ginestar	937	3,9	-5,0
Miravet	789	3,3	2,5
Móra d'Ebre	5.704	23,9	0,1
Móra la Nova	3.285	13,8	-0,1
La Palma d'Ebre	396	1,7	-5,0
Rasquera	933	3,9	-3,0
Riba-roja d'Ebre	1.316	5,5	-0,4
Tivissa	1.818	7,6	-0,3
La Torre de l'Espanyol	681	2,9	-2,4
Vinebre	495	2,1	7,6
La Ribera d'Ebre	23.867	100	-0,1

TAULA A1.4: LA TERRA ALTA

	Població 2012	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2011 (%)
Arnes	492	3,9	-0,8
Batea	2.136	16,8	-0,7
Bot	678	5,3	-2,2
Caseres	284	2,2	-2,7
Corbera d'Ebre	1.204	9,5	2,0
Fatarella, la	1.089	8,6	-2,0
Gandesa	3.162	24,9	-1,8
Horta de Sant Joan	1.280	10,1	-1,2
El Pinell de Brai	1.124	8,8	-0,8
La Pobla de Massaluca	364	2,9	-3,4
Prat de Comte	183	1,4	-3,7
Vilalba dels Arcs	717	5,6	0,8
La Terra Alta	12.713	100	-1,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 2: AFILIACIÓ PER MUNICIPIS I SECTORS, 2012

TAULA A2.1: EI BAIX EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	107	454	145	632	1.338
Aldover	20	12	27	66	125
Alfara de Carles	21	14	15	25	74
L'Ametlla de Mar	8	57	182	1.185	1.431
L'Ampolla	17	38	65	478	598
Benifallet	36	10	15	168	229
Camarles	111	297	186	447	1.041
Deltebre	131	148	614	1.432	2.325
Paüls	35	5	10	24	74
El Perelló	76	81	104	455	716
Roquetes	134	160	173	991	1.458
Tivenys	38	5	22	95	160
Tortosa	524	1.972	726	9.657	12.879
Xerta	15	21	15	132	182
El Baix Ebre	1.272	3.272	2.299	15.784	22.627

TAULA A2.2: EL MONTSIÀ

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	265	248	168	1.188	1.868
Amposta	251	1.579	522	4.157	6.508
Freginals	12	1	11	19	42
La Galera	62	47	15	52	175
Godall	65	6	9	48	127
Mas de Barberans	49	5	3	52	109
Masdenverge	30	56	21	93	199
Sant Carles de la Ràpita	45	315	279	2.424	3.062
Sant Jaume d'Enveja	34	37	117	298	485
Santa Bàrbara	124	115	111	464	813
La Sénia	86	661	120	699	1.567
Ulldecona	109	881	89	790	1.869
El Montsià	1.129	3.948	1.464	10.282	16.823

TAULA A2.3: LA RIBERA D'EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	17	19	118	381	535
Benissanet	92	9	26	129	255
Flix	13	72	194	477	755
Garcia	23	5	16	43	87
Ginestar	42	31	24	51	148
Miravet	45	17	45	60	167
Móra d'Ebre	50	289	176	1.162	1.677
Móra la Nova	26	79	81	367	552
La Palma d'Ebre	62	5	16	19	102
Rasquera	33	13	16	69	130
Riba-roja d'Ebre	9	3	34	113	159
Tivissa	76	48	20	137	282
La Torre de l'Espanyol	67	5	11	37	120
Vinebre	6	4	7	58	74
La Ribera d'Ebre	559	597	784	3.100	5.040

TAULA A2.4: LA TERRA ALTA

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	34	9	19	73	135
Batea	274	101	60	185	620
Bot	56	31	13	53	152
Caseres	28	6	10	21	65
Corbera d'Ebre	98	21	49	86	254
La Fatarella	75	30	43	114	261
Gandesa	62	310	130	522	1.023
Horta de Sant Joan	80	31	65	121	296
El Pinell de Brai	35	92	20	103	250
La Pobla de Massaluca	45	2	23	25	96
Prat de Comte	7	2	2	10	20
Vilalba dels Arcs	85	36	31	58	210
La Terra Alta	877	670	464	1.370	3.381

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 3: VARIACIÓ DE L'AFILIACIÓ A LA SEGURETAT SOCIAL PER

MUNICIPIS, 2011-2012

Percentatges

TAULA A3.1: EL BAIX EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	-6,7	-1,3	-24,6	-4,2	-6,2
Aldover	-19	34,3	-16,9	-3,3	-7,1
Alfara de Carles	1,2	33,3	-9	11,4	6,8
L'Ametlla de Mar	-16,2	-2,2	-18,8	-3,6	-5,9
L'Ampolla	-20	11,8	-12,8	1	-0,9
Benifallet	-18,9	70,8	-30,6	35,2	17
Camarles	0,5	-8,8	-21,2	-0,8	-7,3
Deltebre	-0,2	-15	-21,4	-2,3	-8,9
Paüls	-0,7	-26,9	-30,5	-24	-16
El Perelló	1	-8,5	-13,9	5,8	0,2
Roquetes	-6,5	-5,2	-13,3	-0,7	-3,4
Tivenys	-1,9	-33,3	-7,4	-2,6	-4,5
Tortosa	-3,2	-5	-22,6	-2,8	-4,5
Xerta	-12,9	-38,3	-17,1	16,8	0,6
El Baix Ebre	-4,1	-5,3	-20,5	-1,9	-4,8

TAULA A3.2: EL MONTSIÀ

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	-1,4	-16,1	-17,3	1,5	-3,5
Amposta	2,7	-4,6	-18,4	-3,4	-4,9
Freginals	-7,5	0	2,4	-21,3	-12
La Galera	-0,4	-0,5	-6,2	-13,8	-5,3
Godall	-6,2	-8,3	-12,5	-1	-4,9
Mas de Barberans	3,7	-12,5	-8,3	2,5	1,9
Masdenverge	2,6	-7,5	-23,9	11,3	-0,4
Sant Carles de la Ràpita	3,5	-11,5	-14,9	-4,3	-6
Sant Jaume d'Enveja	-5	-12	-20,3	-5,5	-10
Santa Bàrbara	0,6	-1,5	-15,6	-0,9	-3,1
La Sénia	0,3	-19,4	-26,7	-9,3	-14,9
Ulldecona	6,9	-4,9	-20,5	-6,9	-6
El Montsià	0,7	-8,8	-18,3	-3,7	-6,1

TAULA A3.3: LA RIBERA D'EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	0,0	-42,6	9,8	-35,5	-28,5
Benissanet	-13,1	12,5	-24,8	8,4	-4,2
Flix	-5,5	2,9	-0,9	2,2	1,3
Garcia	-3,2	-13,6	-14,7	1,2	-4,2
Ginestar	-4,5	-3,1	-28,1	0,0	-7,8
Miravet	-5,8	1,5	-10,9	0,8	-4,3
Móra d'Ebre	10,5	-4,5	-8,8	-18,2	-14,5
Móra la Nova	-39,8	-13,9	-31,2	-3,7	-12,7
La Palma d'Ebre	-8,2	-4,8	132,1	-5,0	2,5
Rasquera	-5,8	-1,9	-8,7	-4,5	-5,1
Riba-roja d'Ebre	-12,2	-14,3	-14,6	-1,5	-5,5
Tivissa	-5,6	-8,5	-17,3	-16,7	-12,6
La Torre de l'Espanyol	-5,7	-16,0	-18,2	-8,7	-8,4
Vinebre	-8,0	15,4	-10,3	0,9	-0,3
La Ribera d'Ebre	-8,2	-7,0	-8,9	-13,8	-11,7

TAULA A3.4: LA TERRA ALTA

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	-3,5	56,5	0,0	2,5	2,9
Batea	-7,1	-18,3	-11,1	1,2	-7,3
Bot	-0,9	3,3	-10,7	-0,9	-1,0
Caseres	-2,7	0,0	0,0	4,9	0,4
Corbera d'Ebre	-4,6	3,7	-18,3	-4,2	-6,9
Fatarella, la	-1,7	12,3	0,6	0,7	1,2
Gandesa	-6,8	-0,9	-8,3	0,3	-1,7
Horta de Sant Joan	-3,0	-16,4	-17,3	-4,9	-8,7
El Pinell de Brai	-0,7	-1,3	-32,5	7,9	-1,5
La Pobla de Massaluca	-7,2	33,3	31,0	5,2	4,1
Prat de Comte	7,7	-56,3	-72,7	2,7	-21,8
Vilalba dels Arcs	0,6	-4,0	-13,9	1,8	-2,3
La Terra Alta	-4,3	-3,9	-11,2	0,5	-3,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 4: AFILIACIÓ ALS MUNICIPIS DE MÉS DE 4.000 HABITANTS
TAULA A 4.1: VARIACIONS INTERANUALS D'AFILIACIÓ ALS MUNICIPIS
DE MÉS DE 4.000 HABITANTS PER SECTOR PRODUCTIU, 2012

Percentatges

	Agric.	Ind . manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-1,4	-16,6	-17,3	2,9	-10,5	2,6	1,4	5,2	-2,8	-3,5
L'Ametlla de Mar	-16,2	-2,2	-18,8	-5,0	-11,4	10,1	5,0	-20,4	3,7	-5,9
Amposta	2,7	-3,5	-18,4	-8,4	-7,4	7,9	-3,6	-1,3	-5,8	-4,9
La Sénia	0,3	-17,9	-26,7	-5,9	-31,5	-0,4	-7,2	-19,7	-17,9	-14,9
Flix	-5,5	-0,4	-0,9	-2,6	-0,8	7,4	-5,1	8,5	5,4	1,3
Móra d'Ebre	10,5	-5,2	-8,8	-4,5	-10,7	1,2	1,5	-35,1	0,8	-14,5
Roquetes	-6,5	-5,3	-13,3	0,8	18,0	4,0	-10,1	-3,0	0,0	-3,4
Sant Carles de la Ràpita	3,5	-13,1	-14,9	-3,5	-18,6	4,7	3,1	-11,1	4,3	-6,0
Tortosa	-3,2	-5,5	-22,6	-4,7	-4,7	2,8	-8,4	-0,1	-2,4	-4,5
Ulldecona	6,9	-4,9	-20,5	-6,1	-14,7	7,7	-21,1	-16,6	2,0	-6,0
Deltebre	-0,2	-15,9	-21,4	3,1	-9,8	7,8	-14,5	-10,4	-2,5	-8,9
Total municipis	-0,8	-7,6	-18,5	-4,2	-8,9	5,3	-5,6	-6,0	-2,5	-6,0

TAULA A 4.2: CONTRIBUCIONS SECTORIALS AL CREIXEMENT TOTAL
D'AFILIATS PER MUNICIPI, 2012

Percentatges

	Agric.	Ind. manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-0,2	-2,5	-1,8	0,7	-0,5	0,3	0,1	0,4	-0,1	-3,5
L'Ametlla de Mar	-0,1	-0,1	-2,8	-1,2	-1,0	1,8	0,6	-3,3	0,1	-5,9
Amposta	0,1	-0,8	-1,7	-1,8	-0,3	0,5	-0,3	-0,2	-0,4	-4,9
La Sénia	0,0	-7,7	-2,4	-1,1	-0,9	0,0	-0,5	-1,3	-1,0	-14,9
Flix	-0,1	0,0	-0,2	-0,5	0,0	0,7	-0,3	1,6	0,3	1,3
Móra d'Ebre	0,2	-0,6	-0,9	-0,8	-0,3	0,0	0,1	-12,5	0,1	-14,5
Roquetes	-0,6	-0,6	-1,8	0,2	0,7	0,2	-0,8	-0,7	0,0	-3,4
Sant Carles de la Ràpita	0,0	-1,3	-1,5	-0,8	-1,1	0,7	0,3	-2,5	0,2	-6,0
Tortosa	-0,1	-0,8	-1,6	-1,2	-0,2	0,2	-0,7	0,0	-0,1	-4,5
Ulldecona	0,4	-2,1	-1,2	-1,1	-0,4	0,5	-1,2	-1,0	0,1	-6,0
Deltebre	0,0	-1,1	-6,5	0,6	-0,4	0,9	-1,3	-0,9	-0,1	-8,9
Total municipis	0,0	-1,3	-2,0	-0,9	-0,3	0,4	-0,5	-1,2	-0,1	-6,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 5: TAULES D'ATUR PER MUNICIPIS
TAULA A 5.1: EL BAIX EBRE

	Mitjana 2012	Creixement 2012	Taxa d'atur 2012
Aldover	60	9,3	10,1
Alfara de Carles	32	-3,1	12,9
Ametlla de Mar	529	11,9	10,7
Benifallet	38	-8,6	8,3
Xerta	108	8,2	13,5
Paüls	45	9,6	12,5
El Perelló	163	3,1	7,5
Roquetes	788	7,5	14,0
Tivenys	62	5,9	11,3
Tortosa	3.352	6,2	14,6
Deltebre	1.221	3,3	15,2
Camarles	307	9,6	13,3
Aldea	350	15,2	11,6
Ampolla	247	13,5	10,4
El Baix Ebre	7.302	6,9	13,4

TAULA A 5.2: EL MONTSIÀ

	Mitjana 2012	Creixement 2012	Taxa d'atur 2012
Alcanar	655	5,9	9,1
Ampostà	2.111	7,0	14,6
Sénia	693	7,4	17,1
Freginals	24	26,3	7,5
Galera, la	54	-1,5	9,9
Godall	48	20,6	9,7
Mas de Barberans	36	24,6	9,0
Masdenverge	93	20,5	12,4
Sant Carles de la Ràpita	1.135	7,4	11,4
Santa Bàrbara	360	10,2	14,4
Ulldecona	580	3,1	11,8
Sant Jaume d'Enveja	341	13,6	15,3
El Montsià	6.131	7,5	12,8

TAULA A 5.3: LA RIBERA D'EBRE

	Mitjana 2012	Creixement 2012	Taxa d'atur 2012
Ascó	79	33,6	6,8
Benissanet	68	9,7	8,1
Flix	173	1,5	6,6
Garcia	34	3,5	9,4
Ginestar	70	9,4	12,1
Miravet	40	0,4	8,2
Móra d'Ebre	501	7,7	13,3
Móra la Nova	247	6,9	11,2
La Palma d'Ebre	16	-18,8	7,3
Rasquera	44	17,8	7,8
Riba-roja d'Ebre	74	27,7	8,7
Tivissa	130	29,5	11,4
La Torre de l'Espanyol	38	5,9	9,1
Vinebre	39	-3,1	12,3
La Ribera d'Ebre	1.553	9,7	10,0

TAULA A 5.4: LA TERRA ALTA

	Mitjana 2012	Creixement 2012	Taxa d'atur 2012
Arnes	18	32,1	6,7
Batea	87	19,2	6,5
Bot	27	7,7	7,0
Caseres	20	39,9	11,7
Corbera d'Ebre	53	18,4	6,7
La Fatarella	55	-8,1	8,7
Gandesa	207	21,5	9,9
Horta de Sant Joan	79	34,0	10,2
El Pinell de Brai	65	21,6	9,6
La Pobla de Massaluca	16	18,5	7,7
Prat de Comte	8	14,5	7,6
Vilalba dels Arcs	25	-6,0	5,8
La Terra Alta	658	17,8	8,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 6: DEFINICIONS

Municipis per especialització:

- **Agricultura:** Alcanar, la Galera, Godall, Mas de Barberans, Santa Bàrbara, Aldover, Alfara de Carles, Benifallet, Paüls, Tivenys, Benissanet, Garcia, Ginestar, Miravet, la Palma d'Ebre, Rasquera, Tivissa, la Torre de l'Espanyol, Arnes, Batea, Bot, Caseres, Corbera d'Ebre, la Fatarella, la Pobla de Massalua, Prat de Comte, Vilalba dels Arcs.
- **Indústria:** Amposta, la Sénia, Masdenverge, Ulldecona, Xerta, Camarles, l'Aldea, Gandesa, el Pinell de Brai.
- **Construcció:** Freginals, Sant Jaume d'Enveja, el Perelló, Deltebre, Flix, Móra la Nova, Horta de Sant Joan.
- **Serveis:** Sant Carles de la Ràpita, l'Ametlla de Mar, Roquetes, Tortosa, l'Ampolla, Ascó⁹, Móra d'Ebre, Riba-roja d'Ebre, Vinebre.

Sectors: la majoria de sectors coincideixen amb les 21 seccions d'activitat econòmica de què consta la CCAE-2009, amb les següents excepcions:

- **Serveis empresarials:** s'han inclòs les activitats d'informació i de comunicacions, bancàries i d'assegurances, immobiliàries, professionals i tècniques, administratives i auxiliars.
- **Serveis socials:** engloba Administració pública, activitats educatives, activitats sanitàries i serveis socials, i activitats artístiques i d'entreteniment.
- **Resta de sectors:** inclou les indústries extractives, electricitat, aigua, altres serveis i activitats de les llars.

⁹A efectes de classificació d'activitats econòmiques, la central nuclear d'Ascó, principal empresa de la població, s'ubica dins del sector serveis en comptes del sector industrial.

ISBN: 978-84-695-7678-6
Drets exclusius d'edició:
Càtedra d'Economia Local i Regional
No es comercialitza

Imprès a Catalunya per:
Cooperatiu Gràfica Dertosenca

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre es cent per cent lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.